

วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร

สาขา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2569

ISSN : 2985-2781 (Online)

PNRU
PNRU
PNRU

PHRANAKHON RAJABHAT
RESEARCH JOURNAL
HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Phranakhon Rajabhat Research Journal (Humanities and Social Sciences)

ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2569

Vol. 21 No. 1 January - June 2026

ISSN : 2985-2781 (Online)

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

วัตถุประสงค์ของการจัดพิมพ์วารสาร

วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จัดทำเป็นวารสารราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ) มกราคม - มิถุนายน และ กรกฎาคม - ธันวาคม โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทความทวิทัศน์ ในสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วรรณกรรม ภาษาศาสตร์ บริหารธุรกิจและการบัญชี และศิลปกรรม
2. เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนข่าวสาร สารสำคัญ ประสบการณ์ด้านการวิจัยแก่นักวิจัย นักวิชาการ และบุคคลทั่วไป ที่สนใจ

นโยบายการจัดพิมพ์ของวารสาร

1. บทความที่นำเสนอเพื่อขอตีพิมพ์ ต้องเป็นบทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ หรือบทความทวิทัศน์ ซึ่งอาจเขียนได้ทั้งภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ
2. บทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องเขียนตามรูปแบบของ วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ และต้องผ่านกระบวนการพิจารณาจากกรรมการโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องก่อน ทั้งนี้ บทความที่ตีพิมพ์ จะต้องเป็นบทความที่ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อนหรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากวารสารอื่น ๆ
3. บทความที่ตีพิมพ์/เผยแพร่ทุกบทความต้องผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากผู้ประเมินบทความ (Peer Reviewer) ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง ไม่น้อยกว่าสามท่านต่อหนึ่งบทความ ซึ่งทั้งผู้ประเมินบทความและผู้แต่ง จะไม่ทราบชื่อซึ่งกันและกัน (Double-blind Peer Review) โดยบทความที่ลงตีพิมพ์ได้นั้นจะต้องผ่านความเห็นชอบจากผู้ประเมินบทความทั้งสองท่านหรือสองในสามท่าน

คณะที่ปรึกษา

ดร.ณอม อินทรกำเนิด
รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร ฉัตรศุภกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.เป็รื่อง กิจรัตน์ภร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐพัชร์ เพ็ชรอำภรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.อนันตกุล อินทรผดุง

นายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
กรรมการสภามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รักษาการอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ ขำคง

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ รัฐนิตยานนท์
รองศาสตราจารย์ ดร.พิมลพรรณ เรพเพอร์
รองศาสตราจารย์ ดร.กุลทิพย์ ศาสตรเจริญ
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิตา เขี่ยมขันติถาวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อักรพนธ์ เนื้อไม้หอม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติรี ใต้ฟ้าพล

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิวินิต ธรรมฤกษ์กุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.वलัษณ์กมล จ่างกมล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัชร์ ศิริโวหาร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรทอง จุฬิรัชนิกร
ดร.ชนตติ์ ทินนาม
Dr. I Nyoman Sudiarta, SE., M.Par
Anupama Dhavale

Ass. Prof. Dr. Harald Kraus

Dr. Meena Madhavan

Professor Dr. Paul Kei

รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนันท์ วิริยะวิทย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สีบวงค์ กาฬวงศ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรารัฐ ณ พัทลุง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลพัทธ์ ใจเยือกเย็น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญญภัทร นิธิศวราภากุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กษศรณ์ นุชประสพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณวัฒน์ หลาวทอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กัลยา นาคลังกา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ปิยลักษณ์ อัครรัตน์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Faculty of Tourism, Udayana University, Bal (Indonesia)

Department of English. Government First Grade College,

Karnataka University Dharwad, Karnataka (India)

Thammasat University Asst. Prof. Dr. Harald Kraus

Chiang Mai University

Matsuda Arizona State University

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผู้ประสานงานและเผยแพร่

นางเดือนมัทนา เกตุโพธิ์ทอง

นางสาวนวมมล พลบุญ

นางสาวศุภราพร เกตุกลม

นางสาวทัศนีย์ ปันทอง

นายรัชตะ อนวัชกุล

นายจักรพันธ์ ก้อนมณี

นางสาวสุปราณี ชมจุมจัง

นางสาววรารณณ์ แสงสุริศรี

นายวิรัช หล่อศรีจันทร์

นางสาวธนพร ชนาธิปกรณ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ติดต่อกองบรรณาธิการ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

9 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร 10220

โทรศัพท์/โทรสาร 0-2544-8629, 0-2544-8532-34

E-mail: editor_h.s@pnru.ac.th และ https://so05.tci-thaijo.org/index.php/PNPU_JHSS/index

กำหนดออก

2 ฉบับ ต่อ ปี (มกราคม - มิถุนายน และ กรกฎาคม - ธันวาคม)

การเผยแพร่

ผู้ที่สนใจสามารถค้นหาที่ https://www.tci-thaijo.org/index.php/PNPU_JHSS/issue/archive

พิมพ์ที่

จก. ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์ 44/132 ถ.กำนันมนัน ช.กำนันมนัน 36 บางขุนเทียน จอมทอง กรุงเทพฯ 10150

โทรศัพท์ : 0 - 2802 - 0377, 0 - 2802 - 0379, 08 - 1566 - 2540

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 มกราคม - ธันวาคม 2569 ได้รวบรวมบทความเพื่อเผยแพร่ และแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการและการวิจัยในสาขาที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์

เนื้อหาสาระในวารสารฉบับนี้มีบทความจำนวน 20 เรื่อง ทุกเรื่อง มีความน่าสนใจและเป็นประโยชน์กับผู้อ่านหลากหลายสาขา นอกจากนั้นบทความ ยังได้ผ่านการกลั่นกรองอย่างเข้มข้นจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายใน และภายนอกมหาวิทยาลัย ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ ทางวิชาการสำหรับนักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ และ นักศึกษาต่อไป

การจัดทำวารสารฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความร่วมมืออย่างดียิ่งจาก ผู้เขียน บทความ ผู้ทรงคุณวุฒิ กองบรรณาธิการ ตลอดจนบุคคลท่านอื่น ๆ ขอขอบพระคุณ เป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ ขำคง

บรรณาธิการวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ (Readers)

ประจำวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนันท์ วิริยะวิทย์

รองศาสตราจารย์ ดร.อรุณ ขยันหา

รองศาสตราจารย์ ดร.ไททัศน์ มาลา

รองศาสตราจารย์ ดร.วันทนา เนาว์วัน

รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิษฐา หรุ่นเกษม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพร อินทร์สุวรรณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิตากร สมสุข

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประวิทย์ ฤทธิบุญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป พิษทองกลาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิณัฐ พงษ์นิล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทร์พา ทัดภูธร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พระปลัดสุระ ญาณธโร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดำรง สัตยวากย์สกุล

Asst. Prof. Dr. Rajitha Menon Arikatt

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุตคณิง นฤพนธ์จิรกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาณุพงศ์ สามารถ

ดร.ศุภโชค มณีมัย

ดร.นิสรา แพทย์รังษี

ดร.ศรียา หงษ์ยี่สิบเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ในพระบรมราชูปถัมภ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

มหาวิทยาลัยนเรศวร

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชีย-แปซิฟิก

มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

วิทยาลัยนักบริหารสาธารณสุข

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ (Readers)

ประจำวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

ดร.สรวงกรณ์ สัจภาพพิชิต

ดร.สุรศักดิ์ แจ่มเจริญ

ดร.เจเนต ชูदानโก คาสต้า

ดร.โศจลักษณ์ กมลศักดิ์วิกุล

ดร.เกรียงไกร เจียรประดิษฐ์

ดร.โสฬรรณ อินทสิทธิ์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

มหาวิทยาลัยชินวัตร

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

สารบัญ

หน้า

บทบรรณาธิการ.....	A
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ ประจำวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)	B
สารบัญ.....	D

บทความวิจัย

THE USE OF VISUAL IMAGES TO IMPROVE ENGLISH NARRATIVE WRITING SKILL FOR GRADE FOUR BHUTANESE STUDENTS	1
<i>Kinley Tshering and Nipaporn Sakulwongs</i>	
การใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศเพื่อการประเมินความเสี่ยงจากปัจจัยคุกคามในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว จังหวัดจันทบุรี	21
<i>สถาพร กิรต์พนาดร และ ปริญ หล่อพิทยากร</i>	
อนาคตภาพหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสมอง จิตใจและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2567 – 2577).....	34
<i>จุฑามาศ แหนจอน และ วรากร ทรัพย์วิระพรรณ</i>	
THE INTEGRATION OF VIRTUAL REALITY (VIRTUAL SCENARIO) AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE (CHARACTERS) WITH A SITUATIONAL TEACHING METHOD TO IMPROVE ENGLISH SPEAKING SKILLS OF GRADE 9 CHINESE STUDENTS	47
<i>Jiquan Guo and Nipaporn Sakulwongs</i>	
แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการอุทยานของสถานีดับไฟป่าแม่แก่น อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี	62
<i>ทัศนีย์ ชันละ สมพงษ์ กลิ่นชมภู เอลิมเกียรติ แดงประสิทธิ์พร อภิวัฒน์ หัดหมั่น ธนารัฐ ภูเสถว</i> <i>ชนาธิป หวังวรรณค์ อิบรอฮิม สารีมาแซ และ พรทิพย์ มานพคำ</i>	
INTERNATIONAL SCHOOL COUNSELORS' EXPERIENCES WITH CLIENTS FROM DIFFERENT CULTURAL BACKGROUNDS IN THAILAND: AN INTERPRETATIVE PHENOMENOLOGICAL ANALYSIS.....	75
<i>Phattheera Neawkongsak, Doldao Wongtheerathorn and Chaiyun Sakulsriprasert</i>	
การวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในหลักสูตรอุตสาหกรรม การบริการการบิน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.....	92
<i>สุดสวาท จิตรสุภา พาริดา พรหมบุตร* พลอยวรินทร์ แสงสมบูรณ์</i>	
การศึกษาแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชาวจีน สาขาภาษาอังกฤษธุรกิจสากล มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.....	108
<i>มิ่งมกล เทียงตรง</i>	

สารบัญ

หน้า

ความพร้อมของเมืองพัทยาในการรองรับการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย	121
<i>สุพรรณ ยามาตะ สุกัลยา ปริญญกุล และ กิจฐเขต ไกรवास</i>	
การพัฒนารูปแบบการบริการการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี	133
<i>ประเสริฐศรี ศรีอักษรกุล* วนิภา ศิริวรสกุล และ พัชรี กล่อมเมือง</i>	
แนวทางการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ตามมาตรฐานการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ของนักวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	151
<i>ศุภโชค มณีมัย และ ปรรธนา ผดุงพจน์</i>	
การสร้างสรรค์การแสดงชุด ระบาย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง)	169
<i>รินทร์ภัส ชินวุฒิกุลกาญจน์</i>	
ปัญหาการคุมขังในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ : ศึกษาเฉพาะกรณีระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการ สำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566	185
<i>เจริญ มารบุรี และ พรเพชร ชลศักดิ์ตระกูล</i>	
แนวทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากร ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	200
<i>สุมิตรา จิตตะระ</i>	
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันยันจิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัย	217
<i>จันทร์ภา พูลสนอง และ ธัชฤทธิ์ เทียมธรรม</i>	
SUGGESTED THEMATIC RESEARCH TOPICS FOR AVIATION BUSINESS	231
<i>Nisara Paethrangsri, Sudsawat Jitsupa, Wanlapa Jandaboue and Kamnuan Wisutthipinet</i>	

บทความวิชาการ

ระบบการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์ในองค์กร: การบูรณาการหลักไตรสิกขากับการพัฒนา	246
<i>รุจ กสิวุฒิ</i>	
ปัญหานิติสงครามในศาลรัฐธรรมนูญไทยในมุมมองของนิติปรัชญา	258
<i>กมล ตันจันวัฒนกุล</i>	
การออกแบบสภาพแวดล้อมในการเดินเท้าในเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ	274
<i>โชติวัฒน์ บุญสรรค์</i>	
การวิเคราะห์องค์ประกอบการแสดงสียะตราทรงเครื่อง	284
<i>พรรณพัชร วิชาสวัสดิ์</i>	

แบบฟอร์มเสนอบทความเพื่อพิจารณาลงพิมพ์	
วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.....	301
รายละเอียดการเตรียมบทความเสนอการตีพิมพ์	
วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.....	303
ขั้นตอนการพิจารณาบทความ	
วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.....	308
รูปแบบบทความเพื่อส่งตีพิมพ์ในวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร	
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.....	309
PUBLISHING'S GUIDELINES.....	317
จริยธรรมในการตีพิมพ์.....	321

THE USE OF VISUAL IMAGES TO IMPROVE ENGLISH NARRATIVE WRITING SKILL FOR GRADE FOUR BHUTANESE STUDENTS

Kinley Tshering* and Nipaporn Sakulwongs

Master of Education in Curriculum and Instruction, Suryadhep Teachers College, Rangsit University, Thailand

*E-mail: kinley.166@rsu.ac.th

Received: 2025-07-30

Revised: 2025-09-29

Accepted: 2025-10-22

ABSTRACT

This study aimed to explore the effectiveness of visual images in enhancing the English narrative writing skills of Grade Four Bhutanese students and to assess their learning satisfaction with this instructional strategy. A quasi-experimental design incorporating both quantitative and qualitative approaches was employed for data collection. Quantitative data were gathered through narrative writing assessments (pretest and posttest), while qualitative insights were obtained via semi-structured interviews.

Analysis of the quantitative data using a paired sample t-test revealed significant improvement in students' posttest performance, with all participants achieving higher scores compared to the pretest. The posttest mean score ($M = 11.26$) was substantially higher than the pretest mean ($M = 6.75$), yielding a mean difference of 4.51. This difference was statistically significant at the $p < .001$ level, indicating that the integration of visual images in storytelling effectively enhanced narrative writing skills. Qualitative findings further supported this conclusion, highlighting that the use of visual images not only increased students' satisfaction with the learning process but also boosted their motivation and confidence in writing.

Keywords: Visual images, English narrative writing skill, learning satisfaction, grade four students

INTRODUCTION

In today's interconnected world, the significance of English is widely recognized, as it is the most commonly spoken language across the globe. It is also the primary second language and official language in approximately 102 countries (Dash, 2022). English, as a global language, is essential to be proficient in, both in speaking and writing (Hidayah, H., Mulyati & Suprijadi, 2019). This is because English is now widely used as a communication language by people all over the world. In many domains, such as commerce, publishing newspapers, writing books, international telecommunications, publishing scientific works, mass entertainment, diplomacy, and education, English remains the major language of communication (Deniz, Ozkan, & Bayyurt, 2016; Sriprabha & Sankar, 2016).

In the 1960s, Bhutan introduced Western-style secular education, written English, and its first economic development plan. Prior to this, Bhutan's education system was primarily monastic. However, the Third King's decision to break free changed the situation (Maxwell, 2008). The adoption of English as the medium of instruction was a strategic move aimed at fostering national development and establishing international connections (Tamang, 2019). Today, English and Dzongkha are the official languages of Bhutan's civil service, and proficiency in both is essential for employment in the formal sector (Phuntsho, 2013).

The educational system in Bhutan aims to address language deficiencies, particularly in English. English gained traction in the second half of the 20th century as the primary language of instruction, now widely used in Bhutanese society (LaPrairie, 2019). Due to the need for people to be fluent in the language, English has been selected as the language of instruction for most of the subjects taught in Bhutanese schools (English Curriculum Framework class PP-XII, 2022). Bhutan has benefited greatly from the use of English in expressing its identity and raising its profile in a number of organizations, which has increased its participation in the outside world and led to its admission to the UN. With English being the primary language of publishing, Bhutan has benefited from access to international knowledge and expertise in a number of disciplines, such as science, mathematics, medicine, and information technology (English Curriculum Framework class PP-XII, 2022). Students must be proficient in speaking, listening, reading, and writing in the English language. Writing is regarded as the most crucial skill, but all others are essential.

Writing, in particular, is considered the most demanding of the four core language skills—speaking, listening, reading, and writing—especially for students learning English as a foreign language (Saed & Al-Omari, 2014; Suganekti, 2024). When studying English as a foreign language (EFL), writing is thought to be the most difficult of the four fundamental English abilities for students to master (Suganekti, 2024). Effective writing allows learners to articulate ideas, develop arguments, and communicate meaningfully across academic and real-life contexts (Onozawa, 2010). However, transitioning from Class III to Class IV presents significant challenges for Bhutanese students due to the increased writing demands and expectations (Norbu & Thinley, 2022).

The Bhutanese education system has consistently emphasized English proficiency as a foundation for learning across subjects. Research indicates that students with strong English skills also perform well in other areas such as mathematics (BCSEA, 2013a). Despite these challenges, writing remains critical for academic achievement and overall educational quality (LaPrairie, 2014). Yet, many students struggle with writing due to limited exposure, conventional teaching methods, and a lack of engaging instructional materials (Thinley, 2013; Ningshi & Karim, 2023).

To address these difficulties, educators are encouraged to adopt innovative strategies that promote student engagement and creativity. Research has shown that the use of multimedia, particularly

visual images, can enhance writing instruction by stimulating imagination and improving students' ability to organize and express ideas (Maghsoudi & Haririan, 2013; Yulianti, 2018). Visual prompts such as pictures, comics, and sequential images help students overcome writer's block, enrich their vocabulary, and develop narrative coherence (Wright, 1997; Eliyawati, 2020).

Visual images serve as effective scaffolds, making abstract ideas more concrete and supporting the development of storytelling skills (Sarifah & Apsari, 2020). Research shows that visual images enhance students' ability to generate ideas and creative thought, helping them visualize characters, settings, and events more effectively (Smith, 2017). Visual prompts enhance writing experiences, as students feel more connected to their narratives, according to studies by Wangchuk (2017).

In Bhutan, efforts to integrate technology and innovative teaching tools have been evident through initiatives like the Chiphen Rigphel Project and the inclusion of ICT in school curricula (MOE, 2014b). Despite connectivity challenges, especially in rural areas, teachers have increasingly used digital images and visual media to support instruction.

RESEARCH OBJECTIVES

1. Did the use of visual images improve English narrative writing skill for grade four Bhutanese students?
2. Were grade four Bhutanese students satisfied with using visual images to improve their English narrative writing skill?

EXPECTED BENEFITS

1. The implementation of the use of visual images would have a positive impact on students' writing skills satisfaction. Hence, the use of visual images was considered an alternative approach to enhance the Bhutanese students' writing skill.
2. The findings of the study were used to motivate Bhutanese English teachers to cooperate with the use of visual images to improve the student's performance in English Narrative Writing Skill.
3. The positive evidence from this study would urge educators and researchers to include the use of visual images across all subjects.

RESEARCH SCOPE

Location of the study

The study was conducted in one of the middle secondary schools in Chhukha district in the southern part of Bhutan. The school includes grades from Pre-Primary to ten.

Population and Sample

The population comprises 36 grade four students in one of the Middle Secondary schools under Chhukha Dzongkhag in southern Bhutan, since the school consists of only one section of fourth-grade. The researcher used a purposive sample involving one section of 36 grade 4 students (20 males and 16 females). The student participants were of mixed abilities, genders, and different age groups, ranging from 9 to 11 years.

Time frame

The researcher carried out eight sessions over one month, holding two classes per week from mid-May to early June. Four lesson plans were developed; each lesson plan include two 45 minutes sessions. To assess the impact of visual images on the narrative writing skills of Grade Four Bhutanese students. A pre-test and post-test were administered, using two short stories selected from the Grade Four English Reading and Literature Textbook.

LITERATURE REVIEW

Visual Images

Visual imagery has long been recognized as a powerful tool in communication, often encapsulated in the adage, “a picture is worth a thousand words.” Images can evoke ideas and emotions more effectively than text alone, offering learners a richer and more engaging context for language acquisition. In language classrooms, elements such as images, sound effects, teacher actions, and student responses can collectively create a meaningful learning environment that aids comprehension and engagement (Eliyawati, 2020). When used strategically, visual materials allow students to grasp the broader context of a new language, making learning more accessible and memorable.

Eliyawati (2020) identifies several pedagogical benefits of using images in teaching writing: they offer new insights, enrich perspectives, depict real-life objects, are easily understood, and stimulate students’ imaginations. Images function not only as visual aids but also as cognitive tools that support language development. For instance, incorporating paintings in writing instruction has been found to significantly enhance students’ narrative writing abilities. Visual prompts allow students to draw upon personal experiences or prior knowledge, encouraging them to express complex ideas more clearly and creatively.

In addition, the use of images encourages learners to experiment with language and fosters a stronger interest in writing. Wright (1997, as cited in Eliyawati, (2020) supports this view, asserting that images play a critical role in helping students recall experiences or conceptualize ideas by visually representing people, places, or objects. These visual representations enhance students’ ability to understand abstract concepts and support more effective storytelling.

Furthermore, images that allow for multiple interpretations can serve as a catalyst for diverse and original written responses. Such ambiguity fosters creativity, as students are encouraged to construct unique narratives from their personal perspectives. This process highlights the communicative function of writing and empowers students to engage more deeply with authentic writing tasks. Baso (2016) notes that learners often focus on different elements within the same image, reflecting varied interpretations and personal interests. This variability not only supports differentiated instruction but also underscores the value of images in promoting individualized, meaningful writing experiences.

Narratives

Narratives play a central role in storytelling and communication. They shape how we understand the world, help build connections across cultures, and serve to preserve history—from traditional legends and myths to modern novels and digital media (Ryan, 2007). A narrative is more than a simple story; it is an organized sequence of events that expresses meaning, emotion, and human experience (Herman, 2009). Whether used in education, literature, journalism, or personal sharing, narratives are vital in shaping both personal and shared identities (McAdams, 2013).

Narrative Writing Skill

Narrative writing is a crucial skill that enables students to express their thoughts, emotions, and experiences in a structured manner (Smith, 2020). Narrative writing involves clearly telling a sequence of events in a way that the reader can understand and follow. To do this effectively, one must learn how to tell stories and organize information using the proper writing structure (Alabama Department of Archives & History, 2009).

Storytelling enhances creativity while also developing critical thinking, language proficiency, and communication skills (Jones, 2019). Brown (2018) highlights that narrative writing supports cognitive development in young students and involves key elements such as character, setting, plot, conflict, and resolution to craft a strong story. According to Wells (2009), this aspect of storytelling enables students to structure their ideas coherently, enhancing both their academic writing and personal expression. Fisher (2015) notes that through constructing narratives, students learn to organize their thoughts and engage in higher-order thinking processes such as analysis, synthesis, and evaluation. Similarly, Williams (2015) states that narrative writing enhances language development by encouraging the use of advanced grammar, diverse sentence patterns, and an expanded vocabulary.

According to Bhutan Echoes (2023), storytelling allows young students to not only express themselves but also connect with their cultural roots and personal experiences. Furthermore, Jones (2019) explains that narrative writing supports social and emotional development by providing opportunities for students to share their emotions, explore different perspectives, and engage with moral or ethical issues through characters and storylines.

Narrative Writing Using Visual Images

Visual imagery plays an essential role in improving narrative writing skills. Research indicates that incorporating visual aids such as illustrations and pictures can enhance students' imagination and creativity (Listyani, 2019). When visual prompts are used in teaching narrative writing, students tend to show marked improvement in their writing abilities. Studies have shown that basing stories on images encourages imaginative thinking and supports students in understanding the structure of narratives (Baso, 2016). Visual cues help learners to organize their thoughts more clearly, resulting in more coherent and engaging stories. For instance, using sequences of images allows students to visualize the flow of a story, helping them structure their narratives more effectively (Rayo, 2015).

Visual imagery is particularly beneficial for younger learners who may struggle with abstract thinking or generating ideas on their own (Kress & Van Leeuwen, 2006). Vygotsky (1978) emphasized the importance of tools and symbols in cognitive development within sociocultural contexts, and visual images can serve as such tools. According to Adams and Smith (2017), visuals not only trigger idea generation but also help students create more vivid and detailed depictions of settings, characters, and events, thereby improving the quality of their narratives. For example, Anderson and George (2018) found that students given picture prompts prior to writing tasks produced stories with richer descriptions and greater emotional depth. This is attributed to the sensory engagement promoted by visual stimuli, which enhances students' ability to convey imagery and emotion in their writing (Lhamo, 2020). Specifically, for Bhutanese students, visual prompts can simplify complex concepts, making writing tasks more approachable and engaging (Wangdi, 2019).

Furthermore, visual elements can make writing more appealing and evoke emotions. They can draw readers into the narrative, increasing its impact and memorability. This is especially helpful for young learners who may find it challenging to articulate their thoughts without visual references (Stallings, 2023). Visual aids can also foster a positive attitude toward writing. When students can relate to the images presented, they often feel more inspired and enthusiastic about writing tasks (Agustina & Nur, 2018).

Use of Short Stories as a Learning Materials in English Narrative Writing Skill

According to Baldick (2008), a short story is a fictional prose narrative that, while variable in length, is generally too brief to be published independently as a book. Unlike novels, which often explore broad social contexts and multiple characters in depth, short stories typically concentrate on a single event involving one or two characters. This literary form is particularly advantageous in enhancing the narrative writing skills of EFL learners due to its concise nature and the richness of its structural elements (Adam, 2015). Writing remains one of the most difficult skills for ESL students to master, often leading to disinterest and discouragement.

Kirkgoz (2012) highlights that incorporating short stories into the classroom setting can effectively address students' writing challenges. Short stories offer abundant content and introduce learners to new

ideas, perspectives, and characters, making the learning process more stimulating and meaningful. By reflecting on their own emotions, thoughts, and past experiences, students are motivated to write with purpose. As Kirkgoz further explains, short stories immerse readers in imaginative worlds, helping them connect with characters and diverse topics, which increases student engagement.

Narrative writing refers to the composition of stories or accounts based on actual or imagined events and personal experiences (Baldick, 2008). Because it revolves around storytelling, narrative writing is especially appealing to EFL students, encouraging them to write about topics they find personally interesting. This genre also enables learners to express their emotions and ideas more freely (Adam, 2015).

He also emphasizes that narrative writing is a crucial skill for English majors, given its central role in academic and creative expression. The use of visual stimuli has been recognized as a powerful strategy to support narrative writing development, as it enhances clarity and creativity. Visuals are commonly used in performance-based assessments and serve as an effective mode of communication. Bruner (2007) argues that narrative writing offers multiple advantages, supporting both linguistic and cognitive development. Its primary goal is to convey stories that reflect either real-life experiences or fictional scenarios. According to Sue (2007), narratives are generally structured around three essential elements: setting, characters, and plot:

1) Introduction: This part demonstrates how effectively the writer introduces the topic, offers an overview, and emphasizes the main elements of the story.

2) Body: It includes the behavioral indicators that shape the narrative, guiding the sequence of events toward a conclusion that delivers a meaningful lesson.

3) Conclusion: This final sentence provides a clear and logical resolution to the story's central conflict or issue.

Several scholars suggest that short stories can support the development of writing skills. Pardede (2011) asserts that short stories are both motivating and impactful, making them useful frameworks for creative writing activities that help ESL students enhance their writing proficiency. Similarly, Truong et al. (2020) found in their study that participants believed incorporating short stories into writing practice not only boosted their overall writing skills but also encouraged more expressive and imaginative language use.

The Value Of Using Images To Help Students Learn Better

In this study, visual images mean real things, pictures, and PowerPoint slides. These can help students become better at writing (Boerma, Mol, & Jolles, 2016). Pictures are often used in English classes to help students understand and remember ideas. They are very helpful for students who find it hard to understand difficult or abstract things.

Munadi (2008) says that students learn better when they see pictures instead of just listening to a teacher talk. Looking at pictures helps students talk more, share ideas with friends, and think of new ideas. Visual images make learning more fun and help students remember things better. This can also help them do better in school (Shabiralyani, Hasan, Hamad, & Iqbal, 2015).

Hypothesis

The grade four Bhutanese students' English narrative writing skill would be improved after using visual images.

Conceptual Framework

his study focused on two variables: the use of visual images (independent variable) and students' narrative writing skills and students' learning satisfaction (dependent variables). It was conducted in a Middle Secondary School in Bhutan, where students showed low performance in narrative writing. To improve their skills, the researcher used two stories from the Class Four English Reading and Literature textbook. Visual images helped students by providing suitable vocabulary, correct tenses, and story sequence, making it easier for them to generate ideas and write narrative texts.

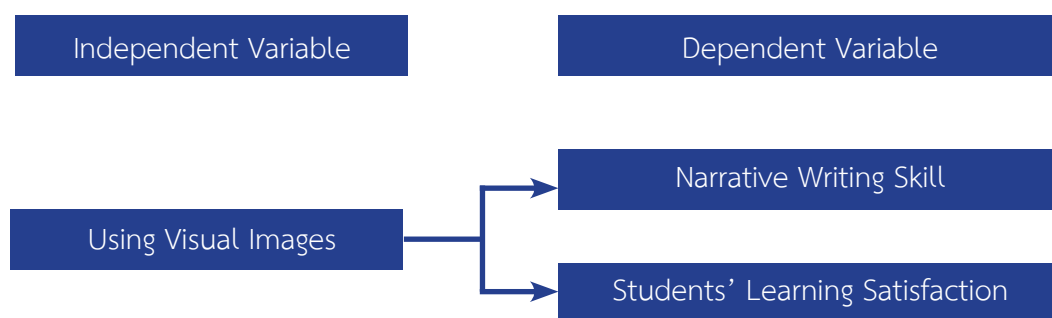

Figure 1 Conceptual Framework

Methodology Materials

Sileyew (2019) explains that the purpose of a research design is to provide an appropriate structure for a study. Selecting a research approach is a crucial part of this process, as it determines the method by which necessary data will be collected. To collect quantitative data, the researcher used a pretest before using the use of visual images on the research participants and a posttest after the lessons are completed with the use of visual images as treatment. For collecting the qualitative data to determine learning satisfaction, the researcher used semi-structured interviews after the use of visual images represented in figure below.

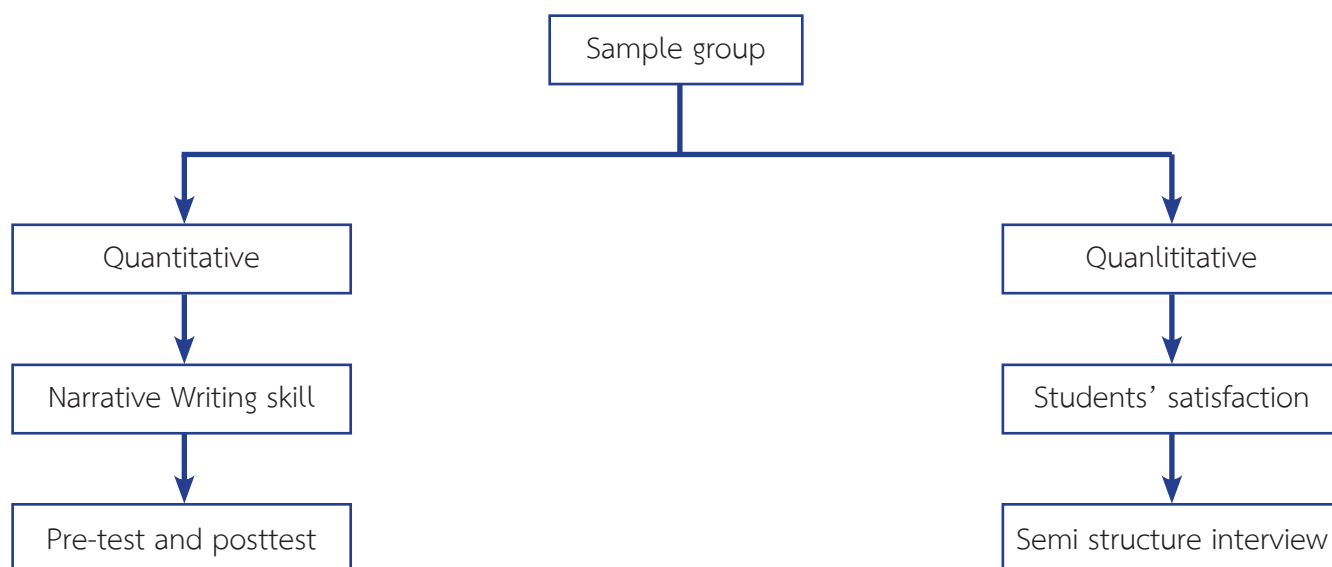

Figure 2 Illustration of Research Design

POPULATION AND PARTICIPANTS

This study was carried out at one of the middle secondary schools in the southern Bhutanese district of Chhukha. There are 463 pupils and 31 teachers at the school as of the 2025 school year. The school offered from pre-primary to tenth grade. In Bhutan, the majority of grade levels usually consist of one or three sections, with about equal numbers of boys and girls in each section. The study included 36 four grade students, evenly divided between 20 boys and 16 girls. Because the school had only one four-grade class, all the students in that grade participated in the research. The students had diverse learning abilities ranging in age from 11 to 14 years.

Instruments

Lesson Plans

The researcher designed four lesson plans of 90-minute to teach Grade 4 students four stories from their prescribed English Reading and Literature textbook. Two of the stories—"Bully Bill" by T. Albert and "The Giving Tree" by Shel Silverstein—were taught twice a week over four weeks. Visual images were incorporated to enhance the students' English narrative writing skill. These plans underwent validation by four experts to ensure content validity. The scores on the Index of Item Objective Congruence (IOC) for lesson plans were rated +1 by all three experts, which indicated that all the items were in line with the objectives of the study and hence valid.

Learning Achievement Test questions (Pretest and Posttest)

To assess and compare the narrative writing skill of Grade 4 Bhutanese students before and after the use of visual images, the researcher administered a narrative writing test. The test included four components: 1) 4 marks for writing based on an image, 2) 6 marks for rearranging picture sequences

to create a story, 3) 6 marks for writing a paragraph about a given picture, and 4) 4 marks for answering short questions worth 20 marks related to the stories “The Giving Tree and Bully Bill”. A pretest was conducted prior to the intervention, and the same test items were used in a posttest afterward to maintain consistency in evaluation. The test was designed in accordance with the guidelines of the Bhutan Council for School Examination and Assessment (BCSEA) and based on Bloom’s Taxonomy. The researcher developed a learning achievement test questions (pretest and posttest) for 20 marks.

Qualitative Data Collection Instrument (Semi-Structured Interview Questions)

A semi-structured interview is one qualitative research technique for gaining detailed knowledge about a respondent’s thoughts and feelings about a specific subject (Heath,2023).

The questions was created to explore students’ attitude toward the use of visual images in narrative writing skill which was adopted from Listyani. (2019) and Myhill. et al. (2023). To investigate grade four Bhutanese students’ learning satisfaction towards using visual images to improve narrative writing skill, the researcher conducted a face-to-face interview with all the students after intervention.

Validity and Reliability of the Instruments

Validity

For this study, the validity of the research instruments—including lesson plans, test items and semi-structured interview questions was assessed by 3 experts in English language teaching and education two experienced English teachers from Bhutan and a professor from Rangsit University in Thailand. The Item-Objective Congruence (IOC) indices of the instruments were calculated to ensure alignment with the study’s objectives. As a result, all instruments were validated with the scores of 0.67-1.00. showing that they were valid for further use.

Reliability

To assess the reliability of narrative writing test questions, a reliability test was conducted with 46 students (20 boys and 26 girls), grade five students of the same school where the researcher carried out the study. experiment. The researcher used the Kuder-Richardson formula (KR-20) to find out the learning achievement test’s reliability coefficient. Eventually, it was found that all items were reliable for further use in the data collection process.

Data Collection Procedures

Approval and Ethical Consideration

Since ethical standards help researchers finish their work quickly and effectively,

following them throughout the research process was important for ensuring both the success of the study and the quality of the work (Nazmul Hasan et al,2021).To conduct this study, the researcher obtained an approval letter from Research and Development Institute of Rangsit University, followed by an approval letter from the Ministry of Education and Skills Development in Bhutan. The researcher further sought consent from the principal, class teacher, subject teacher, and the research participants

before collecting the data. Since research participants are below the legal age, parents/guardians were requested to read, understand, and sign the consent letters.

Anonymity and Confidentiality of Participants

The research participants' details, views, and opinions were kept confidential and anonymous throughout the study by using numbers. To maintain confidentiality, research participants were referred to as student 1 (Std 1), student 2 (Std 2), and so on.

Data Collection and Analysis

The researcher structured the data collection process during the first semester during the academic year. Throughout this period (4 weeks 8 lesson plans), students actively participated in various writing activities aimed at enhancing their English narrative writing skill. The aim was to assess the suitability of the lesson plans, the classroom setting, the availability of learning materials, and the effectiveness of time management during lessons. Based on this evaluation, all tools and materials were revised before the actual implementation. The researcher conducted pretest and posttest on narrative writing using visual images. In order to assess the satisfaction of learners with the use of visual images approach, a semi-structured interview was employed to collect the data.

Data analysis

English Narrative Writing Test (Quantitative Data Analysis)

To test the hypothesis, a paired sample t-Test was used for quantitative analysis to assess any changes in students' English narrative writing skills. This statistical technique enabled a direct comparison of scores from before and after the introduction of visual images, providing meaningful insights into the impact of the teaching intervention. Regarding the hypothesis, mean and standard deviation calculations were employed to evaluate student attitudes toward the method.

Semi-Structured Interview (Qualitative Data Analysis)

The researcher conducted a semi-structured interview with all 30 participants, posing five specific questions. To ensure the reliability and the accuracy of the data, participant's responses were recorded as students were given the liberty to choose a language of their choice to respond to the questions. Each student's response was later translated and transcribed by the researcher into English. The collected data were then coded, categorized, and analyzed using thematic analysis into five distinct themes: emotional engagement, creative process and engagement, improve creativity, personal experience, and motivation.

Table 1 Score difference between pretest and posttest

Std. no	Pretest	Posttest	Improved score	Improved Percentage
1	2	3	1	5
2	3	4	1	5
3	0	5	5	25
4	9.5	18.5	9	45
5	1.5	5	3.5	17.5
6	11	13	2	10
7	12	18	6	30
8	16.5	18	2	7.5
9	11	14	3	15
10	12.5	18.5	4.5	30
11	0.5	5	4.5	22.5
12	6	8	2	10
13	0	3	3	15
14	8	11	6	15
15	6	12	7	30
16	0	7	6	35
17	19	20	1	5
18	5	17	8	60
19	9	17	8	40
20	2	6	4	20
21	0.5	3	2.5	12.5
22	0.5	4	3.5	17.5
23	1	10	9	45
24	11	14	3	15
25	8.75	19	10.25	51.25
26	10	16.5	6.5	32.5
27	2.5	9.5	7	35
28	7.5	18	10.5	52.5
29	2.5	8	5.5	27.5
30	0	2	2	10

Table 1 (to)

Std. no	Pretest	Posttest	Improved score	Improved Percentage
31	15.5	20	4.5	22.5
32	16.5	19	2.5	12.5
33	0	3	3	15
34	15.5	16	0.5	2.5
35	5	7	2	10
36	11.75	13.5	1.75	8.75
$\bar{X}$	6.75	11.26	4.46	22.57

RESULTS CONCLUSION AND DISCUSSION

Research Results

1. Analysis of English narrative Writing Skill

Test Scores

The table 1 represents the pretest scores and posttest scores of the participants. The pretest score showed that only oneparticipant scored the highest score 10 points. However, the posttest scores indicate that participants showed obvious improvement in their narrative writing skill after the intergration of the use of visual images. The highest score reached 20 points, while the lowest remained at 2 points.

Pretest- Posttest comparision

Table 2 presents the analysis of the scores using a paired sample t-Test onstudents narrative writing tests before and after the implementation of the use of visual images. The analysis revealed that the mean score on the pretest was 6.75 with a standard deviation of 5.78, while the posttest had a mean score while the mean score of 11.26 with standard deviation of 6.15. The mean differences of 4.51, with a significance value of 0.01, indicated an improvement in participants' narrative writing skill following the intergration of the sue of visual images.

Table 2 Paired Sample T-test

Group	Pretest		Posttest		Mean Difference	t	Sig. (2 -taied)
Sample group	Mean	SD	Mean	SD	11.26 - 6.75	-8.90	.001
					= 4.51		
	6.75	5.78	11.26	6.15			

Significance level (p): < 0.05- significant

Figure 3 illustrates the comparison of mean scores between the pretest and posttest.

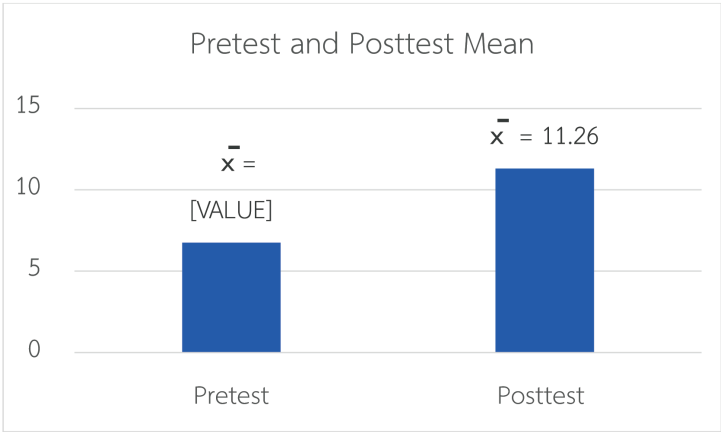

Figure 3 Graphical representation of Pretest and Posttest Mean

2. Analysis of Semi-structured Interview

A semi-structured interview was conducted to examine students’ learning satisfaction with the use of visual images with a situational teaching method in English-narrative writing lessons. The interview questions were designed around five main themes: emotional engagement, creative process and engagement, improve creativity, personal experience, and motivation.

It was evident that the implementation of the use of visual images represented a significant shift in learning. In the past, students were not acquainted with this strategy, and this study served as their initial exposure to the use of visual images in their educational journey. During the interview sessions, face-to-face group interview was conducted with all 30 research participants. During the interview, all students expressed that they had never used visual images before, and it was their first experience learning to use this strategy.

RESULTS CONCLUSION AND DISCUSSION

Discussion

The research results indicated that utilizing the use of visual images approach significantly improved the English narrative writing skill of fourth-grade students in Bhutan. Furthermore, the students demonstrated a high satisfaction level with this approach. To reinforce these conclusions, the subsequent sections offer a thorough explanation of the students' learning achievement and their contentment with the implementation of the use of visual images approach.

The study revealed a remarkable progress in students' learning achievements, supported by a substantial rise in posttest mean scores compared to pretest mean scores. These results demonstrated that using visual images with stories was an effective strategy to develop English narrative writing skill, and this finding was in line with by Eliyawati (2020), following the use of an image in a narrative writing exercise, she came to the conclusion that the use of pictures greatly enhances students' narrative writing abilities. She also found that students' writing skills, including vocabulary, syntax, organization, and content, have dramatically improved.

This study also corroborated the findings presented by Wijayasir and Astuti (2025), using picture series not only improves students' writing skills but also aids their understanding of key elements in narrative texts, such as the storyline, characters, and overall concept. Each image within the sequence represents a specific part of the story, helping students interpret and build a coherent and developing plot. Overall, this study's making of serial picture learning materials improved participants' ability to write narratives in grade IV elementary school. The result of this study also demonstrated that, following the intervention, children loved writing stories and were able to read fluently and comprehend the material.

According to Desitawardhani (2014), Sudaryo (2013), and Hasanah (2009), who found that using visual images helps students become better writers. According to their research, visual images can help students become better writers. In the same way, students can understand the topics better when they use visual images and drawings to illustrate, imagine, and interpret what they have learned. As a result, this gave the students more confidence in themselves. These findings were linked with Harmer (2004), who supported that pictures clearly and directly bring the outside world into the classroom.

These results corroborated the findings of (Febrian, 2024), who claims that visual images are useful in helping students come up with ideas for sentences in the target language. Additionally, the images offer visual stimuli that might be unique to students' interests and inspire their creativity. Learning a language can become more memorable and pleasurable as a result of this collaboration.

Conclusion

The study on the implementation of the visual images demonstrated significant improvement in narrative writing skill and overall learning satisfaction for fourth-grade Bhutanese students.

Utilizing the use of visual images with extended class time, incorporating images, and offering personalized teacher support could lead to enhanced learning outcomes. Therefore, the study strongly recommends for the incorporation of visual images as a highly effective teaching approach to significantly enhance students' narrative writing skill. As education continues to evolve, embracing innovative strategies like visual images is important for creating more holistic and impactful learning experiences across all levels of learners.

Suggestions and Recommendation

This section offers practical recommendations for classroom instruction and suggestions for future research, aiming to broaden the application of visual images in enhancing English narrative writing skills.

1. English teachers are encouraged to integrate visual images into narrative writing instruction, as this approach has been shown to enhance writing abilities. It stimulates students' imagination, nurtures their creative expression, and most importantly, deepens their understanding of meaning beyond the written text.

2. To make lessons more engaging and effective, educators can utilize visual images when teaching other English topics. This strategy not only enriches the learning experience but also caters to diverse learning styles, thereby improving students' comprehension and retention of the subject matter.

3. The use of visual images can also be extended to the teaching of different literary genres, such as poetry and essays, across various grade levels, allowing students to better connect with and interpret different forms of writing.

4. This study was limited to 36 Grade Four students in Bhutan. Future research could explore different grade levels and subjects, and extending the study duration may yield more comprehensive and meaningful findings.

5. Additional research could investigate the effectiveness of using visual images in teaching other genres, such as poetry and essays.

6. Similar studies could also be applied to other academic subjects, including Science, Mathematics, Dzongkha, and Social Studies.

The findings of this study provide strong evidence that incorporating visual images enhances students' narrative writing skills and also acts as a motivational tool for learning. Insights from the semi-structured interviews suggest that, with proper planning and teacher guidance, the use of visual images in narrative writing can significantly improve student learning outcomes.

REFERENCES

- Adam, A.A.S. (2015). Developing EFL Learners' narrative writing through using short stories: The case of Al-Baha University students. *European Journal of English Language and Literature Studies*, 3(4), 1-8.
- Adams, R., & Smith, L. (2017). *Enhancing student creativity through visual prompts*. Cambridge University Press.
- Agustina, A., & Nur, F. (2018). The impact of picture sequences on students' narrative writing skills. *Journal of Educational Research*.
- Alabama Department of Archive & History. (2009). **Definition of Narrative Writing**. http://www.archives.alabama.gov/teacher/TEFABH_Narrative_Writing_Exercise.pdf
- Anderson, R., & George, L. (2018). The impact of visual prompts on descriptive writing in primary education. *Journal of Literacy Studies*, 14(2), 112-129.
- Baldick, C. 2008. *Oxford dictionary of Literary terms*. Oxford University Press.
- Bhutan Council for School Examination and Assessment. (2013). **national education assessment 2013**. Bhutan Council for School Examination and Assessment.
- Bhutan Echoes, (2023). **Drukyl's literature festival archive: Reconnecting and reviving**.
- Baso, F. A. (2016). Using sequence picture technique to increase the students writing ability at first grade of SMAN 1 Sungguminasa. *Jurnal Perspektif*, 1(2), 110-117.
- Brown, K. (2018). *The elements of storytelling: A pedagogical approach*. Routledge.
- Bruner, J. (2007) **Cultivating the Possible**. [Public Lecture: Oxford University]. March 13th.
- Dash, B.B. (2022). Significance of globalisation and English language. *International Journal on Studies in English Language and Literature*, 10(5), 10-16. <https://doi.org/10.20431/2347-3134.1005002>
- Deniz, E. B. Ozkan, Y., & Bayyurt, Y. (2016). English as a Lingua Franca: Reflections on ELF- related issues by preservice English language teachers in Turkey. *The Reading Matrix: An International Online Journal*, 16(2), 144-181.
- Desitawardhani, N. (2014). **Improving students' skills of writing explanation texts through picture series for the grade xii students of sma negeri 2 sleman in the academic year of 2013/2014**. (Thesis). Yogyakarta: state university of Yogyakarta. <https://eprints.uny.ac.id/12345/>
- Eliyawati, E. (2020). **Improving students' ability to write narrative texts using pictures**.
- English Curriculum Framework. (2022). Classes PP-XI. **Department of Curriculum and Professional Development**. Ministry of Education. Royal Government of Bhutan.
- Ertmer, P. A., & Newby, T. J. (2013). Behaviourism, cognitivism, constructivism: Comparing critical features from an instructional design perspective. *Performance Improvement Quarterly*, 26(2), 43-71.
- Fisher, R. (2015). **Thinking and reasoning in the primary classroom: Developing young minds**. Routledge.

- Febrian, Y. (2024). **The effect of picture series on writing narrative text of eleventh grade students at sman 7 kediri.** Universitas Nusantara Pgri Kediri.
- Harmer, J. (2004). **How to teach writing.** Pearson Education.
- Hasanah, R. (2009). **Improving the students' ability in writing a procedure paragraph through picture series at MTsN Malang III** [Unpublished S2 Thesis]. Malang: State University of Malang.
- Hidayah, H., Mulyati, H., S., & Suprijadi, D. (2019). **Improving students' ability to write narrative text through picture series.**
- Jones, R. (2019). **Creative writing in early education: Strategies for teachers.** Springer.
- Khotimah, K.(2017). Using picture series to enhance students' ability in narrative writing. **Research in English and Education Journal**, 2(2), 162-169.
- Kirkgoz, Y. (2012). Incorporating short stories in English language classes. **Novitas-ROYAL (Research on Youth and Language)**, 6 (2), 110-125.
- La Prairie, M. (2014). **A case study of English-medium education in Bhutan.** (Doctoral Dissertation). University of London, United Kingdom).
- La Prairie, M. (2019). **A case study of English-medium education in Bhutan.** Institute of Education, University of London.
- Lhamo, P. (2020). Fostering creativity in ESL classrooms through visual aids. **Bhutan Journal of Language Studies**, 4(3), 33-47.
- Listyani, L. (2019). The use of a visual image to promote narrative writing ability and creativity. **Eurasian Journal of Educational Research**, 80, 193-224. <https://doi.org/10.14689/ejer.2019.80.10>
- Maghsoudi, M., & Haririan, J. (2013). The Impact of Brainstorming Strategies Iranian EFL Learners' Writing Skill Regarding their Social Class Status. **International Journal of Language and Linguistics**, 1(1), 60.
- Maxwell, T. W. (2008). Bhutan. In J. Pattnaik (Ed.), **The Greenwood Encyclopedia of Children's Issues Worldwide.** Asia Oceania (pp.55-77). Greenwood.
- Ministry of Education. (2014b). **Isherig education ICT master plan 2014-2018.** Thimphu, Bhutan: Author.
- Norbu,T & Thinley,T. (2022). **Factors Affecting English Performance of Class IV Students in Kazhi and Khotokha Primary School, Wangdue Phodrang Dzongkhag Bhutan.**
- Ningsih, A. S., & Karim, S. A. (2023). **The use of natural disaster pictures as a medium of learning to write report text.**
- Onozawa, C. (2010). **A study of the process writing approach: A suggestion for an eclectic writing approach.**
- Pardede, P. (2011). Using short stories to teach language skills. **Journal of English Teaching**, 1(1), 14-27.
- Phuntsho, K. (2013). **The History of Bhutan.** Noida : Random House Publishers India Private Limited.
- Pincas, A. (1986). **Writing in English, Book 2.** Macmillan.

- Rayo, D. S. (2015). **Writing narratives with the aid of picture stories** [Master's thesis]. Western Libraries Electronic Thesis and Dissertation Repository.
- Saed, H. A., & Al-Omari, H. A. (2014). The effectiveness of a proposed program based on a mind mapping strategy in developing the writing achievement of eleventh grade EFL students in Jordan and their attitudes towards writing. **Journal of Education and Practice**, 5(18), 88-110.
- Sarifah, N. T., & Apsari, Y. (2020). The use of picture and picture technique in improving student writing skill. **PROJECT (Professional Journal of English Education)**, 3(6), 664-669. <https://doi.org/10.22460/project.v3i6.p664-669>
- Smith, L. (2017). **Visual aids and mathematical comprehension: An empirical analysis**.
- Smith, J. (2020). The power of storytelling in education. Oxford University Press. **Educational Technology Research**, 25(1), 56-72.
- Sriprabha, M., & Sankar, G. (2016). **English language as a panacea**. *Language in India*, 16, 248-255. <https://www.languageinindia.com/>
- Stallings, J. (2023). **Harnessing the power of visual imagery in creative writing**.
- Sudaryo, D. M. 2013. **The use of picture series through process writing approach to improve the students' achievement in writing narrative texts on grade eight of SMPN 1 batu** [Unpublished S2 Thesis]. State University of Malang.
- Suganekti. (2014). **Efforts to improve students' writing skill using visual media in XI IPS 1 class at SMA N 1 Bantul in the academic year of 2012/2013** [Undergraduate thesis]. Universitas Negeri Yogyakarta. <https://eprints.uny.ac.id/19191/>
- Swarastuti, A. (2019). **The impact of picture series on students' ability in writing narrative text**.
- Sue, T. (2007). **Narrative story writing**. <http://www.narrative.org>
- Swarastuti, A. (2019). **The impact of picture series on students' ability in writing narrative text**.
- Tamang, B.S (2019). **Application of content and language intergated**.
- Thinley, P. (2013). How does teaching of process approach (PA) help students with their writing?. **Journal of the International Society for Teacher Education**, 17(2), 70-80.
- Truong, G. N., Nhu, H. N., & Tran, T. C. (2020). Using short stories to motivate intermediate EFL learners in essay writing at Vietnam Centre Point. **International Journal on Studies in English Language and Literature**, 8(8) 25-35.
- Vygotsky, L. S. (1978). **Mind in society: The development of higher psychological processes**. Harvard University Press.
- Wangchuk, T. (2017). Challenges in English language teaching in Bhutan: A focus on narrative writing. **Bhutan Journal of Language and Culture**, 2(1), 45-53.
- Wangdi, K. (2019). Text-based vs. visual-based writing strategies in Bhutanese primary schools. **Bhutan Journal of Pedagogy**, 6(2), 23-41.

- Wells, G. (2009). **The meaning makers: Learning to talk and talking to learn.** Multilingual Matters.
- Williams, P. (2015). Picture prompts as a tool for developing narrative skills in young learners. **Literacy and Learning, 12**(3), 56-72.
- Wijayasir, U. E., & Astuti, T. (2025). Serial image learning media to improve fourth-grade elementary school students' narrative writing skills. **Journal for Lesson and Learning Studies, 9**(1), 1–11. <https://doi.org/10.23887/jere.v9i1.90048>
- Wilson, T (2019). **The effectiveness of the use of picture in series in narrative writing.**
- Wright, A. 1997. **Pictures for Language Learning.** Cambridge University Press.
- Yulianti, D. B. (2018). Learning Strategies Applied by The Students in Writing English Text. **Journal on English as A Foreign Language, 8**(1), 19-38. <https://doi.org/10.23971/Jefl.V8i1.583>
-

การใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศเพื่อการประเมินความเสี่ยงจากปัจจัยคุกคามในพื้นที่ป่าอนุรักษ์
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

GEOINFORMATICS TECHNOLOGY USING FOR THE RISK ASSESSMENT
OF PROTECTED AREA THREAT FACTORS
IN KHAO SOI DAO WILDLIFE SANCTUARY, CHANTHABURI PROVINCE

สถาพร กิระพัฒน์นาคร* และ ปริญ หล่อพิทยากร
ภาควิชาภูมิสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Sataporn Kerapanadorn* and Parin Lopittayakorn
Department of Geoinformatics, Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University

*E-mail: qnyx.xynq@gmail.com

Received: 2025-11-11

Revised: 2025-11-20

Accepted: 2025-11-21

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการประเมินความเสี่ยงจากปัจจัยคุกคามในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขาสอยดาว จังหวัดจันทบุรี โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศร่วมกับฐานข้อมูลจากระบบ SMART Patrol เพื่อวิเคราะห์ระดับความเสี่ยงเชิงพื้นที่ต่อทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า การวิเคราะห์ที่ใช้ข้อมูลจาก 11 ปัจจัย ได้แก่ การกระจายของภัยคุกคาม ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ระยะห่างจากเส้นทาง การลาดตระเวน เส้นทางคมนาคม แหล่งน้ำ ชุมชน และหน่วยพิทักษ์ป่า ความถี่ในการลาดตระเวน รวมถึงปัจจัยภูมิประเทศ ได้แก่ ความลาดชัน และความสูงจากระดับทะเลปานกลาง โดยใช้เทคนิค Kernel Density, Euclidean Distance และ Weighted Overlay ในการผสมผสานและประเมินข้อมูลเชิงพื้นที่อย่างเป็นระบบ และครอบคลุม

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยคุกคามมีความสัมพันธ์กับลักษณะภูมิประเทศและศักยภาพการเข้าถึงพื้นที่ใกล้ชุมชน เส้นทางคมนาคม และพื้นที่ราบมีระดับความเสี่ยงสูงสุด ขณะที่พื้นที่สูงชันมากนั้นมีความเสี่ยง ต่ำกว่า โดยพบว่าพื้นที่ที่มีการลาดตระเวนน้อยมีความเสี่ยงสูงกว่าชัดเจน การวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงแสดงผลว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขาสอยดาว จังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับเสี่ยงปานกลางถึงเสี่ยงสูงมาก รวมมากกว่าร้อยละ 90 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยเฉพาะบริเวณรอบชุมชนและพื้นที่ที่เข้าถึงได้สะดวก ซึ่งการบูรณาการข้อมูลจากระบบการลาดตระเวนเชิงคุณภาพกับเทคโนโลยี ภูมิสารสนเทศนั้น สามารถจำแนกพื้นที่เสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนการวางแผนลาดตระเวน การกำหนดพื้นที่ เป้าหมายเร่งด่วน และการบริหารจัดการเชิงรุกเพื่อลดภัยคุกคาม และสามารถประยุกต์ใช้ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อื่น เพื่อเสริมสร้าง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ระบบการลาดตระเวนเชิงคุณภาพ เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ การประเมินความเสี่ยง ภัยคุกคาม เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว

ABSTRACT

This study assesses the risk of threat factors in the protected forest area of Khao Soi Dao Wildlife Sanctuary, Chanthaburi Province, by integrating geoinformatics technology with SMART Patrol System data to evaluate spatial risk levels to forest and wildlife resources. Eleven factors were analyzed, including threat distribution, forest and wildlife resources, distance from patrol routes, transportation routes, water sources, communities, ranger stations, patrol frequency, as well as topographic factors such as slope and elevation above mean sea level. Kernel Density, Euclidean Distance, and Weighted Overlay techniques were applied to integrate and evaluate spatial data systematically and comprehensively.

The results indicate that threat factors are closely associated with topographic characteristics and accessibility. Areas near communities, transportation routes, and lowland zones exhibit the highest risk levels, while highly steep terrain tends to have lower risk. Areas with low patrol frequency show significantly higher risk. The spatial risk assessment reveals that most of the sanctuary falls within moderate to very high-risk levels, accounting for more than 90% of the total area, particularly around communities and easily accessible zones. The integration of SMART Patrol System data with geoinformatics techniques effectively identifies risk-prone areas, supporting patrol planning, priority zone identification, and proactive management to mitigate threats. This approach can be applied to other protected areas to enhance sustainable natural resource management.

Keywords: SMART Patrol System, Geoinformatics Technology, Risk Assessment, Threat Factors, Khao Soi Dao Wildlife Sanctuary

บทนำ

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เป็นหน่วยงานที่ดูแลพื้นที่ป่าอนุรักษ์ โดยมีพื้นที่รับผิดชอบมากถึงเกือบ 1 ใน 5 ของประเทศ ทั้งทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า แหล่งต้นน้ำ ลำธาร รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากกว่าร้อยละ 90 ที่ขับเคลื่อนและนำรายได้สู่ประเทศ โดยกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีเป้าหมายการดำเนินงานที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์คุ้มครอง ป่าไม้ ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ให้มีความสมบูรณ์ สนองต่อนโยบายความเป็นกลางทางคาร์บอน ด้วยการเพิ่มพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เพื่อกักเก็บคาร์บอน รวมทั้งให้ประชาชนใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุล และยั่งยืน เป็นองค์กรแห่งเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยการนำวิทยาการใหม่ ๆ มาปรับใช้ เพื่อให้ภารกิจต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและลดปัญหาด้านปัจจัยคุกคาม เช่น การบุกรุกแผ้วถาง การตัดไม้ ทำไม้ การเก็บหาของป่า การล่าสัตว์ เป็นต้น Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation. (2024)

สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 2 (ศรีราชา) มีวิสัยทัศน์ มุ่งมั่นบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้คงความอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืนและมีพื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มขึ้น และมีพันธกิจในด้านการศึกษา วิจัย พัฒนา ตลอดจนให้บริการด้านวิชาการ และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สาธารณชน การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนบนพื้นฐานเทคโนโลยีที่เหมาะสม การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุล และยั่งยืนบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรและสร้างจิตสำนึกให้กับทุกภาคส่วนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ ด้านการป้องกันการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ อย่างบูรณาการ โดยการระงับยับยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ รักษาพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 2,305,448.57 ไร่ ให้คงอยู่ การใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ การครอบครองพื้นที่ป่าโดยผิดกฎหมาย พื้นที่ป่าไม้ได้รับการป้องกันการบุกรุกทำลาย และเพิ่มพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เพื่อคงความอุดมสมบูรณ์ ตามธรรมชาติ โดยใช้กระบวนการทางกฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการเฝ้าระวังพื้นที่ป่าอนุรักษ์เพื่อลดภัยคุกคามต่อระบบนิเวศ ป่าไม้และสัตว์ป่า การวางระบบกลไก กระบวนการ วิธีปฏิบัติในการลดภัยคุกคาม และการเฝ้าระวัง ป้องกัน รักษาระบบนิเวศป่าและพื้นที่อนุรักษ์ ทุกประเภท รวมทั้งลดความเสี่ยงต่อการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพของพืช สัตว์ และระบบนิเวศโดยรวม รวมถึงต้องใช้มาตรการทางสังคมและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ในการวางแผน การปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ โดยผสมผสานมาตรการทางเศรษฐกิจ สังคม และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ธรรมชาติอย่างมีกฎกติกาที่เห็นพ้องร่วมกัน ด้านการศึกษา วิจัย พัฒนา และสร้างนวัตกรรม เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการ โดยมุ่งพัฒนาองค์ความรู้ กระบวนการ เทคนิควิธี รูปแบบการบริหาร จัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า ความหลากหลายทางชีวภาพ โดยใช้งานวิจัย พัฒนาและต่อยอดสู่การเป็นนวัตกรรมที่สนับสนุนการอนุรักษ์ พื้นที่บริหารจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้มีความสมดุลเพื่อการบริหารของระบบนิเวศที่ยั่งยืน การเพิ่มมูลค่าของทรัพยากรและระบบนิเวศ และรวมถึงการสร้างความร่วมมือทางวิชาการ การถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยีในการวิจัยและพัฒนาอย่างเป็นระบบ Regional Office for Conservation Area 2 (Sriracha, 2021)

ผลจากการศึกษานี้สามารถนำไปประเมินความเสี่ยงจากปัจจัยคุกคามในพื้นที่ป่าอนุรักษ์โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศร่วมกับฐานข้อมูลจากระบบ SMART Patrol System เพื่อวิเคราะห์ระดับความเสี่ยงเชิงพื้นที่ต่อทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า เพื่อให้ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถใช้ข้อมูลดังกล่าวเป็นแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยคุกคามและปัจจัยแวดล้อมในพื้นที่ป่าอนุรักษ์เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงต่อการเกิด ภัยคุกคามภายในพื้นที่ป่าอนุรักษ์เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบปัจจัยคุกคามและปัจจัยแวดล้อมในพื้นที่ป่าอนุรักษ์เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว
2. ได้ทราบพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดภัยคุกคามในพื้นที่ป่าอนุรักษ์เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการประเมินความเสี่ยงจากปัจจัยคุกคามในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อื่น ๆ

ขอบเขตของการวิจัย

พื้นที่ศึกษาบริเวณพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ระบบการลาดตระเวนเชิงคุณภาพ (SMART Patrol System) การลาดตระเวน ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างเป็นระบบ เพิ่มศักยภาพ ในการป้องกันปราบปราม และการจัดการพื้นที่ โดยการประยุกต์ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อวางแผน

ลาดตระเวน การเก็บข้อมูล วิเคราะห์ประมวลผลในมาตรฐานเดียวกันทุกที่ “ระบบลาดตระเวนเชิงคุณภาพ (SMART Patrol System)” ซึ่งใช้ระบบฐานข้อมูลชื่อว่า สมาร์ท SMART (Spatial Monitoring And Reporting Tool) ความร่วมมือระหว่างองค์กรอนุรักษ์นานาชาติที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเทคโนโลยี เครื่องมือ และแนวทางปฏิบัติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตาม ตรวจสอบและปกป้องทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อนุรักษ์ทั่วโลก พื้นที่อนุรักษ์ตามเป้าหมายการขยายผลในโครงการลาดตระเวนเชิงคุณภาพ เพื่อการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ 237 แห่งในประเทศไทย ได้แก่อุทยานแห่งชาติ 133 แห่ง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 62 แห่ง เขตห้ามล่าสัตว์ป่า 19 แห่ง และอุทยานแห่งชาติ (เตรียมการ) 23 แห่ง (Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation, 2024)

การกำหนดพื้นที่เสี่ยงต่อการบุกรุกป่าและการวิเคราะห์ความอ่อนไหวในป่าสงวนแห่งชาติ จังหวัดพะเยา โดยประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ร่วมกับการตัดสินใจแบบหลายเกณฑ์เพื่อระบุปัจจัยที่ส่งผลต่อความเสี่ยงจากการบุกรุก การศึกษารวบรวมและคัดเลือกปัจจัยจากการทบทวนวรรณกรรมและการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ป่าไม้ พบว่าปัจจัยที่เหมาะสมกับพื้นที่ศึกษามี 5 ปัจจัย ได้แก่ ระยะห่างจากถนน ชุมชน แหล่งน้ำ ความสูง และความลาดชัน จากนั้นกำหนดค่าน้ำหนักของปัจจัยโดยอาศัยข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานและชุมชนในพื้นที่ พบว่าระยะห่างจากแหล่งน้ำมีค่าน้ำหนักมากที่สุด รองลงมาคือระยะห่างจากถนนและชุมชน ตามด้วยความสูงและความลาดชัน

ผลการประเมินพื้นที่เสี่ยงด้วยการซ้อนทับปัจจัยเชิงพื้นที่แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ศึกษาแบ่งระดับความเสี่ยงได้ 3 ระดับ ได้แก่ ความเสี่ยงน้อย ปานกลาง และมาก นอกจากนี้การวิเคราะห์ความอ่อนไหวโดยใช้ดัชนีความแปรปรวนพบว่า ปัจจัยความสูงมีความอ่อนไหวสูงที่สุด หมายความว่าค่าคะแนนของปัจจัยนี้มีอิทธิพลต่อผลการกำหนดพื้นที่เสี่ยงมากที่สุด จึงควรให้ความสำคัญต่อความถูกต้องของข้อมูลระดับความสูงในขั้นตอนการวิเคราะห์

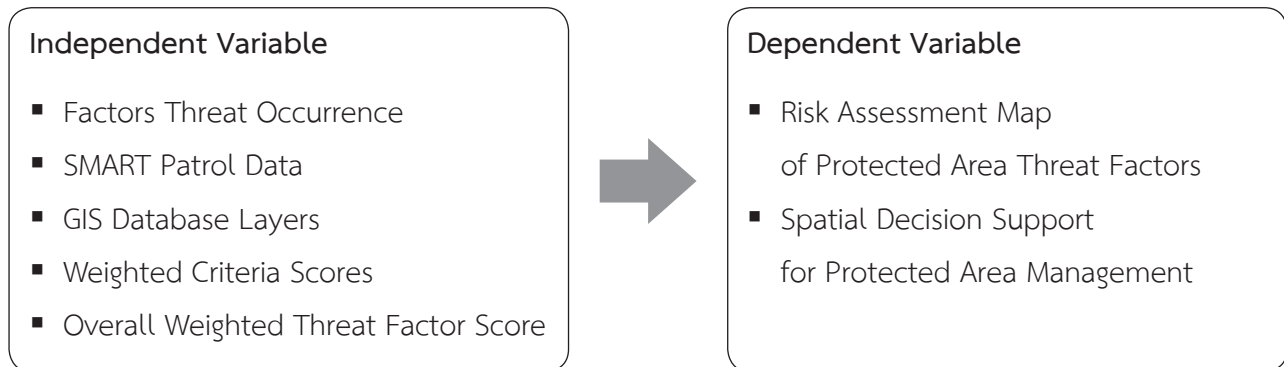
การศึกษานี้มีลักษณะเด่นแตกต่างจากงานวิจัยอื่นที่มักใช้ค่าน้ำหนักจากผู้เชี่ยวชาญ เนื่องจากใช้ค่าน้ำหนักจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่และชาวบ้านซึ่งมีประสบการณ์ตรงกับสถานการณ์การบุกรุก ทำให้ผลลัพธ์สอดคล้องกับบริบทพื้นที่จริงและสามารถนำไปใช้วางแผนจัดการพื้นที่เสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Paengwangthong & Sornnarai, 2021)

การประยุกต์ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงต่อการบุกรุกในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูค้อ-ภูกระแต จังหวัดเลย โดยวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการบุกรุกและความเสี่ยงเชิงพื้นที่ผ่านเทคนิคการวิเคราะห์ตาม ลำดับชั้น (Analytic Hierarchy Process: AHP) เพื่อให้คะแนนความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ และนำไปสู่การประเมินระดับความเสี่ยงด้วยข้อมูล เชิงพื้นที่ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบุกรุกภายในระยะ 3 กิโลเมตรจากแนวเขตพื้นที่ ได้แก่ ระยะห่างจากหมู่บ้าน ระยะห่างจากถนน ระยะห่างจากแม่น้ำ ความลาดชัน ระยะห่างจากหน่วยพิทักษ์ป่า ชุดดิน และความสูงของพื้นที่ โดยสามารถจำแนกระดับความเสี่ยงต่อการบุกรุกออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ เสี่ยงมาก ปานกลาง น้อย และน้อยมาก การวิเคราะห์ผลดังกล่าวสามารถนำไปใช้สนับสนุนการวางแผนจัดการพื้นที่ ป้องกันป่าไม้ และกำหนดมาตรการในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Wangkeeree, Rianthakool & Arunpraparut, 2021)

การวิเคราะห์ความเสี่ยงต่อการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้บริเวณอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง จังหวัด สุราษฎร์ธานี โดยพิจารณาปัจจัยด้านกายภาพและสังคมที่อาจส่งผลต่อการบุกรุกพื้นที่ป่า ปัจจัยที่นำมาวิเคราะห์ประกอบด้วย เส้นชั้นความสูง และ จุดความสูง ความลาดชัน ระยะห่างจากแหล่งน้ำ ชุมชน เส้นทางคมนาคม และหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ตลอดจนข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินและรายได้เฉลี่ยระดับตำบล ซึ่งนำมาประมวลผลด้วยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก ผลการศึกษาพบว่า ความสูงของพื้นที่ ระยะห่างจากเส้นทางคมนาคม ระยะห่างจากหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ การใช้ประโยชน์ที่ดิน และรายได้เฉลี่ยระดับตำบล เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดการบุกรุกพื้นที่ป่า การประเมินพื้นที่เสี่ยงสามารถจำแนกออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ เสี่ยงสูงมาก สูง ปานกลาง ต่ำ และต่ำมาก ทั้งนี้ เมื่อทดสอบความถูกต้องของแผนที่พื้นที่เสี่ยง

ต่อการเกิดอุบัติเหตุ พบว่ามีค่าความถูกต้องร้อยละ 97.30 แสดงให้เห็นว่าผลการวิเคราะห์สามารถนำไปใช้สนับสนุนการกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่า รวมถึงการวางแผนเพิ่มความเข้มข้นในการลาดตระเวนในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Chanthachot, Arunpraparat & Pongpattananurak, 2023)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

พื้นที่ศึกษา

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว จังหวัดจันทบุรี อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 2 (ศรีราชา) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลและการเตรียมข้อมูลเชิงพื้นที่

รวบรวมข้อมูลจากระบบ SMART Patrol System ตรวจสอบคุณภาพข้อมูลเชิงพื้นที่ และแปลงให้อยู่ในระบบพิกัดเดียวกัน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่

การใช้เทคนิค Kernel Density เพื่อหาความหนาแน่นเชิงพื้นที่ของภัยคุกคาม ทรัพยากรป่าไม้ และ สัตว์ป่า การใช้เทคนิค Euclidean Distance วิเคราะห์ระยะห่างจากเส้นทางคมนาคม แหล่งน้ำ ชุมชน หน่วยพิทักษ์ และเส้นทางลาดตระเวนและการใช้เทคนิค Focal Statistics เพื่อวิเคราะห์ความถี่ในการลาดตระเวนในแต่ละบริเวณ วิเคราะห์ความลาดชันและความสูงจากข้อมูลแบบจำลองความสูงเชิงเลข (Digital Elevation Model: DEM)

3. การจัดระดับและให้ค่าน้ำหนัก

จัดระดับข้อมูลแต่ละปัจจัยออกเป็น 5 ระดับ (ค่าคะแนน 1 – 5) ตามระดับความเสี่ยง ให้ค่าน้ำหนักของแต่ละปัจจัยโดยอาศัยหลักการ Analytic Hierarchy Process (AHP) ผ่านการเปรียบเทียบแบบรายคู่ และตรวจสอบค่าความสอดคล้อง

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่ใช้สำหรับการวิจัย

ลำดับ	ปัจจัย	ช่วงชั้นข้อมูล	ค่าคะแนน	ค่าถ่วงน้ำหนัก
1	การกระจายของภัยคุกคาม	ความหนาแน่นสูงมาก	5	9
		ความหนาแน่นสูง	4	
		ความหนาแน่นปานกลาง	3	
		ความหนาแน่นต่ำ	2	
		ความหนาแน่นต่ำมาก	1	
2	การกระจายของทรัพยากรป่าไม้	ความหนาแน่นสูงมาก	5	10
		ความหนาแน่นสูง	4	
		ความหนาแน่นปานกลาง	3	
		ความหนาแน่นต่ำ	2	
		ความหนาแน่นต่ำมาก	1	
3	การกระจายของสัตว์ป่า	ความหนาแน่นสูงมาก	5	11
		ความหนาแน่นสูง	4	
		ความหนาแน่นปานกลาง	3	
		ความหนาแน่นต่ำ	2	
		ความหนาแน่นต่ำมาก	1	
4	ระยะห่างจากเส้นทางการลาดตระเวน	ระยะห่างมากกว่า 2,000 เมตร	5	7
		ระยะห่าง 1,501 – 2,000 เมตร	4	
		ระยะห่าง 1,001 – 1,500 เมตร	3	
		ระยะห่าง 500 – 1,000 เมตร	2	
		ระยะห่างน้อยกว่า 500 เมตร	1	
5	ความถี่ในการลาดตระเวน	ความถี่ในการลาดตระเวนต่ำมาก	5	5
		ความถี่ในการลาดตระเวนต่ำ	4	
		ความถี่ในการลาดตระเวนปานกลาง	3	
		ความถี่ในการลาดตระเวนสูง	2	
		ความถี่ในการลาดตระเวนสูงมาก	1	
6	ระยะห่างจากเส้นทางคมนาคม	ระยะห่างน้อยกว่า 500 เมตร	5	6
		ระยะห่าง 500 – 1,000 เมตร	4	
		ระยะห่าง 1,001 – 1,500 เมตร	3	
		ระยะห่าง 1,501 – 2,000 เมตร	2	
		ระยะห่างมากกว่า 2,000 เมตร	1	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	ปัจจัย	ช่วงชั้นข้อมูล	ค่าคะแนน	ค่าถ่วงน้ำหนัก
7	ระยะห่างจากเส้นทางน้ำ	ระยะห่างน้อยกว่า 500 เมตร	5	3
		ระยะห่าง 500 – 1,000 เมตร	4	
		ระยะห่าง 1,001 – 1,500 เมตร	3	
		ระยะห่าง 1,501 – 2,000 เมตร	2	
		ระยะห่างมากกว่า 2,000 เมตร	1	
8	ระยะห่างจากแหล่งชุมชน	ระยะห่างน้อยกว่า 500 เมตร	5	8
		ระยะห่าง 500 – 1,000 เมตร	4	
		ระยะห่าง 1,001 – 1,500 เมตร	3	
		ระยะห่าง 1,501 – 2,000 เมตร	2	
		ระยะห่างมากกว่า 2,000 เมตร	1	
9	ระยะห่างจากที่ตั้งหน่วยพิทักษ์	ระยะห่างมากกว่า 2,000 เมตร	5	4
		ระยะห่าง 1,501 – 2,000 เมตร	4	
		ระยะห่าง 1,001 – 1,500 เมตร	3	
		ระยะห่าง 500 – 1,000 เมตร	2	
		ระยะห่างน้อยกว่า 500 เมตร	1	
10	ความลาดชันในพื้นที่	ความลาดชันน้อยกว่าร้อยละ 10	5	2
		ความลาดชันร้อยละ 10 – 20	4	
		ความลาดชันร้อยละ 21 – 30 ความ	3	
		ลาดชันร้อยละ 31 – 40 ความลาดชัน	2	
		มากกว่าร้อยละ 40	1	
11	ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง	ความสูงน้อยกว่า 100 เมตร	5	1
		ความสูง 100 – 200 เมตร	4	
		ความสูง 201 – 300 เมตร	3	
		ความสูง 301 – 400 เมตร	2	
		ความสูงมากกว่า 400 เมตร	1	

4. การวิเคราะห์ซ้อนทับเชิงน้ำหนัก

รวมข้อมูลทุกปัจจัยโดยใช้วิธี Weighted Linear Combination เพื่อคำนวณคะแนนรวมของระดับความเสี่ยงเชิงพื้นที่

$$\text{ใช้สมการ: } S = W_1 R_1 + W_2 R_2 + \dots + W_n R_n$$

เมื่อ S หมายถึง ค่าคะแนนระดับความเสี่ยงต่อการเกิดภัยคุกคามในพื้นที่ป่าอนุรักษ์

$W_1 \dots n$: ค่าถ่วงน้ำหนักของปัจจัยที่ 1-n

$R_1 \dots n$: ค่าคะแนนย่อยของแต่ละปัจจัยที่ 1-n

จากการวิเคราะห์ ค่าคะแนนรวม (X) จะนำมาทำการจัดกลุ่มใหม่โดยการใช้ค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูล (standard deviation: s.d.) มากำหนดช่วงของระดับความเสี่ยงต่อการเกิดภัยคุกคามในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

$X < \bar{X} - \text{s.d.}$ หมายถึง พื้นที่เสี่ยงอยู่ในระดับต่ำ

$\bar{X} - \text{s.d.} < X < \bar{X}$ หมายถึง พื้นที่เสี่ยงอยู่ในระดับปานกลาง

$\bar{X} < X < \bar{X} + \text{s.d.}$ หมายถึง พื้นที่เสี่ยงอยู่ในระดับสูง

$X > \bar{X} + \text{s.d.}$ หมายถึง พื้นที่เสี่ยงอยู่ในระดับสูงมาก

5. การจำแนกระดับความเสี่ยง

จำแนกผลการคำนวณออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับความเสี่ยงต่ำ, ระดับความเสี่ยงปานกลาง, ระดับความเสี่ยงสูง และระดับความเสี่ยงสูงมาก โดยใช้วิธีการจัดช่วงค่าแบบ Natural Breaks (Jenks) เพื่อให้ค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มมีความชัดเจน

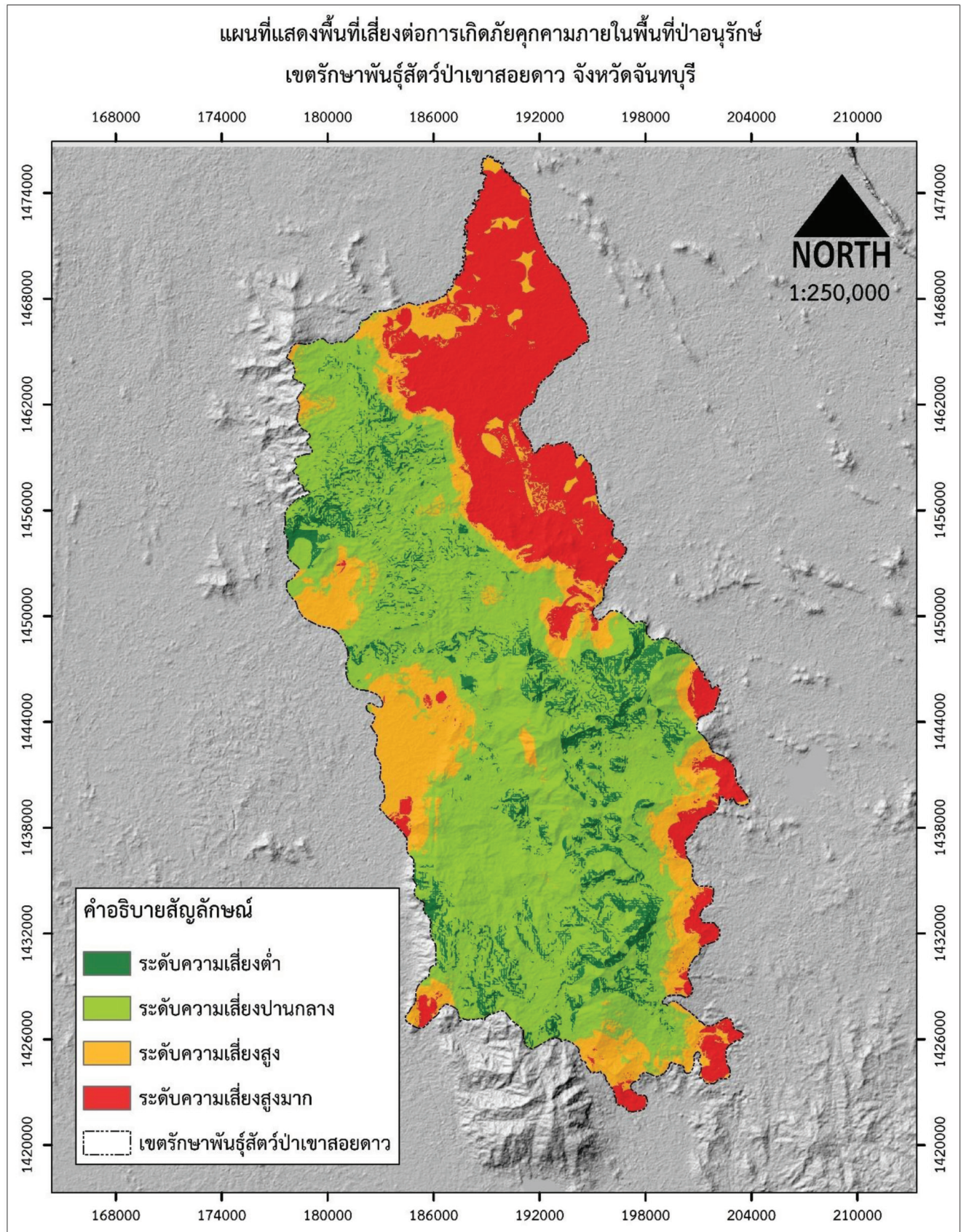
การตรวจสอบความถูกต้อง

ตรวจสอบความถูกต้องเชิงพื้นที่โดยการเปรียบเทียบผลลัพธ์แผนที่ความเสี่ยงกับตำแหน่งเหตุการณ์ภัยคุกคามจริงจากระบบ SMART Patrol System ในช่วงปี พ.ศ. 2564 – 2568 เพื่อประเมินความสอดคล้องและความน่าเชื่อถือของแบบจำลอง

ผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยคุกคามและปัจจัยแวดล้อมในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว จังหวัดจันทบุรีนั้นพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดภัยคุกคามในพื้นที่ศึกษา มีทั้งหมด 11 ปัจจัย เรียงตามลำดับได้แก่ ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง ความลาดชัน ระยะห่างจากเส้นทางน้ำ ระยะห่างจากหน่วยพิทักษ์ป่า ความถี่ในการลาดตระเวน ระยะห่างจากเส้นทางคมนาคม ระยะห่างจากเส้นทางลาดตระเวน ระยะห่างจากแหล่งชุมชน การกระจายของภัยคุกคาม การกระจายของทรัพยากรป่าไม้ และการกระจายสัตว์ป่า ตามลำดับ

การศึกษาวเคราะห์พื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดภัยคุกคามภายในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขาสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดภัยคุกคามภายในพื้นที่ป่าอนุรักษ์
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ตารางที่ 2 ระดับความเสี่ยงจากภัยคุกคามในพื้นที่ป่าอนุรักษ์

ระดับความเสี่ยง	จำนวนพื้นที่		ร้อยละ
	ตร.กม.	ไร่	
ระดับความเสี่ยงต่ำ	71.06	44,410	9.54
ระดับความเสี่ยงปานกลาง	388.24	242,650	52.12
ระดับความเสี่ยงสูง	127.43	79,645	17.10
ระดับความเสี่ยงสูงมาก	158.23	98,897	21.24
รวม	744.96	465,602	100.00

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษานี้ประเมินระดับความเสี่ยงจากปัจจัยคุกคามในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว จังหวัดจันทบุรี โดยประยุกต์เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศร่วมกับข้อมูลการลาดตระเวนจากระบบ SMART Patrol System เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ทั้งหมด 11 ปัจจัย ได้แก่ การกระจายของภัยคุกคาม การกระจายของทรัพยากรป่าไม้ การกระจายสัตว์ป่า ระยะห่างจากเส้นทางการลาดตระเวน ความถี่ในการลาดตระเวน ระยะห่างจากเส้นทางคมนาคม เส้นทางน้ำ แหล่งชุมชน ที่ตั้งหน่วยพิทักษ์ ความลาดชัน และความสูงจากระดับทะเลปานกลาง ผ่านเทคนิค Kernel Density, Euclidean Distance และ Weighted Overlay

ผลการวิเคราะห์พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาวอยู่ในระดับเสี่ยงปานกลางถึงเสี่ยงสูงมาก รวมคิดเป็นมากกว่าร้อยละ 90 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยพื้นที่เสี่ยงสูงอยู่บริเวณใกล้แหล่งชุมชน เส้นทางคมนาคม แหล่งน้ำ และพื้นที่ราบถึงเนินต่ำ ซึ่งสามารถเข้าถึงได้ง่าย ตรงกันข้ามกับพื้นที่ลาดชันสูง และพื้นที่ที่สูงกว่า 400 เมตร มีแนวโน้มความเสี่ยงต่ำกว่าอย่างชัดเจน เนื่องจากไม่เอื้อต่อการเข้าถึงของผู้กระทำผิด

ผลการประมวลผลยังแสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างระดับความเสี่ยงกับความถี่ในการลาดตระเวน และระยะห่างจากหน่วยพิทักษ์ โดยพื้นที่ที่มีการลาดตระเวนน้อยและอยู่ห่างจากฐานปฏิบัติการมากกว่า 2 กิโลเมตร มีความเสี่ยงสูงที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญการลาดตระเวนเชิงรุก นอกจากนี้ พื้นที่ที่มีทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าหนาแน่นปรากฏเป็นพื้นที่เสี่ยงสูง เนื่องจากมีศักยภาพดึงดูดต่อการลักลอบใช้ประโยชน์ ในขณะที่พื้นที่ใกล้เส้นทางน้ำ และเส้นทางคมนาคมทำหน้าที่เป็นช่องทางการเข้าถึงที่สำคัญ และเป็นเขตที่ตรวจพบภัยคุกคามบ่อยที่สุด

งานวิจัยที่สนับสนุนผลการศึกษา

การกำหนดพื้นที่เสี่ยงต่อการบุกรุกของป่าต้นน้ำที่อุทยานแห่งชาติดอยภูคา จังหวัดน่าน ผลการศึกษาดอยภูคาพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบุกรุกของป่าต้นน้ำ ได้แก่ ระยะห่างจากชุมชน เส้นทางคมนาคม หน่วยพิทักษ์ ความลาดชัน ความสูง และแหล่งน้ำ ซึ่งล้วนเป็นตัวกำหนดความเสี่ยงในลักษณะที่สอดคล้องกับงานวิจัยของโอในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว โดยพื้นที่ที่เข้าถึงได้ง่ายและอยู่ใกล้กิจกรรมมนุษย์มีความเสี่ยงสูง ขณะที่พื้นที่สูงชันและห่างไกลมีความเสี่ยงต่ำกว่า นอกจากนี้ การที่แบบจำลองโลจิสติกของดอยภูคาให้ค่าความถูกต้องสูง สอดคล้องกับผลการประเมินเชิงพื้นที่ของโอที่ยืนยันประสิทธิภาพของการใช้ข้อมูลปัจจัยกายภาพร่วมกับข้อมูลลาดตระเวน เช่น SMART Patrol System ในการระบุ

พื้นที่เสี่ยงอย่างแม่นยำและสนับสนุนการจัดการเชิงรุกในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (Sonsab, Arunpraparut & Pongpattananurak, 2018)

การประยุกต์ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงต่อการบุกรุก บริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ภูค้อ-ภูกระแต จังหวัดเลย รายงานว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบุกรุก ได้แก่ ระยะห่างจากหมู่บ้าน เส้นทางคมนาคม แหล่งน้ำ หน่วยพิทักษ์ ความลาดชัน และระดับความสูง สอดคล้องโดยตรงกับผลการศึกษาค้นคว้าที่พบว่าพื้นที่ใกล้ชุมชน ถนน และพื้นที่ราบที่เข้าถึงได้ง่ายมีความเสี่ยงสูง ขณะที่พื้นที่สูงชันมีความเสี่ยงต่ำกว่า ทั้งสองงานจึงสนับสนุนข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ว่า “การเข้าถึงของมนุษย์” และ “โครงสร้างการป้องกันในพื้นที่” เป็นปัจจัยกำหนดรูปแบบความเสี่ยงต่อการบุกรุก อย่างมีนัยสำคัญ และยืนยันว่าเทคนิค GIS ร่วมกับการกำหนดค่าน้ำหนักของปัจจัยสามารถระบุพื้นที่เสี่ยงได้อย่างแม่นยำ และใช้ประโยชน์ในการวางแผนลาดตระเวนเชิงรุกได้จริง (Wangkeeree, Rianthakool & Arunpraparut, 2021)

การกำหนดพื้นที่เสี่ยงต่อการบุกรุกป่าและการวิเคราะห์ความอ่อนไหว กรณีศึกษาป่าสงวนแห่งชาติในจังหวัดพะเยา ซึ่งพบว่าปัจจัยสำคัญได้แก่ ระยะห่างจากถนน ชุมชน แหล่งน้ำ ความสูง และความลาดชัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของงานวิจัยนี้ ที่ชี้ว่าพื้นที่ที่เข้าถึงได้ง่ายใกล้ชุมชน เส้นทางคมนาคม และแหล่งน้ำมีความเสี่ยงสูง ในขณะที่พื้นที่ลาดชันและระดับสูง มีความเสี่ยงต่ำกว่าอย่างเด่นชัด นอกจากนี้ การวิเคราะห์ความอ่อนไหวที่พบว่าความสูงของพื้นที่ มีอิทธิพลต่อการกำหนดพื้นที่เสี่ยงมากที่สุด ยังสนับสนุนผลการศึกษาครั้งนี้ ที่ระบุว่าปัจจัยภูมิประเทศโดยเฉพาะระดับความสูงมีบทบาทสำคัญต่อรูปแบบภัยคุกคามเชิงพื้นที่ จึงสะท้อนว่าแนวทางการประเมินความเสี่ยงด้วยข้อมูล GIS และการถ่วงน้ำหนักปัจจัยสามารถใช้งานได้อย่างสอดคล้องกันในพื้นที่อนุรักษ์ต่างบริบท (Paengwangthong & Sornnarai, 2021)

การวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงต่อการลักลอบตัดไม้ชิงชันและไม้ประดู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพื้นที่เสี่ยงต่อการลักลอบตัดไม้ชิงชันและไม้ประดู่ในอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท ซึ่งใช้ปัจจัยด้านระยะห่างจากเส้นทางคมนาคม ชุมชน หน่วยพิทักษ์ แหล่งน้ำ ความลาดชัน NDVI รวมถึงตำแหน่งคดีและการกระจายตัวของไม้มีค่า พบว่าปัจจัยที่สะท้อนความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่ เป็นตัวกำหนดระดับความเสี่ยงอย่างชัดเจน โดยพื้นที่ใกล้แนวขอบเขตอุทยานและพื้นที่ที่เข้าถึงได้ง่าย มีความเสี่ยงสูงที่สุด ผลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งชี้ว่าพื้นที่ใกล้ชุมชน ถนน เส้นทางลาดตระเวนและพื้นที่ราบถึงเนินต่ำมีความเสี่ยงต่อภัยคุกคามสูง ขณะที่พื้นที่สูงชันหรือห่างจากหน่วยพิทักษ์ มีความเสี่ยงต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญ ความสอดคล้องระหว่างสองงานยืนยันว่าปัจจัยด้านภูมิประเทศ การเข้าถึงและความหนาแน่นกิจกรรมมนุษย์เป็นกลไกหลักที่กำหนดรูปแบบภัยคุกคามเชิงพื้นที่ และการประยุกต์ GIS ร่วมกับการถ่วงน้ำหนักปัจจัยสามารถใช้จำแนกพื้นที่เสี่ยงได้อย่างแม่นยำในพื้นที่อนุรักษ์ต่างบริบท (Kanthiyajai & Lamchuen, 2023)

การประยุกต์ใช้ภูมิสารสนเทศเพื่อวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงต่อการบุกรุกใช้ประโยชน์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูสอยดาว จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาภูสอยดาวซึ่งใช้ค่า NDVI จากภาพ Sentinel-2B ร่วมกับข้อมูล SMART Patrol System ในการกำหนดค่าขีดแบ่งพื้นที่เสี่ยงต่อการบุกรุก พบว่าพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงชีวมวลอย่างชัดเจน และถูกเปิดพื้นที่เกษตร มักอยู่ในกลุ่มเสี่ยงสูง และค่าขีดแบ่งดังกล่าวสามารถใช้จำแนกพื้นที่บุกรุกได้แม่นยำถึงร้อยละ 85 ซึ่งผลลัพธ์สอดคล้องกับผลการศึกษาครั้งนี้ โดยชี้ว่าพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงมักมีลักษณะทางกายภาพที่เอื้อต่อการเข้าถึง เช่น ใกล้ชุมชน เส้นทางคมนาคม และพื้นที่ราบ รวมถึงตรวจพบการบุกรุกตามข้อมูล SMART Patrol System ในระดับที่สอดคล้องกับแผนที่ความเสี่ยง การบูรณาการข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมเพื่อสะท้อนการเปลี่ยนแปลงพืชพรรณกับข้อมูลลาดตระเวนภาคสนาม จึงแสดงศักยภาพสูงในการระบุพื้นที่เสี่ยงเชิงพื้นที่ และสนับสนุนรูปแบบการจัดการเชิงรุกเช่นเดียวกันทั้งสองงาน Ninjun & Lamchuen. (2024)

โดยสรุป การบูรณาการเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศกับข้อมูลจากระบบ SMART Patrol System ทำให้สามารถจำแนกพื้นที่เสี่ยงได้อย่างแม่นยำและสะท้อนลักษณะภัยคุกคามตามสภาพภูมิศาสตร์จริงของพื้นที่ ผลการศึกษานี้สามารถใช้สนับสนุนการกำหนดมาตรการเฝ้าระวัง การจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่อนุรักษ์ และการวางแผนลาดตระเวนเชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถประยุกต์ใช้ในพื้นที่อนุรักษ์อื่น ๆ เพื่อยกระดับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

การเพิ่มประสิทธิภาพการลาดตระเวนเชิงพื้นที่ ผลการศึกษาชี้ว่าพื้นที่เสี่ยงสูงมักอยู่ในบริเวณที่การลาดตระเวนน้อย และห่างจากหน่วยพิทักษ์มาก จึงควรเพิ่มความถี่ในการลาดตระเวนในพื้นที่ดังกล่าว รวมถึงกำหนดเส้นทางลาดตระเวนใหม่ให้ครอบคลุมเขตที่มีความเสี่ยงสูงอย่างต่อเนื่อง

การเสริมศักยภาพจุดปฏิบัติการภาคสนาม พื้นที่ห่างไกลจากหน่วยพิทักษ์เป็นพื้นที่เสี่ยงสำคัญ ควรมีการพิจารณาตั้งฐานลาดตระเวนย่อยหรือจุดเฝ้าระวังเพิ่มเติมเพื่อให้การเข้าถึงพื้นที่เสี่ยงทำได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การจัดการพื้นที่ตามระดับความเสี่ยง ควรกำหนดมาตรการป้องกันที่แตกต่างตามระดับความเสี่ยง เช่น พื้นที่เสี่ยงสูงมากอาจต้องมีการลาดตระเวนเข้มข้นกว่า พื้นที่เสี่ยงปานกลางควรมีกิจกรรมเฝ้าระวังเป็นระยะ ในขณะที่พื้นที่เสี่ยงต่ำควรรักษาความต่อเนื่องของการจัดการทรัพยากรและการติดตามผล

การนำข้อมูลความเสี่ยงไปใช้ในการวางแผนเชิงนโยบาย แผนที่ความเสี่ยงสามารถใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการตัดสินใจเชิงพื้นที่ เช่น การจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่อนุรักษ์ การจัดสรรงบประมาณ การวางระบบป้องกันภัยคุกคาม และการติดตามประสิทธิภาพมาตรการในระยะยาว

การบูรณาการข้อมูลจากหลายหน่วยงาน ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ที่เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน เช่น SMART Patrol System, ข้อมูลชุมชน, ข้อมูลทรัพยากรป่าไม้ และข้อมูลกิจกรรมมนุษย์ เพื่อเพิ่มความแม่นยำของการประเมินความเสี่ยงในอนาคต

REFERENCES

- Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation. (2021). **SMART patrol quality patrol manual**. Wildlife Conservation Office.
- Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation. (2023). **Conservation and protection plan for Khao Soi Dao Wildlife Sanctuary, 2023–2032**. Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation.
- Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation. (2023). **Annual report 2023**. Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation.
- Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation. (2024). **Annual report 2024**. Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation.
- Kanthiyajai, J. & Iamchuen, N. (2023) Analysis of areas at risk of illegal logging of rosewood and padauk wood in Tham Pha Thi National Park, Lampang province. **The Journal of Spatial Innovation Development (JSID)**, 4(3) (2023), 56-68.

- Wangkeeree, P., Rianthakool, L. & Arunpraparut, W.. (2021). Application of geographic information system in the analysis of areas at risk from encroachment at the Phu Koh–Phu Kratae Wildlife Sanctuary, Loei province. **Thai Journal of Forestry**, **40**(1), 34-49.
- Regional Office for Conservation Area 2 (Sriracha). (2021). **Annual Report 2021**. Regional Office for Conservation Area 2 (Sriracha).
- SMART Conservation Tools. (n.d.). **SMART: Spatial Monitoring and Reporting Tool**. <https://smartconservationtools.org>
- Chanthachot, S, Arunpraparut, W. & Pongpattananurak, N. (2023). **Analysis of forest encroachment risk at Kaeng Krung National Park, Surat Thani province**. Proceedings of 61st Kasetsart University Annual Conference: Science, Engineering and Architecture, Agro-Industry, Natural Resources and Environment. 772-779.
- Sonsab, T., Arunpraparut, W, Pongpattananurak, N. (2018). Determination of forest encroachment risk in head watershed at Doi Phu Kha National Park, Nan province. **Thai Journal of Forestry**, **37**(2), 60-70.
- Paengwangthong, W. & Sornnarai, J. (2021). Forest encroachment risk area determination and sensitivity analysis: A case study of national park in Phayao province. **The Journal of Spatial Innovation Development (JSID)**, **2**(1), 16–27.
- Ninjun, W. & Iamcheun, N. (2024) Application of geoinformatics to analyze areas at risk of invasion and exploitation. In the area of Phu Soi Dao National Park Uttaradit province. **The Journal of Spatial Innovation Development (JSID)**, **5**(1) 109-123.
-

อนาคตภาพหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสมอง จิตใจและการเรียนรู้
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในทศวรรษหน้า
(พ.ศ. 2567 – 2577)

THE SCENARIO OF DOCTOR OF PHILOSOPHY IN BRAIN, MIND AND LEARNING CURRICULUM,
FACULTY OF EDUCATION, BURAPHA UNIVERSITY, DURING THE NEXT DECADE
(B.E. 2567 – 2577)

จุฑามาศ แหนจอห์น* และ วรากรณ์ ทรัพย์วิระพรรณ
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Juthamas Haenjohn* and Warakorn Supwirapakorn
Faculty of Education, Burapha university

*E-mail: drhaenjohn@gmail.com

Received: 2025-08-30

Revised: 2025-10-16

Accepted: 2025-12-09

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาอนาคตภาพของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสมอง จิตใจและการเรียนรู้ ในทศวรรษหน้า ปี พ.ศ. 2567–2577 โดยใช้เทคนิค EDFR โดยมีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านประสาทวิทยาศาสตร์ จิตวิทยาการรู้คิด และจิตวิทยาการศึกษา จำนวน 7 ท่าน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแนวสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติพื้นฐาน และวิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ร่างอนาคตภาพของหลักสูตรที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบ EDFR จากผู้ทรงคุณวุฒิ 7 ท่าน ให้ความคิดเห็นว่ามีคุณสมบัติสอดคล้องและเป็นไปได้มากที่สุด ($Mdn = 5.00$, $IR = 1$) โดยอนาคตภาพของหลักสูตรที่ได้จาก EDFR ระบุว่า หลักสูตรในอนาคตควรครอบคลุม 8 ด้านสำคัญ ได้แก่ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง การบูรณาการศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง วิธีสอนที่เน้นผู้เรียน การประเมินผลหลากหลาย บุคลากรเชี่ยวชาญข้ามศาสตร์ การสนับสนุนผู้เรียน สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน และผลผลิตที่ตอบโจทย์สังคม จึงเสนอให้ปรับชื่อหลักสูตรเป็น “จิตวิทยาการรู้คิดและวิทยาการทางสมอง” มีโครงสร้าง 48 หน่วยกิต แบ่งเป็นรายวิชาบังคับ 9 หน่วยกิต วิชาเลือก 3 หน่วยกิต และดุษฎีนิพนธ์ 36 หน่วยกิต โดยเนื้อหาครอบคลุมการบูรณาการจิตวิทยา สมอง การวิจัย และการวัดผล เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

คำสำคัญ: อนาคตภาพหลักสูตร เทคนิคดีลฟีออาร์ จิตวิทยาการรู้คิดและวิทยาการทางสมอง

ABSTRACT

This study aimed to study the scenario of doctor of philosophy in Brain, mind and learning curriculum during the next decade (B.E. 2567 – 2577), utilizing the Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR) technique. The participants comprised seven experts in neuroscience, cognitive psychology, and educational psychology. The research instruments included a questionnaire and a interview

questions. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, while qualitative data were analyzed through content analysis. The findings revealed that the future scenarios of the curriculum obtained from the EDFR interviews with seven experts were highly consensus and feasibility ($Mdn = 5.00$, $IR = 1$). The experts identified eight key dimensions that the future curriculum should consist of interdisciplinary integration, learner-centered pedagogy, diverse assessment methods, interdisciplinary expertise, learner support systems, facilities and infrastructure, and socially responsive outcomes. Accordingly, it was proposed that the curriculum be renamed “Cognitive Psychology and Brain Science,” with 48 credits, including 9 credits of compulsory courses, 3 credits of electives, and 36 credits of dissertation. The content emphasizes the integration of psychology, neuroscience, research, and assessment to meet future educational and societal demands.

Keywords: Future Scenarios of the Curriculum, Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR), Cognitive Psychology and Brain Science

บทนำ

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสมอง จิตใจและการเรียนรู้ (Brain mind and learning: BML) เป็นหลักสูตรที่เน้นการบูรณาการศาสตร์ด้านสมอง จิตวิทยา และการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคลในการแก้ปัญหาปัจจุบันและเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ตลอดจนคำนึงถึงแนวทางในการพัฒนาศักยภาพบุคคล สังคม และวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้ที่สนใจโดยเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้นำในการพัฒนาและวางแผนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการเพื่อสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพสมอง ทั้งของตนเองและบุคคลอื่น เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมถึงเรียนรู้ความผิดปกติของโรคทางสมองที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ แนวทางการจัดการเรียนรู้ และวิธีการปรึกษาเพื่อส่งเสริมศักยภาพบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ตลอดจนการฝึกประสบการณ์ภาคสนามเพื่อนำไปสู่การประยุกต์ในสถานการณ์จริงเมื่อสำเร็จการศึกษา ทั้งนี้ทุกรายวิชาเน้นกระบวนการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎี องค์ความรู้ที่มีวิจัยเป็นฐาน การปฏิบัติทางห้องปฏิบัติการจริง หรือห้องปฏิบัติการเสมือนจริงผ่านการประชุม วิดีทัศน์ ดังนั้นหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสมอง จิตใจและการเรียนรู้ ภาควิชาจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ จึงเป็นหลักสูตรแรกที่ผสมผสานองค์ความรู้ด้านจิตวิทยา การเรียนรู้ และประสาทวิทยาศาสตร์ เพื่อปรับใช้ในบริบทของการเรียนรู้และการศึกษา โดยมุ่งเน้นให้ครู นักการศึกษา นักพัฒนาศักยภาพบุคคล และผู้ที่สนใจทุกสาขาอาชีพ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ การปรึกษา การโค้ช การฝึกอบรม เพื่อพัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์และสังเคราะห์ของบุคคล รวมทั้งการก้าวทันต่อความก้าวหน้าของปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence: AI) ในยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรม 4.0 ซึ่งเป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมต่าง ๆ ด้วยเทคโนโลยีขั้นสูง ส่งผลให้เกิดความท้าทายของความต้องการแรงงานที่มีทักษะและความเชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ เช่น ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างทักษะเหล่านี้ จึงจำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตรและโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการดังกล่าว (Abulibdeh, Zaidan & Abulibdeh, 2024) รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นในยุคศตวรรษที่ 21 (21st century skills) ได้แก่ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหา (Critical thinking and problem-solving skills) ทักษะการสื่อสาร (Communication) ทักษะความร่วมมือ (Collaboration) และทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and innovation; Wulandari, 2021)

เมื่อพิจารณาถึงวิวัฒนาการของหลักสูตรที่มีการบูรณาการระหว่างศาสตร์ด้านประสาทวิทยาศาสตร์ จิตวิทยา และการศึกษา ในระดับนานาชาติ พบว่า หลักสูตรจิตใจ สมอง และการศึกษา (Mind, Brain, and Education) ที่ก่อตั้งขึ้นนั้น และเป็นต้นแบบของหลักสูตรทางด้านประสาทวิทยาศาสตร์ทางการศึกษา (Educational neuroscience) ได้ปิดหลักสูตรลง ด้วยเหตุนี้หลักสูตร BML คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จึงต้องทบทวนถึงทิศทางของหลักสูตรในอนาคตที่นำไปสู่ การพัฒนาคุณภาพหลักสูตรให้เป็นเลิศและคงไว้ซึ่งหลักสูตรที่บูรณาการศาสตร์ทางด้านจิตวิทยา ประสาทวิทยาศาสตร์ และการศึกษา มีความทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคตภายใต้บริบทที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ซึ่งชี้ให้เห็นทิศทางการพัฒนาในอนาคตโดยกำหนดเกณฑ์ค่านิยมหลัก และแนวคิดอันเป็นรากฐานที่ก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างความต้องการหลักของสถาบัน และกระบวนการปฏิบัติงาน ภายใน ภายใต้กรอบการจัดการที่เน้นผลลัพธ์ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการปฏิบัติ ผลตอบรับ และความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง

การวิจัยเชิงอนาคตด้วยเทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) เป็นเทคนิคการวิจัยที่ศึกษา เชิงอนาคตเกี่ยวกับอนาคตของหลักสูตร การพัฒนาระบบ และการบริหารงานวิจัยในอนาคต การวิจัยเชิงอนาคตแบบ EDFR มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดและเตรียมผู้ทรงคุณวุฒิ การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม การตอบแบบสอบถาม และการเขียนวงล้ออนาคตภาพ (Rattanaivon, 2020) จึงเป็น เทคนิควิธีการวิจัยที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการศึกษาอนาคตภาพหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา BML เพื่อคาดการณ์ สถานการณ์หรือแนวโน้มความเป็นไปได้ในอนาคตของหลักสูตร ทั้งในด้านความมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างและเนื้อหา วิธีการเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน บุคลากรสายวิชาการ สื่อการเรียนการสอน สถานที่เรียน และระยะเวลาการศึกษา เป็นต้น

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอนาคตภาพของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา BML ทั้งนี้เพื่อคาดการณ์สถานการณ์หรือแนวโน้มความเป็นไปได้ในอนาคตของหลักสูตร และนำมาเป็น แนวทางในการพัฒนาหลักสูตร ให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่ท้าทายของโลกในอนาคต และพัฒนาคุณภาพหลักสูตร สู่ความเป็นเลิศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอนาคตภาพของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสมอง จิตใจ และ การเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา (พ.ศ. 2567 – 2577) ด้วยเทคนิค EDFR

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

ผลการวิจัยทำให้ทราบอนาคตภาพของปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสมอง จิตใจและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในทศวรรษหน้า เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพหลักสูตรให้มีความเฉพาะที่บ่งชี้ถึงการบูรณาการศาสตร์ ด้านจิตวิทยา ประสาทวิทยาศาสตร์ ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปต่อยอดในเชิงวิชาชีพได้อย่างลุ่มลึก และการจัดทำหลักสูตรต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อศึกษานาตภาพของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสมอง จิตใจ และการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา (ฉบับปี พ.ศ. 2566) โดยมีขอบเขตของเนื้อหา คือ การวิจัยนาตภาพของหลักสูตร

ทบทวนแนวคิด

งานวิจัยได้มีการศึกษา หลักการ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐานหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) และ นโยบาย และยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (พ.ศ. 2563 - 2570) ตลอดจน แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2565 และแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการวิจัยเชิงอนาคต (Future Research) เน้นการวิจัยอนาคต ซึ่งเป็นวิธีการที่สะท้อน ถึงความต้องการขององค์กร โดยเน้นที่เป้าหมาย เพื่อตอบคำถามว่า เราอยากให้อนาคตเป็นอย่างไร ซึ่งวิธีการนี้แตกต่างจากวิธีการศึกษาอนาคตแบบอื่นคือ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาอนาคตใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย จากนั้นจึงนำข้อมูลดังกล่าวไปวาดเป็นอนาคตภาพ และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ ตลอดจนคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ที่เื้อต่อทักษะแห่งอนาคต

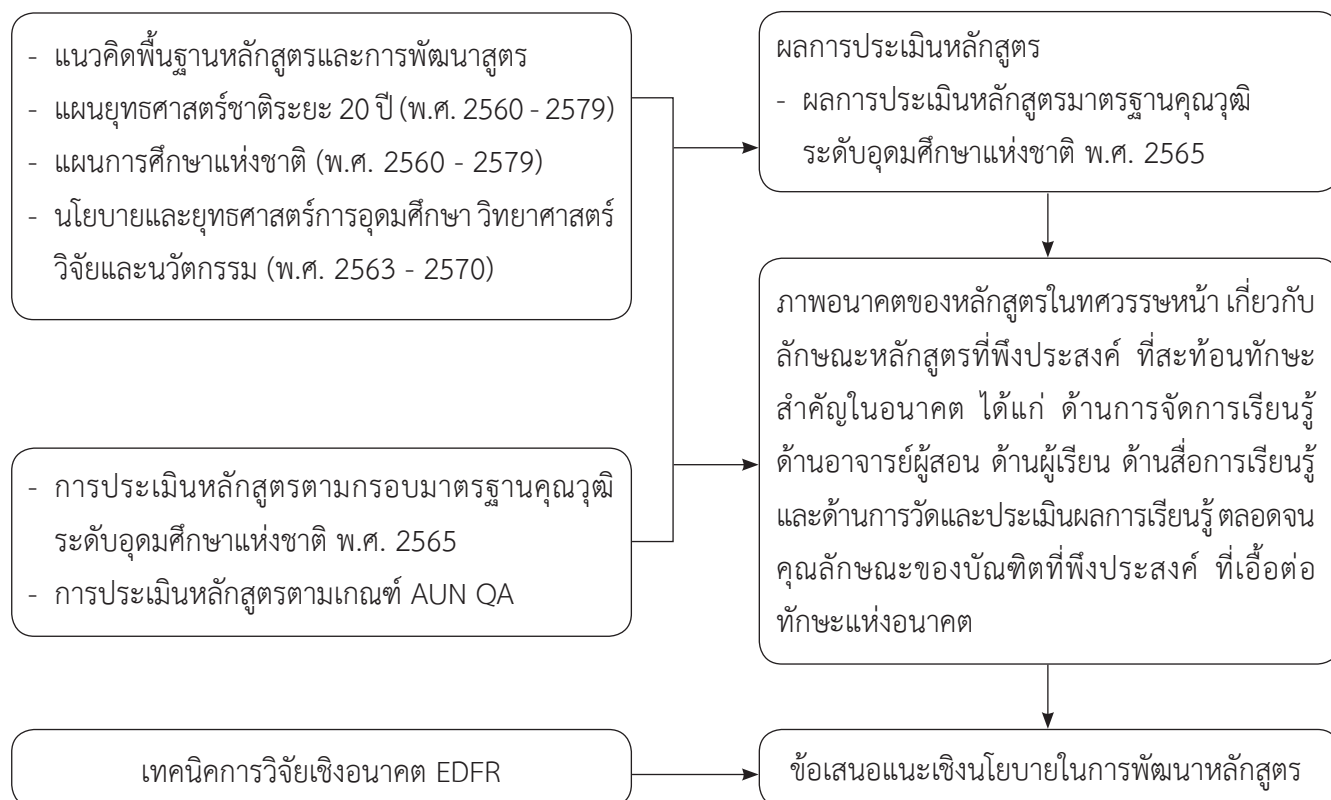
ระเบียบวิธีวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านประสาทวิทยาศาสตร์ จิตวิทยาการรู้คิด และจิตวิทยาการศึกษา จำนวน 7 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แนวคำถามสัมภาษณ์อนาคตภาพหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสมอง จิตใจ และการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในทศวรรษหน้า (2567 - 2577) และ 2) แบบสอบถาม การประเมินอนาคตภาพ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสมอง จิตใจและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในทศวรรษหน้า (2567-2577) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดของ AUN-QA โดยผลการประเมินความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ต่อเครื่องมือวิจัย มีผลรวมของผลการประเมินอยู่ในระดับ เหมาะสม (ค่า IOC = 1)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกระบวนการวิจัยแบบ EDFR ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยเลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านประสาทยุทธศาสตร์ จิตวิทยาการรู้คิด และจิตวิทยาการศึกษา ซึ่งสอดคล้องหัวข้องานวิจัย รวมถึงผู้วิจัยได้อธิบายวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัย รวมถึงข้อมูลของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา BML เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิเตรียมตัวก่อนให้ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้แนวคำถามสัมภาษณ์อนาคตภาพหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสมอง จิตใจ และการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในทศวรรษหน้า (2567 - 2577)

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในประเด็นของอนาคตภาพหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา BML มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ด้วยวิธีอุปนัยโดยจัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่มีแนวโน้มเหตุการณ์ที่ใกล้เคียงกันให้อยู่ในหัวข้อเดียวกัน โดยพยายามรักษาคำพูดและคงความหมายเดิมของผู้ทรงคุณวุฒิมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสอบถามการประเมินอนาคตภาพ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสมอง จิตใจและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในทศวรรษหน้า (2567-2577) โดยสรุปประเด็นจากการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ในประเด็นของอนาคตภาพหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา BML

ขั้นตอนที่ 5 ผู้วิจัยนำค่าคะแนนของแนวโน้มเหตุการณ์ที่ได้จากการตอบแบบสอบถามการประเมินอนาคตภาพ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา BML มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยแปลความหมายตามเกณฑ์ระดับแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริง ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีแนวโน้มเป็นไปได้มาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีแนวโน้มเป็นไปได้ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีแนวโน้มเป็นไปได้น้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีแนวโน้มเป็นไปได้น้อยที่สุด

โดยใช้เกณฑ์พิจารณาค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ (Interquartile Range: IQR) เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้หลักการ $IQR < 1.50$ เป็นค่าที่แสดงถึงความสอดคล้อง และ $IQR > 1.50$ เป็นค่าที่แสดงถึงความคิดเห็นที่ไม่สอดคล้องกัน (Phoolphatchaweewin, 2001)

ขั้นตอนที่ 6 ผู้วิจัยสร้างวงล้ออนาคต โดยกำหนดศูนย์กลางของแต่ละวงล้อ แนวโน้มในอันดับที่ 1 และคุณลักษณะย่อยที่ประกอบกันเป็นวงล้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามการประเมินอนาคตภาพ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสมอง จิตใจ และการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในทศวรรษหน้า (2567-2577) โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 ท่าน ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการหาค่ามัธยฐาน (Median: Mdn) และค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ (Interquartile Range: IQR) และนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริง

2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อนาคตภาพหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสมอง จิตใจ และการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในทศวรรษหน้า (2567 - 2577) โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 ท่าน ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยจำแนกแนวโน้มเหตุการณ์ที่ใกล้เคียงกันมาสังเคราะห์รวบรวมจัดเป็นกลุ่มเดียวกันและคงความหมายเดิมของผู้ตอบไว้ให้มากที่สุด

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษอนาคตภาพของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา BML ด้วยเทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) ดังนี้

1. ผลการสัมภาษณ์แบบ EDFR จากผู้ทรงคุณวุฒิ 7 ท่าน โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา พบว่า อนาคตภาพหลักสูตรฯ ควรครอบคลุม 8 ประเด็น ตามกรอบแนวคิดของ AUN-QA โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Expected Learning Outcomes) พบว่า ผู้เรียนควรมีความสามารถและสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร 1) สังเคราะห์ความรู้และบูรณาการความรู้ด้านประสาทวิทยาศาสตร์ จิตวิทยา และการเรียนรู้ เพื่อนำไปประยุกต์ในการสร้างโปรแกรมหรือเทคโนโลยีการเรียนรู้ 2) วิเคราะห์และแก้ปัญหาเชิงซับซ้อนได้ 3) มีทักษะในการทำงานร่วมกับสหวิชาชีพ 4) พัฒนาทักษะของตนเอง (Reskill/ Upskill) อย่างต่อเนื่อง และ 5) มีคุณธรรมจริยธรรม ดังเช่นผลการสะท้อนคิดของผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้

“มีความสามารถในการประยุกต์ความรู้ทางประสาทวิทยาศาสตร์เข้ากับเทคโนโลยีดิจิทัลและ AI เพื่อพัฒนาโปรแกรมหรือเทคโนโลยีการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาศักยภาพสมองและการเรียนรู้ของบุคคลทุกวัย” (ผู้ทรงคุณวุฒิ 2)

ประเด็นที่ 2 โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร (Programme Structure and Content) พบว่า โครงสร้างหลักสูตรควรเน้น 1) รายวิชาบังคับเกี่ยวกับจิตวิทยาการรู้คิด วิทยาการทางสมองเป็นหลัก การสร้างเครื่องมือวัดทางจิตวิทยา

และเทคโนโลยีทางสมอง เช่น การจัดการบริหารจัดการของสมอง (Executive functions: EFs) การจัดการควบคุมยับยั้ง (Inhibitory control) ฯลฯ 2) วิชาเลือก ที่ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาตามประเด็นที่สนใจ (Personalize learning) 3) การนำเสนอผลงานวิจัยทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ 4) จำนวนหน่วยกิตต้องไม่มากเกินไป และ 5) พิจารณาการปรับค่าธรรมเนียมการศึกษาที่ไม่สูงกว่าสาขาอื่น ๆ นอกจากนี้ควรเน้นการฝึกการนำเสนอผลงานวิจัยทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ

ประเด็นที่ 3 วิธีการเรียนการสอน (Teaching and Learning Approach) พบว่า ควรเน้น 1) การเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) 2) จัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem based learning) การใช้โครงงานเป็นฐาน (Project based learning) การวิจัยเป็นฐาน (Research based learning) 3) การฝึกประสบการณ์การใช้เครื่องมือวัดทางสมองและการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และกระตุ้นสมอง 4) การฝึกประสบการณ์ที่เน้นการนำองค์ความรู้ไปใช้ต่อยอดในการแก้ปัญหาบุคคลทุกวัย

ประเด็นที่ 4 การประเมินผู้เรียน (Student Assessment) พบว่า ควรมีการประเมินผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ 1) การประเมินผลการเรียนหรือสมรรถนะเป็นระยะ (Formative assessment) 2) การประเมินแบบสรุป (Summative assessment) 3) ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สะท้อนถึงผลลัพธ์การเรียนรู้ทางวิชาการ 4) ผลการดำเนินโครงการที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในสังคม และ 5) มีระบบในการตรวจสอบการใช้ปัญญาประดิษฐ์โดยปราศจากความเข้าใจอย่างลึกซึ้งของเนื้อหา ดังเช่นผลการสะท้อนคิดของผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้

“ควรมีระบบในการตรวจสอบนิสิต เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้นิสิตสามารถใช้ AI ในการตอบคำถามได้ โดยที่อาจจะยังไม่ได้มีความเข้าใจในเรื่องนั้นอย่างลึกซึ้ง” (ผู้ทรงคุณวุฒิ 1)

ประเด็นที่ 5 บุคลากรสายวิชาการ (Academic Staff) พบว่า คุณลักษณะของอาจารย์ผู้รับผิดชอบและอาจารย์ประจำหลักสูตรมีดังนี้ 1) มีประสบการณ์ และมีความเชี่ยวชาญในการบูรณาการข้ามศาสตร์ 2) เป็นต้นแบบที่เป็นผู้นำในการสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนที่ปลอดภัยและมีความสุข 3) มีสมรรถนะการทำงานเป็นทีม 4) มีการทำวิจัยและตีพิมพ์ผลงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง และ 5) มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับวิทยาการทางสมอง

ประเด็นที่ 6 บริการสนับสนุนผู้เรียน (Student Support Service) พบว่า สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนมีดังนี้ 1) มีระบบให้เข้าถึงฐานข้อมูลวารสารวิชาการในระดับนานาชาติ 2) มีหน่วยบริการด้านการตีพิมพ์ในระดับนานาชาติ 3) มีสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้และเทคโนโลยีทางสมองที่หลากหลาย เพื่อนำมาใช้ในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้/ ทดแทนประสบการณ์ที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้ในสถานการณ์จริง 4) ควรมีเครื่องมือวัดทางจิตวิทยาและประสาทวิทยาศาสตร์ที่พร้อมในการเรียนรู้และการทำวิจัย 5) ควรมีเครือข่ายสถานประกอบการในการฝึกงาน และ 6) ควรมีโครงการหรือกิจกรรมเพิ่มสัมพันธภาพระหว่างอาจารย์กับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน

ประเด็นที่ 7 สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน (Facilities and Infrastructure) พบว่า หลักสูตรควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) ควรมีเครื่องมือวิจัยที่ทันสมัย เป็นสื่อในการสอนและการทำวิจัย เช่น เครื่องมือศึกษาการทำงานของสมอง 2) ควรมีเครื่องมือวิจัยที่ทันสมัยในการออกแบบโปรแกรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพสมองและการเรียนรู้ 3) ควรมีซอฟต์แวร์ที่ถูกลิขสิทธิ์ 4) ควรจัดการฝึกอบรม/ การดูงานทั้งในและต่างประเทศ 5) ควรมีทุนสนับสนุนการวิจัย 6) ควรมีพื้นที่ทำงาน (Working-space) สำหรับให้นิสิตได้ค้นคว้าข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์

ประเด็นที่ 8 ผลผลิตและผลลัพธ์ (Output and Outcomes) พบว่า ได้ดุษฎีบัณฑิตและผลงานดุษฎีนิพนธ์ที่มีคุณลักษณะดังนี้ 1) เป็นผู้นำที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาการรู้คิด ประสาทวิทยาศาสตร์ และการเรียนรู้

2) มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ 3) มีความก้าวหน้าทางอาชีพ และ 4) ผลงานคุณนิพนธ์เป็นเลิศที่สามารถนำไปใช้ในการป้องกันและแก้ปัญหาของบุคคลได้จริง แก้ปัญหาประเด็นความท้าทายทางสังคม และได้รับการยอมรับในระดับชาติ/นานาชาติ

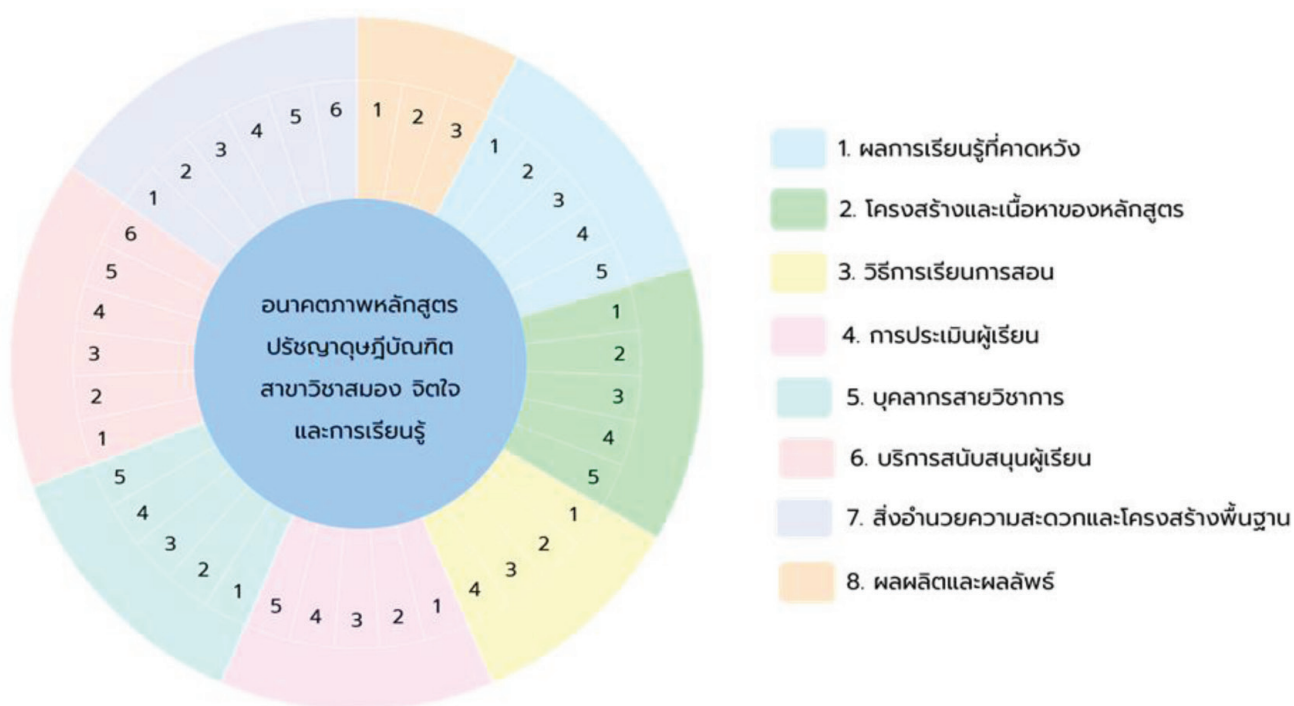
2. ร่างอนาคตภาพของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสมอง จิตใจและการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสมอง จิตใจและการเรียนรู้ในอนาคต ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิมาเป็นข้อมูลในการร่างอนาคตภาพ โดยดำเนินการ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การสร้างวงล้ออนาคต (Future wheels) ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล และขั้นที่ 3 การเขียนภาพ (Scenarios) ผลการศึกษาในแต่ละขั้นมี ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างวงล้ออนาคต (Future wheels) ในขั้นนี้เป็นผลการดำเนินการสร้างวงล้ออนาคต (Future wheels) ลักษณะของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา BML ในอนาคต โดยศูนย์กลางของแต่ละวงล้อ คือ ลักษณะของหลักสูตรในอนาคต และแนวโน้มในอันดับที่ 1 ประกอบด้วยลักษณะของหลักสูตรในอนาคตทั้ง 8 ด้าน โดยแต่ละด้านมีคุณลักษณะย่อยที่ประกอบกันเป็นวงล้อ ดังนี้ **1) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง** มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ส่งเสริมความรู้และบูรณาการความรู้ด้านประสาทวิทยาศาสตร์ จิตวิทยา และการเรียนรู้ เพื่อนำไปประยุกต์ในการสร้างโปรแกรมหรือเทคโนโลยีการเรียนรู้ 2) วิเคราะห์และแก้ปัญหาเชิงซับซ้อนได้ 3) มีทักษะในการทำงานร่วมกับสหวิชาชีพ 4) พัฒนาทักษะของตนเอง (Reskill/ Upskill) อย่างต่อเนื่อง และ 5) มีคุณธรรม จริยธรรม **2) โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร** มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) รายวิชาบังคับเกี่ยวกับจิตวิทยาการรู้คิด จิตวิทยาทางสมองเป็นหลัก การสร้างเครื่องมือวัดทางจิตวิทยาและเทคโนโลยีทางสมอง เช่น การวัดการบริหารจัดการของสมอง (Executive functions: EFs) การวัดการควบคุมยับยั้ง (Inhibitory control) ฯลฯ 2) วิชาเลือกที่ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาตามประเด็นที่สนใจ (Personalize learning) 3) การนำเสนอผลงานวิจัยทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ 4) จำนวนหน่วยกิตต้องไม่มากเกินไป และ 5) พิจารณาการปรับค่าธรรมเนียมการศึกษาที่ไม่สูงกว่าสาขาอื่น ๆ **3) วิธีการเรียนการสอน** มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) 2) จัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem based learning) การใช้โครงงานเป็นฐาน (Project based learning) การวิจัยเป็นฐาน (Research based learning) 3) การฝึกประสบการณ์การใช้เครื่องมือวัดทางสมองและการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และกระตุ้นสมอง 4) การฝึกประสบการณ์ที่เน้นการนำองค์ความรู้ไปใช้ต่อยอดในการแก้ปัญหาบุคคลทุกวัย **4) การประเมินผู้เรียน** มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) การประเมินผลการเรียนหรือสมรรถนะเป็นระยะ (Formative assessment) 2) การประเมินแบบสรุป (Summative assessment) 3) ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สะท้อนถึงผลลัพธ์การเรียนรู้ทางวิชาการ 4) ผลการดำเนินโครงการที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในสังคม และ 5) มีระบบในการตรวจสอบการใช้ปัญญาประดิษฐ์โดยปราศจากความเข้าใจอย่างลึกซึ้งของเนื้อหา **5) บุคลากรสายวิชาการ** มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) มีประสบการณ์ และมีความเชี่ยวชาญในการบูรณาการข้ามศาสตร์ 2) เป็นต้นแบบที่เป็นผู้นำในการสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนที่ปลอดภัยและมีความสุข 3) มีสมรรถนะการทำงานเป็นทีม 4) มีการทำวิจัยและตีพิมพ์ผลงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง และ 5) มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาทางสมอง **6) บริการสนับสนุนผู้เรียน** มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) มีระบบให้เข้าถึงฐานข้อมูลวารสารวิชาการในระดับนานาชาติ 2) มีหน่วยบริการด้านการตีพิมพ์ในระดับนานาชาติ 3) มีสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้และเทคโนโลยีทางสมองที่หลากหลายเพื่อนำมาใช้ในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้/ ทดแทนประสบการณ์ที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้ในสถานการณ์จริง 4) ควรมีเครื่องมือวัดทางจิตวิทยาและประสาทวิทยาศาสตร์ที่พร้อมในการเรียนรู้และการทำวิจัย 5) ควรมีเครือข่ายสถานประกอบการในการฝึกงาน และ 6) ควรมีโครงการหรือกิจกรรมเพิ่มสัมพันธภาพระหว่างอาจารย์กับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน **7) สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน** มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ควรมีเครื่องมือวิจัยที่ทันสมัย เป็นสื่อในการสอนและการทำวิจัย เช่น Neuroimaging 2) ควรมีเครื่องมือวิจัยที่ทันสมัยในการออกแบบโปรแกรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพสมอง

และการเรียนรู้ 3) ควรมีซอฟต์แวร์ที่ถูกลิขสิทธิ์ 4) ควรจัดการฝึกอบรม/ การดูงานทั้งในและต่างประเทศ 5) ควรมีทุนสนับสนุนการวิจัย 6) ควรมีพื้นที่ทำงาน (Working-space) สำหรับให้นิสิตได้ค้นคว้าข้อมูลในการเขียนดัชนีพันธ์ และ 8) **ผลผลิตและผลลัพธ์** มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) เป็นผู้นำที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาการรู้คิด ประสาทวิทยาศาสตร์ และการเรียนรู้ 2) มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ 3) มีความก้าวหน้าทางอาชีพ และ 4) ผลงานดัชนีพันธ์เป็นเลิศ สามารถนำไปใช้ในการป้องกันและแก้ปัญหาของบุคคลได้จริง แก้ปัญหาประเด็นความท้าทายทางสังคม และได้รับการยอมรับในระดับชาติ/ นานาชาติ ดังรายละเอียดตามภาพที่ 2

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในขั้นนี้เป็นผลการดำเนินการสร้างวงล้ออนาคต (Future wheels) ลักษณะของหลักสูตรฯ โดยข้อที่มีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุดและผู้ทรงคุณวุฒิเห็นสอดคล้องกันของแต่ละด้าน มีดังนี้ **ด้านผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง** ได้แก่ ผู้เรียนมีความสามารถในการสังเคราะห์ความรู้และความเชี่ยวชาญด้านประสาทวิทยาศาสตร์ จิตวิทยา และการเรียนรู้ (Mdn = 5.00, IR = 0) **ด้านโครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร** ได้แก่ โครงสร้างหลักสูตร ควรมีความยืดหยุ่น เน้นการศึกษาด้วยตัวเองตามประเด็นที่สนใจ (Personalize learning) และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Mdn = 5.00, IR = 1) **ด้านวิธีการเรียนการสอน** ได้แก่ ควรมุ่งการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากกว่าการฟังบรรยาย (Active learning) (Mdn = 5.00, IR = 0.5)

ภาพที่ 2 วงล้อลักษณะของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขา สมอง จิตใจและการเรียนรู้ในอนาคต

ด้านการประเมินผู้เรียน

ได้แก่ ประเมินโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งผลลัพธ์การเรียนรู้ทางวิชาการ และการทำโครงการที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในสังคม (Mdn = 5.00, IR = 0.5)

ด้านบุคลากรสายวิชาการ ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตรควรมีบุคคลที่มีประสบการณ์ และมีความเชี่ยวชาญในการเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ เช่น เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ บริหารธุรกิจ ฯลฯ เพื่อให้สามารถขยายองค์ความรู้ออกไปยังศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (Mdn = 5.00, IR = 1)

ด้านบริการสนับสนุนผู้เรียน ได้แก่ ควรมีระบบให้เข้าถึงฐานข้อมูลวารสารวิชาการในระดับนานาชาติ เพื่อให้สามารถสืบค้นผลงานวิจัยฉบับเต็ม (Full text) (Mdn = 5.00, IR = 0.5)

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ควรจัดการฝึกอบรม/ การดูงานทั้งในและต่างประเทศ (Mdn = 5.00, IR = 1)

ด้านผลผลิตและผลลัพธ์ ได้แก่ ได้ดุษฎีบัณฑิตที่เป็นผู้นำ มีความรู้และมีความเชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาการรู้คิด ประสาทวิทยาศาสตร์ และการเรียนรู้ (Mdn = 5.00, IR = 0.5)

ขั้นที่ 3 การเขียนภาพ (Scenarios)

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยนำผลจากการทำวงล้ออนาคต และผลจากการวิเคราะห์ ผลกระทบภาคตัดขวางมาร่างอนาคตภาพของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขา BML ในอนาคต ซึ่งมี 2 ส่วน คือ 1) ลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในอนาคต และ 2) ลักษณะของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขา BML ในอนาคต ดังนี้

ลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในอนาคต

1. ได้ดุษฎีบัณฑิตที่เป็นผู้นำ มีความรู้และมีความเชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาการรู้คิด ประสาทวิทยาศาสตร์ และการเรียนรู้
2. ได้ดุษฎีบัณฑิตที่สามารถสร้างนวัตกรรมการแก้ปัญหาและพัฒนาศักยภาพบุคคลในทุกมิติบนพื้นฐานการวิจัย
3. ได้ผลงานดุษฎีนิพนธ์ที่ได้รับการยอมรับในระดับชาติ/นานาชาติ เช่น การตีพิมพ์ ผลงานวิจัย/การได้รับรางวัล ฯลฯ
4. ได้ดุษฎีบัณฑิตที่มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ
5. ได้ดุษฎีบัณฑิตที่มีบุคลิกภาพที่เป็นเอกลักษณ์ สามารถวิเคราะห์ปัญหาและออกแบบโปรแกรมเพื่อส่งเสริมหรือแก้ไขปัญหาลักษณะที่เกี่ยวข้องกับสมอง จิตใจและการเรียนรู้ได้

6. ได้ดุษฎีบัณฑิตที่มีทักษะดิจิทัลและมีความสร้างสรรค์

7. ได้ดุษฎีบัณฑิตที่มีการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

8. ได้ดุษฎีบัณฑิตที่มีคุณลักษณะเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

ลักษณะของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสมอง จิตใจและการเรียนรู้ในอนาคต

ผู้วิจัยจะนำเสนอการจัดโครงสร้างหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการรู้คิดและวิทยาการทางสมอง หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2567 ซึ่งมีลักษณะเป็นบล็อก ได้ทั้งหมด 3 บล็อก 48 หน่วยกิต ดังนี้

บล็อกที่ 1 วิชาบังคับ 9 หน่วยกิต ได้แก่ กลุ่มจิตวิทยาการรู้คิดและวิทยาการทางสมอง

บล็อกที่ 2 หมวดวิชาเลือก 3 หน่วยกิต ได้แก่ กลุ่มบูรณาการศาสตร์ กลุ่มจิตวิทยาการรู้คิด และกลุ่มการวัดการประเมินการวิจัยทางจิตวิทยาและสมอง

บล็อกที่ 3 ดุษฎีนิพนธ์ 36 หน่วยกิต ได้แก่ ดุษฎีนิพนธ์

อภิปรายผลการวิจัย

รายงานคุณภาพของหลักสูตรที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบ EDfR จากผู้ทรงคุณวุฒิ 7 ท่าน ให้ความคิดเห็นถึงความสอดคล้องและเป็นไปได้มากที่สุด ($Mdn = 5.00$, $IR = 1$) พบว่า อนาคตภาพของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขา BML ในช่วงปี พ.ศ. 2567 – 2577 ควรครอบคลุม 8 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ 1) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเน้นการบูรณาการศาสตร์ด้านจิตวิทยา ประสาทวิทยาศาสตร์ การวิจัยขั้นสูง การวิเคราะห์เชิงซับซ้อน ทักษะสหวิชาชีพ จรรยาบรรณทางวิชาชีพ และจริยธรรม 2) โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วยรายวิชาบังคับ รายวิชาเลือกตามความสนใจและการทำ ดุษฎีนิพนธ์ 3) วิธีการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น การเรียนรู้เชิงรุก การวิจัยเป็นฐาน ฯลฯ และการฝึกประสบการณ์ การใช้เครื่องมือวัดและเทคโนโลยีทางสมองเพื่อพัฒนาการรู้คิดของบุคคลทุกวัย 4) การประเมินผู้เรียน ประกอบด้วย ทั้งการประเมินระหว่างเรียน การประเมินผลสัมฤทธิ์ และการตรวจสอบผลลัพธ์จากดุษฎีนิพนธ์ 5) บุคลากรสายวิชาการ เป็นผู้นำทางวิชาการมีความเชี่ยวชาญข้ามศาสตร์ พัฒนานองค์ความรู้และการวิจัยอย่างต่อเนื่อง 6) มีบริการสนับสนุนผู้เรียน ที่สามารถเข้าถึงฐานข้อมูลระดับสากล เครื่องมือวิจัยและเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 7) สิ่งอำนวยความสะดวก และโครงสร้างพื้นฐาน เช่น เครื่องมือวิจัยที่ทันสมัย พื้นที่ทำงานและทุนสนับสนุน และ 8) ผลผลิตและผลลัพธ์ของหลักสูตร ต้องสร้างผู้นำทางวิชาการที่มีคุณธรรมและผลงานวิจัยที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาได้จริง ซึ่งอนาคตภาพหลักสูตร ฯ ทั้ง 8 ด้านข้างต้น มีความสอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นในยุคศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 4Cs ได้แก่ 1) ทักษะ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหา (Critical thinking and problem-solving skills) ทักษะการสื่อสาร (Communication) ทักษะความร่วมมือ (Collaboration) และทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and innovation; Wulandari, 2021) หรือที่เรียกว่า “คิดสร้างสรรค์ ใส่ใจนวัตกรรม มีวิจารณญาณ แก้ปัญหาเป็น สื่อสารดี เต็มใจร่วมมือ” ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นทักษะหลักที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา โดยอาจารย์ คุณครู หรือผู้สอน ต้องส่งเสริมและกระตุ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นเหล่านี้เพื่อรับมือกับความท้าทายและความต้องการ ในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมการเรียนรู้กับประสบการณ์ในชีวิตจริง หรือเรียกว่า “การบูรณาการ (Integrative)” เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centered) และให้อาจารย์ คุณครู หรือผู้สอน ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เช่น การเรียนแบบการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem based learning) ซึ่งช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การเรียนแบบการใช้โครงงานเป็นฐาน (Project based learning) ช่วยฝึกทักษะในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์

ผลการสร้างวงล้ออนาคตภาพของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขา BML ผู้วิจัยนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุง หลักสูตร ภายใต้ชื่อใหม่ คือ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการรู้คิดและวิทยาการทางสมอง หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2567 โดยจัดโครงสร้างหลักสูตรเป็น 3 บล็อก 48 หน่วยกิต ประกอบด้วยบล็อกที่ 1 วิชาบังคับ 9 หน่วยกิต ประกอบด้วย กลุ่มจิตวิทยาการรู้คิดและวิทยาการทางสมอง บล็อกที่ 2 หมวดวิชาเลือก 3 หน่วยกิต ประกอบด้วย กลุ่มบูรณาการศาสตร์ กลุ่มจิตวิทยาการรู้คิดและกลุ่มการวัด การประเมินการวิจัยทางจิตวิทยาและสมอง และบล็อกที่ 3 ดุษฎีนิพนธ์ 36 หน่วยกิต ซึ่งสอดคล้องกับยุคปัจจุบันที่เป็นยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม 4.0 ซึ่งเป็นยุคที่เป็นการปฏิสัมพันธ์ที่สำคัญระหว่างมนุษย์และเครื่องจักร ซึ่งส่งผลถึงระบบการศึกษาด้วย ดังนั้นสถาบันการศึกษา เช่น โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย จึงต้องออกแบบโปรแกรมการเรียนรู้ และหลักสูตรให้เหมาะสมกับการจ้างงานในยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม 4.0 ในขณะเดียวกันจะต้องรักษามาตรฐานของคุณธรรม และจริยธรรมไว้ด้วย (Elayyan, 2021) อีกทั้งยังรวมถึงการนำเทคโนโลยีทั้ง Virtual reality (VR), Augmented reality (AR) หรือปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เข้ามาใช้ร่วมกับการเรียนการสอน ดังเช่นการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านหนึ่งกล่าวว่า “นำเครื่องมือทางเทคโนโลยี เช่น Virtual reality (VR) หรือ Augmented reality (AR) ซึ่งเป็นการจำลอง

ประสบการณ์ให้เหมือนโลกเสมือนจริง ซึ่งทำให้นิสิตเรียนรู้ได้อย่างใกล้เคียงกับชีวิตจริง จากประสบการณ์ที่ทำได้ยากหรือหาไม่ได้” รวมถึงการฝึกทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ ดังเช่นการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งกล่าวว่า “บัณฑิตที่มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา สามารถบูรณาการความรู้ทาง *Neurotechnology* ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ในคนทุกวัย เพื่อตอบโจทย์ตลาดแรงงานในอนาคต” ซึ่ง Virtual reality (VR) ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพการสอน เนื่องจากสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความเข้าใจมากขึ้นด้วยการเพิ่มมิติใหม่ในวิธีการสอนแบบการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Bos, Miller, & Bull, 2022) เช่น การนำ VR มาใช้ในการจำลองสถานการณ์การพยาบาลผู้ป่วยในนักศึกษาพยาบาล พบว่า การดูแลและให้การพยาบาลในสถานการณ์จำลองจาก VR มีความสมจริง เนื่องจากสามารถโต้ตอบกันได้ในสภาพแวดล้อม VR อีกทั้งการใช้เทคโนโลยี VR ไม่มีความยุ่งยาก สามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว แม้ไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับเทคโนโลยี VR มาก่อนก็ตาม (Mäkinen, Haavisto, Havola, & Koivisto, 2023)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สามารถนำอนาคตภาพของหลักสูตรไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรในวงรอบต่อไปของการพัฒนาหลักสูตร
2. สามารถเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยการประเมินหลักสูตรและศึกษาอนาคตภาพของหลักสูตรอื่น ๆ ที่มี

ความคล้ายคลึงกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. เพิ่มความเชี่ยวชาญและจำนวนของผู้ทรงคุณวุฒิให้ครอบคลุมศาสตร์ด้านจิตวิทยา ประสาทวิทยาศาสตร์ การศึกษา เทคโนโลยีการวัดทางสมอง ปัญญาประเพื่อให้เกิดภาพอนาคตที่ชัดเจนในแต่ละด้าน
2. การศึกษาวิจัยอนาคตภาพในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การวิจัยอนาคตแบบการมองอนาคต (Foresight) กระบวนการอนาคตปริทัศน์ (Future Scanning Process) ฯลฯ เพื่อยืนยันผลการวิจัย
3. ควรนำเทคนิค Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR) ไปใช้ในการศึกษาเพื่อวิเคราะห์แนวโน้มของการเรียนรู้ในอนาคตอย่างเป็นระบบ ผ่านการสำรวจความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญหลายสาขา ซึ่งช่วยให้สามารถออกแบบหลักสูตรและเทคโนโลยีการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับแนวโน้มของทักษะในศตวรรษที่ 21

REFERENCES

- Abulibdeh, A., Zaidan, E., & Abulibdeh, R. (2024). Navigating the confluence of artificial intelligence and education for sustainable development in the era of industry 4.0: Challenges, opportunities, and ethical dimensions. *Journal of Cleaner Production*, **437**, 140527. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.140527>
- Bos, D., Miller, S., & Bull, E. (2022). Using virtual reality (VR) for teaching and learning in geography: fieldwork, analytical skills, and employability. *Journal of Geography in Higher Education*, **46**(3), 479-488.
- Elayyan, S. (2021). The future of education according to the fourth industrial revolution. *Journal of Educational Technology and Online Learning*, **4**(1), 23-30.

- Mäkinen, H., Haavisto, E., Havola, S., & Koivisto, J. M. (2023). Graduating nursing students' user experiences of the immersive virtual reality simulation in learning–A qualitative descriptive study. **Nursing open**, 10(5), 3210-3219.
- Phoolphatchaweewin, C. (2001). [Ethnographic Delphi Future Research]. In T. Sirisamphan (Ed.), **[Policy Analysis Techniques]** (5th ed., pp. 76-88). Chulalongkorn University. (In Thai)
- Rattanaviwon, S. (2020). **The Scenario of English Program Schools under the Jurisdiction of Bangkok Metropolitan during the Next Decade (B.E.2563-2572)** [Unpublished doctoral's thesis]. Srinakharinwirot University. (In Thai)
- Wulandari, R. (2021). Characteristics and Learning Models of the 21st Century. **Social, Humanities, and Educational Studies (SHES): Conference Series**, 4(3), 8-16. doi:http://dx.doi.org/10.20961/shes.v4i3.49958
-

THE INTEGRATION OF VIRTUAL REALITY (VIRTUAL SCENARIO) AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE (CHARACTERS) WITH A SITUATIONAL TEACHING METHOD TO IMPROVE ENGLISH SPEAKING SKILLS OF GRADE 9 CHINESE STUDENTS

Jiquan Guo^{1*} and Nipaporn Sakulwongs²

¹Master of Education Program in Curriculum and Instruction, Suryadhep Teachers College, Rangsit University

²Doctor of Education Program in Educational Studies, Suryadhep Teachers College, Rangsit University

*E-mail: jiquan.g66@rsu.ac.th

Received: 2025-07-30

Revised: 2025-10-02

Accepted: 2025-10-22

ABSTRACT

This study examined the impact of integrating VR and AI with situational teaching on the English-speaking skills of thirty Chinese ninth-grade students over four weeks. Results showed significant improvement in speaking scores, with the mean increasing from 7.27 (pretest) to 12.50 (posttest). Semi-structured interviews further revealed high student satisfaction with this approach. These findings suggest that VR and AI integration can serve as an effective alternative method for enhancing English speaking instruction in China and other non-English speaking contexts.

Keywords: Virtual Reality, Artificial Intelligence, Situational Teaching Method, English Speaking Skills, Learning Satisfaction.

INTRODUCTION

English may not be the most spoken language in the world, but it is the official language of 53 countries and spoken by around 400 million people globally, which is why its importance lies not just in communicating with native speakers but in being the world's most common second language (Ilyosovna, 2020).

This study enhances traditional situational English teaching in China by integrating VR and AI. These technologies create dynamic, personalized practice environments with real-time feedback, ultimately improving secondary students' oral fluency and modernizing language education.

EXPECTED BENEFITS

1. Through the use of the integration of VR and AI with a situational teaching method, the grade 9 Chinese students' English-speaking skill would be improved significantly.

2. Using the integration of VR and AI with a situational teaching method would remarkably enhance students' learning satisfaction.

RESEARCH SCOPE

Location of the Study

The research base for this study was a public junior high school located in Wengdu Town, Changning County, Baoshan City, Yunnan Province. The school consisted of more than 1,000 students and 50 faculty members.

Population and Sample

Population: This population consisted of five classes of grade 9 with a total of 246 students with mixed genders as well as English language abilities.

Sample: The study sampled 30 Grade 9 students (16 boys, 53.33%; 14 girls, 46.66%) aged 14–16 from a public junior high school in Wengdu Town, Changning County, Baoshan City, Yunnan Province, China. Participants were selected via clustered random sampling from one class, employing a single-class case study design to facilitate in-depth analysis of classroom dynamics. All participants contributed to both qualitative and quantitative data collection.

Time Frame

This research was conducted in the spring term of 2025. The instructional experiment, supported by researchers and delivered through four meticulously designed lesson plans (totaling 360 minutes), was implemented over four weeks. Data on the intervention's immediate effects were subsequently collected over another four-week period through surveys and in-depth interviews in a natural classroom setting.

LITERATURE REVIEW

English holds critical importance in China as a core academic subject and a key determinant in university admissions and career advancement. Given that speaking serves as the cornerstone of human interaction—essential for conveying information, building relationships, and expressing emotions—developing spoken English proficiency represents a paramount educational objective. Speaking becomes an important skill to learn when we consider the output that students can communicate well using English (Mandasari & Aminatun, 2019).

Challenges in English Speaking Among Chinese Students

This synthesis analyzes English speaking challenges among Chinese EFL learners. Despite growing emphasis on English, the exam-oriented education system prioritizes written exams such as the Gaokao over oral proficiency (Ministry of Education, 2022). Learners struggle with limited practice opportunities due to linguistic barriers (e.g., vocabulary, pronunciation) and psychological factors (e.g., anxiety). Additional

constraints include lack of immersion, cultural barriers, and insufficient qualified oral English teachers. These factors highlight an urgent need to expand speaking practice opportunities to align curriculum objectives with actual learning outcomes.

Situational Teaching Method

Technological advancements are propelling education into immersive and interactive experiences (Almufarreh & Arshad, 2023). Innovative technologies like Augmented Reality (AR) and Virtual Reality (VR) are spearheading this paradigm shift. The development of these technologies fosters the reform of teaching environments, using ubiquitous computing to integrate physical and virtual spaces for creating virtual classrooms and laboratories (Rane, Choudhary, & Rane, 2023; Singh, 2023). The integration of VR possesses transformative potential, offering immersive interactions that enrich students' understanding. Providing interactive VR experiences can connect theory with practice, equipping students with confidence for future challenges (Maroungkas et al., 2023).

VR

VR technology, with its immersive environments and interactive elements, can provide the necessary conditions for the flow state to occur (Andreas Maroungkas, 2023). Based on textbook objectives, teachers create realistic virtual scenarios (e.g., supermarkets, zoos) using tools like Mana and VR News. These immersive environments boost engagement, enhance retention of vocabulary and grammar, and promote active participation.

Virtual reality (VR) immerses learners in real-world scenarios (e.g., ordering food, professional conversations) to practice spoken English.

AI

AI applications demonstrate significant potential in supporting both teaching and learning processes. They facilitate instruction in mixed-ability classrooms, offer detailed and timely feedback on student writing, and reduce the pedagogical burden on teachers. This allows educators to focus more on observing, guiding, and supporting students during collaborative knowledge-building activities (Akgun & Greenhow, 2021; Miao et al., 2021).

Furthermore, AI alleviates teachers' administrative workloads by automating repetitive tasks such as lesson planning, exam grading, and homework assessment. This automation provides educators with more time to monitor student progress and refine instructional methods (Fitria, 2021).

As highlighted by Yang (2022), a key advantage of AI in education is the development of comprehensive teaching platforms that supplement face-to-face instruction. By incorporating image, handwriting, and speech recognition technologies, these systems effectively reshape traditional educational models and learning mechanisms.

Integration of Virtual Reality (VR) and Artificial Intelligence (AI) with a situational teaching method

The integration of Virtual Reality (VR) and Artificial Intelligence (AI) with a situational teaching method creates immersive and personalized learning experiences. VR builds dynamic 3D scenarios (e.g., historical recreations, role-playing) to enhance engagement and memory, while AI provides real-time adaptation and feedback tailored to individual learner needs. This synergy not only transcends physical classroom limits but also actively motivates students, fostering deeper knowledge application. Particularly for oral English learning, it simulates authentic environments and offers personalized coaching, representing a significant future trend in language education.

Stages of Integration of VR and AI with a Situational Teaching Method

Based on the content you provided, here is a condensed version that preserves the original meaning and logical structure: The integration of VR and AI with a situational teaching method consists of five key steps. First, the teacher defines clear learning objectives and embeds them into immersive scenarios. Students then use VR devices to enter interactive virtual environments, such as a simulated job interview. Within this scenario, they engage in real-time conversation with an AI-driven character, receiving immediate feedback on their language use and cultural appropriateness. Finally, students participate in a reflective group discussion to evaluate their performance and identify areas for improvement.

This integrated approach creates personalized, immersive learning experiences. By combining VR's dynamic 3D scenarios for contextual understanding with AI's adaptive feedback, it breaks physical classroom limits, promotes active participation, and effectively develops students' practical communication skills.

Hypothesis

1. Grade 9 Chinese students' English speaking skill was improved by the integration of VR and AI with situational teaching method.
2. Grade 9 Chinese students were satisfied with the integration of VR and AI with the situational teaching method to improve their English speaking skill.

Conceptual Framework

The independent variable was the VR- and AI-integrated situational teaching method. The dependent variables were students' English-speaking skills and their learning satisfaction.

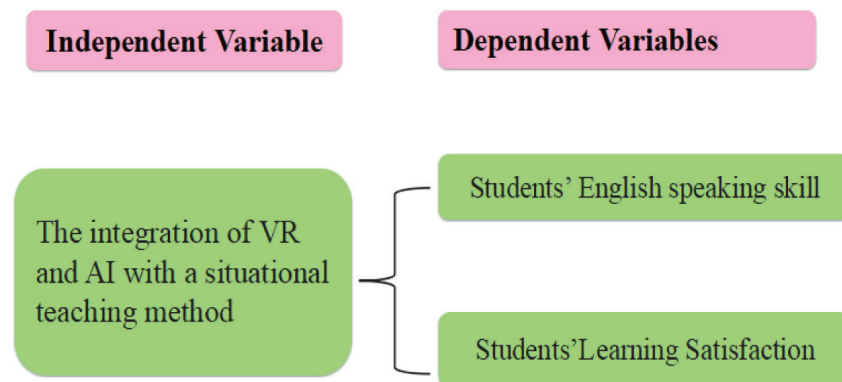

Figure 1 Conceptual Framework

Research Methodology

Using a quasi-experimental design, this study evaluated the VR- and AI-enhanced teaching method through pre-/post-tests and semi-structured interviews on student satisfaction, as outlined in the figure below.

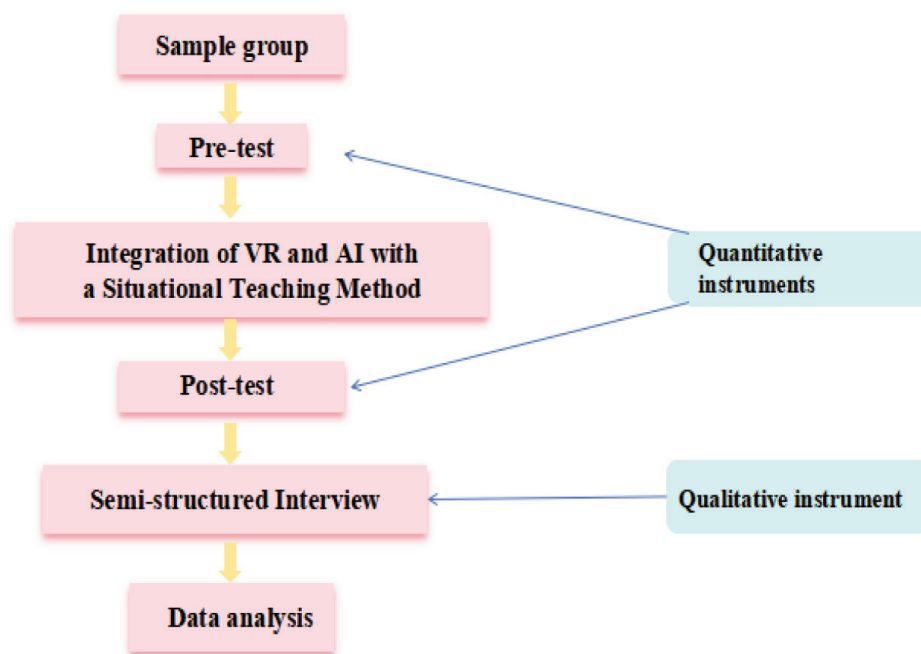

Figure 2 Illustration of Research Design

Instruments

This study employed speaking tests (assessed via an analytical rubric), lesson plans, and semi-structured interviews with all 30 participants as the primary research instruments to address its objectives.

Quantitative Data Collection Instruments Speaking skill tests (Pretest and Post test)

This study assessed the English-speaking skills of Grade 9 Chinese students before and after a VR and AI-integrated teaching intervention. Using pre- and post-tests on the same topic, performances were rated independently by a peer teacher and the teacher-researcher across five dimensions: Pronunciation Fluency, Grammar and Accuracy, Vocabulary Expression, Content and Coherence, and Confidence /Engagement.

Criteria	4 (Excellent)	3 (Good)	2 (Satisfactory)	1 (Needs Improvement)
Pronunciation	Clear, accurate pronunciation with natural intonation.	Mostly clear with minor pronunciation errors.	Some errors that slightly affect understanding.	Frequent errors make speech hard to understand.
Fluency	Speak smoothly with minimal hesitation.	Mostly fluent with occasional pauses.	Hesitations and pauses affect communication.	Many pauses, making speech difficult to follow.
Grammar/ Accuracy	Uses a variety of sentence structures with minimal errors.	Some grammar mistakes, but communication is clear.	Several errors that sometimes cause confusion.	Frequent grammar errors that hinder understanding.
Vocabulary/ Expression	Uses a wide range of vocabulary naturally and appropriately.	Uses appropriate vocabulary with some variety.	Limited vocabulary, with some repetition.	Uses very simple or incorrect words, affecting communication.
Content & Coherence	Ideas are well-organized and relevant, and clearly expressed.	Ideas are mostly organized and relevant with minor lapses.	Some ideas lack clarity or logical connection.	Ideas are poorly structured and difficult to follow.
Confidence & Engagement	Speaks confidently with good eye contact and expression.	Shows confidence but sometimes lacks expression.	Occasionally lacks confidence or avoids eye contact.	Very hesitant, lacks confidence, and avoids engagement.

(Adapted from international English language proficiency frameworks)

Figure 5 Rubric for Speaking Skill Test

They will be required to discuss the same topic in both the pre-test and post-test assessments.

Qualitative Data Collection Instrument (Semi-Structured Interview)

Here are some semi-structured interview questions would be used to find out the students' learning satisfaction with the use of integration of VR and AI with a situational teaching method to improve the speaking skills of 30 grade 9 Chinese students.

Validity and Reliability of the Instruments

Validity

For this study, the validity of the research instruments — including lesson plans, test items and semi-structured interview questions was assessed by 3 experts in English language teaching and education. The Item-Objective Congruence (IOC) indices of the instruments were calculated to ensure alignment with the study's objectives. As a result, all instruments were validated with the scores of 0.67-1.00. showing that they were valid for further use.

S1.No	Items	Expert 1	Expert 2	Expert 3	Average	Congruence
1.	Lesson plan 1	+1	+1	+1	+1	Congruent
2.	Lesson plan 2	+1	+1	+1	+1	Congruent
3.	Lesson plan 3	+1	+1	+1	+1	Congruent
4.	Lesson plan 4	+1	+1	+1	+1	Congruent
Overall Average		+1	+1	+1	+1	Congruent

Figure 6 IOC for Lesson Plans

S1. No.	Items	Expert 1	Expert 2	Expert 3	Average	Congruence
Part A: Interest and Motivation						
1.	How did you feel about the use of integration of VR and AI with a situational teaching method in the classroom?	+1	+1	+1	+1	Congruent
2.	Did any of the tasks you carried out motivate you to speak? How?	+1	+1	+1	+1	Congruent
Part B: Engagement						
3.	Which stage of integration of VR and AI with a situational teaching method did you find most interesting and meaningful?	+1	+1	+1	+1	Congruent
4.	Why did you find this stage (mentioned in question 3) the most interesting and meaningful?	+1	+1	+1	+1	Congruent
Part C: Efficacy of integration of VR and AI with a situational teaching method on students' learning						
5.	What did you think about using integration of VR and AI with a situational teaching method regularly in English-speaking classes?	+1	+1	+1	+1	Congruent

Figure 7 IOC for Semi-structured Interview

Reliability

To assess the reliability of the speaking test questions, a reliability test was administered to 30 grade 9 students from a neighboring school where the researcher conducted the study. The test comprised 3 short-answer questions. The researcher employ the Kuder-Richardson Formula (KR-20) to determine the reliability coefficient of the test items. For the instruments to be considered reliable, the KR-20 coefficient is 0.70 or higher. The KR-20coefficient was found to be 0.75, which exceeded the threshold of 0.70, thus confirming the reliability of the test items.

Student ID	Item 1	Item 2	Item 3	Total
1	7	6	7	20
2	5	5	6	16
3	8	7	8	23
4	4	5	3	12
5	6	4	5	15
6	7	7	6	20
7	2	4	3	9
8	5	5	5	15
9	8	6	7	21
10	6	5	6	17
11	7	8	7	22
12	5	4	4	13
13	4	3	3	10
14	6	5	5	16
15	7	6	6	19
16	3	2	2	7
17	8	7	8	23
18	5	4	5	14
19	6	5	6	17
20	7	6	7	20
21	5	3	4	12
22	4	4	3	11
23	6	5	5	16
24	7	6	7	20
25	8	7	8	23
26	5	4	4	13
27	6	5	5	16
28	4	3	4	11
29	7	6	6	19
30	5	4	5	14
Mean	5.87	5.07	5.27	16.2
SD	1.817	2.097	1.949	4.497
KP-20	0.75			

Figure 8 Report Reliability

DATA COLLECTION PROCEDURES

Approval and Ethical Consideration

Adhering to ethical principles was essential for ensuring research quality and integrity (Hasan et al., 2021). This study obtained official approval from China's Ministry of Education and Skills Development, alongside securing informed consent from school administrators and participating teachers. As the participants were minors, parental consent was obtained by having guardians read, understand, and sign consent forms to safeguard the students' rights throughout the research process.

Anonymity and Confidentiality of Participants

The details, views, and opinions of the research participants were kept confidential and anonymous throughout the study by using numerical identifiers. To preserve anonymity, participants were referred to as Student 1 (Std 1), Student 2 (Std 2), and so forth.

DATA ANALYSIS

Speaking Skill Test (Quantitative Data Analysis)

A descriptive analytic approach was employed to analyze the data from the English-speaking skill tests (pretest and posttest). The mean, standard deviation, and significance value (p) calculated to perform a comparative statistical analysis using the paired sample t-Test.

Semi-Structured Interview (Qualitative Data Analysis)

Semi-structured interviews were conducted with all 30 participants, addressing six specific questions. Responses were audio-recorded and transcribed to ensure data reliability. Through thematic analysis, the data were coded and categorized into five key themes: Shift in Learning, Learning Enjoyment, Improved Comprehension, Motivation, and Learning Satisfaction.

Table 1 Pre and Posttest scores of the participants

Student ID	Pretest Scores (Full Score=24)	Posttest Scores (Full Score=24)	Score Difference	%Score Difference
1	7	13	6	20.00%
2	5	11	6	20.00%
3	7	13	6	20.00%
4	10	15	5	20.83%
5	6	12	6	20.00%
6	5	10	5	20.00%
7	11	16	5	20.83%
8	7	12	5	20.83%
9	7	12	5	20.83%
10	5	11	6	20.00%
11	9	14	5	20.83%
12	7	12	5	20.83%
13	8	13	5	20.83%
14	9	14	5	20.83%

Table 1 (to)

Student ID	Pretest Scores (Full Score=24)	Posttest Scores (Full Score=24)	Score Difference	%Score Difference
15	7	12	5	20.83%
16	4	10	6	20.00%
17	8	13	5	20.83%
18	7	12	5	20.83%
19	5	11	6	20.00%
20	7	12	5	20.83%
21	10	15	5	20.83%
22	8	13	5	20.83%
23	5	10	5	20.83%
24	6	11	5	20.83%
25	11	16	5	20.83%
26	9	14	5	20.83%
27	8	13	5	20.83%
28	4	9	5	20.83%
29	10	15	5	20.83%
30	6	11	5	20.83%
$\bar{X}$	7.27	12.50	5.24	20.66%

RESULTS CONCLUSION

Research Results

1. Analysis of English-Speaking Skill Test Scores

The table 1 represents the pretest scores and posttest scores of the participants. The pretest scores showed that only one participant scored the highest of 11 points whereas maximum participants scored 4 which was even below the qualifying scores from total scores of 24. However, the posttest scores indicated that participants showed obvious improvement in their speaking skill after the integration of VR and AI with a situational teaching method intervention. The highest score reached 16 points, while the lowest remained at 9 points.

Pretest-Posttest Comparison

Table 2 presents the analysis of test scores using a paired sample t-test. The pretest had a mean score of 7.27 with a standard deviation of 1.94, while the posttest had a mean score

of 12.50 with a standard deviation of 1.78. The mean difference of 5.24, with a significance value of 0.01, indicated an improvement in participants' speaking skill following the integration of VR and AI with a situational teaching method intervention.

According to the data presented in Table 3, students demonstrated significant gains in their oral English proficiency across several key dimensions, including pronunciation, grammar and accuracy, vocabulary, content, confidence, and engagement.

Table 2 Paired Sample T-test.

Group	Pretest		Posttest		Mean Difference	T	P-Value
Sample	X	SD	X	SD			
Group	7.27	1.94	12.50	1.78	5.24	10.88	0.01

Significance level(p): $P \leq 0.01$

Table 3 Some of Students' Speaking Performance

Student ID	Rubrics	Pre-test	Post test	Improvement Rate
4	Pronunciation	2	3	50.0%
	Fluency	1	2	33.3%
	Grammar	2	3	50.0%
	Vocabulary	2	3	50.0%
	Content	1	2	33.3%
	Confidence	2	2	0.0%
14	Pronunciation	2	2	0.0%
	Fluency	2	3	50.0%
	Grammar	1	2	33.3%
	Vocabulary	2	3	50.0%
	Content	1	2	33.3%
	Confidence	1	2	33.3%
	Confidence	0	1	25.0%

Table 3 (to)

Student ID	Rubrics	Pre-test	Post test	Improvement Rate
24	Pronunciation	1	2	33.3%
	Fluency	1	2	33.3%
	Grammar	1	2	33.3%
	Vocabulary	1	2	33.3%
	Content	1	2	33.3%
	Confidence	1	1	0.0%

2. Analysis of Semi-structured Interview

Semi-structured interviews were conducted to evaluate student satisfaction with the integration of VR/AI with a situational teaching method. Thirty participants were divided into six groups for face-to-face sessions, with questions focusing on Interest/Motivation, Engagement, and Learning Effectiveness. Interviews, conducted in English, were recorded via notes and audio. Data were analyzed thematically to ensure response accuracy. The questions are presented below:

Part A: Interest and Motivation

Question 1: How did you feel about the use of this teaching method in the classroom?

Question 2: Did any of the tasks you carried out motivate you to speak? How?

Part B: Engagement

Question 3: Which stage of the integration of VR and AI with a situational teaching method did you find most interesting and meaningful?

Question 4: Why did you find this stage (mentioned in question 3) the most interesting and meaningful?

Part C: Effectiveness of integration of VR and AI with a situational teaching method on student's learning

Question 5. What did you think about using integration of VR and AI with a situational teaching method regularly in English-speaking classes?

Question 6. Share your views on the use of integration of VR and AI with a situational teaching method in English-speaking class?

Up to this, the result of this study has been presented. The research objectives of the study significantly and remarkably addressed.

Student: 14

Semi-structured interview questions

Part A: Interest and Motivation

1. How did you feel about the use of integration of VR and AI with a situational teaching method in the classroom?
"I enjoy working with my friends, and it has helped improve my speaking skills."

2. Did any of the tasks you carried out motivate you to speak? How?
Yes, I liked talking in the VR world.

Part B: Engagement

3. Which stage of integration of VR and AI with a situational teaching method did you find most interesting and meaningful?
I liked "before stage"

4. Why did you find this stage (mentioned in question 3) the most interesting and meaningful?
because learning key words helped me to speak more easily.

Part C: Efficacy of integration of VR and AI with a situational teaching method on students' learning

5. What did you think about using integration of VR and AI with a situational teaching method regularly in English-speaking classes?
I learn how to talk in different real situation.

6. Share your views on the use of integration of VR and AI with a situational teaching method in English-speaking class?
It helps me be more active in class.

Figure 9 One of Semi-structured-interview from students

SUGGESTIONS AND RECOMMENDATIONS

Based on the study's findings, the following recommendations are proposed:

- 1) Expand the implementation of VR and AI-integrated situational teaching across different grade levels, given its demonstrated effectiveness in improving speaking skills and student engagement.
- 2) Incorporate speaking-focused methods like this approach into writing instruction, as observed gains in verbal confidence showed positive transfer to written expression.
- 3) Ensure virtual scenarios are carefully designed to align with students' specific learning needs and cultural contexts when adopting this method.
- 4) Prioritize speaking practice through this integrated approach, which creates low-stress, immersive environments that reduce anxiety while building fluency.
- 5) Invest in ongoing teacher training to ensure successful implementation and maximize the method's potential for creating interactive, engaging learning experiences.

In summary, VR and AI integration with situational teaching offers an effective alternative to traditional methods, significantly enhancing students' English speaking abilities and learning satisfaction.

REFERENCES

- Akgun, S., Greenhow, C. (2022). Artificial intelligence in education: Addressing ethical challenges in K-12 settings. **AI Ethics**, 2, 431–440.
- Almufarreh, A., & Arshad, M. (2023). Promising. Emerging Technologies for Teaching and Learning: Recent Developments and Future Challenges. **Sustainability**, 15(8), 6917.
- Fitria, T. N. (2021, December). Artificial intelligence (AI) in education: Using AI tools for teaching and learning process. In **Prosiding Seminar Nasional & Call for Paper STIE AAS** (pp. 134-147). Retrieved from <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.35870.00326>
- Hasan, N., Rana, R. U., Chowdhury, S., Dola, A. J., & Rony, M. K. K. (2021). Ethical Considerations In Research. **Journal of Nursing Research, Patient Safety and Practise (JNRPSP)** 2799-1210, 1(01), 1-4.
- Ilyosovna, N. A. (2020). The Importance of English Language. **International Journal on Orange Technologies**, 2, 22-24. <https://doi.org/10.31149/ijot.v2i1.478>
- Mandasari, B., & Aminatun, D. (2019). Vlog: A tool to improve students English speaking ability at university level. In **The 3rd Indonesian International Conference on Linguistics, Language Teaching, Literature and Culture** (pp.245-254). https://www.researchgate.net/publication/342302780_vlog_a_tool_to_improve_students_english_speaking_ability_at_univer_sity_level
- Marougkas, A., Troussas, C., Krouska, A., & Sgouropoulou, C. (2023). virtual reality in education: A review of learning theories, approaches and methodologies for the last decade. **Electronics**, 12(13), 2832. <https://doi.org/10.3390/electronics12132832>
- Mou, X. (2019). **Artificial Intelligence: Investment Trends and Selected Industry Uses**. Washington, DC: International Finance Corporation.
- Rane, N., Choudhary, S., & Rane, J. (2023). Education 4.0 and 5.0: Integrating artificial intelligence (AI) for personalized and adaptive learning. **SSRN Electronic Journal**. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4638365>
- Yang, Z. (2022). **Application and Exploration of VR and AI Technology in College English Teaching**. <https://doi.org/10.1155/2022/181017>

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการอุทกภัยของสภาสันติสุข
ตำบลไม้แก่น อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี

GUIDELINES FOR FLOOD MANAGEMENT DEVELOPMENT
BY MAI KAEN SUBDISTRICT PEACE COUNCIL, MAI KAEN DISTRICT, PATTANI PROVINCE

ทัศนีย์ ชันละ สมพงษ์ กลิ่นขมิฐ เฉลิมเกียรติ แดงประสิทธิ์พร อภิวัฒน์ หัตถมนัน ธารารัฐ ภูเสถ
ชนาธิป หวังวรวิทย์ อิบรอฮิม สารีมาแซ และ พรทิพย์ มานพคำ
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวราชนครินทร์

Thassanee Khanla, Sompong Klinhompoo, Chalermkait Dangpasittiporn, Apiwat Hadman, Thanarat Poosate,
Chanathip Wangworawong*, Ibrahim Sareemasae and Phornthip Manopkham
Faculty of Management Sciences, Princess of Naradhiwas University

*E-mail: Madamname.21@gmail.com

Received: 2025-06-13

Revised: 2025-11-11

Accepted: 2025-12-12

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารจัดการอุทกภัยของสภาสันติสุขตำบลไม้แก่น 2) ศึกษาปัญหาอุปสรรคการบริหารจัดการอุทกภัยของสภาสันติสุขตำบลไม้แก่น 3) หาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการอุทกภัยของสภาสันติสุขตำบลไม้แก่น โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ คณะกรรมการสภาสันติสุขตำบลไม้แก่น และ ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ จำนวน 17 คน การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก จากสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาสันติสุขตำบลไม้แก่นเป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการอุทกภัยระดับพื้นที่ ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับภาครัฐ มีการวางแผนและเตรียมความพร้อมผ่านการประชุมประจำเดือน จัดทำฐานข้อมูลหมู่บ้าน และมีระบบแจ้งเตือนภัยหลากหลายช่องทาง อย่างไรก็ตาม 2) ปัญหาในการบริหารจัดการ ได้แก่ การปฏิบัติตามแผนไม่ครบถ้วน ขาดการฝึกซ้อมที่สม่ำเสมอ ขาดแคลนบุคลากรเฉพาะทาง มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและงบประมาณ รวมถึงปัญหาการสื่อสารที่ไม่ชัดเจน 3) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการอุทกภัยประกอบด้วย การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ การจัดอบรมและซักซ้อมแผนปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ การจัดประชุมทบทวนขั้นตอนการปฏิบัติงาน การจัดทำปฏิทินสาธารณภัยประจำปี การขอรับการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติม และการปรับปรุงรูปแบบการสื่อสารและรายงานผล

คำสำคัญ: อุทกภัย การบริหารจัดการอุทกภัย สภาสันติสุขตำบล

ABSTRACT

This research aims to: 1) study the flood management of Mai Kaen Subdistrict Peace Council, 2) study the problems and obstacles in flood management of Mai Kaen Subdistrict Peace Council, and 3) find guidelines for developing flood management of Mai Kaen Subdistrict Peace Council.

This research methodology employs qualitative research through in-depth interviews from purposively selected samples, consisting of two target groups: 1) Mai Kaen Subdistrict Peace Council committee, and 2) affected citizens, with a total of 17 participants.

The results revealed that the Mai Kaen Subdistrict Peace Council serves as a crucial mechanism for local flood management, functioning as a link between citizens and government agencies. The council plans and prepares through monthly meetings, develops village databases, and implements various early warning systems. However, several management issues were identified, including incomplete implementation of plans, lack of regular drills, shortage of specialized personnel, limited resources and budget, as well as unclear communication problems. The development guidelines for flood management consist of establishing cooperation networks between various sectors, organizing regular training and operational drills, holding meetings to review operational procedures, creating annual disaster calendars, requesting additional budget support, and improving communication and reporting formats.

Keywords: Flood, Flood management, Subdistrict Peace Council

บทนำ

สถานการณ์อุทกภัยทั่วโลกมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยอุทกภัยเกิดจากฝนตกหนักและสะสมเป็นเวลานาน ซึ่งสาเหตุหลักมาจากอิทธิพลของมรสุมและหย่อมความกดอากาศต่ำ ในปี 2566 แม้ประเทศไทยมีปริมาณฝนเฉลี่ยต่ำกว่าปกติ แต่พื้นที่ภาคใต้ตอนล่างโดยเฉพาะจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส กลับประสบกับฝนตกหนักต่อเนื่องในช่วงปลายเดือนธันวาคม เนื่องจากหย่อมความกดอากาศต่ำกำลังแรงและมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ (National Hydroinformatics and Climate Data Center, 2023) ตำบลไม้แก่น อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเลที่มีความสูงเพียง 0-10 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล จึงมีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดอุทกภัย โดยเฉพาะในช่วงมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ (พฤศจิกายน-มกราคม) ปัจจัยเสี่ยงหลักได้แก่ สภาพพื้นที่ลุ่ม อิทธิพลมรสุม น้ำทะเลหนุน ระบบระบายน้ำไม่เพียงพอ และเป็นเส้นทางไหลของน้ำจากที่สูง ช่วงปลายปี 2566 ถึงต้นปี 2567 มีผู้อพยพไปยังศูนย์พักพิงจำนวน 134 คน และเพิ่มเป็น 285 คนในช่วงปลายปี 2567 โดยระดับน้ำเพิ่มสูงขึ้น 30 - 70 เซนติเมตร (Disaster Prevention and Mitigation Center, Mai Kaen District, Pattani Province, 2024) สภาสันติสุขตำบลเป็นกลไกที่เกิดจากความร่วมมือระหว่าง กอ.รมน.ภาค 4 ส่วนหน้า และ ศอ.บต. เพื่อลดช่องว่างในการบริหารงานระดับตำบล ประกอบด้วย 5 ภาคส่วนหลัก ได้แก่ ผู้ปกครองท้องที่ ผู้ปกครองท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ส่วนราชการในตำบล และเครือข่ายภาคประชาสังคม โดยมีบทบาทสำคัญในการรับฟังปัญหาและความต้องการของประชาชน เป็นกลไกบูรณาการการทำงานระดับตำบล และเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนแผนงาน/โครงการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน (Southern Border Provinces Administrative Centre, 2022) ในการบริหารจัดการอุทกภัยสภาสันติสุขตำบลทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน กำหนดแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหา บริหารจัดการงบประมาณ และทรัพยากร รวมถึงจัดสรรความช่วยเหลือไปยังพื้นที่ประสบภัย อย่างไรก็ตาม การทำงานยังมีข้อจำกัด ได้แก่ โครงสร้างที่ซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่น ขาดความคล่องตัวในการตัดสินใจ งบประมาณจำกัด การเบิกจ่ายล่าช้า และขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการบริหารจัดการอุทกภัยของสภาสันติสุขตำบลไม้แก่น เพื่อทราบถึงแนวทางการบริหารจัดการ ปัญหาและอุปสรรค รวมถึงแนวทางการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารจัดการอุทกภัยให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทันทั่วถึงและเหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่การลดผลกระทบจากอุทกภัยและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการอุทกภัยของสภาสันติสุขตำบลไม้แก่น อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคการบริหารจัดการอุทกภัยของสภาสันติสุขตำบลไม้แก่น อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการอุทกภัยของสภาสันติสุขตำบล ไม้แก่น อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี

การทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีการบริหาร

หลักการบริหารที่สามารถนำไปปรับใช้ได้กับทุกองค์กร ตามที่ท่านระบุมี 5 ประการ ดังนี้ 1) การวางแผน (Planning) คือกระบวนการกำหนดเป้าหมายและทิศทางขององค์กรในอนาคต รวมทั้งการกำหนดขั้นตอนและวิธีปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายเหล่านั้น การวางแผนที่ดีช่วยให้องค์กรมีทิศทางที่ชัดเจนและเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ 2) การจัดองค์กร (Organizing) คือการกำหนดโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายในองค์กรให้ชัดเจน การจัดโครงสร้างที่ดีจะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อน และทำให้การสื่อสารภายในองค์กรเป็นไปอย่างราบรื่น 3) การบังคับบัญชา (Commanding) คือการออกคำสั่งและการกำกับดูแลให้พนักงานทำงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ หลักการนี้เน้นที่ความสามารถของผู้นำในการตัดสินใจและสร้างแรงจูงใจให้ทีมงานทำตามเป้าหมาย 4) การประสานงาน (Coordinating) คือการทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ของแต่ละฝ่ายในองค์กรทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่นและสอดคล้องกัน การประสานงานที่ดีจะช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันเป็นทีม 5) การควบคุม (Controlling) คือการติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ หลักการนี้ช่วยให้องค์กรสามารถตรวจสอบความคืบหน้า ระบุปัญหาที่เกิดขึ้น และแก้ไขได้อย่างทันทั่วถึง (Bateman & Snell, 2013) ต่อมาได้มีการขยายแนวคิดนี้เพื่อใช้ในการบริหารราชการเป็น 7 ประการ หรือที่รู้จักในชื่อ “POSDCoRB” ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การบริหารงานบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงานผล (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) (Witayudom, 2017)

ทฤษฎี 4M

แนวคิดที่ใช้ในการบริหารจัดการธุรกิจ โดยเฉพาะในด้านการผลิตและการจัดการทรัพยากร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการดำเนินงาน แม้ว่าแนวคิดนี้จะมีการกล่าวถึงมานานแล้ว แต่ยังคงเป็นรากฐานที่สำคัญในการบริหารสมัยใหม่

แนวคิดและทฤษฎี 4M

1. Man (คน): หมายถึง บุคลากรหรือกำลังคนทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตั้งแต่ผู้บริหารจนถึงพนักงาน ในระดับปฏิบัติการ การบริหารจัดการด้านนี้ครอบคลุมถึงการคัดเลือก, การฝึกอบรม, การพัฒนาศักยภาพ, การสร้างแรงจูงใจ และการรักษาบุคลากร เพื่อให้มั่นใจว่าองค์กรมีบุคลากรที่มีคุณภาพและมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน

2. Money (เงิน): หมายถึง เงินทุนหรือทรัพยากรทางการเงินที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจ การบริหารจัดการด้านนี้เกี่ยวข้องกับการวางแผนทางการเงิน, การจัดหาเงินทุน, การจัดสรรงบประมาณ, การควบคุมค่าใช้จ่าย และการสร้างรายได้เพื่อให้ธุรกิจมีความมั่นคงและสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน

3. Material (วัสดุ): หมายถึง วัตถุดิบ, เครื่องจักร, อุปกรณ์ หรือทรัพยากรทางกายภาพทั้งหมดที่ใช้ในการผลิตสินค้าหรือบริการ การบริหารจัดการด้านนี้เน้นการจัดหาวัตถุดิบที่มีคุณภาพ, การบริหารสินค้าคงคลัง, การบำรุงรักษาเครื่องจักร และการควบคุมคุณภาพของวัสดุ เพื่อลดการสูญเสียและเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต

4. Management (การจัดการ): หมายถึง กระบวนการในการวางแผน, การจัดองค์กร, การนำและควบคุมทรัพยากรทั้งหมด ได้แก่ คน เงิน และวัสดุ ให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ การจัดการที่ดีจะช่วยเหลือประสานงานทุกส่วนเข้าด้วยกัน ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพสูงสุด (Prajogo & Olhager, 2012)

แนวคิดเกี่ยวกับอุทกภัย

อุทกภัยไม่ได้เกิดขึ้นจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากหลายปัจจัยที่ซับซ้อน ทั้งจาก สาเหตุทางธรรมชาติ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้ และจากสาเหตุจากการกระทำของมนุษย์ ซึ่งมักเป็นผลมาจากการขาดการวางแผนและการตระหนักถึงความสำคัญของระบบนิเวศ

สาเหตุตามธรรมชาติ ได้แก่ 1) ฝนตกหนักจากพายุต่อเนื่อง 2) พายุหมุนเขตร้อน 3) ฝนตกหนักในพื้นที่ภูเขาทำให้เกิดน้ำป่าไหลหลาก 4) น้ำทะเลหนุนในช่วงที่ระดับน้ำทะเลสูง 5) ลมมรสุมที่มีกำลังแรง และ 6) แผ่นดินไหวหรือภูเขาไฟระเบิด

สาเหตุจากการกระทำของมนุษย์ ได้แก่ 1) การตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่เสี่ยงภัย ทำให้น้ำไหลบ่าเร็วขึ้นและดินถล่ม 2) การขยายเขตเมืองลุ่มต่ำซึ่งเป็นแหล่งเก็บน้ำธรรมชาติ 3) การก่อสร้างโครงสร้างขวางทางน้ำธรรมชาติ และ 4) การบริหารจัดการน้ำที่ไม่มีประสิทธิภาพ (Department of Disaster Prevention and Mitigation, 2021)

สภาพัฒนวิสัยทัศน์ตำบลไม้แก่นและการบริหารจัดการอุทกภัย

มีอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในบริบทของการบริหารจัดการปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่ รวมถึงการจัดการอุทกภัย สภาพัฒนวิสัยทัศน์ตำบลไม้แก่นมีบทบาทหน้าที่หลัก 7 ประการ โดยมีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอุทกภัย ได้แก่ 1) รวบรวมปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ที่ส่วนราชการไม่อาจดำเนินการได้ เพื่อรายงานให้ศูนย์ปฏิบัติการอำเภอทราบและพิจารณาให้ความช่วยเหลือ 2) บูรณาการแผนของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน 3) ประสานการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ 4) ติดตามและประเมินผลกิจกรรม/โครงการของส่วนราชการที่ดำเนินการในพื้นที่

โดยโครงสร้างสภาพัฒนวิสัยทัศน์ตำบลประกอบด้วยภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ 1) ภาคส่วนราชการที่มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ตำบล 2) ผู้ปกครองท้องที่ในตำบล (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) ผู้นำศาสนาหรือองค์กรศาสนาทุกศาสนาในพื้นที่ 5) ภาคประชาชน (ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ) โดยองค์ประกอบของสภาพัฒนวิสัยทัศน์ตำบลมีวาระ 1 ปี ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน 2 คน กรรมการ เลขานุการ 2 คน และผู้ช่วยเลขานุการ (Southern Border Provinces Administrative Centre, 2020)

แนวทางดำเนินการของสภาพัฒนวิสัยทัศน์ตำบล

สภาพัฒนวิสัยทัศน์ตำบลมีการประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยในการประชุมต้องมีประเด็นสำคัญ รายงานแผนงานโครงการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบูรณาการร่วมกัน รายงานผลการดำเนินงานที่ผ่านมา การดำเนินงานตามนโยบาย

สำคัญ เช่น การแก้ไขปัญหาภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในพื้นที่ การติดตามการแก้ไขปัญหาในพื้นที่เป็นการเฉพาะ เช่น ปัญหาพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ

สภาสันติสุขตำบลไม้แก่น อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี ได้รับการแต่งตั้งตามคำสั่ง อำเภอมะนัง โดยมีคณะกรรมการประกอบด้วยบุคลากรจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมจำนวน 29 คน มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอุทกภัย รวบรวมปัญหาและความต้องการที่จำเป็นเร่งด่วนของประชาชนในพื้นที่ บูรณาการแผนงานของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้ข้อมูลจากแผนพัฒนาตำบล และข้อมูลอื่น ๆ ในการจัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา ประสานการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ติดตามและประเมินผลโครงการที่ดำเนินการในพื้นที่

การบริหารจัดการอุทกภัยของสภาสันติสุขตำบลไม้แก่น เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานตามนโยบายสำคัญ ในการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในพื้นที่ โดยมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และมีการติดตามการแก้ไขปัญหาพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติอย่างต่อเนื่อง ผ่านกลไกการประชุมประจำเดือน และการรายงานผลการดำเนินงานไปยังศูนย์ปฏิบัติการอำเภอ ในการบริหารจัดการอุทกภัย สภาสันติสุขตำบลไม้แก่นยังสามารถประสานงานกับศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน.ภาค 4 สน.) เพื่อขอรับการสนับสนุนในกรณีที่ปัญหาเกินศักยภาพของสภาสันติสุขตำบล ซึ่งช่วยให้การจัดการอุทกภัยในพื้นที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Southern Border Provinces Administrative Centre, 2022)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภัยพิบัติและอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถสรุปประเด็นสำคัญเพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการอุทกภัยของสภาสันติสุขตำบลไม้แก่น อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี ได้ดังนี้

Saengkla et al., (2021) แสดงให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีโครงสร้างการบริหารจัดการภัยพิบัติที่ชัดเจน ประกอบด้วย การวางแผนรองรับการบริหารจัดการภัยที่เรียกว่า “แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย” การแต่งตั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการจัดการภัยพิบัติ การมีเจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่รับผิดชอบโดยตรง การคัดเลือกบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน การจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ การมีผู้รับผิดชอบในการติดตามและประสานงาน การรายงานผลการปฏิบัติงาน และการตั้งงบประมาณสนับสนุน

Lawong et al., (2021) ได้เสนอว่าบริหารจัดการภัยพิบัติควรเป็นแผนปฏิบัติงานเชิงรุกที่สามารถปฏิบัติได้ทันที โดยแบ่งเป็น 2 ช่วงเวลาสำคัญ ก่อนเกิดเหตุ ต้องมีการรับมือภัยพิบัติโดยอาศัยความเข้าใจแบบมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและหน่วยงานภายนอก มีการจัดการแบบยุทธศาสตร์ การปรับกระบวนการและสร้างแนวรับมือแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน การบริหารบนภาวะความผันผวน และการเตรียมพร้อมเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยโดยเร็ว และหลังเกิดเหตุ - ต้องมีการแก้ไขและควบคุมความผันผวนจากปัจจัยปัญหาต่าง ๆ โดยผู้นำต้องมีการกำกับติดตามแผนการรับมืออย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังเสนอแนะแผนการรับมือ 3 ระยะ (4F-3F-4F) ซึ่งครอบคลุมการวางแผน การดำเนินงาน การสื่อสาร และการติดตามประเมินผลในการแก้ไขปัญหาในระยะยาว โดยอาศัยการมีส่วนร่วมและรับฟังข้อเสนอแนะจากทุกฝ่าย

Saenghiran et al., (2015) พบว่าการจัดการภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพเกิดจากการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรชุมชนในพื้นที่สามารถทำงานร่วมกัน เสริมซึ่งกันและกันในลักษณะเครือข่าย ไม่เพียงแต่ภายในพื้นที่ของตนเอง

แต่ยังประสานงานกับองค์กรอื่นเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย มีข้อเสนอแนะสำคัญ 3 ประการ คือ 1) การให้ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติ 2) การบูรณาการงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ และ 3) การเสริมพลังเครือข่ายทางสังคมให้แก่ท้องถิ่น เพื่อให้สามารถจัดการปัญหาาร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

จากการศึกษาผู้วิจัยเห็นว่า รัฐบาลควรมีหนังสือสั่งการให้เตรียมการล่วงหน้าในการรับมือภัยพิบัติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้ในการป้องกันภัยพิบัติแก่ชุมชน ควรมีการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร เครื่องมืออุปกรณ์ และยานพาหนะ สร้างจิตสำนึกจิตอาสา และส่งเสริมการฝึกกำลังทุกภาคส่วนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดภัยพิบัติ

กระบวนการวิจัย

แบบแผน และขั้นตอนการวิจัย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาข้อมูล ได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งคำถามในการสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview) เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการอุทกภัยของสภาสันติสุขตำบลไม้แก่น อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี 2) การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิเป็นข้อมูลที่ได้จาก การดำเนินการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอุทกภัยของสภาสันติสุขตำบลไม้แก่น อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี มาเสริมประเด็นการศึกษา เพื่อความครบถ้วนและสมบูรณ์ในการศึกษา

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการอุทกภัยของสภาสันติสุขตำบลไม้แก่น อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

1. คณะกรรมการสภาสันติสุขตำบลไม้แก่น ที่ได้รับการแต่งตั้งตามโครงสร้าง จำนวน 29 คน ผู้วิจัยดำเนินการโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน ซึ่งมีหลักเกณฑ์ต้องเป็น ผู้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการสภาสันติสุขตำบลไม้แก่น ไม่น้อยกว่า 1 ปี และเข้าร่วมประชุมสภาสันติสุขตำบลไม้แก่น ไม่น้อยกว่า 3 ครั้งต่อปี
2. ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบอุทกภัยในพื้นที่ตำบลไม้แก่น หมู่บ้านละ 3 คน จำนวน 4 หมู่บ้าน รวมจำนวน 12 คน โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีหลักเกณฑ์ คือ ต้องอยู่อาศัยจริงในพื้นที่เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี และได้รับผลกระทบจากอุทกภัย ได้แก่ ระดับน้ำท่วมขังที่อยู่อาศัย ตั้งแต่ 30-70 เซนติเมตร ขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ จำนวน 2 ชุด ชุดที่ 1 สำหรับคณะกรรมการสภาสันติสุขตำบลไม้แก่น มีทั้งหมด 4 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 การบริหารจัดการอุทกภัย ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรค และตอนที่ 4 การพัฒนาศักยภาพและทรัพยากร และชุดที่ 2 สำหรับประชาชนผู้ได้รับผลกระทบอุทกภัยในพื้นที่ตำบลไม้แก่น มีทั้งหมด 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ผลกระทบจากอุทกภัย ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการอุทกภัย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ก่อนที่จะลงพื้นที่สัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้ส่งคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ แก้ไขตามคำแนะนำ และใช้การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องการบริหารจัดการอุทกภัย

จำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบ ปรับปรุงและแก้ไขข้อคำถาม เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลและให้เครื่องมือวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์มากขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการสัมภาษณ์ข้อมูลรายละเอียดเป็นรายบุคคลสำหรับคณะกรรมการสันติสุขตำบลไม้แก่น จำนวน 5 คน ใช้เวลาการสัมภาษณ์ครั้งละ 30 นาที โดยประมาณ และการสนทนากลุ่มสำหรับประชาชน ผู้ได้รับผลกระทบอุทกภัยในพื้นที่ตำบลไม้แก่น จำนวน 12 คน ใช้เวลาการสัมภาษณ์ครั้งละ 1 ชั่วโมง โดยประมาณ และผู้วิจัยจะมีการลงพื้นที่ทำการสัมภาษณ์ในประเด็นตามแบบสัมภาษณ์ที่กำหนด ซึ่งประเด็นคำถามจะครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของวิจัยทั้งหมด และใช้ลักษณะการบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาถอดเทปเพื่อให้ได้ข้อมูลและนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ โดยการนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาถอดเทปเพื่อให้ได้ข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลให้ได้รับความสมบูรณ์ของเนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลปัญหา และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการอุทกภัยของสภาสันติสุขตำบลไม้แก่น อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี โดยใช้วิธีการนำเสนองานด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่อให้ได้ข้อสรุป

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้มีการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

การบริหารจัดการอุทกภัยของสภาสันติสุขตำบลไม้แก่น

สภาสันติสุขตำบลไม้แก่นเป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการอุทกภัยระดับพื้นที่ที่ประกอบด้วยภาคีเครือข่ายหลากหลาย ทั้งภาคราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ตัวแทนประชาชน และปลัดอำเภอ ทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับภาครัฐ การดำเนินงานของสภาสันติสุขตำบลครอบคลุมหลายด้านที่สำคัญ ได้แก่ 1) การรายงานสถานการณ์น้ำและความเสียหายอย่างเป็นระบบ 2) การประสานความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) การสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนในช่วงวิกฤต 4) การเข้าถึงพื้นที่ห่างไกลที่หน่วยงานอื่นเข้าไม่ถึง

ในด้านการวางแผนและเตรียมความพร้อม สภาสันติสุขตำบลไม้แก่นมีการจัดประชุมเป็นประจำทุกเดือนเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและปัญหาระหว่างผู้นำและเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ มีการจัดทำฐานข้อมูลหมู่บ้าน รวบรวมข้อมูลกลุ่มเปราะบาง ศึกษาแผนที่ตำบลและเส้นทางน้ำไหล ระบุจุดพื้นที่เสี่ยง และจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่

ระบบการแจ้งเตือนภัยและการสื่อสารกับประชาชนมีความโดดเด่น โดยมีการระดมผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ชุติรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน ผู้นำศาสนา และเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ให้เป็นเครือข่ายแจ้งเตือนภัย ใช้ช่องทางหลากหลายทั้งสื่อโซเชียลมีเดีย กลุ่มไลน์หมู่บ้าน การเดินเท้าแจ้งข่าว สภากาแพหมู่บ้าน เสียงตามสาย และการประชาสัมพันธ์ผ่านมัสยิด ที่สำคัญคือมีการแจ้งเตือนล่วงหน้าถึง 3 เดือนก่อนเกิดอุทกภัย

“สภาสันติสุขตำบลไม้แก่น จะมีกำนัน เป็นประธาน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน ปลัดตำบล เจ้าหน้าที่ระดับตำบล อบต. อิหม่าม ผู้แทนกลุ่มของหมู่บ้าน จะมีการประชุมทุกเดือน เพื่อหารือปรึกษาแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ตำบล พุดง่าย ๆ คือ คล้ายเป็นจุดกลางของการทำงานระดับพื้นที่ที่ อำเภอ อบต. เข้าไม่ถึง ยังประสานง่าย เพราะมีผู้ใหญ่บ้านเป็นกรรมการด้วย ข้อมูลที่มีเลยค่อนข้างถูกต้องครบถ้วนและเร็ว” คณะกรรมการสภาสันติสุขตำบลไม้แก่น

ปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการอุทกภัย

สภาสันติสุขตำบลไม้แก่นประสบปัญหาหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการอุทกภัย ดังนี้

1. ปัญหาด้านการปฏิบัติตามแผน: ไม่สามารถดำเนินการตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้อย่างครบถ้วน การฝึกซ้อมหาความสม่ำเสมอทำให้เจ้าหน้าที่ขาดความชำนาญ
2. ปัญหาด้านบุคลากร: ขาดแคลนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานโดยเฉพาะผู้มีความชำนาญเฉพาะด้าน ส่งผลให้การตอบสนองต่อเหตุการณ์ล่าช้าและขาดประสิทธิภาพ
3. ปัญหาด้านทรัพยากรและงบประมาณ: ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็น เนื่องจากงบประมาณมีจำกัด ทำให้การเตรียมความพร้อมไม่เพียงพอ
4. ปัญหาด้านการสื่อสาร: มีอุปสรรคทั้งด้านภาษา การถ่ายทอดข้อมูล และการสั่งการไม่ชัดเจนทำให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน
5. ปัญหาการรายงานผล: การรายงานผลการดำเนินงานยังไม่เป็นที่รู้จักของชุมชนเท่าที่ควร ส่งผลให้ขาดการมีส่วนร่วมและความร่วมมือจากประชาชน

“ในการช่วยเหลือชาวบ้านสิ่งที่ต้องการมากคือเรือ เสื้อชูชีพ เชือก เพราะมีไม่พอต่อความต้องการ อีกอย่างคนที่ไปช่วยเหลือ เด็ก ๆ หมู่บ้านต่างออกมาช่วยเหลือกัน ไปด้วยใจไม่ทักะด้านการช่วยเหลือเลย ชาวบ้านบางคนก็ไม่ให้ความร่วมมือในการอพยพ ทำให้ยากต่อการช่วยเหลือ”

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการอุทกภัย

เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการอุทกภัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีแนวทางสำคัญดังนี้

1. การพัฒนาการวางแผน: จัดทำแผนบริหารจัดการอุทกภัยเชิงบูรณาการที่ครอบคลุมและนำไปปฏิบัติได้จริง จัดทำปฏิทินสาธารณภัยประจำปีเพื่อให้ทุกภาคส่วนเตรียมการล่วงหน้า
2. การพัฒนาบุคลากร: จัดอบรมการช่วยเหลือผู้ประสบภัยและซักซ้อมแผนการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ จัดประชุมก่อนปฏิบัติงานทุกครั้งเพื่อทบทวนขั้นตอนและสร้างความเข้าใจร่วมกัน สร้างเครือข่ายอาสาสมัครในชุมชนเพื่อเสริมกำลังในภาวะฉุกเฉิน
3. การบริหารทรัพยากรและงบประมาณ: วางแผนระยะยาว แสวงหาแหล่งทุนเพิ่มเติมจากหน่วยงานภายนอก ทั้งส่วนราชการ องค์กรเอกชน และองค์กรบริหารส่วนจังหวัด บูรณาการใช้ทรัพยากรร่วมกับหน่วยงานอื่นในพื้นที่
4. การพัฒนาระบบฐานข้อมูล: ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลอุทกภัยแบบดิจิทัลที่สามารถอัปเดตข้อมูลได้แบบเรียลไทม์ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์แนวโน้มและคาดการณ์สถานการณ์ได้แม่นยำยิ่งขึ้น
5. การถอดบทเรียนและจัดการความรู้: ควรมีการถอดบทเรียนหลังเกิดเหตุอุทกภัยทุกครั้ง และจัดเก็บเป็นองค์ความรู้สำหรับใช้ในการจัดการอุทกภัยครั้งต่อไป
6. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่: ควรพิจารณาใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ระบบตรวจวัดระดับน้ำอัตโนมัติ แอปพลิเคชันแจ้งเตือนภัย และการใช้โดรนสำรวจพื้นที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการอุทกภัย
7. การบูรณาการองค์ความรู้ท้องถิ่นกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์: ควรผสมผสานองค์ความรู้ท้องถิ่น เช่น การสังเกตธรรมชาติตามภูมิปัญญาดั้งเดิม กับความรู้ทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อพัฒนาระบบการคาดการณ์และเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น
8. การสร้างชุมชนปลอดภัย: ควรนำแนวคิด “ชุมชนปลอดภัย” (Safe Community) มาประยุกต์ใช้ โดยส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีความตระหนักรู้และสามารถพึ่งตนเองได้ในกรณีเกิดอุทกภัย

9. การพัฒนาระบบการสื่อสารและเทคโนโลยี: ปรับปรุงระบบแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงง่ายและเข้าใจได้ชัดเจน เพิ่มช่องทางการรายงานผลการปฏิบัติงานผ่านสื่อต่าง ๆ ควบคู่กับการรายงานในรูปแบบเอกสาร

10. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ: เสริมสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านการสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังอุทกภัยและการให้ความรู้แก่ประชาชน

การพัฒนาการบริหารจัดการอุทกภัยของสภาสันติสุขตำบลไม้แก่นตามแนวทางข้างต้นจะช่วยยกระดับประสิทธิภาพการทำงาน ลดความเสี่ยงและผลกระทบจากอุทกภัยได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลต่อความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในตำบลไม้แก่นในระยะยาว

“หากเป็นไปได้อยากให้มีการอบรม การช่วยเหลือผู้ประสบภัยเบื้องต้นให้กับผู้นำชุมชน เด็ก ๆ วัยรุ่น โดยเฉพาะผู้ชาย เพราะคนพวกนี้จะแข็งแรง สามารถช่วยเหลือคนแก่ คนป่วยได้ อีกอย่าง อยากให้มีการซ้อมแผนการช่วยเหลือในยามฉุกเฉิน เพราะพอเกิดเหตุการณ์เข้าจริง คนพวกนี้ตระหนกทำอะไรไม่ถูก” คณะกรรมการสภาสันติสุขตำบลไม้แก่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการอุทกภัยของสภาสันติสุขตำบลไม้แก่น อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

บทบาทของสภาสันติสุขตำบลไม้แก่นในการบริหารจัดการอุทกภัย

สภาสันติสุขตำบลไม้แก่นมีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกการบริหารจัดการอุทกภัยระดับพื้นที่ ความโดดเด่นคือการบูรณาการภาคีเครือข่ายที่หลากหลาย ทั้งภาคราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ตัวแทนประชาชน และปลัดอำเภอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการภัยพิบัติแบบมีส่วนร่วม (Participatory Disaster Management) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน (Southern Border Provinces Administrative Centre, 2020)

การทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับภาครัฐถือเป็นจุดแข็งที่สำคัญ เพราะช่วยลดช่องว่างของการสื่อสารและเพิ่มประสิทธิภาพในการตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยเฉพาะ ในพื้นที่ห่างไกลที่หน่วยงานอื่นเข้าไม่ถึง

บทบาทนี้สะท้อนให้เห็นถึงหลักการบริหารจัดการที่ดีตามแนวคิด POSDCoRB โดยเฉพาะในส่วนของการประสานงาน (Coordinating) และการรายงานผล (Reporting) ซึ่งช่วยให้กิจกรรมของแต่ละฝ่ายทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่นและข้อมูลถูกส่งต่ออย่างมีประสิทธิภาพ

ความเข้มแข็งของระบบการเตรียมพร้อมและการแจ้งเตือนภัย

จุดเด่นที่น่าสนใจคือการมีระบบการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าถึง 3 เดือนก่อนเกิดอุทกภัย ซึ่งสะท้อนถึงการมีความรู้เชิงพื้นที่ (Local Knowledge) และการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการคาดการณ์สถานการณ์ได้อย่างแม่นยำ นอกจากนี้ การใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายทั้งแบบดั้งเดิม (เสียงตามสายการประชาสัมพันธ์ผ่านมัสยิด) และแบบสมัยใหม่ (สื่อโซเชียลมีเดีย กลุ่มไลน์) ช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพและเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม

การจัดทำฐานข้อมูลหมู่บ้าน การรวบรวมข้อมูลกลุ่มเปราะบาง และการศึกษาแผนที่ตำบลและเส้นทางน้ำไหล แสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Disaster Risk Management) อย่างเป็นรูปธรรม

แนวทางการดำเนินงานนี้สอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการในทฤษฎี 4M โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้าน Man (คน) ที่เน้นการพัฒนาศักยภาพและการสร้างเครือข่ายบุคลากรในพื้นที่ และด้าน Management (การจัดการ) ที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการวางแผนและควบคุมทรัพยากรเพื่อบรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับหลักการบริหารของ Fayol ในส่วนของ การวางแผน (Planning) ซึ่งเป็นการกำหนดเป้าหมายและวิธีปฏิบัติเพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง

ปัญหาและข้อจำกัดในการบริหารจัดการอุทกภัย

ปัญหาด้านการปฏิบัติตามแผน บุคลากร ทรัพยากรและงบประมาณ การสื่อสาร และการรายงานผล สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการอุทกภัยในระดับพื้นที่ ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่พบได้ในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนหรือพื้นที่ห่างไกล

ประเด็นที่น่าสนใจคือปัญหาด้านการสื่อสารที่มีอุปสรรคทั้งด้านภาษา การถ่ายทอดข้อมูล และการส่งสารไม่ชัดเจน ซึ่งอาจเกิดจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภาษาในพื้นที่ การแก้ไขปัญหานี้ จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงมิติทางสังคม และวัฒนธรรมด้วย

Saengkla et al, (2021) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการมีโครงสร้างการบริหารจัดการภัยพิบัติที่ชัดเจน รวมถึงการมีบุคลากรที่มีความชำนาญและงบประมาณที่เพียงพอ นอกจากนี้ ปัญหาเรื่องการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ ยังสอดคล้องกับทฤษฎี 4M ในด้าน Material (วัสดุ) ที่เน้นการบริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพให้มีประสิทธิภาพ

แนวทางการพัฒนาที่เน้นความยั่งยืนและการบูรณาการ

แนวทางการพัฒนาที่นำเสนอมีความครอบคลุมในทุกมิติ ทั้งด้านการวางแผน การพัฒนาบุคลากร การบริหารทรัพยากร และงบประมาณ การพัฒนาระบบสื่อสารและเทคโนโลยี และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการภัยพิบัติอย่างยั่งยืน (Sustainable Disaster Management)

Saenghiran et al, (2015) ที่เน้นการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรชุมชน รวมถึงข้อเสนอแนะของ Lawong et al., (2021) ที่ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเชิงรุกและแผนการรับมือ ทั้งก่อนและหลังเกิดเหตุ

การเน้นการบูรณาการทรัพยากรร่วมกับหน่วยงานอื่นในพื้นที่ และการแสวงหาแหล่งทุนเพิ่มเติมจากหน่วยงานภายนอก เป็นแนวทางที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และช่วยแก้ไขข้อจำกัดด้านงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4M ทั้งในด้าน Man (คน), Money (เงิน), และ Material (วัสดุ) เพื่อแก้ไขข้อจำกัดที่พบได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาบุคลากรโดยการจัดอบรมและซักซ้อมแผน ยังสอดคล้องกับแนวคิดด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในทฤษฎี 4M ในส่วนของ Man (คน)

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการอุทกภัยของสภาสันติสุขตำบลไม้แก่น จังหวัดปัตตานี ได้เผยให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของกลไกการทำงานในระดับพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ ผลการวิจัยพบว่า สภาสันติสุขตำบลไม้แก่นเป็นองค์กรที่มีโครงสร้าง การทำงานแบบบูรณาการ ประกอบด้วยภาคีเครือข่ายที่หลากหลายทั้งจากภาครัฐราชการ ผู้นำท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำศาสนา และตัวแทนประชาชน ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงความต้องการของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทของสภาสันติสุขตำบลไม้แก่นในการบริหารจัดการอุทกภัยครอบคลุมภารกิจสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การรายงานสถานการณ์น้ำและความเสียหายอย่างเป็นระบบ การประสานความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างความเชื่อมั่น

ให้ประชาชนในช่วงวิกฤต และการเข้าถึงพื้นที่ห่างไกลที่หน่วยงานอื่นเข้าไม่ถึงการดำเนินงานเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการลดผลกระทบจากอุทกภัยและช่วยให้ชุมชนสามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว

ในด้านการวางแผนและเตรียมความพร้อม สภาสันติสุขตำบลไม้แก่นมีการจัดประชุมเป็นประจำทุกเดือน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและรับทราบปัญหาระหว่างผู้นำและเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ มีการจัดทำฐานข้อมูลหมู่บ้านที่รวบรวมข้อมูลกลุ่มเปราะบาง และมีการศึกษาแผนที่ตำบลเพื่อระบุเส้นทางน้ำไหลและจุดพื้นที่เสี่ยง รวมทั้งมีการจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่ในการให้ความช่วยเหลือ การดำเนินงานเหล่านี้ช่วยให้การบริหารจัดการอุทกภัยเป็นไปอย่างมีระบบและตรงตามความต้องการของพื้นที่

ที่น่าสนใจเป็นพิเศษคือระบบการแจ้งเตือนภัยและการสื่อสารกับประชาชนที่มีความโดดเด่น โดยสภาสันติสุขตำบลได้ระดมผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ชุติรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน ผู้นำศาสนา และเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ให้เป็นเครือข่ายแจ้งเตือนภัย มีการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายทั้งสื่อโซเชียลมีเดีย กลุ่มไลน์หมู่บ้าน การเดินเท้าแจ้งข่าว สภาคาแฟหมู่บ้าน เสียงตามสาย และการประชาสัมพันธ์ผ่านมัสยิด ที่สำคัญคือมีการแจ้งเตือนล่วงหน้าถึง 3 เดือนก่อนเกิดอุทกภัย ซึ่งช่วยให้ประชาชนมีเวลาเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการอุทกภัยของสภาสันติสุขตำบลไม้แก่นยังประสบกับปัญหาอุปสรรคในหลายด้าน ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงาน ปัญหาเหล่านี้ประกอบด้วยปัญหาด้านการปฏิบัติตามแผนที่ ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างครบถ้วน การขาดความสม่ำเสมอในการฝึกซ้อมซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่ขาดความชำนาญ ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร โดยเฉพาะผู้มีความชำนาญเฉพาะด้าน ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรและงบประมาณที่จำกัด ปัญหาด้านการสื่อสารที่มีอุปสรรคทั้งด้านภาษา การถ่ายทอดข้อมูล และการส่งสารที่ไม่ชัดเจน รวมถึงปัญหาการรายงานผลการดำเนินงานที่ยังไม่เป็นที่รู้จักของชุมชนเท่าที่ควร

เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการอุทกภัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผลการวิจัยได้เสนอแนวทาง การพัฒนาที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ การพัฒนาด้านการวางแผนโดยการจัดทำแผนบริหารจัดการอุทกภัยเชิงบูรณาการและปฏิทินสาธารณภัยประจำปี การพัฒนาบุคลากรผ่านการอบรมและซักซ้อมแผนอย่างสม่ำเสมอ การบริหารทรัพยากรและงบประมาณด้วยการวางแผนระยะยาวและแสวงหาแหล่งทุนเพิ่มเติมจากหน่วยงานภายนอก การพัฒนาระบบการสื่อสารและเทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับรวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน

โดยสรุป การพัฒนาการบริหารจัดการอุทกภัยของสภาสันติสุขตำบลไม้แก่น จังหวัดปัตตานีตามแนวทางที่เสนอ จะช่วยยกระดับประสิทธิภาพการทำงาน ลดความเสี่ยงและผลกระทบจากอุทกภัยได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลต่อความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในตำบลไม้แก่นในระยะยาว การวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของกลไกการบริหารจัดการอุทกภัยในระดับพื้นที่ที่มีการบูรณาการและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งสามารถเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่อื่น ๆ ในการพัฒนาระบบการจัดการภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

สำหรับหน่วยงานระดับนโยบาย

1. ควรนำรูปแบบการบริหารจัดการอุทกภัยของสภาสันติสุขตำบลไม้แก่นไปเป็นต้นแบบในการจัดทำนโยบายการบริหารจัดการภัยพิบัติระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง

2. จัดสรรงบประมาณเฉพาะทางเพื่อสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของสภาสันติสุขตำบล ในการบริหารจัดการ อุทกภัย

3. สร้างกลไกความร่วมมือระหว่างหน่วยงานส่วนกลางและท้องถิ่นให้เป็นระบบและชัดเจนมากขึ้น
สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. จัดทำแผนพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการอุทกภัยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
2. พัฒนาระบบฐานข้อมูลท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับระบบการเตือนภัยระดับชาติ
3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับตำบล
4. จัดตั้งกองทุนป้องกันและบรรเทาอุทกภัยระดับตำบลเพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการดำเนินงาน

สำหรับสภาสันติสุขตำบลไม่ແ່ນ

1. นำแนวทางการพัฒนาที่เสนอในงานวิจัยไปจัดทำแผนปฏิบัติการระยะสั้น (1-2 ปี) และระยะยาว (3-5 ปี)
2. จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานมาตรฐานเพื่อให้เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. สร้างความร่วมมือกับสถาบัน การศึกษาในพื้นที่เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน
4. จัดตั้งศูนย์เรียนรู้การจัดการอุทกภัยระดับชุมชนเพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์แก่หน่วยงานอื่น

สำหรับประชาชนและชุมชน

1. จัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครเฝ้าระวังอุทกภัยในระดับหมู่บ้าน
2. พัฒนาทักษะการเตรียมความพร้อมและตอบโต้ภาวะฉุกเฉินในครัวเรือน
3. สร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยและการพึ่งพาตนเองในยามวิกฤตให้เกิดขึ้นในชุมชน
4. จัดทำแผนป้องกันอุทกภัยระดับครัวเรือน พร้อมเตรียมอุปกรณ์และปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยเชิงเปรียบเทียบ

1. ศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารจัดการอุทกภัยระหว่างพื้นที่ที่มีสภาสันติสุขตำบลกับพื้นที่ที่ไม่มี สภาสันติสุขตำบล

2. เปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการอุทกภัยของสภาสันติสุขตำบลในพื้นที่ที่มีบริบททางภูมิศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

การวิจัยเชิงนโยบาย

1. ศึกษาปัจจัยเชิงนโยบายที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการอุทกภัยระดับท้องถิ่น
2. วิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างนโยบายการจัดการภัยพิบัติระดับชาติกับการปฏิบัติงานในระดับพื้นที่
3. พัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายในการยกระดับบทบาทของสภาสันติสุขตำบลในการจัดการภัยพิบัติ

REFERENCES

- Bateman, T. S., & Snell, S. A. (2013). *Management: Leading & collaborating in a competitive world*. McGraw-Hill Education.
- Department of Disaster Prevention and Mitigation. (2021). *National disaster prevention and mitigation plan B.E. 2021–2027*. Ministry of Interior.

- Disaster Prevention and Mitigation Center, Mai Kaen District, Pattani Province. (2024). **Mai Kaen district disaster prevention and mitigation plan**. Security Division, Mai Kaen District Office.
- Lawong, A., Rasri, W., Jaipranop, N., & Bhutwanakul, B. (2021). Leadership challenges in disaster management of local administrative organizations: A case study of the great flood. **Journal of Multidisciplinary Research and Academic**, 2(6), 217–234. https://doi.nrct.go.th/admin/doc/doc_629504.pdf
- National Hydroinformatics and Climate Data Center. (2023). **National water information center**. <https://www.thaiwater.net/ระดับน้ำภาคใต้>
- Prajogo, D., & Olhager, J. (2012). The relationship between manufacturing and service strategies: The key role of knowledge management. **International Journal of Production Economics**, 135(1), 1–13.
- Saengkla, S., Phonmasi, C., & Wariwan, W. (2021). The role of local administrative organizations in disaster management: A case study of Bueng Kluea Subdistrict Administrative Organization, Selaphum District, Roi Et Province. **Journal of Social Sciences and Political Law**, 5(2), 35–52. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/Lawpol_Journal/article/view/252762
- Saenghiran, S., & Chusuk, C. (2015). Disaster management of local administrative organizations and community organization networks. **Journal of Local Administration**, 8(4), 112–123. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/colakkujournals/article/view/88271>
- Southern Border Provinces Administrative Centre. (2020). **Operational manual for subdistrict peace council**. SBPAC.
- Southern Border Provinces Administrative Centre. (2022). **Operational plan for disaster prevention and mitigation in the southern border provinces**. SBPAC.
- Witayudom, W. (2017). **Principles of modern organizational management**. Thanathat Printing.
-

INTERNATIONAL SCHOOL COUNSELORS' EXPERIENCES WITH CLIENTS
FROM DIFFERENT CULTURAL BACKGROUNDS IN THAILAND:
AN INTERPRETATIVE PHENOMENOLOGICAL ANALYSIS

Phattheera Neawkongsak^{1*}, Doldao Wongtheerathorn² and Chaiyun Sakulsriprasert³

^{1,2}Faculty of Education, Burapha University, Thailand

³Faculty of Humanities, Chiang Mai University, Thailand

*E-mail: 64920462@go.buu.ac.th

Received: 2025-10-01

Revised: 2025-11-16

Accepted: 2025-12-12

ABSTRACT

Thailand's growing globalization has led to an increasing number of foreign educators and counselors working in international schools, which serve students from diverse cultural backgrounds. While multicultural counseling has been widely studied in Western contexts, research in Thailand, especially on foreign counselors in international schools, remains limited. This study aimed to explore the lived experiences of counselors working in international schools with clients from different cultural backgrounds. An Interpretative Phenomenological Analysis (IPA) was used. Informants consisted of five foreign counselors working in international schools; in-depth semi-structured interviews were conducted to collect the data. The findings revealed three main themes that addressed the research question. First, encountering cultural differences in the counseling context captured counselors' experiences of navigating diverse cultural norms, values, and communication styles. Second, counselors' internal transformation reflected how cross-cultural encounters fostered self-reflection, and adaptation. Third, counselors' personal growth represented the long-term professional and personal development resulting from these experiences, including enhanced cultural sensitivity and broader worldviews. These findings suggest that counselor training should emphasize self-awareness, bias recognition, and openness to clients' worldviews. Schools should support counselors in developing skills to navigate cultural diversity. Further research focusing on counselors from specific cultural contexts is recommended to deepen understanding of culturally responsive counseling approaches.

Keywords: Counselor experiences, Cross-cultural counseling, Cultural diversity, International school counselors, Interpretative phenomenological analysis

INTRODUCTION

Thailand has increasingly entered the context of globalization across various sectors such as business, tourism, investment, and education. This has resulted in a growing influx of labor and professionals from different countries who come to work and reside in Thailand. Among these professionals, a significant number are educators from various countries who have joined international schools in Thailand. Currently, there are around 249 accredited international schools nationwide, with the majority located in Bangkok, Chiang Mai, Phuket, and Chonburi. Approximately 35% of the students are foreign nationals from diverse countries (Office of the Private Education Commission, 2025; The Nation, 2024; International School Association of Thailand, 2025). In addition to foreign teachers, some schools also employ foreign counselors to enhance their capacity to support students' psychosocial wellbeing. Counselors play a vital role in supporting students' academic, emotional, and social development in such multicultural contexts. School counselors are among the primary mental health professionals in schools and must possess multicultural awareness, knowledge, and skills to work ethically and effectively with diverse populations (Center for Mental Health in Schools, 2008; ASCA, 2019). Multicultural counseling competence enables counselors to understand and respond to students' diverse cultural backgrounds, a key factor in fostering wellbeing and inclusion in schools (Holcomb-McCoy, 2004; Roysicar et al., 2003).

Studies in Western contexts have highlighted school counselors' multicultural competence and professional growth when working with culturally diverse students (Knight, 2010; Dogan, 2017). However, most of these studies reflect Western individualistic perspectives, which differ from Eastern collectivist cultures such as Thailand, where interdependence and social harmony are emphasized (Triandis, 1993; Markus & Kitayama, 1991). Despite extensive research in Western contexts, studies in Thailand remain scarce. The only related study is by Sethi (2024), which examined the experiences of Thai counselors who were former international school students. This study found that these counselors had a good understanding of students' cultural contexts but faced challenges such as role conflicts, unequal compensation, and a lack of support teams. However, direct research on the experiences of foreign counselors working in international schools in Thailand is still lacking.

This study aims to explore the experiences of foreign counselors working in international schools in Thailand through a qualitative research design. It employs Interpretative Phenomenological Analysis (IPA), an approach for in-depth exploration of individual lived experiences (Smith, 2011).

RESEARCH OBJECTIVES

To explore the experiences of foreign counselors working in international schools in Thailand with clients from different cultural backgrounds, focusing on how they perceive and manage cultural

differences, navigate challenges, and grow professionally and personally through their multicultural counseling experiences.

RESEARCH QUESTION

What are the lived experiences of foreign counselors in international schools when working with clients from diverse cultural backgrounds?

RESEARCH SCOPE

This study is limited to five foreign counselors working in international schools in Thailand. Using Interpretative Phenomenological Analysis (IPA), it examines their counseling experiences with clients from different cultural backgrounds. The scope includes how counselors navigate cultural diversity, adapt their approaches to be culturally appropriate, address challenges in cross-cultural interactions, and apply strategies that support effective counseling in multicultural school environments.

LITERATURE REVIEW

This section reviews essential literature related to counseling in international school environments, focusing on multicultural competence, cultural humility, counseling in international school settings, and cultural differences between Western and Eastern contexts.

Multicultural Competence in Counseling

In counseling within culturally diverse contexts, counselors need to possess multicultural competence. Corey (2024) emphasized that effective multicultural counseling requires deep self-awareness, ongoing reflection on one's own biases, and recognition that theories and techniques must be adapted to diverse cultural contexts. The concept of multicultural competence was systematically developed by Sue, Arredondo, and McDavis (1992), who proposed a three-dimensional framework: (1) Beliefs and Attitudes – Counselors must be aware of their personal biases and values, respect and accept cultural diversity, and recognize that certain theories or techniques may not be suitable for everyone. (2) Knowledge – Counselors should have an in-depth understanding of their own and their clients' cultures, including historical background, values, and socio-political influences, to provide appropriate counseling. (3) Skills – Counselors must adapt their methods to align with the client's culture, use culturally appropriate communication, and remain open to continuous self-development to enhance service effectiveness.

Building on this foundation, Mollen and Ridley (2021) argued that multicultural competence should not be understood as a static checklist but rather as a dynamic and evolving process shaped by ethical responsibility and continuous engagement with cultural contexts. In a similar vein, Owen et al. (2011) introduced the concept of Multicultural Orientation (MCO), which underscores

humility and openness to cultural opportunities as critical elements in strengthening the counseling alliance. This perspective is consistent with the American Psychological Association's Multicultural Guidelines (2017), which emphasize the importance of an ecological and intersectional approach that integrates context, identity, and systemic power structures.

The concept of multicultural competence provides a useful lens to examine how counselors navigate culturally diverse school environments, highlighting the interplay of self-awareness, knowledge, and culturally adapted skills (Sue, Arredondo, & McDavis, 1992). This framework guides the understanding of how counselors' beliefs and practices shape interactions with students from diverse cultural backgrounds.

Cultural Humility

Counseling in multicultural contexts requires more than specialized knowledge or technical skills. It demands continuous self-reflection, openness to one's limitations in understanding others, and respect for the unique experiences of clients as essential foundations for building trust in the professional relationship. Tervalon and Murray-García (1998) introduced the concept of cultural humility, distinguishing it from cultural competence by framing humility as a lifelong commitment to self-evaluation and critique rather than a fixed endpoint. This approach emphasizes the recognition of one's own biases and privileges, the reduction of power imbalances between counselor and client, and the cultivation of client-centered collaboration. Similarly, Corey (2024) highlights that effective counselors must acknowledge the limits of their cultural knowledge and remain open to learning from clients' lived experiences. Counselors are therefore called to engage with clients as the primary source of cultural knowledge, avoiding reliance on generalized stereotypes and adapting their methods to fit individual needs (Hook et al., 2013). More recently, Hook and Davis (2019) elaborated cultural humility as a therapeutic stance characterized by openness, flexibility, and responsiveness, emphasizing that humility is not merely an attitude but a practice embedded in every counseling interaction.

Cultural humility helped explain how counselors acknowledged their cultural limitations, learned from clients, and adapted their approaches within the Thai international school context. Their self-reflection, openness, and efforts to reduce power imbalances aligned with core principles of cultural humility and guided the interpretation of their experiences.

Counseling in International School Settings

School counselors play a crucial role in supporting students' academic, social, and emotional development. This responsibility becomes particularly significant in international schools, where high cultural diversity requires counselors to demonstrate cultural sensitivity and adapt their approaches to meet the unique needs of each student (Center for Mental Health in Schools, n.d.; American School Counseling Association, 2022). Factors such as language differences, variations in emotional expression, patterns of family involvement, and religious values all influence the counseling process and must be

navigated with care (Holcomb-McCoy, 2004; Roysicar et al., 2003). In Thailand, international schools have continued to expand, especially in major cities with sizable expatriate communities. This expansion has resulted in substantial diversity among both foreign students and Thai students who choose this educational pathway. Such diversity directly shapes the psychosocial needs of students, underscoring the importance of counselors' ability to understand cultural differences and situational contexts. Consequently, counseling approaches cannot be applied uniformly but must be tailored to align with students' distinct identities, experiences, and levels of trust.

Research on international schools further highlights their role as "intercultural meeting grounds," shaping not only students' learning but also the professional demands placed on educators and counselors (Hayden & Thompson, 2013; Savva, 2017). In line with this perspective, Langston and Van Gordon (2024) employed an interpretative phenomenological approach to examine the challenges faced by international school counselors. Their study identified workload pressures, role ambiguity, and cultural navigation as key stressors affecting counselors' well-being. These findings emphasize the need for context-sensitive counseling practices that are responsive not only to the diversity of student populations but also to the lived experiences of counselors themselves.

Cultural Differences Between Western and Eastern Contexts

Counseling in multicultural contexts must begin with an understanding of the worldview and thinking patterns of the clients, which may differ greatly from those of the counselors. These differences often become apparent in how individuals perceive themselves and relate to others, influenced by the cultural values in which they were raised. Hofstede's (2001) cultural dimensions provide one example of how broad contrasts between Western orientations, typically emphasizing independence, self-expression, and personal decision-making, and Eastern orientations, such as Thai society's emphasis on harmony, group cohesion, and interdependence, shape perceptions, emotions, and social behaviors. While such frameworks offer useful entry points, they risk oversimplifying cultural identity as fixed and uniform. Markus and Kitayama (1991) expanded this East-West distinction by highlighting differences in independent versus interdependent self-construals, while Triandis (2001) emphasized how individualism-collectivism influences not only behavior but also personality development and interpersonal expectations. In the Thai international school context, Deveney (2005) documented how cultural norms such as face-saving, respect for hierarchy, and passive classroom participation affected Thai students' interactions with Western teachers, often leading to misinterpretation of silence as disengagement. More recently, Chen, Benet-Martínez, and Bond (2008) argued that individuals frequently navigate bicultural identities, shifting between cultural frames depending on context.

Understanding cultural differences between Western and Eastern contexts offers insight into how students' and counselors' values, communication styles, and behaviors are shaped

by their cultural backgrounds (Hofstede, 2001; Markus & Kitayama, 1991). Such frameworks are critical for interpreting interactions in international schools, where cultural norms strongly influence counseling processes and relationships. Nevertheless, these perspectives underline that cultural frameworks are not merely abstract theories but are continuously negotiated in practice. Theoretical models alone cannot capture the nuanced realities counselors face in daily interactions with culturally diverse students. By foregrounding the lived voices of foreign counselors, this study builds on existing frameworks while providing insight into how cultural differences are experienced, interpreted, and acted upon within international schools in Thailand.

CONCEPTUAL FRAMEWORK

This study adopts multicultural counseling competence and cultural humility as interpretive lenses to explore foreign counselors' experiences in Thai international schools. Multicultural counseling competence guides understanding of how counselors recognize cultural differences, adapt their approaches, and provide culturally responsive support. Cultural humility emphasizes ongoing self-reflection, openness, and respectful engagement with students' unique cultural experiences. Together, these concepts provide a framework for interpreting how foreign counselors navigate intercultural challenges and respond to cultural diversity in their professional practice.

METHODOLOGY

This study employed Interpretative Phenomenological Analysis (IPA), developed by Jonathan Smith, to explore individuals' lived experiences through their own perspectives, emotions, and interpretations. IPA enables participants to reflect deeply on their life contexts while acknowledging the researcher's interpretative role (Smith, Flowers, & Larkin, 2009). This method is well-suited to the study's aim of uncovering the meanings in the experiences of counselors and aligns with the researcher's contextual understanding of international schools. It is important to note that IPA is grounded in phenomenology, hermeneutics, and idiography (Smith, Flowers, & Larkin, 2009), which together provide a framework for an in-depth and nuanced exploration of participants' lived experiences while explicitly recognizing the interpretative role of the researcher.

Participants

Five participants were recruited using purposive sampling to capture rich, detailed accounts from individuals sharing a common experiential context. Recruitment occurred through two channels: (1) a gatekeeper who facilitated access by introducing and connecting the researcher with potential participants, and (2) a research invitation flyer distributed via the email group of school counselors working in international schools in Thailand. Eligible participants were required to have at least one year and less than three years of experience working as foreign counselors in international schools

in Thailand. This criterion ensured that participants had sufficient exposure to multicultural school contexts while allowing for a range of perspectives from both early-career and more experienced practitioners. This sampling approach aligns with recommendations in Interpretative Phenomenological Analysis (IPA) research, which emphasize sample homogeneity for in-depth exploration of lived experiences (Smith, Flowers, & Larkin, 2009), and with Creswell and Poth's (2018) view that purposive sampling enables researchers to deliberately select participants best positioned to illuminate the phenomenon under study. The participants' demographic and professional characteristics are summarized in Table 1

Table 1 Participants' pseudonyms, gender, cultural background, and years of experience working as counselors in international schools.

Participants (Pseudonyms)	Gender	Cultural background	Year of experience
Lin	Female	Taiwanese	1 year 10 months
Belle	Female	Indian	2 years
Sam	Male	British	2 years 6 months
Tara	Female	British	2 years
Ron	Male	Filipino	2 years 10 months

Data Collection

Data were collected through semi-structured, in-depth interviews guided by 13 questions designed to explore counselors' experiences, perspectives, and the meanings they attributed to their work within multicultural contexts. The semi-structured interview guide was reviewed and approved by the researcher's advisors and the Institutional Review Board to ensure ethical compliance, clarity, and alignment with research objectives. Feedback from these reviews was incorporated to refine the instruments, ensuring they effectively elicited rich and meaningful data. Interviews were conducted online in private settings, such as participants' offices or the researcher's private room, and each lasted between 60 and 86 minutes. All interviews were audio-recorded with participants' consent, and observational notes were taken to capture non-verbal cues and contextual details, thereby enriching the interpretative analysis.

Table 2 The examples of the interview questions used to guide the conversations, illustrating how the data were collected to capture international school counselors' experiences in multicultural school settings.

1. How do you ensure your approach is culturally sensitive and appropriate for each client?
2. Please share your experience working with clients who are different from you.
3. What are some of the challenges you have faced when counseling clients from cultures different from your own, and how do you approach these challenges?
4. How do you build rapport and trust with clients from different cultural backgrounds?
5. Based on your experiences, what best practices can you suggest for counseling in different cultural environments?

Data Analysis

Interviews were transcribed from audio recordings into written transcripts to ensure completeness and accuracy. The analysis followed the IPA approach (Smith, 2011), IPA seeks to explore how individuals make sense of their lived experiences through a process of interpretative engagement between participant and researcher. This approach was chosen because it allows for a nuanced understanding of how foreign counselors in international schools construct meaning from their professional and cultural experiences, aligning with the study's aim to capture the depth and complexity of personal interpretations within multicultural contexts. Each transcript was read several times to gain deep familiarity with the content and recorded initial notes in three forms: descriptive comments, which focus on important words, phrases, and sentences reflecting the participants' thoughts and experiences; linguistic comments, which note language features such as word emphasis, pauses, or tone of voice; and conceptual comments, which involve posing questions for further interpretation and in-depth analysis. These notes were then developed into themes by identifying relationships and organizing them into super-ordinate themes and sub-ordinate themes. The researcher analyzed each participant's data independently to remain open to new perspectives and authentically capture individual experiences. After completing all analyses, the researcher then integrated the findings to identify common themes, forming a comprehensive summary of super-ordinate and sub-ordinate themes.

Table 3 Example of initial notes and emergent theme.

Participant Statement	Initial Notes		Emergent Theme
	Descriptive Comment	Conceptual Comment	
"I've been surprised at how long some of the Thai students don't have their own room"	Feeling surprised that many Thai students still share a room with their parents, even though they are already adolescents.	This reflects a growing awareness of cultural differences and the "cultural shock" that arises when encountering norms different from one's own.	Cultural Shock

Data Rigor

In this study, methodological rigor refers to the systematic and transparent process used to ensure the quality and integrity of qualitative inquiry (Lincoln & Guba, 1985). Following the principles of Interpretative Phenomenological Analysis (IPA) outlined by Smith (2011), rigor was achieved through careful design, data collection, and analysis. The research scope was clearly defined, involving five foreign counselors working in international schools with experience providing counseling to clients from diverse cultural backgrounds. Semi-structured interviews with open-ended questions were conducted to capture authentic experiences, alongside rapport-building to encourage open and natural dialogue. Audio recordings supported thorough transcription and analysis, enhancing depth and credibility. The researcher provided evidence for each theme, illustrating similarities and differences comprehensively. Findings comprised three super-ordinate themes and eight sub-ordinate themes, developed through an iterative process of analysis and constant comparison across transcripts. Supported by illustrative extracts, these themes provided deeper interpretative insights, revealing both shared and unique perspectives among participants. This report upholds a high standard of methodological and interpretative rigor consistent with IPA principles, presenting participants' experiences clearly and fostering a nuanced understanding within a culturally diverse counseling context.

To further ensure trustworthiness, the study incorporated Lincoln and Guba's (1985) four criteria: credibility, transferability, dependability, and confirmability. Credibility was strengthened through prolonged engagement with the data, iterative interpretation, and triangulation. Triangulation involved multiple sources (data from five foreign counselors), multiple methods (interviews and reflective notes), and investigator discussion, in which researchers reviewed and verified coding and interpretations to ensure that findings accurately reflected participants' experiences. Transferability was supported by providing thick descriptions of the research context and participants. Dependability was addressed by maintaining an audit trail of decisions and analytic steps, while confirmability was ensured

through reflexive journaling, in which the researcher recorded personal assumptions and reflections throughout the study.

RESULTS

Themes and Sub-Themes

To provide an overview of the analysis, the major themes and sub-themes that emerged from the counselors' experiences are summarized in Table 4

Table 4 Themes and sub-themes from international school counselors' work with clients from different cultural backgrounds in Thailand.

Themes and Sub-Themes	Quotes from interviews
1. Encountering cultural differences in the counselors' context	
a. Cultural Shock	"They say things like, I'm gonna tell my mom and you'll have to be scared" "I'm surprised that many Thai students still don't have their own rooms" "Her parents said if she's not a doctor, then she's stupid"
b. Mental Health Denial	"I found much less awareness about mental health here than I would expect" "So, beliefs about mental health will be there's nothing wrong with my kid"
c. Language and Communication Barriers	"The most common challenge from cultural diversity is the language barrier" "We have to use someone else as an interpreter"

Table 4 (to)

Themes and Sub-Themes	Quotes from interviews
2. Counselors' internal transformation	
a. Counselors' Awareness of Their Own Cultural Values and Biases	"I think I have my biases...and it's hard sometimes to personally not judge as well" "We should not be telling them they need to do this and that"
b. Openness and Learning the Client's Worldview	"I need to understand their culture...we have to be aware" "I'm very open and ask them to let me know, to help me understand"
3. Counselors' personal growth	
a. Building Relationships and Trust	"Listen to them first" "Trying to be friendly and open and taking my lead from them."
b. Developing Skills for Working with Cultural Diversity	"I do a lot of journaling" "What I want to do is to continue to keep in touch with world issues" "I think just by continuing work or along the way"

Research Findings

To enhance the clarity and coherence of the findings, the results are organized to illustrate how participants (1) perceived and managed cultural differences, (2) navigated challenges in multicultural counseling, and (3) experienced professional and personal growth through these encounters. The three main themes and their corresponding subthemes are presented below as supporting evidence for these dimensions.

Theme 1: Encountering cultural differences in the counselors' context

Subtheme 1.1 Cultural Shock

Counselors experienced cultural tension when encountering values, parenting styles, and family expectations different from their own. They noted that parental control in Thai culture sometimes extended beyond the home, affecting counseling sessions. Concerns about privacy were raised, as close family relationships are common in Thailand, contrasting with Western expectations

of adolescent independence. Counselors also observed that high family expectations could restrict students' autonomy, causing anxiety, and that providing space to talk helped relieve some of this psychological pressure.

Subtheme 1.2 Mental Health Denial

Counselors reported that discussing mental health issues with parents was often met with denial or misunderstanding. Awareness of mental health was generally low, particularly among parents, which limited support and proper treatment. Misconceptions about conditions like ADHD or sexual orientation were prevalent, preventing acknowledgment and assistance for students in need.

Subtheme 1.3 Language and Communication Barriers

Counselors highlighted challenges arising from linguistic differences, particularly with students who spoke little or no English. Communication often required the use of interpreters, which introduced additional complications, including potential difficulties in maintaining confidentiality and effective counselor–student interaction.

Theme 2: Counselors' internal transformation

Subtheme 2.1 Counselors' Awareness of Their Own Cultural Values and Biases

Counselors recognized the importance of being aware of their own values, beliefs, and biases, which are shaped by personal experiences and cultural backgrounds. This self-awareness is essential for providing counseling that respects client diversity. They acknowledged the challenge of avoiding personal judgment and emphasized the importance of supporting clients to find their own solutions rather than imposing culturally influenced views.

Subtheme 2.2 Openness and Learning the Client's Worldview

Counselors highlighted the necessity of being open-minded and learning about clients' cultural contexts to respond effectively to their needs. Understanding the diversity within cultural groups and being mindful of generalizations allows counselors to interact appropriately with students and colleagues. They emphasized creating space for clients to share their perspectives and actively engaging with their experiences to gain deeper insights into their worldview.

Theme 3: Counselors' personal growth

Subtheme 3.1 Building Relationships and Trust

Counselors emphasized that building relationships and trust is essential for effective counseling, particularly with clients from diverse cultural backgrounds. Trust creates a safe environment where clients feel comfortable sharing their experiences, emotions, and perspectives. Attentive listening, flexibility, and adapting to the client's needs were highlighted as key strategies for fostering rapport and ensuring clients feel supported and understood.

Subtheme 3.2 Developing Skills for Working with Cultural Diversity

Counselors described developing skills for working with cultural diversity as a continuous process of learning and adaptation. Self-reflection, such as journaling about biases and attitudes, helps counselors adjust their perspectives to better serve diverse clients. Maintaining an open mind, staying informed about global issues, and learning from people of different cultures were identified as important methods for enhancing understanding of clients' experiences. Lifelong learning and gaining experience through ongoing work with diverse populations were also emphasized as crucial for refining approaches and responding effectively to clients from varied cultural backgrounds.

Discussion

The findings highlight the challenges and developmental processes of providing effective counseling in multicultural contexts. Cultural differences, such as parental control, family expectations, and career pressures, often conflict with Western ideals of autonomy (Sung, 2010; Li et al., 2009; Sinsuwan, 2015; Hofstede, 2001). Frameworks like Markus and Kitayama's (1991) self-construal and Triandis's (2001) collectivism help explain differing values, while Thai family expectations shape counseling dynamics (Deveney, 2005). These encounters initially created uncertainty but ultimately fostered professional growth by encouraging reflection on cultural relativism and more flexible counseling approaches.

Exposure to diversity promoted internal transformation, increasing counselors' awareness of personal values and biases, which can unconsciously affect judgments (Bulut et al., 2023; Corey, 2024). This aligns with Sue, Arredondo, and McDavis's (1992) multicultural competence model and perspectives emphasizing competence as an ongoing process (Mollen & Ridley, 2021). Counselors also reported personal growth, including greater empathy, patience, and cultural awareness, which extended to broader life perspectives. Continuous skill development, self-reflection, and understanding clients' worldviews were central to this growth, and multicultural experiences were integrated into both professional identity and personal life, enhancing counseling effectiveness and overall satisfaction (Sue et al., 1992; Hook et al., 2013; APA, 2017; Langston & Van Gordon, 2024).

Compared with studies in Western contexts, the findings reveal both shared and contrasting experiences. While counselors demonstrated reflective practice and pursuit of multicultural competence, challenges such as parental control, indirect communication, and mental health stigma were more pronounced in Thailand, shaping relationships with students and parents. Thus, the developmental process of multicultural competence mirrors Western research but is uniquely influenced by Thailand's collectivist and relational cultural values.

Building on these experiences of professional and personal growth, the study utilized Interpretative Phenomenological Analysis (IPA) to capture the depth and complexity of counselors' lived experiences. By emphasizing participants' meaning-making, IPA revealed how encounters with cultural differences contributed to growth, allowing themes such as cultural awareness,

openness, and transformation to emerge naturally. This approach provided rich, nuanced insights into the experiences of foreign counselors who work in Thai international schools.

CONCLUSION

The research findings reflect the professional development of foreign counselors working in international schools in Thailand. This development begins with encountering differences, such as cultural shock, denial of mental health issues, and language barriers, which affect relationship-building and understanding. Counselors then engage in self-reflection, becoming aware of their biases and values, and open themselves to learning the perspectives of their clients. This leads to internal changes in attitudes, thinking patterns, and counseling approaches. Ultimately, this process fosters personal growth, including enhanced skills, trust, and effective work with cultural diversity. Thus, differences become opportunities for sustainable professional development and growth.

SUGGESTIONS AND RECOMMENDATIONS

This study provides valuable insights into the experiences of foreign counselors working in Thai international schools, highlighting a unique context that differs from prior research often centered on Western settings. It addresses knowledge gaps regarding engagement with cultural diversity within Thailand's increasingly multicultural society. These findings can inform the development of counselor training programs, better preparing professionals to work effectively with culturally diverse clients, and guide the design of counseling approaches tailored to specific contexts. Moreover, educational institutions and related agencies can benefit from these insights by enhancing counseling quality through culturally sensitive practices.

Participants in this study came from diverse cultural backgrounds, including Asia and Europe. While this diversity broadened perspectives, the cultural similarities between some Asian counselors and Thai clients may have limited deeper analysis of cultural differences. Nevertheless, the study remains credible, providing a comprehensive reflection of counseling experiences in Thai international schools and highlighting opportunities for future research focused on specific cultural groups.

REFERENCES

- American Psychological Association. (2017). **Multicultural guidelines: An ecological approach to context, identity, and intersectionality.** <http://www.apa.org/about/policy/multicultural-guidelines.pdf>
- American School Counselor Association. (2022). **ASCA ethical standards for school counselors.** [https://www.schoolcounselor.org/About-School-Counseling/Ethical-Responsibilities/ASCA-Ethical-Standards-for-School-Counselors-\(1\)](https://www.schoolcounselor.org/About-School-Counseling/Ethical-Responsibilities/ASCA-Ethical-Standards-for-School-Counselors-(1))

- Arredondo, P., Toporek, M. S., Brown, S., Jones, J., Locke, D. C., Sanchez, J., & Stadler, H. (1996). **Operationalization of the multicultural counseling competencies**. AMCD.
- British Association for Counselling and Psychotherapy. (2019). **Working with interpreters in the counselling professions (Good Practice in Action 091 Fact Sheet)**. <https://www.pacfa.org.au/common/Uploaded%20files/PCFA/Documents/Member%20Resources/bacp-working-with-interpreters-fact-sheet-gpia091-jul19.pdf>
- Bulut, S., Rostami, M., Lotfi, S. S., Jafarzadeh, N., Bulut, S., Bukhori, B., Seyed AliTabar, S. H., Zadhasan, Z., & Mardani, F. (2023). The impact of counselor bias in assessment: A comprehensive review and best practices. **Journal of Assessment and Research in Applied Counseling**, 5(4), 89-103.
- Center for Mental Health in Schools. (n.d.). **Some baseline data on school mental health services**. <http://smhp.psych.ucla.edu/pdfdocs/schoolmh.pdf>
- Chen, S. X., Benet-Martínez, V., & Bond, M. H. (2008). Bicultural identity, bilingualism, and psychological adjustment in multicultural contexts. **Journal of Personality**, 76(4), 803-838.
- Corey, G. (2024). **Theory and practice of counseling** (11th ed.). Cengage Learning.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). **Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches** (4th ed.). Sage.
- Deveney, C. (2005). Intercultural competence in counseling. **Journal of Research in International Education**, 4(2), 129-150.
- Dogan, S. (2017). **School counselors' work with immigrants: A phenomenological study of competence, social justice, and family language policy**. (Doctoral dissertation). The Ohio State University, Columbus, OH.
- Hayden, M., & Thompson, J. (2013). **International schools: Growth and influence**. UNESCO.
- Hofstede, G. (2001). **Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions, and organizations across cultures**. Sage.
- Holcomb-McCoy, C. (2004). Assessing the multicultural competence of school counselors: A checklist. **Professional School Counseling**, 7(3), 178-186.
- Hook, J. N., & Davis, D. E. (2019). Cultural humility: Introduction to the special issue. **Journal of Psychology and Theology**, 47(2), 71-75.
- Hook, J. N., Davis, D. E., Owen, J., Worthington, E. L., Jr., & Utsey, S. O. (2013). Cultural humility: Measuring openness to culturally diverse clients. **Journal of Counseling Psychology**, 60(3), 353-366.
- International Schools Association of Thailand. (2025). **Education systems**. <https://www.isat.or.th/education-systems>

- Knight, J. (2010). **A phenomenological exploration of school counselors' conceptualization and implementation of multicultural competence** (Doctoral dissertation). Old Dominion University, Norfolk, VA.
- Langston, E., & Van Gordon, W. (2024). A phenomenological analysis of the role and well-being challenges experienced by professional international school counsellors. **British Journal of Guidance & Counselling**, 52(5), 846-860.
- Li, S., Jin, X., Yan, C., Wu, S., Jiang, F., & Shen, X. (2009). Factors associated with bed and room sharing in Chinese school-aged children. **Child Care Health and Development**, 35(2), 171-177.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). **Naturalistic inquiry**. Sage.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. **Psychological Review**, 98(2), 224-253.
- Mollen, D., & Ridley, C. R. (2021). Rethinking multicultural counseling competence: An introduction to the major contribution. **The Counseling Psychologist**, 49(3), 305-313.
- Office of the Private Education Commission. (2025). **Statistics of international schools in the system**. <https://opec.go.th/>
- Owen, J. J., Tao, K., Leach, M. M., & Rodolfa, E. (2011). Clients' perceptions of their psychotherapists' multicultural orientation. **Psychotherapy**, 48(3), 274-282.
- Roysircar, G., Webster, D. R., Germer, J., Palensky, J. J., Lynne, E., Campbell, G. R., Yang, Y., Liu, J., & Blodgett-McDeavitt, J. (2003). Experiential training in multicultural counseling: Implementation and evaluation of counselor process. In G. Roysircar, D. S. Sandhu, & V. E. Bibbins, Sr. (Eds.), **Multicultural competencies: Guidebook of practices** (pp. 3-15). Association for Multicultural Counseling & Development.
- Savva, M. (2017). International schools as gateways to the intercultural world: Teachers' perspectives. **Journal of Research in International Education**, 16(2), 120-134.
- Sethi, R. (2024). The benefits and challenges for school counselors as Thai nationals and former international students working in international schools in Bangkok. **Phranakhon Rajabhat Research Journal (Humanities and Social Sciences)**, 19(1), 112-128.
- Sinsuwan, K. (2014). Career choices of Dharmajarineevithaya School's students. **Ramkhamhaeng Research Journal of Humanities and Social Sciences**, 18(2), 1-14.
- Smith, J. A. (2011). Evaluating the contribution of interpretative phenomenological analysis. **Health Psychology Review**, 5(1), 9-27.
- Smith, J. A., Flowers, P., & Larkin, M. (2009). **Interpretative phenomenological analysis: Theory, method and research**. Sage.
- Sue, D. W., Arredondo, P., & McDavis, R. J. (1992). Multicultural counseling competencies and standards: A call to the profession. **Journal of Counseling and Development**, 70(4), 477-483.

- Sue, D. W., Sue, D., Neville, H. A., & Smith, L. (2019). **Counseling the culturally diverse: Theory and practice** (7th ed.). Wiley.
- Sung, H. Y. (2010). The influence of culture on parenting practices of East Asian families and emotional intelligence of older adolescents: A qualitative study. **School Psychology International**, 31(5), 551-568.
- Tervalon, M., & Murray-Garcia, J. (1998). Cultural humility versus cultural competence: A critical distinction in defining physician training outcomes in multicultural education. **Journal of Health Care for the Poor and Underserved**, 9(2), 117-125.
- The Nation. (2024, November 25). **International schools can be a soft power for Thailand**. <https://www.nationthailand.com/business/economy/40043590>
- Triandis, H. C. (2001). Individualism-collectivism and personality. **Journal of Personality**, 69(6), 907-924.
-

การวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ
ในหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบิน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

AN ANALYSIS OF THE MARKETING MIX (7PS) INFLUENCING THE DECISION
TO PURSUE STUDIES IN THE AVIATION SERVICE INDUSTRY PROGRAM
AT RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY THANYABURI

สุดสวาท จิตรสุภา พาริดา พรหมบุตร* พลอยวรินทร์ แสงสมบุญ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Sudsawat Jitsupa, Parida Brahmaputra* and Ploywarin Sangsomboon
Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

*E-mail: parida_b@rmutt.ac.th

Received: 2025-09-03

Revised: 2025-11-19

Accepted: 2025-12-12

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความแตกต่างด้านปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบิน 2) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบิน ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาอุตสาหกรรมบริการการบินของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 136 คน ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติการทดสอบแบบที่ สถิติความแปรปรวนทางเดียว และสถิติการถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) ส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของการตัดสินใจ (R^2) ซึ่งเป็นค่าที่แสดงถึงอิทธิพลต่อตัวแปรตาม คือ การเลือกเข้าศึกษาต่อ มีค่าเท่ากับ 0.888 และ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านราคา มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ ส่วนประสมทางการตลาด 7Ps กระบวนการตัดสินใจ การศึกษาต่อ หลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบิน

ABSTRACT

The objectives of this research were: (1) to examine the differences in students' personal factors that influence their decision to enroll in the Aviation Service Industry Program, and (2) to analyze the influence of the Marketing Mix (7Ps) on their enrollment decisions. A quantitative research design was employed. The sample consisted of 136 undergraduate students enrolled in the Aviation Service

Industry Program at Rajamangala University of Technology Thanyaburi during the 2024 academic year. Stratified random sampling was applied. Data were collected using a structured questionnaire and analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. Hypotheses were tested using t-test, one-way analysis of variance (ANOVA), and multiple regression analysis.

The findings revealed that: (1) students' personal factors did not significantly influence their decision to enroll in the Aviation Service Industry program at the 0.05 significance level; and (2) the marketing mix factors (7Ps) influencing students' enrollment decisions, analyzed using multiple linear regression, indicated that the coefficient of determination (R^2) was 0.888. This demonstrates that the marketing mix factors collectively explained 88.8% of the variance in students' enrollment decisions in the Aviation Service Industry program at Rajamangala University of Technology Thanyaburi. Among the marketing mix factors, product and price were found to have a statistically significant influence on students' decisions at the 0.05 level.

Keywords: Marketing Mix (7 Ps), Decision Making, Higher education enrollment, Aviation Service Industry Program

บทนำ

อุตสาหกรรมการบินมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งในระดับโลก ภูมิภาค และประเทศ ปริมาณความต้องการเดินทางทางอากาศที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้อุตสาหกรรมการบินมีอัตราเติบโตอย่างต่อเนื่องในทุกภูมิภาคทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย สำหรับธุรกิจการบินของประเทศไทยนอกจากเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างรายได้ด้านการท่องเที่ยวให้แก่ประเทศแล้ว ยังเป็นระบบคมนาคมที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ สร้างงาน เชื่อมโยงและดึงดูดการค้าการลงทุน ดังนั้น ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันจึงกำหนดให้อุตสาหกรรมการบริการขนส่งและโลจิสติกส์เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคตเพื่อยกระดับศักยภาพความสามารถในการแข่งขันของประเทศ พัฒนาเศรษฐกิจและกระจายรายได้โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการบินและอวกาศรวมถึงบริการที่เกี่ยวข้องโดยอาศัยความได้เปรียบด้านทำเลที่ตั้ง ประเทศไทยจึงถูกตั้งเป้าหมายให้เป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออกและศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาค เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ดังกล่าว โครงสร้างพื้นฐานของประเทศจึงถูกกำหนดให้เป็นอีกหนึ่งมิติสำคัญของการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศทั้งนี้ยุทธศาสตร์ชาติมุ่งหมายเชื่อมโยงไทยเชื่อมโยงโลกด้วยการเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมไร้รอยต่อจากระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถึงเอเชีย โดยให้ไทยเป็นระเบียบเศรษฐกิจแห่งเอเชียเพื่อเป็นศูนย์กลางคมนาคมขนส่ง กระจายสินค้า การค้าการลงทุน และการท่องเที่ยว มีการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกและบูรณาการการใช้ประโยชน์ท่าอากาศยานหลักและท่าอากาศยานภูมิภาคให้เชื่อมโยงเครือข่ายภายในและต่างประเทศมากขึ้นรวมถึงการสร้างและพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะตรงตามความต้องการของอุตสาหกรรมเป้าหมาย (Faculty of Business Administration, Kasetsart University, 2024) จากข้อมูลการวิเคราะห์ถึงการฟื้นตัวของอุตสาหกรรมการบินโลกขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (International Civil Aviation Organization : ICAO) ซึ่งเผยแพร่เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2565 ระบุว่าปริมาณผู้โดยสารและปริมาณการผลิตด้านผู้โดยสารของสายการบินทั่วโลกเพิ่มขึ้นมาที่ระดับร้อยละ 80 ของปริมาณในช่วงก่อนเกิดโควิด ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มการขยายตัวของสายการบินของไทยหลายๆ แห่ง ที่มีการเพิ่มความถี่เที่ยวบินอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับความต้องการเดินทางทางอากาศที่เพิ่มสูงขึ้น (Matichon Online, 2022) จากรายงานสถิติ

การขนส่งทางอากาศ ไตรมาสที่ 2 ประจำปี 2567 ของ สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย พบว่ามีจำนวนผู้โดยสารทั้งสิ้น 32.75 ล้านคนปริมาณเที่ยวบินมีจำนวน 211,479 เที่ยวบิน คาดว่าผู้ประกอบการธุรกิจสายการบินมีแนวโน้มเร่งขยายฝูงบินเพิ่มเที่ยวบินและเพิ่มจุดบินเพื่อรองรับความต้องการเดินทางที่จะเพิ่มขึ้นในระยะข้างหน้า ทั้งนี้ผู้ประกอบการที่มีศักยภาพมีแนวโน้มสร้างรายได้โดยขยายเครือข่ายผ่านพันธมิตรทำให้สามารถขยายการบริการสู่ตลาดระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นช่วยเพิ่มปริมาณผู้โดยสารในเครือข่ายและครอบคลุมเส้นทางการบิน จากทิศทางและแนวโน้มที่ดีขึ้นของอุตสาหกรรมการบินของไทยที่เป็นรูปธรรม อันจะนำมาซึ่งความต้องการการพัฒนาบุคลากรด้านการบินเพิ่มมากขึ้นต่อเนื่องตามมา (Matichon Online, 2022) แต่ในขณะเดียวกันอุตสาหกรรมการบินกลับขาดแคลนแรงงานที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมการบินอย่างต่อเนื่องซึ่งไม่ได้มีเพียงแค่อาชีพพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน หรือ อาชีพนักบิน ช่างเครื่อง หรือผู้ควบคุมการจราจรทางอากาศเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงแล้ว ในอุตสาหกรรมการบินมีอาชีพและตำแหน่งงานที่รองรับมากกว่า 69 สายงานอาชีพ (Manon, 2023) ในบริบทของการศึกษาระดับอุดมศึกษา หลายมหาวิทยาลัยในประเทศไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการผลิตบัณฑิตที่ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานในสาขาอุตสาหกรรมการบริการการบิน ซึ่งส่งผลให้เกิดการแข่งขันทางด้านธุรกิจอย่างรุนแรงเพื่อเป็นทางเลือกให้แก่นักศึกษาเพื่อเข้าศึกษาต่อ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เกิดการแข่งขันแย่งชิงส่วนแบ่งทางการตลาดในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยทุกแห่งต้องการเป็นมหาวิทยาลัยในฝันของเด็กนักเรียนโดยได้ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของสถาบันอย่างเข้มข้น (Intavee, 2021) ประกอบกับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยเผชิญการแข่งขันที่รุนแรง มีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของสถาบันการศึกษา อัตราการเกิดของประชากรไทยลดน้อยลง การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Deeprasert, 2012) จึงส่งผลให้สถาบันการศึกษาแสวงหาทางรอด และสามารถมีกลยุทธ์ในการแข่งขันดังนั้นการทำความเข้าใจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อของผู้เรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะกระบวนการตัดสินใจเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดจากหลายๆ ทางเลือก

ดังนั้นจึงควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดสมัยใหม่ (Marketing Mix) 7Ps ซึ่งประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) บุคลากร (People) หลักฐานทางกายภาพ (Physical Evidence) และกระบวนการ (Process) (Kotler, 1997) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้มหาวิทยาลัย และหลักสูตรสามารถกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อดึงดูดให้นักศึกษาตัดสินใจเลือกที่จะมาเรียนที่มหาวิทยาลัย และยังเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการตลาดให้กับมหาวิทยาลัย

คณะผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา แต่ยังไม่พบว่ามีงานวิจัยใดที่ทำการศึกษาศาขาอุตสาหกรรมการบริการการบิน ซึ่งเป็นโครงการผลิตบัณฑิตพันธุ์ใหม่ จัดทำขึ้นเพื่อสร้างกำลังคนที่มีสมรรถนะสูงสำหรับอุตสาหกรรมการบินที่มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากหลักสูตรอื่น ในด้านโครงสร้างหลักสูตรที่ผสมผสานสัดส่วนของวิชาการและวิชาชีพ ประกอบกับอุตสาหกรรมการบินมีแนวโน้มเติบโตสูงและมีความต้องการแรงงานเฉพาะทางจำนวนมาก แต่ยังไม่มีการวิจัยที่วิเคราะห์ปัจจัย 7Ps ในบริบทของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีโดยตรง จึงส่งผลทำให้เกิดช่องว่างขององค์ความรู้ (Research Gap) เกี่ยวกับการเชื่อมโยงระหว่างปัจจัย 7Ps กับการตัดสินใจของผู้เรียนในสาขาอุตสาหกรรมการบริการการบิน ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตร และกลยุทธ์ทางการตลาดที่ตอบสนองต่อความต้องการและพฤติกรรมของนักเรียนที่สนใจจะศึกษาต่อให้มีความสนใจเข้ามาศึกษาในสาขาอุตสาหกรรมการบริการการบินมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความแตกต่างด้านปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบิน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบิน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด

ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) เป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญทางการตลาดที่นักการตลาดใช้เพื่อวางแผนและดำเนินกลยุทธ์ให้ประสบความสำเร็จ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยแนวคิดดั้งเดิมของส่วนประสมทางการตลาด คือ แนวคิด 4Ps ซึ่งประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) (Kotler & Keller, 2016) ต่อมา มีการคิดตัวแปรเพิ่มเติมขึ้นมาอีก 3 ตัวแปร ได้แก่ บุคคล (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และกระบวนการ (Process) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดที่สำคัญทางการตลาดสมัยใหม่ Serirat et al. (2009) กล่าวว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ประกอบด้วย 1) ผลิตภัณฑ์ 2) ราคา 3) ช่องทางการจัดจำหน่าย 4) การส่งเสริมการตลาด 5) บุคลากร 6) ลักษณะทางกายภาพ 7) กระบวนการ

ส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ของหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบิน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ประกอบไปด้วย

1. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ผลิตภัณฑ์ในที่นี้หมายถึงหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบินซึ่งเป็นหลักสูตรปริญญาตรีทางวิชาการ ระยะเวลาเรียน 4 ปี รวม 133 หน่วยกิต ซึ่งครอบคลุมถึงปรัชญา วิสัยทัศน์ และเป้าหมายของหลักสูตร เนื้อหาหลักสูตร คุณภาพการเรียนการสอน ความทันสมัยของเนื้อหา ความเชี่ยวชาญของอาจารย์ การฝึกปฏิบัติจริงทั้งภาคพื้นและภาคอากาศ รวมถึงโอกาสในการฝึกงานกับสายการบินหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง ความมีชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของมหาวิทยาลัย รวมถึงความโดดเด่นของหลักสูตรที่มีเครือข่ายความร่วมมือกับสถานประกอบการ ซึ่งสนับสนุนให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติในสถานที่จริง ที่สามารถตอบโจทย์ตลาดแรงงานในอุตสาหกรรมการบิน และการสร้างความมั่นใจให้นักศึกษาว่าจะได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับอาชีพในอนาคต

2. ด้านราคา (Price) ราคาหมายถึงค่าธรรมเนียม ค่าลงทะเบียน ค่าใช้จ่ายตลอดหลักสูตร เช่น ค่าหน่วยกิต ค่าบำรุงการศึกษา โดยภาคการศึกษาปกติ 25,000 บาท และภาคฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 8,000 บาท (Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, 2025) ค่าใช้จ่ายในการฝึกปฏิบัติ ค่าหนังสือ ค่าอุปกรณ์การเรียนต่างๆ และสิทธิประโยชน์อื่น ๆ เช่น การกู้ยืม กยศ.ทุนการศึกษา หรือการผ่อนชำระค่าธรรมเนียมบำรุงการศึกษาที่สามารถชำระได้สูงสุด 3 งวด รวมถึงค่าใช้จ่ายส่วนตัวอื่น ๆ เช่น ค่าเดินทาง ค่าอาหาร และค่าที่พัก นอกจากนี้ช่องทางการชำระเงินที่หลากหลายและสะดวกก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักศึกษาและผู้ปกครองในเรื่องการอำนวยความสะดวกและการวางแผนทางการเงินซึ่งสะท้อนถึงความคุ้มค่าในการลงทุนทางการศึกษาสำหรับทักษะเฉพาะทางในอุตสาหกรรมบริการการบินและยังคำนึงถึงผลตอบแทนในรูปแบบของโอกาสการจ้างงานและรายได้ที่มั่นคงในอนาคต

3. ด้านสถานที่ (Place) หมายถึงสถานที่ตั้งของมหาวิทยาลัย ความสะดวกในการเดินทาง พร้อมด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกครบครันเช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการภาคพื้น ห้องปฏิบัติบนเครื่องบินที่ทันสมัย การเผยแพร่ข้อมูลของหลักสูตรผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น เว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันของมหาวิทยาลัย ยังช่วยให้ผู้สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

4. ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) มหาวิทยาลัยและหลักสูตรใช้ช่องทางประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย เช่น เว็บไซต์มหาวิทยาลัย สื่อสังคมออนไลน์ การรับสมัครนักศึกษาออนไลน์ งานแนะแนวการศึกษา และกิจกรรมเปิดบ้านเพื่อสื่อสารคุณค่าและจุดเด่นของหลักสูตร นอกจากนี้ยังมีการใช้เครือข่ายศิษย์เก่าและบุคลากรในสายอาชีพ การประชาสัมพันธ์เรื่องการกู้ยืม กยศ. และการผ่อนชำระค่าธรรมเนียม เพื่อกระตุ้นความสนใจและสร้างแรงจูงใจในการสมัครเรียน

5. บุคลากร (People) หมายถึงผู้มีบทบาทในการให้บริการทางการศึกษา ได้แก่ อาจารย์ บุคลากรของหลักสูตร เจ้าหน้าที่ฝ่ายรับสมัคร เจ้าหน้าที่แนะแนว ของคณะและมหาวิทยาลัยรวมถึงศิษย์เก่าและนักศึกษาปัจจุบันที่สามารถถ่ายทอดประสบการณ์ตรง บุคลากรเหล่านี้มีความรู้ความสามารถ ทั้งในด้านการให้คำปรึกษา การช่วยแก้ปัญหา ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและให้บริการด้วยความเป็นมิตร สร้างความประทับใจแรกพบแก่นักศึกษาและผู้ปกครอง ความเชื่อมั่นในตัวบุคลากรจึงมีผลอย่างมากต่อการตัดสินใจของนักศึกษา

6. หลักฐานทางกายภาพ (Physical Evidence) หมายถึง สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย อาคารสถานที่ การออกแบบตกแต่ง ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการจำลอง สถานการณ์การบินทั้งภาคพื้นและภาคอากาศที่ทันสมัย ห้อง common room ที่เป็นห้องส่วนกลางเพื่อให้นักศึกษาได้นั่งคุยงานและทำกิจกรรมเล็ก ๆ ร่วมกัน ห้องสมุดคณะ มีห้องน้ำที่สะอาดและเพียงพอต่อการใช้งาน ถือเป็นหลักฐานทางกายภาพที่สำคัญที่แสดงถึงความพร้อมและคุณภาพของการเรียนการสอน อุปกรณ์การเรียนที่ทันสมัย สื่อการสอนที่มีคุณภาพ รวมถึงบรรยากาศโดยรวมของมหาวิทยาลัย เช่น สนามกีฬา ฟิตเนส ห้องสมุดหอพักนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัย พื้นที่ในมหาวิทยาลัยมีความปลอดภัยในการใช้งาน มีความเป็นระเบียบเป็นต้น ที่ช่วยสร้างภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือให้กับหลักสูตร ตลอดจนรูปแบบนักศึกษาการบินและสื่อประชาสัมพันธ์ที่แสดงถึงความเป็นมืออาชีพ

7. กระบวนการ (Process) หมายถึง ในการรับสมัครการรับเข้านักศึกษา มีการประกาศจากเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย การแนะแนวและช่องทางสื่อโซเชียลมีเดียต่าง ๆ อธิบายถึงขั้นตอนเอกสารที่ใช้ในการสมัคร การชำระค่าธรรมเนียม ความรวดเร็วของการให้บริการ แบบ One Stop Service มีการสื่อสารที่ชัดเจน ความไม่ยุ่งยากซับซ้อนของขั้นตอนการสมัคร การประกาศผลการรับสมัครอย่างรวดเร็ว การติดต่อประสานงานและแจ้งข้อมูลให้ผู้สมัครทราบเป็นระยะ ระบบคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการรับสมัครที่เป็นมิตรกับผู้ใช้ และกระบวนการชำระเงินค่าสมัครที่มีหลายช่องทาง ซึ่งกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ สะดวก และรวดเร็วจะส่งผลต่อความประทับใจและการตัดสินใจเลือกเรียนของนักศึกษา

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง ลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การแสดงออก และความคิดเห็น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำมาวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายทางการตลาด Serirat (2010) กล่าวว่า ตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลประกอบด้วย เพศ สถานภาพ อายุ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ ที่จะนำมากำหนดตลาดเป้าหมาย

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจ

Kotler & Keller (2016) ได้เสนอโมเดลกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคไว้เป็น 5 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

1. การรับรู้ปัญหา (Problem Recognition): ขั้นตอนแรกเกิดขึ้นเมื่อผู้บริโภคตระหนักถึงความต้องการหรือปัญหาที่ต้องได้รับการตอบสนอง เช่น นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเริ่มตระหนักถึงความจำเป็นในการเลือกเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย
2. การค้นหาข้อมูล (Information Search): ผู้บริโภคจะเริ่มค้นหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายใน (ประสบการณ์ส่วนตัว) และภายนอก (เช่น อินเทอร์เน็ต ครอบครัว เพื่อน หรือสื่อโฆษณา) เพื่อพิจารณาทางเลือกที่เหมาะสม
3. การประเมินทางเลือก (Evaluation of Alternatives): ผู้บริโภคจะเปรียบเทียบทางเลือกต่าง ๆ ที่ได้จากการค้นหาข้อมูล โดยใช้เกณฑ์ เช่น คุณภาพ ราคา ความน่าเชื่อถือ หรือประสบการณ์จากผู้อื่น
4. การตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision): เมื่อพิจารณาและเปรียบเทียบข้อมูลครบถ้วน ผู้บริโภคจะเลือกทางเลือกที่ตนเห็นว่าเหมาะสมที่สุด เช่น การเลือกสมัครเรียนในหลักสูตรที่ตรงกับความสนใจและเป้าหมายอาชีพในอนาคต
5. พฤติกรรมหลังการซื้อ (Post-Purchase Behavior): หลังจากตัดสินใจซื้อหรือเลือกใช้บริการแล้ว ผู้บริโภคจะประเมินความพึงพอใจ หากพึงพอใจก็อาจบอกต่อหรือใช้บริการซ้ำ แต่หากไม่พึงพอใจอาจแสดงออกถึงความไม่พอใจหรือเปลี่ยนใจไปใช้บริการของผู้อื่นในอนาคต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Booppayom (2020) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า 3 ลำดับแรกที่มีคะแนนมากคือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ และด้านส่งเสริมการตลาด นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่มีเพศต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนนครสวรรค์ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อสรุปเป็นแต่ละรายด้านพบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านกระบวนการให้บริการ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านบุคลากรและด้านกระบวนการให้บริการมีนัยสำคัญทางสถิติที่แตกต่างกันที่ระดับ 0.05

Sajjatanawat, A., & Yonwikai, W. (2020) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ที่มีต่อการตัดสินใจสมัครเรียนหลักสูตรด้านการประกอบอาหารของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตรด้านการประกอบอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่มีเพศ ภูมิลำเนา รูปแบบการศึกษาที่ใช้ในการสมัครเรียน อาชีพของผู้ปกครอง รายได้ต่อเดือนของครอบครัว และประสบการณ์การทำงานด้านการประกอบอาหารที่แตกต่างกัน จะมีการตัดสินใจสมัครเรียนด้านการประกอบอาหารโดยภาพรวม ไม่ต่างกัน ในขณะที่นักศึกษาที่มีเหตุผลในการเลือกเรียนสาขาวิชาการประกอบอาหารที่แตกต่างกัน จะมีการตัดสินใจสมัครเรียนโดยภาพรวม แตกต่างกัน สำหรับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจสมัครเรียน ส่วนในด้านการประกอบอาหาร พบว่ามี 6 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ ในขณะที่ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจสมัครเรียนหลักสูตรด้านการประกอบอาหารของนักศึกษา โดยที่ปัจจัยที่มีระดับความสำคัญมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ อีกทั้งยังพบว่าปัจจัยด้านจิตวิทยาทุกด้าน ส่งผลต่อการตัดสินใจสมัครเรียนหลักสูตรด้านการประกอบอาหารของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

Tyas, R., Huda, A. Y. M., Arifin, I., & Supriyanto, A. (2023) วิเคราะห์ปัจจัยของส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักศึกษาในการเลือกมหาวิทยาลัย โดยใช้การวิเคราะห์ปัจจัย (factor analysis) เพื่อประเมิน

ผลกระทบขององค์ประกอบทั้ง 7 ได้แก่ ผลิตภัณฑ์, ราคา, สถานที่, โปรโมชัน, บุคลากร, กระบวนการ, และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบส่วนใหญ่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกมหาวิทยาลัย ยกเว้นกระบวนการ ที่ไม่พบว่า มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ ผู้วิจัยสรุปว่ามหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจของนักศึกษา เช่น ผลิตภัณฑ์, ราคา, สถานที่, โปรโมชัน, บุคลากร, และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและดึงดูดนักศึกษาใหม่ ในขณะที่องค์ประกอบของกระบวนการอาจต้องมีการปรับปรุงหรือพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา

Ivy (2008) วิเคราะห์การประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ในการตลาดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยเน้นที่หลักสูตร MBA ในประเทศแอฟริกาใต้ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าองค์ประกอบทั้ง 7 ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product), ราคา (Price), สถานที่ (Place), โปรโมชัน (Promotion), บุคลากร (People), กระบวนการ (Process) และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Evidence) มีบทบาทสำคัญในการดึงดูดและรักษานักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้ความสำคัญกับคุณภาพของหลักสูตรและความเชี่ยวชาญของคณาจารย์เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจของนักศึกษา

การสังเคราะห์ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

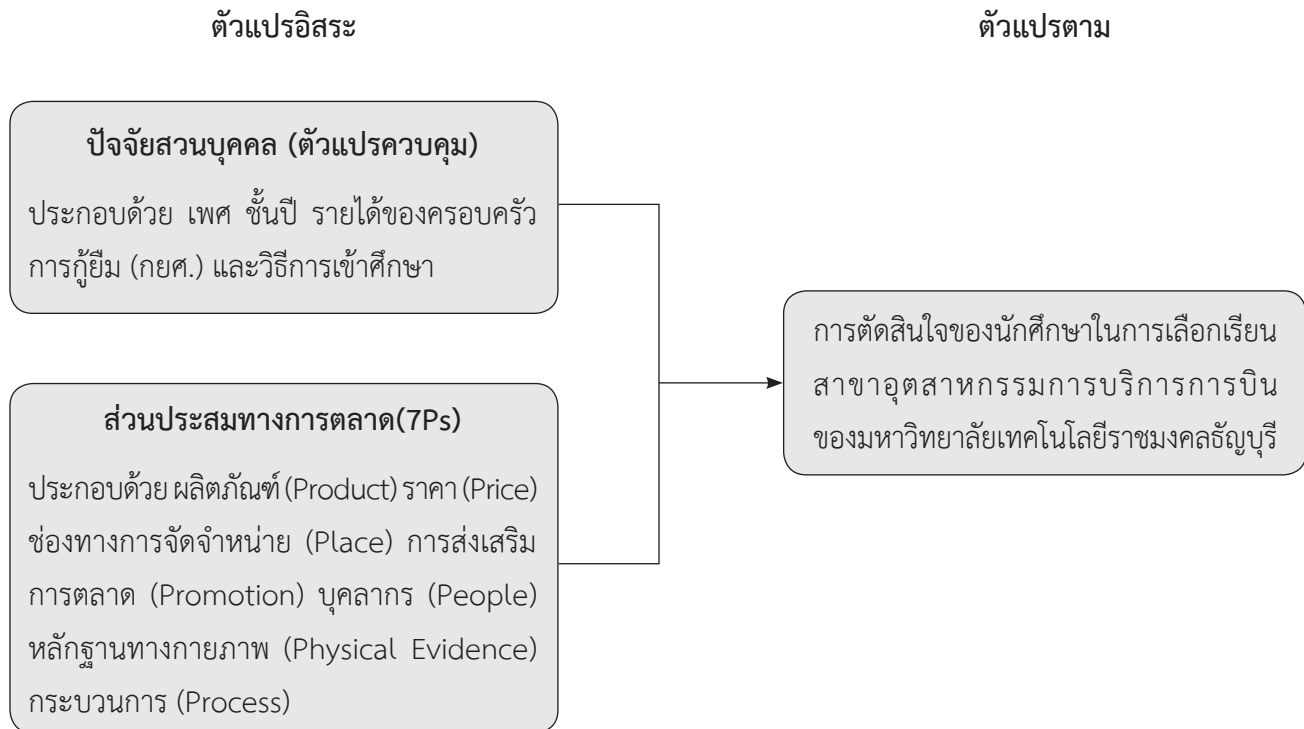
จากการสังเคราะห์ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยวัตถุประสงค์ของงานวิจัยพบรายละเอียดในตาราง 1

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์ทฤษฎีและงานวิจัยกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ประเด็นที่ค้นพบโดยทั่วไป
ปัจจัยส่วน บุคคลเพศ ชั้นปี รายได้ของครอบครัว การกู้ยืม (กยศ.) และวิธีการเข้าศึกษา	ทฤษฎีที่เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจ ได้แก่ ตัวแปรลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ สถานภาพ อายุ ครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจตัดสินใจ (Serirat, 2010) งานวิจัยหลายชิ้น พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลบางอย่างมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจได้แก่ ปัจจัยด้านเพศ รายได้ มีผลต่อการตัดสินใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ (Ajcharapan Tangjaturasopon & Angkavipa Naewjumpa, 2022)
อิทธิพลของ 7Ps ต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) บุคลากร (People) หลักฐานทางกายภาพ (Physical Evidence) กระบวนการ (Process)	งานวิจัยหลายชิ้นระบุว่า 7Ps มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ มีบทบาทสำคัญในการดึงดูดและรักษานักศึกษา (Ivy, 2008) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเรียนหลักสูตรด้านการประกอบอาหารของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (Sajatanawat, A., & Yonwikai, W. 2020) และการวิเคราะห์ปัจจัยเพื่อประเมินผลกระทบขององค์ประกอบทั้ง 7 ได้แก่ ผลิตภัณฑ์, ราคา, สถานที่, โปรโมชัน, บุคลากร, กระบวนการ, และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบส่วนใหญ่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกมหาวิทยาลัย (Tyas, R., Huda, A. Y. M., Arifin, I., & Supriyanto, A. (2023)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบิน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ทำการเก็บข้อมูล ในวันที่ 1-14 กรกฎาคม 2568 โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยด้านต่าง ๆ ในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรได้แก่นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาอุตสาหกรรมบริการการบินของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษาที่ 2567 จำนวน 204 คน (Office of Academic Promotion and Registration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, 2024) การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่างของเครจซิมเมอร์ (Srisaad, 2002) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 136 คน และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามเรื่องการศึกษาส่วนประสมการตลาด (7 Ps) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักศึกษาในการเลือกเรียนสาขาอุตสาหกรรมบริการการบิน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มีการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity)

และนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้สัมประสิทธิ์ (α -Coefficient) ของ ครอนบาค โดยได้ค่าครอนบาร์คแอลฟา เท่ากับ 0.967

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปสร้างเป็นแบบสอบถามออนไลน์ บน Google form เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยการสแกน QR Code เพื่อตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยทำหนังสือถึงมหาวิทยาลัยเพื่อขออนุญาตดำเนินการวิจัย และไปเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยรวมถึงการอธิบายรายละเอียดที่ผู้ตอบแบบสอบถามสงสัยด้วยตนเอง

4. วิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) t-test F-test และ สถิติสมการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression)

จริยธรรมในการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ได้รับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เลขที่ COA No. 72 RMUTT_REC No.Exp72/68

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลตามการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาที่แตกต่างกันที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบิน ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบิน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดยภาพรวม

การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบิน ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	ระดับการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
1. ด้านการรับรู้ความต้องการในการเข้าศึกษาต่อหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบิน	4.358	0.571	อยู่ในระดับมาก
2. ด้านการค้นหาข้อมูลในการศึกษาต่อ	4.444	0.515	อยู่ในระดับมาก
3. ด้านการประเมินทางเลือกเพื่อศึกษาต่อ	4.413	0.529	อยู่ในระดับมาก
4. ด้านการตัดสินใจสมัครเรียน	4.233	0.619	อยู่ในระดับมาก
5. ด้านความรู้สึกลังการสมัครเรียน	4.386	0.545	อยู่ในระดับมาก
รวม	4.367	0.469	อยู่ในระดับมาก

จากตาราง 2 พบว่า การตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบิน ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.367$, S.D = 0.469) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักศึกษามีระดับความเห็นในด้าน ทุกด้าน อยู่ในระดับมาก และพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการค้นหาข้อมูลในการศึกษาต่อสูงสุด ($\bar{X} = 4.444$, S.D = 0.515) รองลงมาคือ ด้านการประเมินทางเลือก ($\bar{X} = 4.413$, S.D = 0.529) และด้านความรู้สึกลังการสมัครเรียน ($\bar{X} = 4.386$, S.D = 0.545) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาที่แตกต่างกันที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบิน โดยภาพรวม

ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา	การตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบิน	
	สถิติที่ใช้ศึกษา	Sig
เพศ	t-test	0.695
การกู้ยืมเงินกยศ.	t-test	0.788
ชั้นปี	One-Way Anova	0.216
รายได้เฉลี่ยของครอบครัว	One-Way Anova	0.383
ระบบที่เข้าศึกษา	One-Way Anova	0.334

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 3 พบว่า ผลการตรวจสอบสมมติฐานโดยรวมของปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาได้แก่ เพศ การกู้ยืมเงินยศ. ชั้นปีที่ศึกษา รายได้เฉลี่ยของครอบครัว และระบบที่เข้าศึกษาที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบินไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลตามการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบิน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบิน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดยภาพรวม

ส่วนประสมทางการตลาด 7Ps	ระดับที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อ ในหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบิน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
1. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)	4.355	0.560	อยู่ในระดับมาก
2. ด้านราคา (Price)	4.203	0.651	อยู่ในระดับมาก
3. ด้านช่องทางจัดจำหน่าย หรือสถานที่ (Place)	4.312	0.630	อยู่ในระดับมาก
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)	4.327	0.643	อยู่ในระดับมาก
5. ด้านบุคลากร (People)	4.501	0.611	อยู่ในระดับมาก
6. ด้านหลักฐานทางกายภาพ (Physical Evidence)	4.523	0.623	อยู่ในระดับมาก
7. ด้านกระบวนการ (Process)	4.414	0.631	อยู่ในระดับมาก
รวม	4.377	0.557	อยู่ในระดับมาก

จากตาราง 4 พบว่า โดยรวมส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบิน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.377$, S.D = 0.557) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านหลักฐานทางกายภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.523$, S.D = 0.623) รองลงมาได้แก่ ด้านบุคลากร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.501$, S.D = 0.611) และด้านกระบวนการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.414$, S.D = 0.631) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยระหว่างการตัดสินใจเข้าเรียนในสาขาอุตสาหกรรมบริการการบินของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps (*Model Summary*)

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.942	.888	.882	0161

จากตารางที่ 5 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนด (R Square) มีค่าสูงสุดเท่ากับ .888 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ส่งผลต่อการตัดสินใจร้อยละ 88.80 โดยอีกร้อยละ 11.20 ที่เหลือนั้นเกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ

ตารางที่ 6 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานภาพรวม ในสมการถดถอยระหว่างการตัดสินใจเข้าเรียนในสาขาอุตสาหกรรมบริการการบินของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	26.088	7	3.727	142.713	.000*
	Residual	3.290	126	.026		
	Total	29.378	133			

จากตารางที่ 6 พบว่า ค่า F-test มีค่า Sig. 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดเอาไว้คือ 0.05 แสดงว่ามีปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าเรียนในสาขาอุตสาหกรรมบริการการบินของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ตารางที่ 7 แสดงสมการถดถอยระหว่างการตัดสินใจเข้าเรียนในสาขาอุตสาหกรรมบริการการบินของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	.925	.117		7.904	.000
1. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)	.485	.053	.578	9.204	.000
2. ด้านราคา (Price)	.252	.031	.349	8.084	.000
3. ด้านช่องทางจัดจำหน่าย หรือสถานที่ (Place)	.070	.050	.093	1.386	.168
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)	.086	.049	.118	1.772	.079
5. ด้านบุคลากร (People)	-.021	.066	-.027	-.314	.754
6. ด้านหลักฐานทางกายภาพ (Physical Evidence)	-.055	.067	-.073	-.812	.418
7. ด้านกระบวนการ (Process)	-.014	.059	-.019	-.237	.813

จากตารางที่ 7 พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ตัวที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าเรียนในสาขาอุตสาหกรรมบริการการบินของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 เพียง 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (Product) และปัจจัยด้านราคา (Price)

อภิปรายผลและสรุป

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบิน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

1. อภิปรายผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาที่แตกต่างกัน ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบิน ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการวิจัยพบว่า การตรวจสอบสมมติฐานโดยรวมของปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา ได้แก่ เพศ การกักเงิน กยศ. ชั้นปีที่ศึกษา รายได้เฉลี่ยของครอบครัว และระบบที่เข้าศึกษาที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักศึกษาในหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบินของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจจะเนื่องมาจาก นักศึกษาทุกคนถึงแม้จะมีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน แต่ในการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา หรือเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยเหมือนกัน ดังนั้น นักศึกษาจะทำการค้นหาข้อมูลในการศึกษาต่อเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร สถาบันการศึกษา และมหาวิทยาลัย รวมถึงระบบที่จะเข้าศึกษาต่อเพื่อที่จะใช้ประกอบการตัดสินใจในการเลือกสาขา และมหาวิทยาลัย ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับ งานวิจัยของ Wongsakdirin (2017) ที่ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาความต้องการและช่องทางการรับรู้ข้อมูลสารสนเทศในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร และผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความต้องการข้อมูลสารสนเทศ

ในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลมีความต้องการข้อมูลสารสนเทศในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hongsamrong, Khamthaisong, Kanchanawadee, and Nueathong (2021) ที่ทำวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองที่แตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Rak-oo (2014) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีของนักศึกษาภาคปกติ ปีการศึกษา 2556 ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษามีเพศที่ต่างกัน มีการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

2. อภิปรายผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบิน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าเรียนในสาขาอุตสาหกรรมบริการการบินของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดยใช้สถิติสมการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression) พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของการตัดสินใจ (R^2) ซึ่งเป็นค่าที่แสดงถึงอิทธิพลของตัวแปรอิสระ คือปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจเข้าเรียนในสาขาอุตสาหกรรมบริการการบินของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มีค่าเท่ากับ 0.888 และผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) และด้านราคา (Price) ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าเรียนในสาขาอุตสาหกรรมบริการการบินของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เนื่องมาจากความมีชื่อเสียงของหลักสูตรอุตสาหกรรมบริการการบิน และเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติให้เข้าร่วมโครงการผลิตบัณฑิตพันธุ์ใหม่เพื่อสร้างกำลังคนที่มีสมรรถนะสูง เป็นสาขาที่ตรงกับนโยบายรัฐบาล ผลิตบัณฑิตตอบสนองอุตสาหกรรม S-Curve ตามความต้องการของตลาดแรงงาน (Krungthep Turakij, 2018) ประกอบกับค่าธรรมเนียมการศึกษาของหลักสูตรราคาค่าธรรมเนียมการศึกษา 25,000 บาท ยังราคาถูกกว่า สถาบันการศึกษาหลายแห่ง (Dek-D, 2024) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ammuangchit (2020) ที่ทำวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ที่วิทยาลัยนวัตกรรมการสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ด้านหลักสูตร ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และด้านค่าธรรมเนียมการศึกษา และสอดคล้องกับทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ที่ระบุว่าผลิตภัณฑ์ (Product) และการตั้งราคา (Price) นั้นมีความสำคัญต่อการโน้มน้าวใจของผู้บริโภคให้เห็นถึงสินค้าและบริการของธุรกิจคุณมากขึ้นเป็นอีกหนึ่งวิธีในการสร้างธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ (Kotler, 1997)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. มหาวิทยาลัย คณะ และหลักสูตรสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้ไปประกอบการวางแผนกลยุทธ์และการประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย
2. มหาวิทยาลัย คณะ และหลักสูตร ควรนำข้อมูลส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) และด้านราคา (Price) มาใช้เป็นองค์ประกอบสำคัญเพื่อพิจารณาวางแผนกำหนดกลยุทธ์เพื่อประชาสัมพันธ์ รับนักศึกษาใหม่ในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาส่วนประสมการตลาด 7Ps และการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่มีผลต่อกระบวนการเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรต่าง ๆ
2. ควรทำวิจัยส่วนประสมทางการ (7Ps) ของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย กับการตัดสินใจสมัครเข้าศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อที่จะได้นำข้อมูลจากการวิจัยมากำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด และการประชาสัมพันธ์รับนักศึกษาให้เหมาะสมบริบทที่เปลี่ยนไป

REFERENCES

- Ammuangchit, A. (2020). **Factors influencing the decision to pursue a bachelor's degree at the College of Social Communication Innovation, Srinakharinwirot University** (Master's thesis). Faculty of Arts, Srinakharinwirot University, Bangkok. (In Thai)
- Tangjaturasopon, A. & Naewjumpa, A. (2022). Relationship between Personal Factors and Purchasing Decisions Online Products of Consumers in Muang District Nakhon Ratchasima Province. **Journal of Accountancy and Management Mahasarakham Business School, Mahasarakham University**, 15(2), 160-172.
- Booppayom, J. (2020). **Factors of the marketing mix influencing the choice to pursue higher education among Grade 12 students in Nakhon Sawan province** (Master's thesis, Business Administration Program, Dhurakij Pundit University). Retrieved from <https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Janyaporn.Boop.pdf>. [2025, 29 Jun.]
- Deeprasert, J. (2012). **The utilization of marketing mix strategies by higher education institutions in Thailand** (Master's thesis). Far Eastern University, Chiang Mai. (In Thai)
- Dek-D. (2024). **Universities offering aviation business programs in Thailand, with tuition fees and expenses**. Retrieved August 29, 2025, from <https://www.dek-d.com/board/tcas/4103312/>. [2025, 24 Jan.]
- Faculty of Business Administration, Kasetsart University. (2024). **The importance of the aviation industry**. <https://hi.kps.ku.ac.th/ABM/about.html>.
- Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi. (2025). **Aviation service industry**. <https://larts.rmutt.ac.th/Curriculum-Bachelor of Arts-4/>.
- Hongsamrong, N., Khamthaisong, P., Kanchanawadee, W., & Nueathong, W. (2021). Factors affecting the decision to pursue a bachelor's degree at Nakhon Ratchasima Rajabhat University. **Journal of Science and Technology Research, Nakhon Ratchasima Rajabhat University**, 7(2), 1–13.
- Kotler, P. (1997). **Marketing management: Analysis, planning, implementation, and control** (9th ed.). Prentice Hall.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2018). **Principles of marketing** (17th ed.). Pearson.

- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). **Marketing management** (15th ed.). Pearson Education.
- Kotler, Philip. (1997). **Principles of marketing**. Prentice-Hall.
- Krungthep Turakij. (2018). **17 programs launched under “New Breed Graduates” project to support EEC**. Bangkokbiznews. <https://www.bangkokbiznews.com/social/801931>
- Ivy, J. (2008). A new higher education marketing mix: The 7Ps for MBA marketing. *International Journal of Educational Management*, 22(4), 288–299.
- Intavee, T. (2021). Factors affecting the decision to choose an educational institution for higher education. *Journal of Educational Innovation and Research*, 5(1), 1–14.
- Manon, W. (2023). **Aviation industry recovery surges labor demand**. Bangkokbiznews. <https://www.bangkokbiznews.com/health/education/1056484>
- Matichon Online. (2022). **Trends in aviation personnel demand after global conditions ease**. https://www.matichon.co.th/publicize/news_3664931.
- Meunchangwaree, P. (2025). **In 2025, the aviation industry breaks record as passengers reach 5 billion for the first time**. Bangkokbiznews. <https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1164514>
- Office of Academic Promotion and Registration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi. (2024). **Statistical information for academic year 2024 (AY 2024/1): student and program statistics**. <https://oreg.rmutt.ac.th/?p=24272>
- Rak-oo, N. (2014). **Decision to study at Kanchanaburi Rajabhat University of regular program students in the academic year 2013**. Kanchanaburi University.
- Sajjatanawat, A., & Yonwikai, W. (2020). Marketing Mix Factors (7Ps) Affect Decision on Enrolling into The Culinary Program of Undergraduate Students in Bangkok and Vicinity Area. *Dusit Thani College Journal*, 14(2), 534–554.
- Serirat, S. (2010). **Consumer behavior**. Thai Wattanapanich. (In Thai)
- Serirat, S., et al. (2009). **Modern marketing management**. Thammasarn Publishing. (In Thai)
- Srisaad, B. (2002). **Introduction to research** (7th ed.). Suwiriya Publishing. (In Thai)
- Suwan, N. (2015). **Factors affecting the decision to pursue a bachelor’s degree at Far Eastern University, Chiang Mai** (Independent study report, Master of Business Administration Program). Maejo University, Chiang Mai. (In Thai)
- Tyas, R., Huda, A. Y. M., Arifin, I., & Supriyanto, A. (2023). Marketing mix factors influencing students’ decisions when choosing private universities. *Journal of Namibian Studies*, 35, 1135–1151
- Wongsakdirin, W. (2017). The study of desire and recognition of information technology for studying in higher education of senior secondary students in demonstration school of Silpakorn University. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences, and Arts)*, 10(1), 1305–1320.

การศึกษาแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชาวจีน
สาขาภาษาอังกฤษธุรกิจสากล มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

A STUDY OF ENGLISH LANGUAGE LEARNING MOTIVATION OF CHINESE STUDENTS
IN GLOBAL BUSINESS ENGLISH PROGRAM AT NORTH BANGKOK UNIVERSITY

มิ่งกมล เทียงตรง*

สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจสากล คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

Mingkamon Theingtrong*

Global Business English, Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University

*E-mail: Mingkamon.th@northbkk.ac.th

Received: 2025-05-14

Revised: 2025-11-04

Accepted: 2025-12-17

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชาวจีน 2) เปรียบเทียบระดับแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และประสบการณ์ในการเรียนภาษาอังกฤษที่ผ่านมา และ 3) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาในหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจสากล มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ วิจัยใช้การวิจัยรูปแบบเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาชาวจีน ระดับปริญญาตรี จำนวน 40 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) แรงจูงใจเชิงเครื่องมือเป็นปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในการส่งผลต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษา 2) ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีระดับแรงจูงใจสูงกว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผู้ที่เคยมีประสบการณ์เรียนกับเจ้าของภาษามีแรงจูงใจสูงกว่าอย่างชัดเจน และ 3) แรงจูงใจเชิงเครื่องมือ การสนับสนุนจากครอบครัวและเพื่อน และความเชื่อมั่นในตนเอง ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาในหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจสากล มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

คำสำคัญ: แรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษ นักศึกษาชาวจีน ความเชื่อมั่นในตนเอง การสนับสนุนทางสังคม

ABSTRACT

The purpose of this research that 1) to study the level of motivation in learning English among Chinese students 2) to compare the levels of motivation in learning English categorized by personal factors, academic achievement, and prior English learning experience, and 3) to study the factors influencing motivation in learning English among Chinese students enrolled in the International Business English Program at North Bangkok University. The research uses a quantitative research

design, with a sample of 40 Chinese undergraduate students selected through purposive sampling. Data were collected using a questionnaire. The statistical methods used in data analysis include frequency, mean, standard deviation, t-test, analysis of variance (ANOVA), and multiple regression analysis. The results of the study indicate that 1) instrumental motivation is the factor with the highest mean affecting English learning among students 2) personal factors, such as gender and academic achievement, have a significantly higher motivation than other personal factors, and students who have had experience learning with native speakers have significantly higher motivation, and 3) instrumental motivation, support from family and friends, and self-confidence influence motivation in learning English among Chinese students in the International Business English Program at North Bangkok University.

Keywords: English Learning Motivation, Chinese Students, Self-Efficacy, Social Support

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ ภาษาอังกฤษถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในบริบทของธุรกิจระหว่างประเทศ ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักศึกษาในการเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงานสากล (Graddol, 2006; Crystal, 2003)

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในจุดหมายสำคัญที่นักศึกษาต่างชาติโดยเฉพาะจากประเทศจีนเดินทางมาเพื่อศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา จากรายงานของสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สอวช.) พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนนักศึกษาต่างชาติเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในหลักสูตรที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลาง ซึ่งตอบสนองต่อแนวโน้มของการเป็นศูนย์กลางการศึกษานานาชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Office of the Permanent Secretary, 2021)

ในบริบทของมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ หลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจสากลได้รับการรองรับจากนักศึกษาชาวจีนจำนวนมาก โดยเฉพาะนักศึกษาชาวจีนที่เดินทางมาจากสาธารณรัฐประชาชนจีนเพื่อศึกษาต่อในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม นักศึกษาชาวจีนในกลุ่มนี้จำนวนไม่น้อยประสบปัญหาในการเรียนภาษาอังกฤษ เนื่องจากอุปสรรคทางภาษา วัฒนธรรม และแรงจูงใจ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ (Liu & Huang, 2011; Wang & Derakhshan, 2021)

แรงจูงใจ (Motivation) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ทั้งในด้านพฤติกรรมการเรียน ความพยายาม และความมุ่งมั่น (Dörnyei, 2005) การทำความเข้าใจแรงจูงใจของนักศึกษาต่างชาติสามารถช่วยให้ผู้สอนพัฒนากลยุทธ์การสอนและกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียนมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้

นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชาวจีน เช่น แรงจูงใจเชิงบูรณาการ (Integrative motivation) ความต้องการด้านอาชีพและเศรษฐกิจ (Instrumental motivation) การสนับสนุนจากครอบครัวและเพื่อน การรับรู้ตนเองในด้านความสามารถทางภาษา (self-efficacy) และประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านมา (Csizér & Dörnyei, 2005; Taguchi et al., 2009) การเข้าใจองค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยให้สามารถพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อแรงจูงใจได้ดียิ่งขึ้น

แม้ว่าจะมีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาต่างชาติ เช่น งานของ Dörnyei (2005) และ Csizér & Dörnyei (2005) ซึ่งได้สำรวจปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาจากหลากหลายประเทศ แต่ยังคงขาดการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชาวจีนในบริบทของประเทศไทย โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ที่มีจำนวนนักศึกษาชาวจีนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น ซึ่งมีสัดส่วนนักศึกษาชาวจีนในหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจสากล ดังนั้นผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาของหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจสากล มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาในครั้งนี้เพื่อเติมเต็มช่องว่างในงานวิจัยที่มีอยู่ โดยเฉพาะในด้านการศึกษาแรงจูงใจของนักศึกษาชาวจีนในระดับปริญญาตรีที่ศึกษาในประเทศไทย เพื่อพัฒนาแนวทางการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษาได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาในหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจสากล มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และประสบการณ์ในการเรียนภาษาอังกฤษที่ผ่านมา
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชาวจีน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อให้ผู้วิจัยและผู้สอนมีความเข้าใจเกี่ยวกับระดับแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชาวจีนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างของระดับแรงจูงใจตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และประสบการณ์การเรียนภาษาอังกฤษที่ผ่านมา ซึ่งจะช่วยให้สามารถพัฒนารูปแบบการสอนให้ตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้อย่างเหมาะสม
3. เพื่อให้ผู้บริหารหลักสูตรหรือผู้เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษไปใช้ในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และกำหนดนโยบายหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมแรงจูงใจของนักศึกษาได้อย่างตรงจุด
4. เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาชาวจีนเกิดความเข้าใจตนเองและสามารถพัฒนาแรงจูงใจภายในตนในการเรียนภาษาอังกฤษ ซึ่งจะส่งผลดีต่อความสำเร็จทางการเรียนและการพัฒนาตนเองในระดับอุดมศึกษาและในอนาคตของสายอาชีพ
5. เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลและแนวทางสำหรับการวิจัยในอนาคต ที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการเรียนภาษาต่างประเทศในบริบทของนักศึกษาต่างชาติในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชาวจีนสาขาภาษาอังกฤษธุรกิจสากล มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตงานวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่องระดับแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาในหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจสากล มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ โดยเน้นการศึกษาตัวแปรแนวคิดปัจจัยส่วนบุคคลของ Serirat et al. (2006) แนวคิดของนักวิชาการไทยการวัดและประเมินผลการศึกษาโดยพนม เกตุมาน (2540) ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) ทฤษฎีแรงจูงใจของ Dörnyei (2005) และ Gardner & Lambert (1972) ทฤษฎี Self-efficacy ของ Bandura (1997) และทฤษฎีปัจจัยแวดล้อมในการเรียนรู้ Taguchi et al. (2009)

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือนักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาในระดับปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์ หลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจสากล มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ปีการศึกษา 2567 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จะใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากนักศึกษาชาวจีนที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา GBE362 English for Business Negotiation จำนวน 27 คน และรายวิชา GBE464 English for International Trade จำนวน 13 คน ในภาคการศึกษาที่ 2 ของปีการศึกษา 2567 รวมจำนวน 40 คน ซึ่งการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากสองรายวิชานี้มีความแตกต่างในด้านของประสบการณ์การเรียนภาษาอังกฤษและระยะเวลาที่นักศึกษาใช้ในการศึกษาในประเทศไทย

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้รวบรวมข้อมูลครอบคลุมช่วงเวลา ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2567 ถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2568

ทบทวนแนวคิด

งานวิจัยนี้ใช้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยแนวคิดต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

Serirat et al. (2006) อธิบายว่า ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นหนึ่งในตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมมนุษย์ในแง่ของการเรียน การบริโภค การตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในสังคม โดยแบ่งออกเป็น

1. เพศ (Sex) ลักษณะทางชีวภาพที่อาจมีผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ เช่น ความมั่นใจ ความกล้าแสดงออก ความรับผิดชอบ

2. อายุ (Age) กลุ่มอายุแตกต่างกันมีความสนใจและความสามารถในการเรียนรู้แตกต่างกัน เช่น นักศึกษารุ่นใหม่มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีมากกว่า

3. ระดับการศึกษา (Education) บุคคลที่มีระดับการศึกษาสูงมักมีแนวโน้มที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้ดี มีทักษะวิเคราะห์ และเข้าใจเนื้อหาได้เร็วกว่า

4. อาชีพ (Occupation) สะท้อนบทบาทหน้าที่ และความคาดหวังต่อการพัฒนาตนเอง เช่น นักศึกษาที่มุ่งสู่อชีพสาขาลงจะให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษมาก

5. รายได้ (Income) มีผลต่อโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ เช่น การเรียนพิเศษ การซื้อสื่อ หรืออุปกรณ์เสริมการเรียน

6. ประสบการณ์ (Experience) ประสบการณ์การเรียนรู้ในอดีตมีผลต่อทัศนคติ แรงจูงใจ และความเชื่อมั่นในการเรียนรู้

7. บุคลิกภาพ (Personality) ลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล ที่สะท้อนผ่านพฤติกรรม ทักษะ ความคิด ความรู้สึก และการแสดงออกของบุคคลนั้น ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการทำงาน การเรียนรู้ และการสื่อสารกับผู้อื่น บุคลิกภาพของบุคคลเป็นสิ่งที่แสดงถึงความแตกต่างของแต่ละคน แม้ว่าจะอยู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกัน บุคคลที่มีบุคลิกภาพมั่นคงจะสามารถปรับตัวได้ดี มีความมั่นใจ กล้าคิดกล้าแสดงออก และมีโอกาสประสบความสำเร็จในการทำงานและการเรียนรู้นั้นมากกว่าบุคคลที่มีบุคลิกภาพไม่มั่นคง

Kotler & Keller (2009) กล่าวว่า ปัจจัยส่วนบุคคล (Personal Characteristics) เป็น 1 ใน 4 ปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคล โดยเฉพาะในบริบทของผู้บริโภคและผู้เรียน แบ่งองค์ประกอบเป็น

1. Age and Life-Cycle Stage: อายุและวงจรชีวิตมีผลต่อการเลือกสินค้า พฤติกรรมการเรียนรู้ และความต้องการของแต่ละช่วงวัย
2. Occupation: อาชีพมีอิทธิพลต่อรูปแบบชีวิต และความคาดหวังต่อการศึกษา เช่น ผู้เรียนในสายธุรกิจต้องการเรียนภาษาที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ
3. Economic Situation: ฐานะทางเศรษฐกิจมีผลต่อการเลือกใช้ทรัพยากรในการเรียน
4. Lifestyle: รูปแบบการดำรงชีวิตที่สะท้อนผ่านกิจกรรม ความสนใจ และทัศนคติ มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และการตัดสินใจในการพัฒนาตนเอง
5. Personality and Self-Concept: บุคลิกภาพ เช่น ความเปิดกว้าง ความอดทน มีผลต่อรูปแบบการเรียนรู้

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการศึกษา

การวัดและประเมินผลการศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งช่วยให้ครู ผู้สอน และผู้บริหารการศึกษาสามารถทราบถึงความก้าวหน้าของผู้เรียน ความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอน และสามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Kettuman (1997) ได้นิยามว่า “ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน” (Academic Achievement) คือ ผลลัพธ์ของการเรียนรู้ของผู้เรียนที่สามารถวัดและประเมินได้ โดยอาศัยเครื่องมือที่มีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ ซึ่งมักแสดงออกในรูปของคะแนนสอบ คะแนนเฉลี่ยสะสม หรือผลการปฏิบัติงานจริงของผู้เรียน โดยเนื้อหาการวัดและประเมินผลตามแนวคิดของพนม เกตุมาน ครอบคลุมประเด็นสำคัญดังนี้

การวัดผล (Measurement) หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้เรียน โดยใช้เครื่องมือที่เป็นมาตรฐาน เช่น แบบทดสอบ แบบประเมินพฤติกรรม หรือแฟ้มสะสมงาน (Portfolio)

การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง กระบวนการตีความผลจากการวัด เพื่อใช้ตัดสินคุณภาพของการเรียนรู้ และพิจารณาว่าผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ รวมถึงนำผลไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน การให้คำแนะนำ และการตัดสินผลการเรียน

ประเภทของการประเมิน ได้แก่ การประเมินก่อนเรียน (Pre-test) การประเมินระหว่างเรียน (Formative Evaluation) และการประเมินหลังเรียน (Summative Evaluation)

เกณฑ์ในการประเมินผล อาจใช้เกณฑ์อิงกลุ่ม (Norm-referenced) หรือเกณฑ์อิงมาตรฐาน (Criterion-referenced) ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและเครื่องมือที่ใช้

ในงานวิจัยนี้ “ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน” ถือเป็นตัวแปรอิสระที่มีผลต่อแรงจูงใจของนักศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของนักศึกษาชาวจีนในหลักสูตรภาษาอังกฤษ ซึ่งผลการเรียนในอดีตสามารถสะท้อนถึงประสบการณ์ ความมั่นใจ และแรงจูงใจต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory: ELT)

3.1 ทฤษฎีของ Kolb (1984) เป็นทฤษฎีที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดด้านการเรียนรู้ของผู้ใหญ่และการพัฒนาผู้เรียน ในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นว่า การเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดจากประสบการณ์ตรง ซึ่งผู้เรียนจะต้องมีการสะท้อนความคิด วิเคราะห์ และนำประสบการณ์นั้นมาปรับใช้กับสถานการณ์ใหม่อย่างต่อเนื่อง

Kolb ได้เสนอ วงจรการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ ดังนี้:

Concrete Experience (CE) – การมีประสบการณ์จริง หรือได้ลงมือทำกิจกรรม เช่น การฟัง การพูด หรือการเจรจาเป็นภาษาอังกฤษในสถานการณ์จริง

Reflective Observation (RO) – การสะท้อนความคิดต่อสิ่งที่ได้พบเจอ เช่น วิเคราะห์ว่าการพูดของตน มีจุดบกพร่องหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่

Abstract Conceptualization (AC) – การคิดสรุปเป็นแนวคิดหรือทฤษฎี เช่น นำสิ่งที่เรียนรู้มาสร้าง หลักการใช้ภาษาที่ถูกต้อง

Active Experimentation (AE) – การทดลองนำแนวคิดไปปรับใช้กับสถานการณ์ใหม่ เช่น นำคำศัพท์ หรือโครงสร้างภาษาไปใช้ในบริบทอื่น

วงจรการเรียนรู้นี้มีลักษณะ หมุนวน (cyclical) ซึ่งหมายความว่า ประสบการณ์ใหม่จะเป็นจุดเริ่มต้น ของการเรียนรู้ครั้งต่อไป ทำให้ผู้เรียนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ในบริบทของการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชาวจีน ทฤษฎีของ Kolb สะท้อนว่า ประสบการณ์ตรง จากการเรียนภาษาในชั้นเรียนและนอกห้องเรียนมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจและความเชื่อมั่นในตนเอง โดยเฉพาะเมื่อผู้เรียน สามารถสะท้อนและประยุกต์ประสบการณ์เหล่านั้นกับเป้าหมายส่วนบุคคล เช่น การสอบ การสมัครงาน หรือการเข้าสังคม กับเจ้าของภาษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอทฤษฎีแรงจูงใจที่เกี่ยวข้องหลัก 3 แนวทาง ได้แก่:

1. ทฤษฎีแรงจูงใจในบริบทการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (Second Language Learning Motivation) Gardner และ Lambert (1972) ได้จำแนกแรงจูงใจในการเรียนภาษาต่างประเทศออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่:

แรงจูงใจเชิงบูรณาการ (Integrative Motivation) คือ แรงจูงใจที่เกิดจากความปรารถนาที่จะเข้าใจ วัฒนธรรม ค่านิยม และมีปฏิสัมพันธ์กับเจ้าของภาษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ “เป็นส่วนหนึ่ง” ของชุมชนนั้น ๆ

ผู้ที่มีแรงจูงใจเชิงบูรณาการมักมีทัศนคติเชิงบวกต่อภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และเรียนรู้ ด้วยความสนใจแท้จริง

2. แรงจูงใจเชิงเครื่องมือ (Instrumental Motivation) คือ แรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการเพื่อผลลัพธ์ บางอย่าง เช่น การได้งานดี รายได้สูง หรือสอบผ่าน

ผู้เรียนในกลุ่มนี้มักมีเป้าหมายที่ชัดเจนในเชิงเศรษฐกิจหรือวิชาชีพ

ทั้งสองประเภทนี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการวัดแรงจูงใจของผู้เรียนภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะนักศึกษา ต่างชาติที่มีวัตถุประสงค์แตกต่างกันไป

3.2 ทฤษฎีแรงจูงใจของ Dörnyei (2005)

Zoltán Dörnyei ได้พัฒนาแนวคิดที่เรียกว่า L2 Motivational Self System ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่:

Ideal L2 Self – ภาพของตนเองในอนาคตที่สามารถใช้ภาษาต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การเป็นนักธุรกิจที่พูดภาษาอังกฤษได้คล่อง

Ought-to L2 Self – การเรียนภาษาเพราะ “จำเป็นต้องทำ” เพื่อให้เป็นไปตามความคาดหวังของผู้อื่น เช่น พ่อแม่ ครู หรือสังคม

L2 Learning Experience – ประสบการณ์ที่ผู้เรียนมีระหว่างเรียน ซึ่งส่งผลต่อเจตคติและแรงจูงใจอย่างมาก เช่น ครูสอนดี หรือกิจกรรมเรียนสนุก

แนวคิดของ Dörnyei เน้นว่าแรงจูงใจในการเรียนภาษาไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับ ภาพลักษณ์ตนเอง และ ประสบการณ์ภายใน ของผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง

3.3 ทฤษฎีแรงจูงใจภายในและภายนอก (Intrinsic and Extrinsic Motivation) ของ Deci & Ryan (1985)

ตามแนวคิดทางจิตวิทยาทั่วไป แรงจูงใจสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่:

แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) คือ แรงจูงใจที่เกิดจากความสนใจหรือความเพลิดเพลินที่ได้จากกิจกรรมเอง เช่น สนุกกับการดูหนังภาษาอังกฤษ หรือชอบท้าทายในการเรียนรู้คำศัพท์ใหม่ ๆ

แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) คือ แรงจูงใจที่เกิดจากสิ่งเร้าภายนอก เช่น ต้องการคะแนนดี ได้รับรางวัล หรือหลีกเลี่ยงการตำหนิ

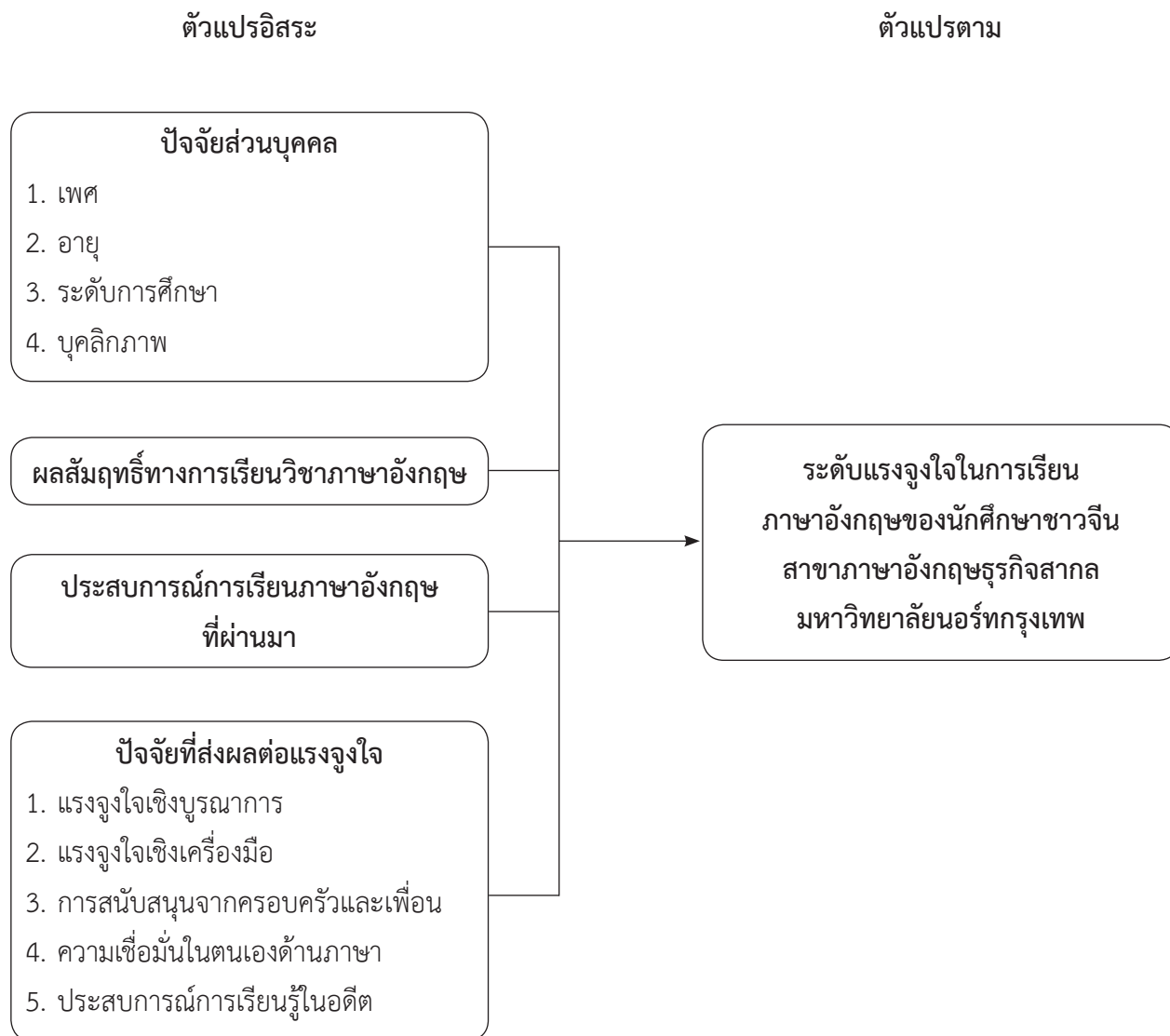
นักศึกษาต่างชาติมักมีแรงจูงใจทั้งสองแบบผสมผสานกัน และความสมดุลระหว่างแรงจูงใจภายในกับภายนอกมีผลอย่างมากต่อความสำเร็จในการเรียนภาษา

ในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบในการออกแบบแบบสอบถามและการวิเคราะห์ผล โดยได้พิจารณาแรงจูงใจจากหลายมิติ อาทิ แรงจูงใจเชิงบูรณาการ แรงจูงใจเชิงเครื่องมือ การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวและเพื่อน ความเชื่อมั่นในตนเองด้านภาษา (Self-efficacy) และประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านมา การพิจารณาแรงจูงใจในมิติเหล่านี้จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถทำความเข้าใจแรงจูงใจของนักศึกษาชาวจีนในระดับที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สมมติฐาน

1. นักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาสาขาภาษาอังกฤษธุรกิจสากล มหาวิทยาลัยธนบุรีกรุงเทพมหานครมีระดับแรงจูงใจภาพรวมในการเรียนภาษาอังกฤษอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง
2. นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมีแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชาวจีน
3. ปัจจัยความต้องการด้านอาชีพและเศรษฐกิจส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชาวจีน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาในระดับปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์ หลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจสากล มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ปีการศึกษา 2567 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จะใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากนักศึกษาชาวจีนที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา GBE362 English for Business Negotiation จำนวน 27 คน และรายวิชา GBE464 English for International Trade จำนวน 13 คน ในภาคการศึกษาที่ 2 ของปีการศึกษา 2567 รวมจำนวน 40 คน

เครื่องมือการวิจัยคือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชาวจีน

ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของ ลิเคอร์ท (Likert) ตอนที่ 3 แรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชาวจีน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามวิธีของ ลิเคอร์ท (Likert)

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเก็บข้อมูลดำเนินการผ่านแบบสอบถามออนไลน์ โดยผู้วิจัยส่งลิงก์แบบสอบถามให้กลุ่มเป้าหมาย กำหนดเวลาตอบกลับภายในสองสัปดาห์ จากนั้นตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลทำการลงรหัส (Coding) และนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาในหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจสากล มหาวิทยาลัยธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับแรงจูงใจโดยรวมนักศึกษาชาวจีนมีแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลพื้นฐาน	จำแนก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	18	45.00
	หญิง	22	55.00
อายุ (ปี)	ต่ำกว่า 20 ปี	6	15.00
	20 - 22 ปี	25	62.50
	มากกว่า 22 ปี	9	22.50
ระดับการศึกษา	ปีที่ 3	13	32.50
	ปีที่ 4	27	67.50
บุคลิกภาพ	เปิดเผย/กล้าแสดงออก	21	52.50
	เงียบ/เก็บตัว	19	47.50
ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GPA)	ต่ำกว่า 2.50	7	17.50
	2.50 - 3.49	24	60.00
	3.50 ขึ้นไป	9	22.50
ประสบการณ์การเรียนภาษาอังกฤษ	เคยเรียนกับเจ้าของภาษา	15	37.50
	เรียนในระบบการศึกษาไทย	17	42.50
	เรียนด้วยตนเอง	8	20.00

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และประสบการณ์ในการเรียนภาษาอังกฤษที่ผ่านมา พบว่า ความแตกต่างของแรงจูงใจตามเพศของนักศึกษาหญิงมีค่าเฉลี่ยสูงกว่านักศึกษาชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .056 ซึ่งอาจสะท้อนถึงความตั้งใจหรือความพยายามที่มากกว่าทางพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาหญิง ความแตกต่างของแรงจูงใจตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GPA) สูงกว่ามีแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษสูงกว่ากลุ่มที่มีผลการเรียนต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งอาจบ่งชี้ว่าแรงจูงใจมีผลต่อผลการเรียน หรือในทางกลับกัน ผลการเรียนรู้ที่ดีอาจเสริมสร้างแรงจูงใจมากขึ้น ความแตกต่างของแรงจูงใจตามประสบการณ์การเรียนภาษาอังกฤษนักศึกษาที่เคยเรียนกับเจ้าของภาษามีแรงจูงใจสูงกว่ากลุ่มที่เรียนผ่านระบบการศึกษาไทยหรือเรียนด้วยตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าประสบการณ์ที่มีคุณภาพสามารถกระตุ้นความต้องการในการเรียนรู้ภาษาได้อย่างชัดเจน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชาวจีน พบว่า แรงจูงใจเชิงเครื่องมือ การสนับสนุนจากครอบครัวและเพื่อน และความเชื่อมั่นในตนเอง ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาในหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจสากล มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษ

ประเด็นปัจจัย (ประเด็นย่อย)	ค่าเฉลี่ย (Mean)	S.D.	ระดับ	ค่า β (Regression)	p-value (นัยสำคัญ)
1. แรงจูงใจเชิงบูรณาการ (Integrative)	4.10	0.59	มาก	0.12	0.18 (ns)
2. แรงจูงใจเชิงเครื่องมือ (Instrumental)	4.35	0.50	มากที่สุด	0.42	<.01
3. การสนับสนุนจากครอบครัวและเพื่อน (Family & Peer support)	4.25	0.55	มาก	0.31	<.05
4. ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-confidence / Self-efficacy)	4.18	0.61	มาก	0.29	<.05
5. บรรยากาศในการเรียนรู้ในชั้นเรียน (Classroom Environment)	4.09	0.63	มาก	0.08	0.25 (ns)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาในหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจสากล มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ พบว่า ระดับแรงจูงใจโดยรวมนักศึกษาชาวจีนมีแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความตั้งใจและพยายามเรียนรู้ภาษาอังกฤษในระดับที่ดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านแรงจูงใจที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายทางอาชีพ ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Csizer และ Dörnyei (2005) ซึ่งพบว่านักเรียนชาวเอเชียตะวันออกมักมีแรงจูงใจเชิงเครื่องมือสูงกว่าการเรียนรู้เพื่อบูรณาการกับเจ้าของภาษา โดยเฉพาะนักเรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเพื่อจุดประสงค์ในการสอบหรือการเตรียมตัวเข้าสู่สายอาชีพ ทั้งนี้สาเหตุหนึ่งอาจเกิดจากความคาดหวังทางสังคมและครอบครัวในด้านความสำเร็จทางอาชีพทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในลักษณะนี้เป็นหลัก และสอดคล้อง

กับผลการศึกษาของ Taguchi, Magid และ Papi (2009) ซึ่งพบว่านักศึกษาญี่ปุ่นและอิหร่านมีแรงจูงใจเชิงบูรณาการสูง สะท้อนว่าปัจจัยบริบทมีผลต่อแรงจูงใจอย่างมาก โดยเฉพาะในกรณีของนักศึกษาจีนในประเทศไทย ซึ่งอาจมีโอกาสนในการปฏิสัมพันธ์กับเจ้าของภาษาน้อยกว่า

ทั้งนี้ระดับแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และประสบการณ์ในการเรียนภาษาอังกฤษที่ผ่านมา พบว่า ความแตกต่างของแรงจูงใจตามเพศของนักศึกษาหญิงมีค่าเฉลี่ยสูงกว่านักศึกษาชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งอาจสะท้อนถึงความตั้งใจหรือความพยายามที่มากกว่าทางพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาหญิง ความแตกต่างของแรงจูงใจตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GPA) สูงกว่ามีแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษสูงกว่ากลุ่มที่มีผลการเรียนต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งอาจบ่งชี้ว่าแรงจูงใจมีผลต่อผลการเรียน หรือในทางกลับกัน ผลการเรียนรู้ที่ดีอาจเสริมสร้างแรงจูงใจมากขึ้น ความแตกต่างของแรงจูงใจตามประสบการณ์การเรียนภาษาอังกฤษนักศึกษาที่เคยเรียนกับเจ้าของภาษามีแรงจูงใจสูงกว่ากลุ่มที่เรียนผ่านระบบการศึกษาไทยหรือเรียนด้วยตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าประสบการณ์ที่มีคุณภาพสามารถกระตุ้นความต้องการในการเรียนรู้ภาษาได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับทฤษฎีของ Bandura (1997) ที่ระบุว่า บุคคลที่มีความเชื่อว่าตนสามารถใช้ภาษาต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะมีแนวโน้มที่จะตั้งเป้าหมายสูงขึ้น มีความพยายาม และมีความอดทนมากกว่าในการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Dörnyei (2005) เรื่องการกระตุ้นแรงจูงใจในการเรียนภาษา และปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจของผู้เรียน เช่น การตั้งเป้าหมาย การรับรองความสำเร็จจากการเรียน และประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมาย

แรงจูงใจเชิงเครื่องมือ การสนับสนุนจากครอบครัวและเพื่อน และความเชื่อมั่นในตนเอง ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชาวจีนที่ศึกษาในหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจสากล มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Gardner (1985) ที่กล่าวถึงการแบ่งประเภทแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษเป็นสองประเภทหลัก คือ แรงจูงใจเชิงเครื่องมือและแรงจูงใจเชิงจิตวิทยา โดยแรงจูงใจเชิงเครื่องมือเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษาเพื่อประโยชน์ทางด้านอาชีพหรือการศึกษาที่สามารถใช้ในชีวิตจริง เช่น การได้งานดีขึ้นหรือการศึกษาในต่างประเทศ นอกจากนี้ การสนับสนุนจากครอบครัวและเพื่อนก็สอดคล้องกับทฤษฎีของ Bandura (1997) เกี่ยวกับ self-efficacy ซึ่งกล่าวถึงความสำคัญของการสนับสนุนจากสิ่งแวดล้อม เช่น ครอบครัวและเพื่อนที่สามารถช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการเรียนรู้และเพิ่มแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะต่างๆ รวมถึงทักษะการใช้ภาษา สุดท้าย ความเชื่อมั่นในตนเองตามแนวคิดของ Schunk (1989) ก็มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเผชิญกับความท้าทายในการเรียนรู้ภาษา และทำให้ผู้เรียนมีความพยายามในการพัฒนาทักษะของตนเองอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและการจัดการเรียนการสอน

- 1) ส่งเสริมแรงจูงใจเชิงเครื่องมือ ด้วยการเชื่อมโยงเนื้อหาการเรียนกับสถานการณ์จริงในธุรกิจระหว่างประเทศ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของภาษาอังกฤษในการประกอบอาชีพ
- 2) ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นปฏิสัมพันธ์ เช่น การจำลองการเจรจาธุรกิจ การนำเสนองาน หรือการเรียนรู้ร่วมกับเจ้าของภาษา ผ่านระบบออนไลน์หรือกิจกรรมเสริม
- 3) ให้การสนับสนุนด้านจิตวิทยาและสังคม โดยสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้เพื่อน ครอบครัว และอาจารย์มีส่วนช่วยเสริมแรงจูงใจ

4) พัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง โดยจัดกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จเล็ก ๆ อย่างต่อเนื่อง และได้รับการชื่นชมอย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หลักสูตรควรมีการประเมินแรงจูงใจและความพร้อมของผู้เรียนรายบุคคล เพื่อนำไปสู่การจัดกิจกรรมที่ตรงกับระดับความสามารถและความต้องการ

2) จัดอบรมพัฒนาครูผู้สอนให้สามารถเข้าใจแรงจูงใจของนักศึกษาต่างชาติ และสามารถใช้กลยุทธ์ที่หลากหลายในการส่งเสริมแรงจูงใจอย่างเป็นระบบ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1) ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังมหาวิทยาลัยอื่น ๆ หรือกลุ่มนักศึกษาต่างชาติจากประเทศอื่น เพื่อเปรียบเทียบบริบทและแรงจูงใจที่แตกต่างกัน

2) ควรใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน(Mixed Methods) โดยรวมการสัมภาษณ์หรือการสังเกตพฤติกรรมเข้าด้วยเพื่อวิเคราะห์เชิงลึกและอธิบายปรากฏการณ์แรงจูงใจได้อย่างครอบคลุม

3) ควรติดตามการเปลี่ยนแปลงของแรงจูงใจตลอดช่วงการศึกษา (Longitudinal Study) เพื่อดูว่าปัจจัยใดส่งผลต่อแรงจูงใจในระยะยาว

REFERENCES

- Bandura, A. (1997). **Self-efficacy: The exercise of control**. New York: W.H. Freeman.
- Crystal, D. (2003). **English as a global language** (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University.
- Csizér, K., & Dörnyei, Z. (2005). The internal structure of language learning motivation and its relationship with language choice and learning effort. **The Modern Language Journal**, 89(1), 19–36.
- Dörnyei, Z. (2005). **The psychology of the language learner: Individual differences in second language acquisition**. Lawrence Erlbaum.
- Gardner, R. C., & Lambert, W. E. (1972). **Attitudes and motivation in second-language learning**. Newbury House.
- Graddol, D. (2006). **English next: Why global English may mean the end of 'English as a foreign language'**. British Council.
- Kolb, D. A. (1984). **Experiential learning: Experience as the source of learning and development**. Prentice Hall.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2009). **Marketing management** (13th ed.). Pearson.
- Liu, M., & Huang, W. (2011). An exploration of foreign language anxiety and English learning motivation. **Education Research International**, 2(1), Article ID 493167. <https://doi.org/10.1155/2011/493167>
- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2021). **Report on the statistics of international students in Thai higher education institutions**. <https://www.mhesi.go.th>

- Ketuanan, P. (1997). **Measurement and evaluation of education**. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Serirat, S. & colleagues. (2006). **Organizational management**. Thammasarn.
- Taguchi, T., Magid, M., & Papi, M. (2009). **The L2 motivational self system among Japanese, Chinese and Iranian learners of English: A comparative study**. In Z. Dörnyei & E. Ushioda (Eds.), *Motivation, language identity and the L2 self* (pp. 66–97). Bristol: Multilingual Matters.
- Wang, Y., & Derakhshan, A. (2021). A roadmap toward motivation and L2 achievement: A systematic review of L2 motivation research. **Frontiers in Psychology**, 12(1), 770388. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.770388>
-

ความพร้อมของเมืองพัทยาในการรองรับการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย

THE READINESS OF PATTAYA CITY FOR TOURISM SUPPORTING
IN INDIAN TOURISTS GROUP

สุพรรณ ยามาตะ^{1*} สุกัลยา ปริญญกุล² และ กิจฐเขต ไกรवास³

^{1, 2}หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก ประเทศไทย

³สำนักวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ประเทศไทย

Suphan Yamada^{1*} Sukulya Parinyokul² and Kittachet Krivart³

^{1, 2}Doctor of Public Administration Program, Faculty of Liberal Arts, Kirk University, Thailand.

³School of Political Science, Walailak University, Thailand.

*E-mail: suphan.ymd2121@gmail.com

Received: 2025-03-21

Revised: 2025-11-04

Accepted: 2025-12-17

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความพร้อมของสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในการรองรับการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย 2) สภาพปัญหา อุปสรรค ผลกระทบและความต้องการของสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการเปิดรับนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย 3) แนวทางและมาตรการส่งเสริมความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดียให้แก่เมืองพัทยา ผลศึกษา พบว่า 1) มีความพร้อมด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านโรงแรม/ที่พักในเมืองพัทยา ด้านร้านอาหาร ด้านธุรกิจนำเที่ยวใน และด้านการขนส่งในเมืองพัทยา 2) ปัญหาและอุปสรรคต่อการท่องเที่ยวเมืองพัทยายังมีข้อจำกัด ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกและการขนส่ง และ 3) แนวทางและมาตรการส่งเสริมความพร้อมที่ควรปรับปรุง ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน ความตระหนักรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม อาหารและบริการ การตลาดและการประชาสัมพันธ์ การจัดการปัญหาความปลอดภัย การสนับสนุนด้านข้อมูล เครือข่ายการท่องเที่ยว กิจกรรมพิเศษ การปรับตัวต่อความต้องการเฉพาะ การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร และการใช้เทคโนโลยี

คำสำคัญ: เมืองพัทยา การรองรับการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชาวอินเดีย

ABSTRACT

The purposes of this research were to study 1) readiness of public and private tourism establishments agencies to support tourism for Indian tourist group, 2) problems, obstacles, impacts and tourism establishments needs, public and private agencies for tourism supporting in Indian tourist groups and 3) guidelines and measures to promote readiness to support tourism in Indian tourist groups to Pattaya city. The results of this research were as follows: 1) Pattaya's tourist attractions are ready, facilities are complete, hotels/ accommodations are ready, restaurants are ready, tourism business is ready,

and transportation is ready, 2) problems and obstacles to tourism in Pattaya include Pattaya's tourist attractions, facilities, and transportation and 3) guidelines and measures to promote readiness that should be improved include infrastructure, cultural awareness, food and services, marketing and public relations, addressing safety issues, information support, tourism networks, special activities, adaptation to specific needs, creating a friendly atmosphere, and using technology.

Keywords: Pattaya City, Tourism Supporting, Indian Tourists.

บทนำ

แนวโน้มนักท่องเที่ยวชาวอินเดียเดินทางเข้าประเทศไทยในปี 2567 มากถึง 2 ล้านคน และมีอัตราที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจากปี 2566 ก่อให้เกิดรายได้เข้าประเทศไทย โดยโครงสร้างตลาดนักท่องเที่ยวอินเดียเดินทางเข้าประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มจัดการเดินทางด้วยตัวเองมากกว่าการเดินทางแบบกลุ่มทัวร์ และส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาไทยครั้งแรกมากกว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวซ้ำ ขณะที่กิจกรรมยอดนิยมสำหรับนักท่องเที่ยวอินเดีย ได้แก่ การบริโภคอาหารไทย การชมแสงสียามค่ำคืน การเที่ยวชายหาด การนวดและสปา และชมสถานที่ทางประวัติศาสตร์ ตามลำดับ ส่วนหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวอินเดียคือ จังหวัดชลบุรี (Bangkokbiznews, 2024)

จังหวัดชลบุรีเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ชาวอินเดียให้ความสนใจเดินทางมาท่องเที่ยว โดยเฉพาะในพื้นที่เมืองพัทยา ซึ่งถือเป็นเป้าหมายหลักที่นักท่องเที่ยวชาวอินเดียต้องการมาเยือน เพราะเมืองพัทยาคือเมืองที่มีคุณลักษณะพิเศษที่มีความแตกต่างไปจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในหลายด้าน (วัชรวิชัย วิทยาภรณ์, 2563) อาทิ ภูมิทัศน์ สิ่งอำนวยความสะดวก และกิจกรรมการท่องเที่ยว (Pattaya City, 2024) ถือเป็นข้อได้เปรียบที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการบริหาร ซึ่งจุดเด่นหรือศักยภาพของเมืองพัทยาลึก ๆ ได้แก่ 1) เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีความธรรมชาติ โดยมีแนวชายหาดที่ใช้เป็นสถานที่ตากอากาศยาวติดต่อกันถึง 15 กิโลเมตร 2) เป็นเมืองศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจ การธนาคาร ธุรกิจบริการ และพาณิชย์กรรม ระดับภูมิภาคตะวันออก 3) เป็นเมืองศูนย์กลางการบริการและท่องเที่ยวสำหรับโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern seaboard of Thailand) 4) เป็นเมืองศูนย์กลางทางการคมนาคมและโทรคมนาคมระดับภาค 5) เป็นเมืองศูนย์กลางทางการศึกษาทุกระดับ 6) เป็นเมืองที่มีระบบสาธารณูปโภค ที่สมบูรณ์แบบเอื้อประโยชน์ต่อการผลิตการลงทุนและการท่องเที่ยว 7) เป็นเมืองที่มีระบบการบำบัดน้ำเสียและการกำจัดขยะที่มีประสิทธิภาพ 8) เป็นเมืองที่มีรูปแบบและระบบการปกครองที่เอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจน และ 9) เป็นเมืองที่เป็นศูนย์กีฬาและศูนย์การแข่งขันกีฬาทางน้ำทั้งในระดับประเทศและระดับโลก (Pattaya City, 2024)

ขณะเดียวกันเมืองพัทยามีความพิเศษในด้านการบริหารจัดการเพราะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ซึ่งมีลักษณะเด่นดังนี้ 1) โครงสร้างการบริหาร เพื่อให้การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดความเหมาะสมกับสภาพและปัญหาของพื้นที่ 2) ที่มาของผู้บริหาร โดยกฎหมายได้กำหนดให้ผู้บริหารมาจากการเลือกตั้ง 3) อำนาจหน้าที่ที่สามารถให้บริการสาธารณะที่มีลักษณะเฉพาะได้ 4) ที่มาของรายได้ มีอิสระทางการคลังและมีแหล่งที่มารายได้เพียงพอ 5) การบริหารงานบุคคล มีการแยกออกจากระบบบริหารบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป 6) วิธีการจัดทำบริการสาธารณะ มีการเพิ่มวิธีการจัดทำบริการสาธารณะมากกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป และ 7) การกำกับดูแลจากรัฐบาล อาจมีความเหมือนหรือแตกต่างจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป ตามลักษณะการบริหารงานของเมืองพัทยา (Kayanha, 2022)

ด้วยลักษณะพิเศษดังกล่าว ส่งผลให้เมืองพัทยามีลักษณะที่โดดเด่นและมีความคล่องตัวมากกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบทั่วไป และอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้เมืองพัทยามีความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย ซึ่งถือเป็นประเด็นที่มีความสำคัญที่จะช่วยสร้างรายได้ให้กับสังคมและประเทศชาติได้

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดียเป็นประเด็นใหม่สำหรับเมืองพัทยา อาจมีข้อจำกัดบางประการในการเตรียมความพร้อมที่จำเป็นต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว เนื่องด้วยนักท่องเที่ยวชาวอินเดียมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อหรือแนวปฏิบัติที่อาจแตกต่างจากวิถีของคนไทยในฐานะเจ้าบ้าน จึงนำมาสู่ประเด็นคำถามที่สำคัญในงานวิจัยนี้คือ 1) ความพร้อมของสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในการรองรับการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดียควรเป็นอย่างไรบ้าง และ 2) สภาพปัญหาอุปสรรค ผลกระทบ และความต้องการของสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการเปิดรับนักท่องเที่ยวชาวอินเดียของเมืองพัทยามีด้านใดบ้างและมีลักษณะอย่างไร

จากประเด็นคำถามของงานวิจัยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำการวิจัยด้านความพร้อมหรือศักยภาพด้านต่าง ๆ ของเมืองพัทยาลงถึงความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในการที่รองรับการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวอินเดีย อาทิ ด้านสถานประกอบการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของที่พัก/โรงแรม ร้านอาหาร ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจขนส่งในเขตเมืองพัทยา รวมทั้งศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวอินเดีย ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้ในการกำหนดและขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเมืองพัทยา ซึ่งเป็นแหล่งเศรษฐกิจสำคัญของประเทศไทยสู่การเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวอินเดียในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกตามแนวนโยบายของรัฐบาลต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความพร้อมของสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในการรองรับการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค ผลกระทบ และความต้องการของสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการเปิดรับนักท่องเที่ยวชาวอินเดียของเมืองพัทยา
3. เพื่อศึกษาแนวทางและมาตรการส่งเสริมความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดียให้แก่เมืองพัทยา

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมของสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการเปิดรับนักท่องเที่ยวของเมืองพัทยา
2. ทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา ผลกระทบ และความต้องการของสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการเปิดรับนักท่องเที่ยวของเมืองพัทยา
3. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เมืองพัทยาสามารถนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางตัดสินใจในการกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายการเปิดรับนักท่องเที่ยว รวมถึงกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดชลบุรี สามารถนำไปใช้ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การเปิดรับนักท่องเที่ยวอินเดีย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา: ศึกษาความพร้อม ปัญหาและอุปสรรค รวมถึงแนวทางและมาตรการส่งเสริมความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดียให้แก่เมืองพัทยา ในประเด็นโรงแรม/ที่พัก ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจนันทนาการ รวมถึงธุรกิจขนส่ง

ขอบเขตด้านพื้นที่: ศึกษาในพื้นที่ของเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย ตำบลหนองปรือ ตำบลหนองปลาไหล ตำบลห้วยใหญ่ ตำบลนาเกลือ

ขอบเขตด้านประชากร: 1) การสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกในกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว จำนวน 10 คน หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 5 คน ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวจำนวน 10 คน และนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย จำนวน 10 คน 2) แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้บริหารสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย จำนวน 100 คน

ขอบเขตด้านระยะเวลา งานวิจัยนี้ทำการศึกษา ตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2566 – มิถุนายน 2567

ทบทวนแนวคิด

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

เมื่อกล่าวถึงการท่องเที่ยวสิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจคือ นักท่องเที่ยว หมายถึง บุคคลที่เดินทางอยู่ในประเทศหนึ่งประเทศใดที่มีบ้านเมืองที่อาศัยอยู่เป็นประจำ เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง โดยบุคคลที่นับเป็นนักท่องเที่ยว ได้แก่ (1) ผู้ที่เดินทางเพื่อพักผ่อนใจหรือเพื่อสุขภาพ (2) ผู้ที่เดินทางไปประชุมหรือประกอบการกิจอย่างใดอย่างหนึ่ง (3) ผู้ที่เดินทางเพื่อทำธุรกิจการค้าบางประการ และ (4) ผู้ที่เดินทางมากับเรือที่เปลี่ยวตากับทิวทัศน์สองฝั่งน้ำ แม้จะแวะพักอยู่น้อยกว่า 24 ชั่วโมงก็ตาม (The League of Nations, 1937)

ในขณะที่พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปี พ.ศ. 2522 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายของนักท่องเที่ยวไว้ว่า หมายถึง บุคคลที่เดินทางจากท้องถิ่นอันเป็นถิ่นที่อยู่โดยปกติของตนไปยังท้องถิ่นอื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจ และด้วยวัตถุประสงค์ที่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ (Tourism Authority of Thailand Act B.E. 2522 (1979), 1979)

ความหมายข้างต้น มีความคล้ายคลึงกับทัศนะของนักวิชาการหลายท่านที่ได้ให้ความหมายของนักท่องเที่ยวไว้อย่าง Maneenet (2010) Jutakorn and Charoensuksai (2009) Suwanphimon (2005) กล่าวว่า นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่เดินทางจากถิ่นพำนักที่อาศัยไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราวเป็นเวลาอย่างน้อย 24 ชั่วโมงขึ้นไป ด้วยความสมัครใจ และมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางที่แตกต่างกัน แต่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ที่จุดหมายปลายทาง ซึ่งนักท่องเที่ยวถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว โดยองค์การการท่องเที่ยวโลกได้ให้ความหมายของนักท่องเที่ยวโดยเสนอแนะให้ประเทศสมาชิกใช้คำว่า ผู้มาเยือน (Visitor)

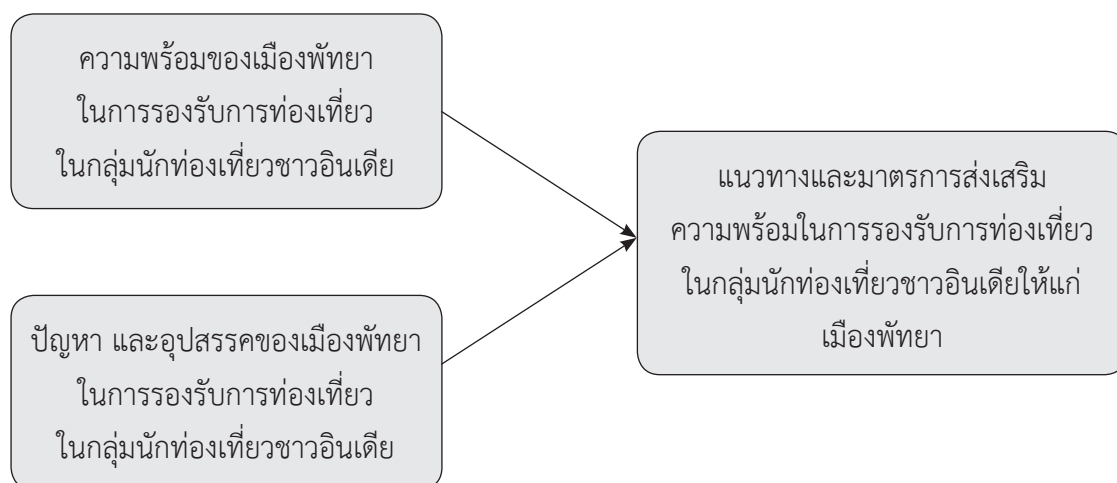
อำนาจหน้าที่เมืองพัทยา

เมืองพัทยามีลักษณะของการปกครองคล้ายคลึงกันกับการปกครองรูปแบบเทศบาลนครที่มีลักษณะของความเป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ภายในเขตจังหวัดและภายในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ด้วยเหตุผลของการเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของประเทศไทยกฎหมายจัดตั้งเมืองพัทยา จึงได้กำหนดอำนาจหน้าที่บางประการไว้เป็นการเฉพาะสำหรับเมืองพัทยา เพื่อให้เหมาะสมกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการจัดตั้งเมืองพัทยา รวมถึงให้มีอำนาจหน้าที่บางประการซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันกับอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานครตามที่กฎหมายจัดตั้งกรุงเทพมหานครได้กำหนดไว้ (Kayanha, 2022)

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเมืองพัทยาให้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการในเขตเมืองพัทยา สามารถสรุปในภาพรวมได้แก่ การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ การคุ้มครองและดูแลรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน การวางผังเมืองและการควบคุมการก่อสร้าง การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและการปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม การจัดการจราจร การส่งเสริมและสนับสนุนสถานีดำรงและหน่วยงานอื่น การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง การกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลและการบำบัดน้ำเสีย การจัดให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา การจัดให้มีการควบคุมตลาดท่าเทียบเรือและที่จอดรถ การควบคุมอนามัยและความปลอดภัยในร้านจำหน่ายอาหารโรงมหรสพและสถานบริการอื่น การควบคุมและส่งเสริมกิจการท่องเที่ยว การบำรุงรักษาศิลปจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นของเทศบาลนครหรือของเมืองพัทยา (Pattaya City Administration Act B.E. 2542 (1999), 1999)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว อำนาจหน้าที่เมืองพัทยา สามารถนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์

ระเบียบวิธีวิจัย

แนวทางการศึกษา: การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพร้อม ปัญหา และอุปสรรค รวมถึงแนวทางและมาตรการส่งเสริมความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดียให้แก่เมืองพัทยา เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-methods Research) 1) เชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และ 2) เชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเข้ามาเสริมการอธิบายในการวิจัยครั้งนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง: ประชากรกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว จำนวน 10 คน หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 5 คน ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวจำนวน 10 คน และนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย จำนวน 10 คน

การตรวจสอบเครื่องมือ: แบบสัมภาษณ์ รวมถึงแบบสอบถาม มีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ผู้เชี่ยวชาญ 4 ท่าน ให้มีความตรงเชิงเนื้อหาและมีความครบถ้วนสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับประเด็นหลักของเนื้อหาตามวิธีการของ Rovinelli and Hambleton (1976)

การวิเคราะห์ข้อมูล: ทำการวิเคราะห์ความพร้อมของเมืองพัทยาในการรองรับการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย 1) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) โดยจำแนกประเภทข้อมูลออกเป็นประเด็นย่อย ๆ ในเรื่องการนำนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดียไปปฏิบัติ 2) วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของเมืองพัทยาในการรองรับการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการจำแนกประเภทข้อมูลปัญหา และอุปสรรคในการนำนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดียไปปฏิบัติ ทำให้ได้ประเภทของปัญหา และอุปสรรคในการนำนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดียไปปฏิบัติ 3) วิเคราะห์แนวทางและมาตรการส่งเสริมความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดียให้แก่เมืองพัทยาใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการจำแนกประเภทข้อมูล แนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการนำนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดียไปปฏิบัติในเมืองพัทยา

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. พร้อมของเมืองพัทยาในการรองรับการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย

สถานประกอบการที่มีความพร้อมส่วนใหญ่เป็นประเภทร้านอาหาร รองลงมาเป็นโรงแรม/ ที่พัก โดยตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเจ้าของกิจการ รองลงมาคือ ผู้จัดการ ประสบการณ์การทำงานกับสถานประกอบการของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือ 6-10 ปี รองลงมา มีประสบการณ์ 11-15 ปี

กลุ่มผู้ประกอบการและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือกลุ่มผู้บริหาร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ด้านแหล่งท่องเที่ยวในเมืองพัทยามีความพร้อม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีความพร้อม ด้านโรงแรม/ ที่พักในเมืองพัทยามีความพร้อม ด้านร้านอาหารในเมืองพัทยาในภาพรวมมีความพร้อม ด้านธุรกิจนำเที่ยวในเมืองพัทยามีความพร้อม และด้านการขนส่งในเมืองพัทยามีความพร้อม และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1) ความพร้อมด้านแหล่งท่องเที่ยวในเมืองพัทยา อันดับแรกคือ หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว ดำเนินการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้สวยงามอยู่เสมอ รองลงมาคือ ในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญมีบุคลากร ผู้ให้บริการที่มีความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศกับนักท่องเที่ยว หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบการท่องเที่ยว ได้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาท่องเที่ยวอยู่เสมอ หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบการท่องเที่ยว มีการวางแผนระยะยาวในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณแหล่งท่องเที่ยว และอันดับสุดท้าย คือ แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมีความปลอดภัยและไม่มีมลพิษ

2) ความพร้อมด้านโรงแรม/ที่พักในเมืองพัทยา อันดับแรกคือ โรงแรม/ที่พักไม่มีกิจกรรมการพนัน เช่น คาสิโน ตู้สล็อต เป็นต้น ภายในที่พัก/โรงแรม รองลงมาคือ โรงแรม/ที่พักมีการจัดบริการอาหารอินเดียสำหรับนักท่องเที่ยว และอันดับสุดท้ายคือ โรงแรม/ที่พักมีการแยกสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับให้บริการนักท่องเที่ยวชาย-หญิง เช่น สระว่ายน้ำ สปา ฟิตเนส เป็นต้น

3) ความพร้อมด้านร้านอาหารในเมืองพัทยา อันดับแรกคือ ร้านอาหารไม่มีวัสดุ/อุปกรณ์ที่เป็นอันตราย อยู่ภายในครัว รองลงมาคือ ภาชนะสำหรับใช้ในการปรุงอาหาร และจัดเก็บอาหารที่ปรุงเสร็จแล้วในร้านอาหารเป็นไปตาม มาตรฐาน และอันดับสุดท้ายคือ ร้านอาหารมีกระบวนการผลิตอาหารที่ถูกต้องตามหลักมาตรฐาน

4) ความพร้อมการนำเที่ยวในเมืองพัทยา ที่มีค่าเฉลี่ยสูงเป็น อันดับแรกคือ ธุรกิจนำเที่ยวของท่านมีพนักงาน ที่มีความสามารถในการสื่อสารภาษาต่างประเทศได้ดี รองลงมาคือ ธุรกิจนำเที่ยวของท่านมีการใช้พนักงานที่เป็นคนอินเดีย มาให้บริการแก่นักท่องเที่ยวชาวอินเดีย และอันดับสุดท้ายคือ ธุรกิจนำเที่ยวของท่านมีการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้อง กับนักท่องเที่ยวอินเดีย

5) ความพร้อมด้านการขนส่งในเมืองพัทยา อันดับแรกคือ ท่านได้มีการจัดยานพาหนะ เช่น เครื่องบินโดยสาร รถยนต์โดยสาร และเรือโดยสาร เป็นต้น ที่เหมาะสมไว้ให้บริการนักท่องเที่ยวอินเดีย รองลงมาคือ ธุรกิจขนส่ง มีการจัดตาราง เวลาการเดินทางที่แน่นอน และอันดับสุดท้ายคือ ท่านได้จัดให้มีสื่อบันเทิงแบบ ไว้ให้บริการนักท่องเที่ยวอินเดียบนยานพาหนะ ในช่วงระหว่างการเดินทาง

2. ปัญหาและอุปสรรคของเมืองพัทยาในการรองรับการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย

พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของเมืองพัทยามี 6 ด้านที่สำคัญคือ 1) ด้านแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 3) ด้านร้านอาหาร 4) ด้านธุรกิจนำเที่ยว และ 5) ด้านการขนส่ง กล่าวคือ

1) ด้านแหล่งท่องเที่ยว “...ยังขาดแคลนบุคลากรที่มีความเข้าใจในหลักการทางศาสนาฮินดูที่ถูกต้อง ขาดบุคลากรที่สามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศได้ ขาดหน่วยงานที่สนับสนุนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นมิตร กับนักท่องเที่ยวอินเดีย ขาดหน่วยงานที่มีความรู้ความสามารถและความเข้าใจในการให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักปฏิบัติ ตามหลักฮินดู ขาดการจัดการงบประมาณในการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวให้เป็นมิตร หรือสอดคล้องกับการท่องเที่ยวอินเดีย ขาดการจัดการงบประมาณในการจัดการพื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นมิตร กับนักท่องเที่ยวอินเดีย และ ขาดการจัดการงบประมาณในพัฒนาบุคลากรด้านภาษา และความเข้าใจในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวชาวอินเดียได้อย่างถูกต้อง...” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 24 กุมภาพันธ์ 2567)

2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก “...โรงแรม/ ที่พักขาดความเข้าใจในการจัดการพื้นที่โรงแรม/ ที่พัก ที่ถูกต้อง ตามหลักการฮินดู มีพื้นที่จำกัดในการปรับปรุงเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอินเดีย มีสถาปัตยกรรมที่เน้นเชิงศาสนาและมีรูปปั้น ที่ขัดต่อหลักการฮินดู มีสถานบันเทิงภายในบริเวณที่พัก และยังขาดประสบการณ์และความเข้าใจในการจัดการสถานที่ ให้เป็นมิตรกับชาวอินเดีย...” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 24 กุมภาพันธ์ 2567)

3) ด้านร้านอาหาร “...บุคลากรที่ให้บริการในร้านอาหารที่ไม่ใช่ชาวอินเดียยังมีความเข้าใจในหลักการให้บริการ ตามหลักการฮินดูน้อย บางส่วนยังมองว่ามีความยุ่งยากในการให้บริการและการจัดการร้านอาหารให้เป็นไปตามหลักการฮินดู การจัดหาพ่อครัว/ แม่ครัว ผู้จัดการ หรือพนักงานที่เป็นชาวอินเดียเป็นเรื่องยาก ร้านอาหารยังขาดความเข้าใจในการจัดการ ครัวอินเดีย หรือการจัดการร้านอาหารให้เป็นไปตามหลักการฮินดู ร้านอาหารยังรู้สึกถึงกระบวนการและการจัดการที่ยุ่งยาก ในการปรับเปลี่ยนร้านอาหารให้เป็นร้านอาหารอินเดีย ต้นทุนของวัตถุดิบที่เป็นอินเดียมีราคาสูงกว่าวัตถุดิบทั่วไป ขาดหน่วยงาน ที่ส่งเสริมและให้ความรู้เรื่องการจัดการร้านอาหารอินเดียที่ชัดเจน (9) ขาดหน่วยงานหรือผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการปรับปรุง วัตถุดิบอาหารพื้นเมืองเหนือให้คงความเป็นอัตลักษณ์และเป็นไปตามหลักการฮินดู...”

4) ด้านธุรกิจนำเที่ยว “...บริษัทนำเที่ยวขาดประสบการณ์ในการให้บริการนำเที่ยว หรือจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว สำหรับชาวอินเดีย ขาดหน่วยงานที่มีความรู้ความเข้าใจที่สามารถให้คำแนะนำในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับ นักท่องเที่ยวชาวอินเดีย ขาดการจัดการภาคีเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวอินเดียทั้งระดับจังหวัด และระดับประเทศ ขาดข้อมูล

ในการสนับสนุนให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวอินเดียที่ถูกต้อง ขาดข้อมูลการเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดียที่มีความสนใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวยังเมืองพัทยา และขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐทั้งการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร บุคลากร (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 24 กุมภาพันธ์ 2567)

5) ปัญหาและอุปสรรคด้านการขนส่ง “...บุคลากรที่ให้บริการสถานีขนส่งโดยสารสาธารณะสาธารณะทางบก ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวหลักปฏิบัติของชาวอินเดียที่ถูกต้อง บุคลากรที่ให้บริการสถานีขนส่งโดยสารสาธารณะสาธารณะทางรถไฟ ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวหลักปฏิบัติของชาวอินเดียที่ถูกต้อง และบุคลากรที่ให้บริการบริเวณสถานีขนส่งทางบก และสถานีรถไฟยังสื่อสารภาษาต่างประเทศได้น้อย (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 24 กุมภาพันธ์ 2567)

3. แนวทางและมาตรการส่งเสริมความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย

1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ในประเด็นการขนส่งควรปรับปรุงระบบการขนส่งสาธารณะ เช่น รถบัสหรือรถสองแถวให้สะดวกและปลอดภัย รวมถึงการเพิ่มเส้นทางเชื่อมต่อจากสนามบินถึงพัทยา ส่วนประเด็นที่พักควรส่งเสริมการสร้างโรงแรมหรือที่พักที่ตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย เช่น ห้องอาหารอินเดีย หรือบริการที่เป็นเอกลักษณ์

2) การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ในประเด็นกิจกรรมทางวัฒนธรรม จัดกิจกรรมหรือเทศกาลที่แสดงถึงวัฒนธรรมอินเดีย เช่น การแสดงดนตรี การเต้นรำ หรือเทศกาลสำคัญของอินเดีย ส่วนประเด็นการอบรมเจ้าหน้าที่ควรจัดอบรมให้กับพนักงานในอุตสาหกรรมบริการ เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวอินเดีย

3) การส่งเสริมอาหารและบริการอาหารอินเดีย ส่งเสริมให้ร้านอาหารในพัทยาเสนออาหารอินเดียที่หลากหลายและมีคุณภาพ เช่น การใช้วัตถุดิบสดใหม่ ส่วนด้านบริการที่เป็นมิตรควรส่งเสริมให้ร้านค้าและโรงแรมมีบริการที่เป็นมิตรและเข้าใจในวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวอินเดีย

4) การตลาดและการประชาสัมพันธ์การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย ควรใช้สื่อสังคมออนไลน์และแพลตฟอร์มออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์เมืองพัทยาให้กับนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย การร่วมมือกับบริษัททัวร์ผ่านสร้างความร่วมมือกับบริษัททัวร์ในอินเดียเพื่อเสนอแพ็คเกจทัวร์ที่ดึงดูด

5) การจัดการปัญหาความปลอดภัย ควรส่งเสริมมาตรการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่ท่องเที่ยว เช่น การจัดตั้งจุดตรวจสอบความปลอดภัย หรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม

6) การสนับสนุนด้านข้อมูล เช่น แผนที่และข้อมูลท่องเที่ยวควรจัดทำแผนที่และข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในพัทยาในภาษาที่เข้าใจง่าย เช่น ภาษาอังกฤษและภาษาฮินดี ขณะที่ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยวควรสร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพัทยา

7) การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวควรสร้างความร่วมมือผ่านส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างธุรกิจ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ร้านอาหาร และสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและโปรโมชั่น

8) การจัดกิจกรรมพิเศษ ควรจัดเวิร์คช็อปสอนทำอาหารอินเดียหรือการแสดงศิลปะพื้นบ้าน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้วัฒนธรรมอินเดียในขณะที่เยี่ยมชมพัทยา ส่วนการจัดทัวร์พิเศษควรเสนอตัวเลือกทัวร์ที่เน้นประสบการณ์เฉพาะ เช่น ทัวร์ชิมอาหารอินเดียหรือทัวร์วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอินเดีย

9) การปรับตัวต่อความต้องการเฉพาะ ควรให้บริการพิเศษด้วยการเสนอเมนูอาหารมังสวิรัตหรืออาหารฮาลาล เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวอินเดียที่มีข้อจำกัดในการกิน พร้อมบริการต้อนรับพิเศษด้วยจัดเตรียมบริการต้อนรับพิเศษ เช่น การให้คำแนะนำในภาษาท้องถิ่นหรือภาษาฮินดี

10) การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร การสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น เช่น การตลาดแบบชุมชน

11) การใช้เทคโนโลยี แอปพลิเคชันท่องเที่ยว พัฒนาแอปพลิเคชันที่ให้ข้อมูลการท่องเที่ยว เช่น แผนที่ร้านอาหาร สถานที่ท่องเที่ยว และการจองที่พัก การตลาดออนไลน์ ใช้การโฆษณาออนไลน์ที่เน้นกลุ่มเป้าหมายชาวอินเดีย เช่น ผ่าน Google Ads หรือ Facebook Ads

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความพร้อมของเมืองพัทยาในการรองรับการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย มีความพร้อมทั้งแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวก ขัดแย้งกับงานวิจัยของ Wankrairung (2018) ที่พบว่า แม้ว่าการบริการในพืทยามีคุณภาพ แต่ยังมีข้อบกพร่องในเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวอินเดียที่ต้องการบริการเฉพาะด้าน เช่น ความรู้เรื่องอาหารฮาลาลและการให้บริการที่เป็นมิตรต่อครอบครัว และขัดแย้งกับงานวิจัยของ Sanedee (2022) ที่พบว่า พัทยามีโครงสร้างพื้นฐานที่ดี แต่ยังขาดการเข้าถึงสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวเฉพาะ เช่น ผู้สูงอายุและผู้มีความต้องการพิเศษ โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับเมืองท่องเที่ยวอื่น ๆ ในภูมิภาค แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Aroman (2023) ที่พบว่า ความหลากหลายของอาหารเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย โดยพัทยายังมีร้านอาหารอินเดียน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้เต็มที่เมื่อเปรียบเทียบกับเมืองใหญ่เช่น กรุงเทพฯ และยังสอดคล้องกับ Hirunlertteeratom et al. (2024) ที่พบว่า แม้ว่าพัทยามีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพ แต่การเข้าถึงและการตลาดที่มุ่งเน้นไปยังนักท่องเที่ยวชาวอินเดียยังไม่เพียงพอ ซึ่งควรพัฒนากลยุทธ์ที่เน้นกลุ่มนี้โดยเฉพาะ และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ Kongjanand and Kaewnuch (2024) ที่พบว่า มาตรการความปลอดภัยในพัทยาเป็นที่น่าพอใจ แต่ยังต้องมีการสื่อสารที่ชัดเจนเกี่ยวกับความปลอดภัยเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย

2. ปัญหาและอุปสรรคของเมืองพัทยาในการรองรับการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดียยังคงมีปัญหาละหว่างของบุคลากรและกระบวนการจัดการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Dangkhaw and Langprasert (2021) ที่พบว่า ปัญหาการบริการที่ยังไม่เข้าถึงความต้องการเฉพาะของนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย เช่น การขาดความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและความต้องการด้านอาหาร โดยเฉพาะในร้านอาหารที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการอาหารฮาลาลได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wankrairung (2018) ที่พบว่า พัทยามีปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การขนส่งที่ไม่สะดวก ทำให้เกิดความยุ่งยากในการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวและบริการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Aroman, (2023) ที่พบว่า อุปสรรคทางวัฒนธรรมที่ทำให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวชาวอินเดียไม่เต็มที่ เช่น ความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่าง และการขาดข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phumiworrarnunee and Thammabutr (2021) ที่พบว่า การตลาดในพัทยายังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดียได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะการใช้สื่อที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งส่งผลให้พลาดโอกาสในการดึงดูดนักท่องเที่ยว

3. แนวทางและมาตรการส่งเสริมความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดียให้แก่เมืองพัทยา เมืองพัทยามีการกำหนดแนวทางมาตรการในการรองรับนักท่องเที่ยวอินเดีย ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน การตลาด การประชาสัมพันธ์ ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่บริการต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wiyaporn (2020) ที่พบว่า เมืองพัทยามีการฝึกอบรมพนักงานในภาคการบริการเพื่อให้เข้าใจวัฒนธรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย โดยยกตัวอย่างการสร้างโปรแกรมอบรมที่เน้นการให้บริการที่ตอบโจทย์เฉพาะกลุ่ม และสอดคล้องกับงานวิจัย

ของ Wankrairung (2018) ที่พบว่า เมืองพัทยามีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การขนส่งและการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อให้มีความสะดวกและปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวอินเดีย โดยมีการเสนอแนวทางในการจัดทำเส้นทางรถบัสที่เชื่อมโยงสถานที่สำคัญ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bunrangsee and Pasunon (2024) ที่พบว่า การมีอาหารที่หลากหลายเป็นสิ่งสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย และเสนอแนวทางให้มีการส่งเสริมอาหารอินเดียในร้านอาหารและจัดกิจกรรม เช่น เทศกาลอาหารอินเดียเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wiyaporn (2020) ที่พบว่า เมืองพัทยามีการใช้โซเชียลมีเดียและการตลาดดิจิทัลเพื่อเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย โดยเน้นการสร้างเนื้อหาที่ตรงกับความสนใจและวัฒนธรรมของกลุ่มเป้าหมาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Punthung (2018) ที่พบว่า ความสำคัญของมาตรการด้านความปลอดภัย โดยเสนอให้มีการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้ข้อมูลที่ชัดเจนและทันสมัยเกี่ยวกับความปลอดภัยในพัทยา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เมืองพัทยาควรสร้างโปรแกรมอบรมสำหรับพนักงานในอุตสาหกรรมบริการ โดยเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย
2. เมืองพัทยาควรสร้างทีมบริการที่สามารถสื่อสารภาษาฮินดีหรือภาษาท้องถิ่นอื่น ๆ เพื่อช่วยในการต้อนรับ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เมืองพัทยาควรปรับปรุงระบบขนส่งสาธารณะ เช่น รถบัสที่เชื่อมต่อสถานที่ท่องเที่ยวหลัก รวมถึงการจัดทำแผนที่และสัญลักษณ์ที่เข้าใจง่าย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สร้างหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับพนักงานในภาคบริการ เพื่อให้เข้าใจวัฒนธรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวอินเดีย รวมถึงการเรียนรู้ภาษาเบื้องต้น
2. สนับสนุนการพัฒนาร้านอาหารที่เสนออาหารไทย-อินเดียที่ผสมผสานกัน เพื่อสร้างความหลากหลายในการเลือกอาหาร
3. สร้างแอปพลิเคชันที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว ร้านอาหาร และกิจกรรม พร้อมฟังก์ชันแปลภาษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จัดทำแบบสอบถามหรือสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวอินเดียเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกในพัทยา
2. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอความต้องการเฉพาะของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ เช่น อาหาร วัฒนธรรม และกิจกรรมที่สนใจ
3. ทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบความพร้อมของพัทยากับเมืองท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีนักท่องเที่ยวชาวอินเดียเข้ามา เช่น กรุงเทพฯ หรือภูเก็ต เพื่อหาจุดแข็งและจุดอ่อน

REFERENCES

- Act on Rules for Public Administration of Pattaya City B.E. 2542 (1997). <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2542/A/120/21.PDF>
- Aroman, B. (2023). Approaches for supporting to South Asian tourists in less visited provinces: Case studies in Chanthaburi, Trat, Phatthalung and Trang. **Journal of Thai Hospitality and Tourism**, 18(2), 62-74.
- Bangkokbiznews. (2024). **Tourist groups in Thailand in 2024 new high 2 million people**. <https://www.bangkokbiznews.com/business/business/1134443>
- Bunrangsee P., & Pasunon P. (2024). Food tourism and experience economy through food festival: A documentary research for proposing a research framework. **Journal of Roi Kaensarn Academi**, 9(11), 83-105.
- Dangkhaw, N. & Langprasert, S. (2021). The development Thai food to halal food standards. **Journal of Yala Rajabhat University**, 18(1), 12-23.
- Hirunlertteeratorn, P., Phorkarthong, S., & Naigowit, T. (2024). Corporate image and corporate reputation perceptions toward Pattaya City Hall of the population in Pattaya and Thai tourists. **The Journal of Accounting Review Chiang Rai Rajabhat University**, 9(2), 58-76.
- Jutakorn, S., & Charoensuksai, J. (2009). **Tourists** (2nd Ed.). Thammasat University Press.
- Kayanha, A. (2022). **Local government**. Naphat Copy.
- Kongjanand, S., & Kaewnuch, K. (2024). Safety image, perception of safety and security in life and property among Thai tourists in Pattaya, Chonburi. **Journal of Roi Kaensarn Academi**, 9(11), 106-117
- Krungsribisonline. (2024). **The arrival of Indian tourists and opportunities for the Thai tourism sector**. <https://www.krungsri.com/th/plearn-plearn/indian-tourist-and-thailands-tourism-opportunity>
- Maneenet, T. (2010). **Thai studies for tourism**. Klang Nana Wittaya.
- Ministry of Tourism and Sports. (2560). **Ministry of Tourism and Sports strategies no.4 (B.E. 2017–2021)**. Ministry of Tourism and Sports.
- Ministry of Tourism and Sports. (2558). **Tourism statistics**. <https://www.mots.go.th/>
- Ministry of Tourism and Sports. (2567). **Tourism statistics in 2017**. <https://www.mots.go.th>
- Pattaya City. (2024). **Pattaya city information**. <https://pattaya.go.th>
- Phumiworramunee, S., & Thammabutr, A. (2021). Marketing mix factors community-based tourism a case study of elephant village Krapho sub-district Surin province. **Journal of Liberal Art of Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi**, 3(3), 226-240.
- Punthung, J. (2018). Tourism safety management in Pattaya city area. **Journal of Politics, Administration and Law**, 11(2), 509-534

- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1976). **On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity**. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association: California. April 19–23, 1976. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED121845.pdf>.
- Suwanphimon, K. (2005). **Tourists meaning**. Bangkok: Pearson Education Indo-China. **The League of Nations**. (1937). <https://www.britannica.com/topic/League-of-Nations>
- Tourism Authority of Thailand. (2024). **Tourism statistics in 2024**. <https://www.tat.or.th/th>
- Tourism Authority of Thailand Act B.E. 2522. (1979) . <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2522/A/072/1.PDF>
- Wiyaporn, W. (2020). Guildlines for development Pattaya to sustainable shopping tourism city of mainland Chinese Tourist. **Rajabhat Chiang Mai Research Journal**, 21(3), 228-249.
- Wankrairung, K. (2018). **Factors affecting the sustainable tourism development of Pattaya city**. [Master of political science] Thammasat University.
- Sanedee, P. (2022). “Pataya City”: Challenges in tourism development under Covid-19 pandemic. **Area Based Development University Journal**, 1(2), 1-10.
-

การพัฒนาแบบบริการการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี

DEVELOPMENT OF A NEW PUBLIC SERVICE (NPS) MODEL
FOR SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN PATHUM THANI PROVINCE

ประเสริฐศรี ศรีอักษรกุล* วนิดา ศิริworasakul และ พัชรี กล่อมเมือง
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Prasertsri Sriakharakul*, Wanida Siriworasakul and Patcharee Klommuang
Doctor of Public Administration, Program in Public Administration Faculty of Humanities and Social Sciences,
PhranakhonRajabhat University

*E-mail: madamfai_789@gmail.com

Received: 2025-11-14

Revised: 2025-12-16

Accepted: 2025-12-29

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) 3) ประสิทธิภาพของการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) และ 4) รูปแบบการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ที่เหมาะสม เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 35 คน และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เชิงปริมาณ คือ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ พื้นที่ครอบคลุมประชาชนในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 400 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลวิจัยพบว่า 1) การบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$) คือ องค์การบริหารส่วนตำบลมุ่งเน้นการสร้างชุมชนเข้มแข็งโดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมในการการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อชุมชน โดยมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำปรึกษาในการเขียนโครงการหรือ กิจกรรมอย่างเหมาะสม และมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการบริการสาธารณะ แนวใหม่ (NPS) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) คือ การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักธรรมาภิบาลมีผลต่อความสำเร็จของโครงการหรือกิจกรรมที่ชุมชนดำเนินการในด้านสภาพแวดล้อม งบประมาณ กฎระเบียบ เพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ 3) ประสิทธิภาพของการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43$) คือ องค์การบริหารส่วนตำบลส่งเสริมให้ประชาชนทุกภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม มีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ และ 4) รูปแบบการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ที่เหมาะสม คือ บุคลากรและประชาชนในชุมชนได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะความรู้ความเข้าใจในนโยบายและแนวทางการดำเนินงานแบบใหม่ ๆ สามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถบริหารจัดการงบประมาณ

อย่างถูกต้องและโปร่งใสอย่างมีอาชีพ ทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามกฎระเบียบและสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: รูปแบบ การบริการการสาธารณะแนวใหม่ องค์การบริหารส่วนตำบล ปทุมธานี ประสิทธิภาพการบริการสาธารณะแนวใหม่ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการบริการสาธารณะแนวใหม่

ABSTRACT

This research aimed to study: 1) New Public Service (NPS) 2) Factors related to novel Public Service (NPS) 3) The effectiveness of New Public Service (NPS), and 4) A suitable NPS model for Subdistrict Administrative Organizations (SAOs) in Pathum Thani Province. A mixed-methods approach was used, combining both qualitative and quantitative research. The qualitative data were collected through interviews with 35 key informants, who were the mayors of sub-district administrative organizations. The quantitative data were collected from a sample group, specifically a population of 400 people in Pathum Thani province. Statistical tools used included frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

Research findings: 1) New Public Service (NPS) was found to be at a moderate level ($\bar{X} = 3.42$). SAOs focus on building strong communities by encouraging public participation in community-related projects/activities, providing consultation on project planning, and applying technology to monitor and evaluate project outcomes effectively. 2) Factors related to novel Public Service (NPS) were found to be at a high level ($\bar{X} = 3.83$). The governance-based administration of SAOs contributes to the success of community-led projects/activities through effective management of the environment, budget, and regulations. 3) The effectiveness of NPS was at a moderate level ($\bar{X} = 3.43$). SAOs encourage participation from all sectors of the public, enhance understanding of relevant laws and regulations, and ensure that operations are conducted correctly and efficiently. 4) A suitable NPS model for Subdistrict Administrative Organizations (SAOs) in Pathum Thani Province includes: Community personnel and residents receive training and skill development in understanding new policies and operational guidelines. They are able to effectively utilize information technology in project and activity implementation, and manage budgets accurately, transparently, and professionally. This ensures that operations comply with regulations and truly meet the needs of the community.

Keywords: Model, New Public Service, Subdistrict Administrative Organization, Pathum Thani, The effectiveness of New Public Service, Factors related to novel Public Service.

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยง่าย ส่งผลให้พฤติกรรมการใช้ชีวิตประชาชนเปลี่ยนไป ประชาชนต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความคาดหวังว่าจะได้รับการดูแลที่ดีและบริการที่ดีจากภาครัฐ ซึ่งการส่งมอบบริการสาธารณะที่ดีนั้นก็เป็นหนึ่งในหน้าที่ของภาครัฐ แต่ภาพจำของประชาชนมองว่าระบบราชการไทย

ที่เปรียบเสมือนกระดูกสันหลังของชาตินั้นยังถูกมองว่าล้าหลัง กระบวนการทำงานล่าช้า หลายขั้นตอน เพราะมีโครงสร้างองค์กรขนาดใหญ่ และยึดติดลำดับชั้น บังคับบัญชา กับการทำงานยึดตามระเบียบไม่มีความยืดหยุ่น และขาดการมีส่วนร่วมประชาชน จึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ทันทั่วทั้งที่ ทั้งระบบราชการไทยยังเต็มไปด้วยระบบอุปถัมภ์เอื้อต่อการทุจริต ระบบราชการไทยจึงถูกมองว่าเป็นปัญหาสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพื่อแก้ปัญหาความเสื่อมถอยของระบบราชการ และตอบสนองความต้องการของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไป ภาครัฐจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนไปสู่องค์กรสมัยใหม่ เพื่อเพิ่มศักยภาพและความยืดหยุ่นให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ของเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์ การบริการสาธารณะแนวใหม่จึงมีความจำเป็นต่อความต้องการของประชาชน โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางให้สอดคล้องกระแสโลกที่ปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว (Denhardt & Denhardt, 2007)

การบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) มีรากฐานอยู่บนค่านิยมสำคัญของประชาธิปไตย ความเป็นพลเมือง และผลประโยชน์สาธารณะ ซึ่งการบริการในแนวนั้นเน้นให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมเป็นสำคัญ โดยการเปิดโอกาสให้ภาครัฐและภาคประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นในการกำหนดและดำเนินการบริการ การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้มุ่งเน้นวัดผลได้โดยตรง แต่เน้นคุณภาพและความเหมาะสมของการบริการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ตามแนวคิดนี้นักบริหารและข้าราชการไม่ใช่เพียงผู้ส่งมอบบริการหรือควบคุมเท่านั้น แต่ต้องเป็นผู้ฟังและสร้างความเข้าใจในความต้องการของประชาชน โดยการส่งมอบความเป็นประชาธิปไตยมากกว่าการให้บริการแบบเดิมที่เน้นความรวดเร็วและผลลัพธ์ทางธุรกิจอย่างเดียว จึงเป็นแนวคิดที่สนับสนุนให้เกิดการเจรจาและหาข้อตกลงร่วมในผลประโยชน์สาธารณะ ซึ่งไม่ใช่เพียงการรวบรวมผลประโยชน์ของแต่ละคนเข้าด้วยกันเท่านั้น แต่ต้องเป็นผลประโยชน์ร่วมกันของสังคม แนวคิดนี้ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการนำกลไกและเทคนิคของการบริหารธุรกิจมาใช้ในการบริหารภาครัฐ ทำให้ภาพรวมของการบริหารรัฐกิจกลายเป็นเหมือนการค้าในรูปแบร้านค้าทำหน้าที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า ซึ่งเน้นประสิทธิภาพและผลลัพธ์ระยะสั้นเป็นหลัก จนลดทอนความเป็นมนุษย์และความสำคัญของกฎระเบียบที่คุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชน อีกทั้งการเน้นกลไกตลาดและการควบคุมโดยภาครัฐ ส่งผลให้ความรับผิดชอบต่อสาธารณะของหน่วยงานเอกชนที่ทำหน้าที่แทนรัฐเกิดคำถามและปัญหาในด้านความรับผิดชอบต่อสาธารณะ และยังบั่นทอนค่านิยมของความเป็นพลเมืองและคุณค่าของภาครัฐในระบบประชาธิปไตย (Davies, 1983) ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี มีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานที่มีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับยุทธศาสตร์ในหลายมิติ ซึ่งในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทหลักในการพัฒนาท้องถิ่นในทุกด้าน เช่น เศรษฐกิจ สังคม มีการกำหนดทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาอย่างชัดเจน ได้แก่ 1) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบล 2) ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน 3) บทบาทในการส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน 4) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และ 5) พัฒนางค์กรให้มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ และนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ได้มีการประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) เพื่อยกระดับการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน แนวคิด NPS เน้นย้ำถึงบทบาทสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลตระหนักถึงความสำคัญของความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เริ่มจากกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างหลากหลายรูปแบบ เช่น การจัดเวทีประชาคมเพื่อรับฟังปัญหาและความคิดเห็นของประชาชน การสำรวจความคิดเห็น เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึก การเปิดช่องทางให้ประชาชนสามารถเสนอแนะและร้องเรียนผ่านหลากหลายช่องทาง รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและภาคีต่าง ๆ ในพื้นที่ การนำแนวคิด NPS

มาปรับใช้ในการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกหลายประการ ได้แก่ การตัดสินใจเชิงนโยบายและโครงการต่าง ๆ มีความสอดคล้องกับความต้องการและปัญหาของประชาชนอย่างแท้จริงทำให้การใช้งบประมาณและทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้เกิดความร่วมมือและความเข้าใจอันดีระหว่างภาครัฐและประชาชนในการแก้ไขปัญหาและขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน และมีการบริหารจัดการมีความโปร่งใสทำให้ประชาชนสามารถตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลได้อย่างใกล้ชิด ซึ่งเป็นการสร้างความไว้วางใจและส่งเสริมธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำแนวคิด NPS มาปรับให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องอาศัยความมุ่งมั่นและความต่อเนื่องในการดำเนินงานและจำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน และมีการส่งเสริมให้บุคลากรของ องค์การบริหารส่วนตำบลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง และช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้น ผู้วิจัยได้สนใจศึกษาการพัฒนากระบวนการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ซึ่งได้ประสบปัญหาและต้องมีการแก้ไขอย่างเร่งด่วน คือ ปัญหาความยากจนที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน ปัญหาสาธารณสุขโรคส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตประจำวันของประชาชน ปัญหาสาธารณสุขส่งผลกระทบต่อการรักษาพยาบาล การดูแลสุขภาพแลความเป็นอยู่ของประชาชน ปัญหาสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพโดยรวมของประชาชน ปัญหาการจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งกระแสการปฏิรูประบบบริหารภาครัฐส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงขององค์กรภาครัฐทุกส่วนรวมถึงองค์กรระดับท้องถิ่นทุกประเภท ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรหนึ่งจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทและบริบทของการทำงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงภายนอกในแง่มุมต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ซึ่งเป็นกลไกการบริหารที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนการบริหารงาน ทั้งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ และภารกิจให้เหลือเฉพาะที่จำเป็น โดยมีโครงสร้างการบริหารที่มีความยืดหยุ่นและคล่องตัว โดยการบริหารแบบมืออาชีพที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพและคุณภาพของผลลัพธ์มากขึ้น รวมถึงการใช้แผนกลยุทธ์ในการบริหารงานที่วัดผลสัมฤทธิ์ ซึ่งสามารถประเมินการทำงานได้โดยการใช้แผนงบประมาณที่เน้นผลสัมฤทธิ์ตามแผนกลยุทธ์ มีการปรับเปลี่ยนกฎระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีความยืดหยุ่นโดยแทนที่ด้วยหลักการบริหารจัดการที่ดี รวมทั้งการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมที่เน้นค่านิยมประโยชน์สาธารณะที่สร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริการการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการบริการการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี
4. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริการการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานีที่เหมาะสม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลในการกำหนดนโยบายการบริหารงานตามแนวคิด NPS และสามารถขยายผลไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ได้
2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล และเป็นแนวทางในการปรับปรุง กระบวนการประชาคมท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. เป็นแหล่งข้อมูลสำหรับนักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษา ในการศึกษาด้านการบริการภาครัฐแนวใหม่ และการพัฒนารูปแบบนโยบายสาธารณะ

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ซึ่งได้แบ่งออกเป็น 4 ขอบเขต คือ ขอบเขตด้านประชากร ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านพื้นที่ และขอบเขตด้านเวลา มีเนื้อหาและองค์ประกอบที่จะศึกษาดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ครอบคลุมองค์การบริหารส่วนตำบล 35 แห่ง ของจังหวัดปทุมธานี จำนวน 400 คน

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ นายองค์การบริหารส่วนตำบล 35 แห่ง ๆ ละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 35 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี เป็นการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่จะนำเข้ามาใช้ในการศึกษา คือ 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริการสาธารณะแนวใหม่ 2) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ 3) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล 4) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน 5) การจัดการนโยบายสาธารณะแนวใหม่ในต่างประเทศ 6) ข้อมูลเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานีและ 7) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

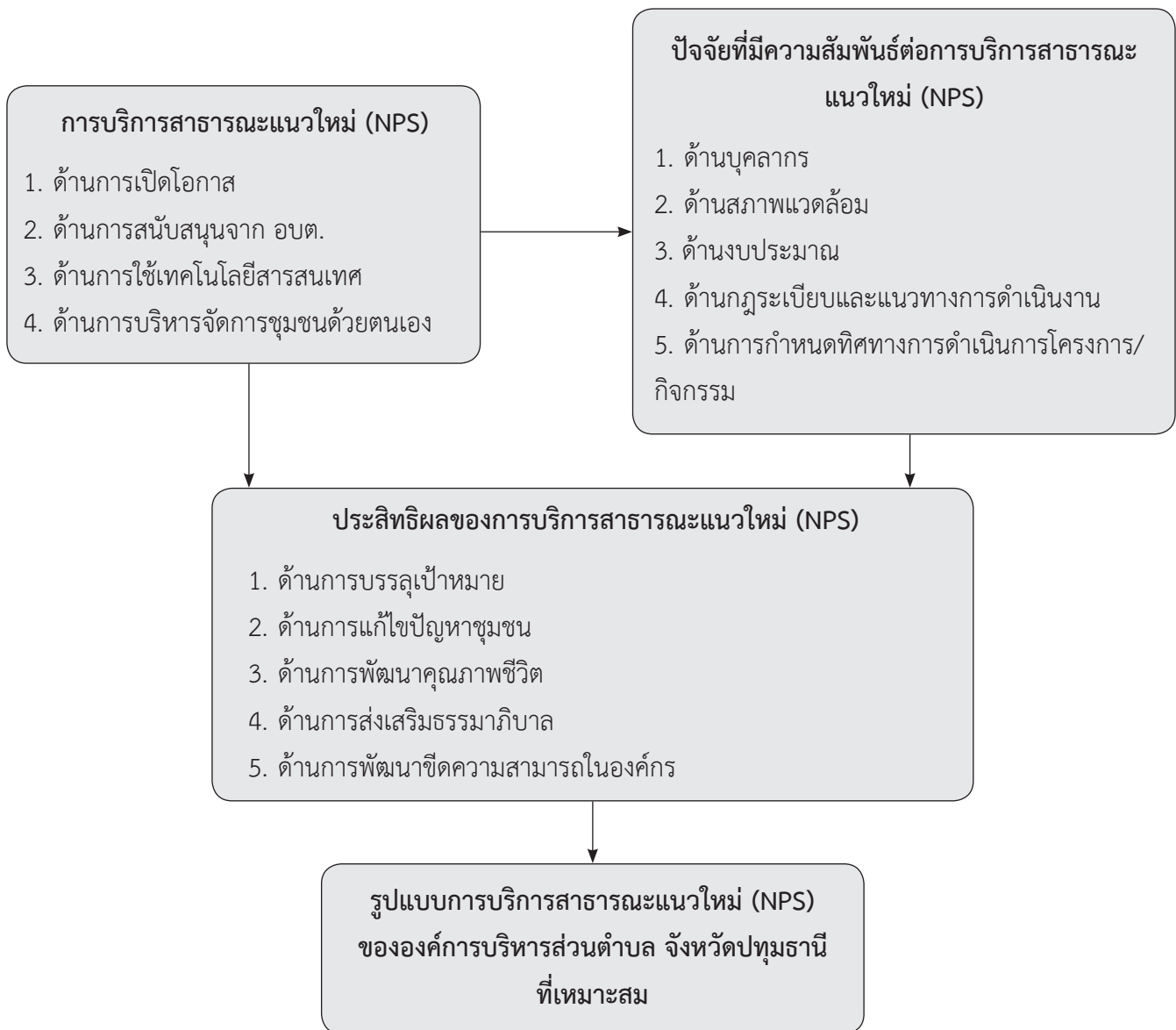
3. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการทำวิจัยในครั้งนี้ คือ พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล 37 แห่ง จังหวัดปทุมธานี

4. ขอบเขตด้านเวลา

ใช้ระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่ เดือนตุลาคม 2567 ถึง เดือนพฤศจิกายน 2568

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี โดยวิธีการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยด้านต่าง ๆ ในแต่ละประเด็นดังนี้

แหล่งข้อมูล

พื้นที่ศึกษาและประชากรในในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี และสัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 35 แห่ง ในจังหวัดปทุมธานี

ด้านเนื้อหา

ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี เป็นการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่จะนำเข้ามาใช้ในการศึกษาวิจัย คือ 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริการสาธารณะแนวใหม่ 2) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ 3) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพ 4) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน 5) การจัดการนโยบายสาธารณะแนวใหม่ในต่างประเทศ 6) ข้อมูลเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี และ 7) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ 1) แบบสัมภาษณ์ ที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย 2 ตอน และ 2) แบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นโดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทาง ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อหาความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน ซึ่งได้ค่าของสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ที่ .907

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 35 แห่ง 1 คน รวมทั้งสิ้น 35 คน ในจังหวัดปทุมธานี และการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการแจกแบบสอบถามประชาชนในพื้นที่ครอบคลุมองค์การบริหารส่วนตำบล 35 แห่ง ของจังหวัดปทุมธานี จำนวน 400 ชุด แล้วนำวันไปรับแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Thematic Analysis) การวิเคราะห์เนื้อหาสาระที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 35 แห่ง ของจังหวัดปทุมธานี และจัดเก็บข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามจากประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบล 35 จังหวัดปทุมธานี เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่ระบุไว้ตามวัตถุประสงค์และใช้การพรรณนาความในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้ไปหาข้อสรุป และตรวจสอบความถูกต้องโดยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งจะมีการพิจารณาจากข้อมูลการสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความคิดเห็นตรงกันอย่างน้อย 3 คนขึ้นไป รวมถึงเอกสารและข้อมูลจากการสังเกต แล้วนำมาสรุปตามประเด็นหลัก ประเด็นรอง และนำเสนอในเชิงพรรณนาต่อไป

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านเพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 266 คน คิดเป็นร้อยละ 66.50 ด้านอายุ ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 55 ปี จำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 52.25 ด้านการศึกษา ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 45.75 ด้านอาชีพ ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 ด้านรายได้ ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาท จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 41.50 และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนประมาณ 11 – 20 ปี จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 44.75

2. การบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม

การบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	ประเมิน	ลำดับ
1. ด้านการเปิดโอกาส	3.38	1.052	ปานกลาง	2
2. ด้านการสนับสนุนจาก อบต.	3.35	1.017	ปานกลาง	3
3. ด้านการใช้เทคโนโลยี	3.35	.815	ปานกลาง	3
4. ด้านการบริหารจัดการชุมชนด้วยตนเอง	3.61	1.001	มาก	1
รวม	3.42	.971	ปานกลาง	

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = .971) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านการบริหารจัดการชุมชนด้วยตนเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 1.001) และอันดับสุดท้ายด้านการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลและด้านการใช้เทคโนโลยี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = .815)

3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	ประเมิน	ลำดับ
1. ด้านบุคลากร	3.79	1.019	มาก	4
2. ด้านสภาพแวดล้อม	3.79	1.003	มาก	4
3. ด้านงบประมาณ	3.80	.893	มาก	3
4. ด้านกฎระเบียบและแนวทางการดำเนินงาน	3.92	.824	มาก	1
5. ด้านการกำหนดทิศทางการดำเนินการจัดโครงการ/กิจกรรม	3.83	.768	มาก	2
รวม	3.83	.904	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = .904) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านกฎระเบียบและแนวทางการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = .824) และอันดับสุดท้ายคือ ด้านบุคลากรและด้านสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 1.003)

4. ประสิทธิภาพของการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ประสิทธิภาพของการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม

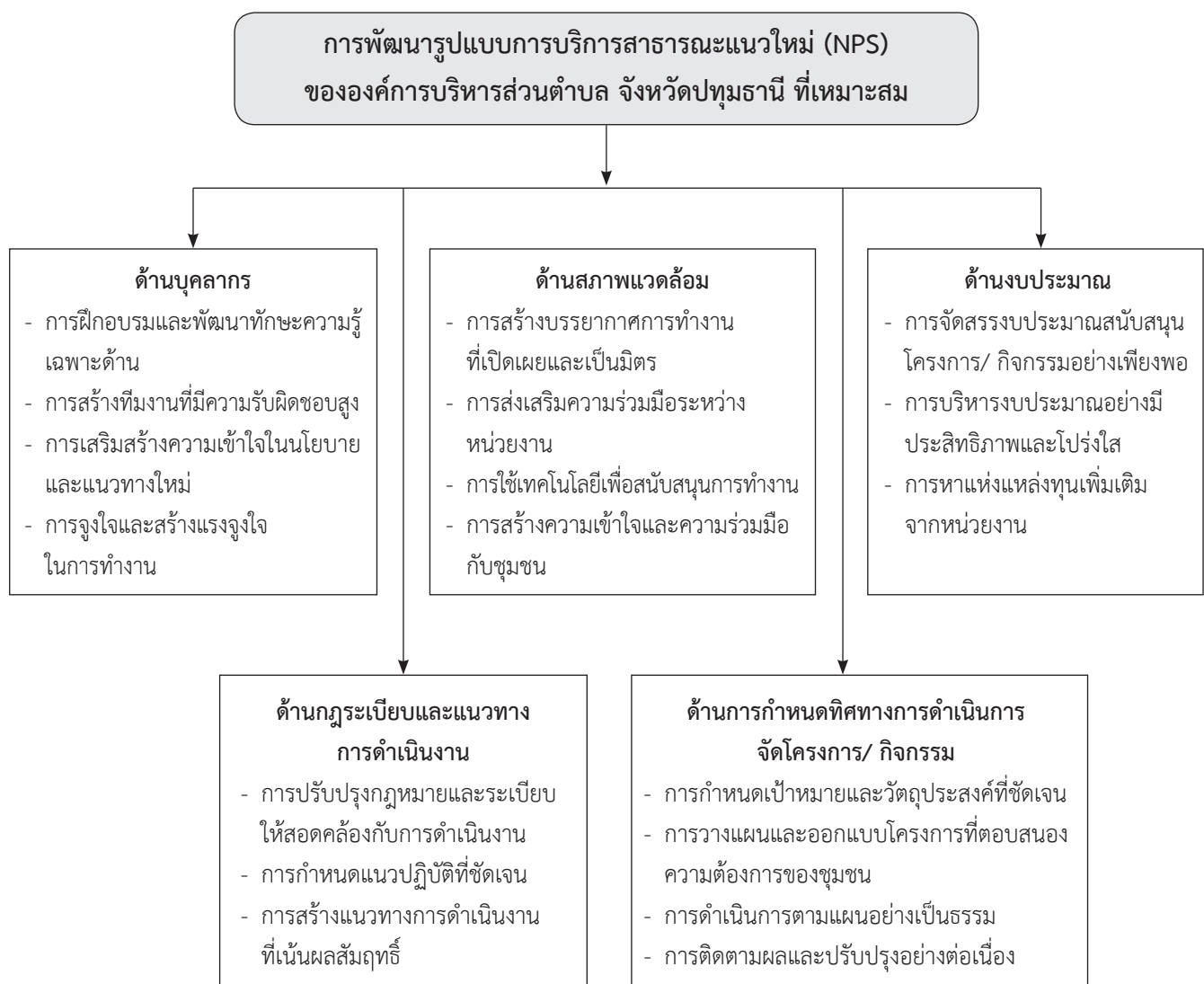
ประสิทธิภาพของการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	ประเมิน	ลำดับ
1. ด้านการบรรลุเป้าหมาย	3.61	.757	มาก	2
2. ด้านการแก้ไขปัญหาชุมชน	3.59	.850	มาก	3
3. ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต	3.71	.850	มาก	1
4. ด้านการส่งเสริมธรรมาภิบาล	3.57	1.049	มาก	4
5. ด้านการพัฒนาขีดความสามารถในองค์กร	3.51	.990	มาก	5
รวม	3.43	.630	ปานกลาง	

จากตารางที่ 3 พบว่า ประสิทธิภาพของการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = .630) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = .850) และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการพัฒนาขีดความสามารถในองค์กร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = .990)

5. การพัฒนารูปแบบการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี พบว่า ด้านการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล เน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งด้านงบประมาณและทรัพยากร รวมถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการระบุนโยบาย รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและตรงตามความต้องการของชุมชน เป็นการช่วยเสริมสร้างความโปร่งใสและความร่วมมือในทุกภาคส่วน เพื่อความยั่งยืนและพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพ ด้านปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพของการจัดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล บุคลากรมีความรู้ความสามารถและความมุ่งมั่นในการดำเนินงาน มีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมและความร่วมมือในชุมชน มีการสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอและจัดสรรอย่างเหมาะสม เพื่อสนับสนุนโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมาย มีกฎระเบียบและแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนและสนับสนุนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีการกำหนดทิศทางและวางแผนการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมอย่างชัดเจนและเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินโครงการหรือกิจกรรม

ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายที่เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและพัฒนาชุมชนได้เกิดความยั่งยืน และประสิทธิผลของการจัดการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล สามารถวัดได้จากหลายด้านการบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการดำเนินงานตามแผนและวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขปัญหาชุมชนได้ตรงจุดที่แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานสามารถตอบสนองความต้องการประชาชนในชุมชนได้อย่างแท้จริง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนเป็นเป้าหมายสูงสุดที่บ่งชี้ว่าสามารถสร้างเปลี่ยนแปลงเชิงบวกและความยั่งยืนให้กับชุมชนได้อย่างแท้จริง มีการส่งเสริมธรรมาภิบาลในการบริหารงานที่โปร่งใส มีความรับผิดชอบ และสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนได้ และมีการพัฒนาขีดความสามารถในองค์กรช่วยให้บุคลากรมีความรู้ ทักษะ และความพร้อมในการดำเนินงานต่อเนื่อง ทำให้การจัดการสาธารณะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมต่อชุมชนอย่างยั่งยืน

จากผลที่ได้ผู้วิจัยสามารถนำมาสรุปเป็นแผนภาพแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ที่เหมาะสม ได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 สรุปการพัฒนารูปแบบการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS)
ขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดปทุมธานี ที่เหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลของการวิจัยในครั้งนี้เป็นการนำผลการวิจัยที่ค้นพบข้อเท็จจริงแล้วนำมาอภิปรายผลที่สนับสนุนด้วยแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

จากวัตถุประสงค์การบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 4 ด้าน อภิปรายผลได้ดังนี้ 1) ด้านการเปิดโอกาส พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ รวมถึงการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในการระดมทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อชุมชนในการสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาท้องถิ่นให้ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Robinson M. (2015) กล่าวว่า การบริหารที่มุ่งเน้นความรับผิดชอบและสร้างความร่วมมือให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Denhardt and Denhardt (2000) กล่าวว่า การมุ่งเน้นความรับผิดชอบและสร้างความร่วมมือให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน 2) การสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษา มีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวปฏิบัติ กฎระเบียบ ข้อบังคับในการดำเนินการเขียนโครงการหรือกิจกรรมของชุมชนให้ประชาชนได้รับรู้ และมีการส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เพื่อให้การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Inthaprom W. (2022: 46). กล่าวว่า เจ้าหน้าที่รัฐต้องมีบทบาทในการให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อสร้างการรับรู้และสร้างผลประโยชน์ร่วมกัน และสอดคล้องกับแนวคิดของ Anderson, J. E. (2019) กล่าวว่า มุ่งหวังให้ภาครัฐเป็นผู้ให้บริการที่เน้นการตอบสนองความต้องการของประชาชน 3) ด้านการใช้เทคโนโลยี พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีการส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการกระบวนการวางแผนและบริหารจัดการ การติดตามและประเมินผล โครงการหรือกิจกรรมอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม เพื่อให้สามารถตรวจสอบผลการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gibson et al. (2006: 36 - 38) กล่าวว่า การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในองค์กร เพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจะต้องพัฒนาตนเองให้ทันกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปให้เกิดความคุ้มค่า และสอดคล้องกับแนวคิดของ Saraduangkwan T. (2020: 77) กล่าวว่า การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาบุคลากรในองค์กรและระบบงานต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถที่ทันต่อสถานการณ์โลก และ 4) ด้านการบริหารจัดการชุมชนด้วยตนเอง พบว่า เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดนโยบาย และดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยเน้นการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Denhardt and Denhardt (2007: 43) กล่าวว่า การดำเนินโครงการต่าง ๆ ต้องตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เพื่อเป็นการสร้างคุณค่าในตัวเอง และสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Kasemsuk J. (2011: 3-4) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับ เป็นการเสริมสร้างให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตัวเอง

จากวัตถุประสงค์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ผลต่อการจัดการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 5 ด้าน อภิปรายผลได้ดังนี้ 1) ด้านบุคลากร พบว่า บุคลากรของ อบต. มีทักษะความสามารถในการทำงานร่วมกับชุมชนได้เป็นอย่างดี มีการสื่อสาร ประสานงาน สร้างความเข้าใจ และมีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ทำให้มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินโครงการหรือ กิจกรรมที่ชุมชนดำเนินการเองประสบความสำเร็จได้ตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gibson and Others (1988: 812) กล่าวว่า บุคคล

ที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานได้ถูกต้อง ประสบความสำเร็จครบถ้วน ตามวัตถุประสงค์ช่วยทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ชุมชนมีการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมอยู่ภายใต้กฎระเบียบและวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพื่อเป็นแรงผลักดันให้ชุมชนเกิดการพัฒนาได้อย่างเข้มแข็ง และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Ketsuwan R. (2007: 18-19) กล่าวว่า การสร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนได้ตระหนักรู้ในเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงการส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุล 3) ด้านงบประมาณ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมไว้อย่างครอบคลุมและตรงตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งผลให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายและความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Tanchai W. (2016: 60-75) กล่าวว่า หน่วยงานตั้งงบประมาณสนับสนุนในการกิจต่าง ๆ ตามที่ชุมชนเขียนโครงการเสนอของบประมาณมาแต่ต้องเป็นโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น 4) ด้านกฎระเบียบและแนวทางการดำเนินงาน พบว่า มีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อบังคับ และแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยให้การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Denhardt and Denhardt (2007) กล่าวว่า การสร้างความเข้าใจในเรื่องของกฎระเบียบและแนวทางการปฏิบัติ เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนมีความรับผิดชอบร่วมกัน เป็นการสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชนอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับแนวคิดของ Inthaprom W. (2022: 46) กล่าวว่า การให้ความรู้ด้านกฎระเบียบ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนทำให้การดำเนินบรรลุเป้าหมาย และ 5) ด้านการกำหนดทิศทางการดำเนินการจัดโครงการหรือกิจกรรม พบว่า มีการวางแผนการบริหารความเสี่ยงไว้อย่างเป็นระบบและชัดเจน มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ทำให้ชุมชนสามารถดำเนินงานประสบความสำเร็จได้ตามทิศทางที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sukwirat S. (2014: 346-348) กล่าวว่า การกำหนดทิศทางและการวางแผนโครงการมีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ เพื่อให้สามารถดำเนินโครงการได้อย่างเป็นระเบียบและมีเป้าหมายชัดเจน

จากวัตถุประสงค์ประสิทธิผลของการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 5 ด้าน อภิปรายผลได้ดังนี้ 1) ด้านการบรรลุเป้าหมาย พบว่า โครงการหรือกิจกรรมที่ให้ชุมชนดำเนินการเองต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมอย่างเต็มที่ ที่ส่งผลให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายและทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Anantnavee P. (2008: 204) กล่าวว่า การบรรลุเป้าหมายในการจัดโครงการหรือกิจกรรมจะต้องดำเนินการตามกระบวนการที่เป็นระบบและมีความชัดเจน ต้องอาศัยความร่วมมือและความเข้าใจร่วมกันในชุมชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้โครงการหรือกิจกรรมบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด 2) ด้านการแก้ไขปัญหาชุมชน พบว่า การส่งเสริมความร่วมมือและความสามัคคีในชุมชน รวมถึงการสร้างโอกาสในการพัฒนาทักษะและความรู้ให้กับชุมชนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนสามารถร่วมมือกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและเกิดความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Chuaybamrung T. (2009) กล่าวว่า การให้ทุกภาคส่วนเข้ามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน ช่วยส่งผลให้ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงตามความต้องการและทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น 3) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่า การเพิ่มโอกาสให้ประชาชนในชุมชนมีสุขภาพร่างกายและจิตใจให้แข็งแรงทำให้ประชาชนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ

แนวคิดของ Sapphokchai O. (2016) กล่าวว่า ประชาชนและชุมชนมีทักษะความรู้ ความเข้าใจ และความเห็นชอบ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความรับผิดชอบต่อสังคมจึงเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง 4) ด้านการส่งเสริม ธรรมชาติพบ ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลได้ส่งเสริมการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่ชุมชนดำเนินการเองด้วยความเป็นธรรม เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความโปร่งใส ทำให้ประชาชนรู้สึกมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของร่วมกันในความสำเร็จในการพัฒนา ชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Saraduangkwan T. (2020: 77) กล่าวว่า การบริหารงานที่เน้นประชาชน เป็นศูนย์กลาง และยึดหลักธรรมาภิบาลและการกระจายอำนาจสู่พื้นที่ส่วนภูมิภาคเน้นการให้ประชาชนมีส่วนร่วม และสนองต่อการบริการให้มีความรวดเร็ว ถูกต้อง และตรวจสอบได้ และ 5) ด้านการพัฒนาขีดความสามารถในองค์กร พบว่า อบต. มีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมของชุมชน เพื่อให้การดำเนินโครงการ หรือ กิจกรรมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Koliba, Meek and Zia (2011) กล่าวว่า การให้ ความสำคัญกับการอบรมและพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร เพื่อให้สามารถบริหารจัดการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากวัตถุประสงค์การพัฒนารูปแบบการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัด ปทุมธานี ที่เหมาะสม จากผลการวิจัยมีดังนี้ คือ 1) การบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี มีทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการเปิดโอกาส พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเปิดโอกาสให้ประชาชน ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกถึงความต้องการกำหนดและจัดทำโครงการหรือ กิจกรรมพัฒนาชุมชน โดยมี การจัดประชาคมหมู่บ้านให้ประชาชนเขียนคำร้องในการเสนอโครงการหรือ กิจกรรมตามความต้องการของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Denhardt and Denhardt (2007: 65 - 81) กล่าวว่า เจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนมาสร้างเวที สาธารณะ เพื่อให้ประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องแสวงหาค่านิยมร่วมกันเกี่ยวกับผลประโยชน์สาธารณะ เพื่อนำไปสู่ การกำหนดนโยบายสาธารณะที่เหมาะสมในการสร้างความเท่าเทียมและเป็นธรรมให้กับสังคม (2) ด้านการสนับสนุน จากองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีการสนับสนุนงบประมาณและส่งเสริมในการสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวปฏิบัติ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับในการดำเนินงาน การติดตาม การประเมินผล มีเจ้าหน้าที่คอยให้ คำปรึกษาในการดำเนินการเขียนโครงการหรือ กิจกรรม เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fueangchan S. (2009: 86) กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพของประชาชนในชุมชน เพื่อเสริมสร้าง ความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนและจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสมตามความเหมาะสมของบริบทและความต้องการเฉพาะของแต่ละพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง (3) ด้านการใช้เทคโนโลยี พบว่า องค์การบริหาร ส่วนตำบลมีการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการวางแผนการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมอย่างชัดเจน เพื่อให้การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรและประชาชน ให้เข้ารับการอบรมพัฒนาทักษะความรู้ด้านการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดโครงการ หรือกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cheema (2005) กล่าวว่า การให้ความสำคัญกับการสร้างศักยภาพของชุมชน และบุคคลในการใช้เทคโนโลยี เป็นการเพิ่มโอกาสให้ประชาชนดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทักษะความรู้ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงานเป็นการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในยุคดิจิทัล อีกด้วย และ (4) ด้านการบริหารจัดการชุมชนด้วยตนเอง พบว่า ประชาชนได้รับการอบรม ฝึกทักษะความรู้ ทำให้ประชาชน สามารถวางแผน และตัดสินใจในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมได้ตามความต้องการของชุมชน มีความตระหนักรู้ในการ

บริหารจัดการชุมชนให้เกิดการพัฒนาได้ด้วยตัวเอง เพื่อให้ชุมชนเกิดความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Akhad N. (2016.: 68 - 70) กล่าวว่า การเปิดกว้างให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ในชุมชนด้วยตัวเองเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือต่อการดำเนินงานให้กับประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และสามารถบริหารจัดการชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Phiwphang P. (2007: 47) กล่าวไว้ว่า การเสริมสร้างทักษะและพัฒนาความรู้ความสามารถให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมวางแผน แสดงความคิดเห็น และตัดสินใจในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมตามความต้องการของตนเองทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านบุคลากรพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้ความสำคัญและมุ่งเน้น การฝึกอบรม พัฒนาทักษะ เพิ่มพูนความรู้ความสามารถให้กับบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรมีทักษะในการสื่อสาร มีหลักธรรมาภิบาลและการสร้างความร่วมมือในการดำเนินโครงการหรือ กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรมีความพร้อมในการรับมือกับความท้าทายและเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Phongputthachat R. and Chirinang P. (2019) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีขีดความสามารถในการทำงานที่สูงขึ้นด้วยวิธีการฝึกอบรม การศึกษา การศึกษาดูงานและการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ความรับผิดชอบ (2) ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า เสริมสร้างความร่วมมือและความสามัคคีในชุมชนและสามารถใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างสูงสุด เป็นการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ สร้างความภาคภูมิใจในชุมชน สร้างความสามัคคี สร้างความรับผิดชอบต่อร่วมกันในการจัดการชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง ส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทหน้าที่ในการวางแผนและดำเนินโครงการหรือกิจกรรม ช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kartasasmita (2013) กล่าวว่า การสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนและสิ่งแวดล้อมที่จะช่วยสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในทุกระดับของชุมชน เพื่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า และการดำเนินกิจกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน (3) ด้านงบประมาณ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีการบริหารจัดการงบประมาณที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเขียนของบประมาณในการจัดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ตามความต้องการของประชาชนในการพัฒนาชุมชนร่วมกันอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Denhardt and Denhardt (2007) กล่าวว่า การบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและเสริมสร้างความคุ้มค่า การใช้จ่ายที่โปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนและตรวจสอบงบประมาณอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจในองค์กร (4) ด้านกฎระเบียบและแนวทางการดำเนินงาน พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางและขั้นตอนการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม รวมถึงการเสนอแนะทางการดำเนินงานและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการใช้จ่ายงบประมาณได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมบรรลุเป้าหมายและเสร็จสิ้นตามระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Walaisathian P. (2000: 138-139) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาดังแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ การดำเนินงานต้องเป็นไปตามกฎระเบียบและมีแนวทางการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน และ (5) การกำหนดทิศทางการดำเนินการจัดโครงการหรือกิจกรรมพบว่า การกำหนดขอบเขตและทิศทางในดำเนินโครงการหรือ กิจกรรมจะช่วยให้เกิดการพัฒนาชุมชนตามความต้องการของชุมชนให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างแท้จริง มีกระบวนการวางแผนแนวทางการดำเนินงานในการบริหารความเสี่ยงอย่างชัดเจน มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาตามความต้องการพัฒนาของชุมชนได้ และเตรียมแผนรับมือกับปัญหาและอุปสรรค

ที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม เพื่อให้สามารถแก้ไขและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Considine and Lewis (2003) กล่าวว่า การดำเนินการจัดโครงการหรือกิจกรรม เพื่อพัฒนาชุมชนตามความต้องการของชุมชนต้องอาศัยกระบวนการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและเป็นระบบ มีการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถรับมือกับปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างดำเนินโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ประสิทธิภาพของการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการบรรลุเป้าหมาย พบว่า โครงการหรือกิจกรรมที่ชุมชนดำเนินการเองเกิดมาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนและช่วยกันพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมทุกครั้งมีการตรวจสอบ ประเมินผลโดยประชาชนในชุมชน เพื่อให้การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมบรรลุเป้าหมายได้ตามชุมชนต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Akhad N. (2016.: 68 - 70) กล่าวว่า ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชน มีการสร้างความร่วมมือ สร้างความรับผิดชอบผ่านการดำเนินโครงการในชุมชน ทำให้การดำเนินโครงการบรรลุเป้าหมาย (2) ด้านการแก้ไขปัญหาชุมชน พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเน้นการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชนอย่างถูกต้องมีการส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดโครงการหรือกิจกรรมเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ดีในชุมชนให้เกิดความยั่งยืน เพื่อให้เกิดความสมดุลในการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Koliba, Meek and Zia (2011) ได้อธิบายว่า การสร้างโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนสามารถดำเนินงานและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม และให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (3) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่า ส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการศึกษาความต้องการและปัญหาของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่ง องค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทสำคัญในการวางแผนและดำเนินงานอย่างชัดเจน เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุดในทุกด้าน มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เกิดผลสำเร็จและตรงกับความต้องการของชุมชนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Ketsuwan R. (2007: 4) กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือ การมีส่วนร่วมของชุมชน และการดำเนินงานที่มีความรอบคอบและครอบคลุมทุกด้าน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของชุมชน (4) ด้านการส่งเสริมธรรมาภิบาล พบว่า การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาชุมชนตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม ทำให้ประชาชนสามารถติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินงานได้อย่างชัดเจน การส่งเสริมธรรมาภิบาลยังส่งเสริมให้ชุมชนมีความร่วมมือในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bowonwattana P. (2007) กล่าวว่า มุ่งเน้นให้ประชาชนและภาครัฐดำเนินงานที่มีความโปร่งใส การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน ช่วยเสริมสร้างธรรมาภิบาลที่เข้มแข็งเป็นการพัฒนาท้องถิ่นที่มีความเสมอภาค โปร่งใส และเป็นธรรมต่อทุกภาคส่วนสามารถตรวจสอบได้ และ (5) ด้านการพัฒนาขีดความสามารถขององค์กร พบว่า มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรของ องค์การบริหารส่วนตำบลประชาชนและผู้นำชุมชน เข้าร่วมการอบรมพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ และสามารถนำเทคโนโลยีมาพัฒนาการดำเนินงานให้มีความทันสมัยและสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Co-VAL. (2019) กล่าวว่า การสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมือกับทุกภาคส่วน รวมถึงการสร้าง ช่องทางการสื่อสาร

ที่หลากหลายและทันสมัยเกี่ยวกับการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว จะนำไปสู่การทำงานร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพและบรรลุเป้าหมายร่วมกัน เพื่อให้การดำเนินโครงการในชุมชนประสบความสำเร็จและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเพื่อใช้ประโยชน์

จากการศึกษาการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะและแนวทางในพัฒนารูปแบบการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ให้เหมาะสม ดังนี้

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.1 ควรเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ โดยสร้างกลไกและช่องทางการสื่อสารที่เปิดกว้างและเข้าถึงง่าย เพื่อให้ความต้องการและปัญหาของประชาชนได้รับการสะท้อนและนำไปสู่การแก้ไขอย่างตรงจุด

1.2 ควรเสริมสร้างความรู้และทักษะให้กับบุคลากรขององค์การ เพื่อให้สามารถปรับตัวและนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานที่โปร่งใส และมีความรับผิดชอบ

1.3 ควรมีการประเมินผลและปรับปรุงนโยบายอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดเกณฑ์และเครื่องมือในการวัดผลความสำเร็จของการดำเนินงาน เพื่อให้แน่ใจว่านโยบายดังกล่าวสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและบริบทท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ประโยชน์

2.1 การเปิดโอกาส โดยภาพรวมที่มีคะแนนน้อยที่สุด คือ อบต. เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผล ได้แก่ ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบของโครงการ/ กิจกรรม ดังนั้น อบต. ควรมีการจัดตั้งเวทีประชาคมเพื่อให้ประชาชนสามารถเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ/กิจกรรม โดยการให้ประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินใจในขั้นตอนการวางแผนและกำหนดแนวทางปรับปรุงโครงการ/ กิจกรรม เพื่อให้ประชาชนสามารถติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 การสนับสนุนจาก อบต. โดยภาพรวมที่มีคะแนนน้อยที่สุด คือ อบต. มีการแจ้งให้ประชาชนหรือกลุ่มทราบข้อมูลสารเกี่ยวกับงบประมาณตามที่ประชาชนได้เขียนขออย่างเป็นระบบ เพื่อตอบสนองตามความต้องการของชุมชนอย่างชัดเจน ดังนั้น อบต. ควรจัดทำเอกสารการเผยแพร่ข้อมูลงบประมาณที่จำเป็นต่อโครงการ/ กิจกรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความโปร่งใสของการบริหารงบประมาณ

2.3 การใช้เทคโนโลยี โดยภาพรวมที่มีคะแนนน้อยที่สุด คือ อบต. มีการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการสื่อสารข้อมูลให้กับประชาชนในชุมชนทำให้การดำเนินโครงการ/ กิจกรรมร่วมกันเพื่อให้มีการสื่อสารอย่างถูกต้องและรวดเร็ว ดังนั้น อบต. ควรมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการสื่อสารข้อมูล เพื่อช่วยให้ชุมชนและองค์กร อบต. สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

2.4 การบริหารจัดการชุมชนด้วยตนเอง โดยภาพรวมที่มีคะแนนน้อยที่สุด คือ ประชาชนสามารถวางแผนและตัดสินใจในการดำเนินโครงการ/ กิจกรรม เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองได้ ดังนั้น อบต. ควรมีการเปลี่ยนแปลงแนวทางการจัดการสาธารณะให้เป็นแนวทางใหม่ที่เน้นความร่วมมือและความรู้ความเข้าใจของประชาชน ที่จะทำให้ชุมชนสามารถวางแผนและดำเนินโครงการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยต่อไป

3.1 ในการศึกษาการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษารูปแบบการจัดการที่ประสบผลสำเร็จในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดอื่น เพื่อหาแนวทางและแนวคิดใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาปรับใช้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน

3.2 ในการศึกษาการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ที่มีบริบท คล้ายคลึงกันทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และยั่งยืน

REFERENCES

- Akhad N. (2016). A preliminary conceptual framework on “Community democracy as a mechanism for new public service provision for Thailand in the 21st century”. *Journal of Political Science and Law*, 5(1), 44 - 79.
- Anantnavee P. (2008). *Principles, Concepts, and Theories of Educational Administration*. Montri.
- Anderson, J. E. (2018). *New Public Service: A Citizen-Centered Approach*. Routledge.
- Bowonwattana P. (2007). *The meaning of management*. Chulabhorn University Printing House.
- Cheema. (2005). *Public Administration to Governance: The Paradigm Shift in the Link between Government and Citizens*. Seoul, Republic of Korea.
- Chuaybamrung T. (2009). *The role of local government organizations in sustainable tourism development based on the concept of sufficiency economy*. College of Local Government Development, King Prajadhipok's Institute.
- Considine and Lewis. (2003). Networks and interactivity: Making sense of front - line governance in the United Kingdom, the Netherlands and Australia. *Journal of European Public Policy*, 10(1), 46 - 58.
- Co-VAL. (2019). *Understanding value co-creation in public services for transforming European public administrations*. Literature review on public service reform models. University of Edinburgh.
- Davies. (1983). *Instructional Technique*. McGraw - Hill.
- Denhardt and Denhardt (2000). The New Public Service: Serving Rather than Steering. *Public Administration Review*, 60(6), 549 - 559.
- _____. (2007). *The New Public Serving: Serving, Not Steering*. M.E.Sharp.
- Fueangchan S. (2009). *Public Policy: Theory and Practice*. Onard Creation Co., Ltd.
- Gibson and Others. (1988). *Organization* (6th ed.). Texas: Business.
- Gibson et al.. (2006). *Organizations Behavior* (7th ed.). Irwin.
- Inthaprom W. (2022). *Network management and development of public policy networks* (2nd ed.). Naphat Copy.
- Kartasasmita. (2013). *Indonesian change management: An oral history*. London.

- Kasemsuk J. (2011). **Communication and social change**. Chulalongkorn University.
- Ketsuwan R. (2007). **Public policy**. Bophit Printing.
- Koliba, Meek & Zia. (2011). **Governance networks in public administration and public policy**. CRC Press.
- Phiwphang, P. (2007). **Factors affecting the participation of the people in the development of Pue Noi Subdistrict Municipality, Pue Noi District, Khon Kaen Province**. [Master's Thesis]. Maha Sarakham University.
- Phongputthachat, R., & Pensri Chirinang P. (2019). Human resource development according to the new public administration guidelines of the Subdistrict Administrative Organization in Ratchaburi Province. **Journal of Innovation in Administration and Management**, 7(3), 53-65.
- Robinson, M. (2015). **Epidemiology of lifestyle behaviours and training injuries in British Army infantry recruits**. PhD Thesis, School for Health, University.
- Sapphokchai, O. (2016). **The bureaucracy and its movement into the next decade appear in the KPI Yearbook: Thai Democracy in the New Decade**. King Prajadhipok's Institute.
- Saraduangkwan, T. (2020). **Implementation of new public administration concepts in the Excise Department, Ministry of Finance**. Ramkhamhaeng University.
- Sukwirat, S. (2014). **Contemporary Public Administration: Introduction to Public Administration**. Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- Tanchai, W. (2016). **Forms and types of public service provision of local government organizations**. King Prajadhipok's Institute.
- Walaisathian, P. (2000). **Process and techniques of development work**. Learning Enhancement Project for Community Happiness (LEP).
-

แนวทางการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ตามมาตรฐานการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
ของนักวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

GUIDELINES FOR APPLYING FOR ETHICAL APPROVAL OF RESEARCH INVOLVING HUMAN SUBJECTS
IN COMPLIANCE WITH THE HUMAN RESEARCH ETHICS REVIEW STANDARDS
OF PHRANAKHON RAJABHAT UNIVERSITY

ศุภโชค มณีมัย* และ ปราบธนา ผดุงพจน์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Suppachock Maneemai* and Prathana Padungpote
Faculty Humanities and Sciences, Phranakhon Rajabhat University

*E-mail: Suppachock@pnru.ac.th

Received: 2026-01-01

Revised: 2026-01-28

Accepted: 2026-01-30

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ตามมาตรฐานการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร โดยมุ่งศึกษาสภาพความรู้ความเข้าใจของอาจารย์และนักวิจัยต่อขั้นตอนการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และแนวทางการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการดังกล่าว งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างคืออาจารย์และนักวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 365 คน เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน ใช้เครื่องมือการสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์และนักวิจัยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ตามมาตรฐานที่กำหนด อย่างไรก็ตาม ยังพบประเด็นที่ควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติม โดยเฉพาะเกณฑ์การพิจารณาโครงการวิจัย 3 รูปแบบ ได้แก่ การยกเว้นการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย (Exemption) การพิจารณาแบบเร่งรัด (Expedited) และการพิจารณาแบบเต็มชุด (Full Board) ซึ่งควรมีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น Infographic และการอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม

นอกจากนี้ แนวทางการสร้างความรู้ความเข้าใจสามารถสรุปได้ 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านศักยภาพของอาจารย์ นักวิจัย และเจ้าหน้าที่ พบว่ายังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำเอกสารและแบบฟอร์มที่เกี่ยวข้อง 2) ด้านการบริหารจัดการ แม้จะมีขั้นตอนการขอการรับรองที่ชัดเจน แต่ยังขาดการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงในระดับคณะ และ 3) ด้านขั้นตอนและกระบวนการ พบว่ามีความล่าช้าและซ้ำซ้อน จึงควรปรับปรุงกระบวนการให้มีความคล่องตัว และลดระยะเวลาการพิจารณาอนุมัติ

คำสำคัญ: การขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์, แนวทางการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์, มาตรฐานการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ABSTRACT

This study aimed to examine guidelines for obtaining human research ethics approval in accordance with the Human Research Ethics Review Standards of Phranakhon Rajabhat University. It focused on investigating lecturers' and researchers' levels of knowledge and understanding of the ethical approval process, as well as approaches to enhancing such understanding. A mixed-methods research design was employed, with a sample of 365 lecturers and researchers from Phranakorn Rajabhut University. Data were collected through questionnaires and focus group discussions and analyzed using descriptive statistics, including percentages, means, and standard deviations.

The findings revealed that most participants had an adequate level of knowledge and understanding of the procedures for applying for Human Research Ethics approval. However, gaps in understanding were identified, particularly regarding the three categories of ethical review: exemption, expedited review, and full board review. These findings suggest the need for additional efforts to improve clarity and comprehension, such as providing informational materials in the form of infographics and organizing training programs.

In addition, the approaches to developing understanding can be summarized into three aspects. First, in terms of the capacity of lecturers, researchers, and staff, a lack of understanding regarding the preparation of relevant documents and required forms was identified. Second, in terms of administrative management, although the procedures for certification approval are clearly defined, dissemination and communication at the faculty level remain insufficient. Third, in terms of procedures and processes, delays and redundancies were identified; therefore, the process should be improved to enhance efficiency and reduce the approval timeframe..

Keywords: Application for Human Research Ethics Approval, Guidelines for Human Research Ethics Approval, Human Research Ethics Review Standards

บทนำ

ในการทำงานวิจัยนั้น มีกระบวนการที่สำคัญและจำเป็นต่อการวิจัยคือหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ซึ่งเกี่ยวข้องกับคน เป็นสิ่งสำคัญต่องานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ อีกทั้งประเทศไทยได้พยายามวางแผนปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสม โดยคำนึงถึงสิทธิ ศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ความปลอดภัย และความเป็นอยู่ที่ดีของผู้เข้าร่วมการวิจัย ซึ่งในการดำเนินการ ศึกษาวิจัยในมนุษย์นั้น ต้องให้ความสำคัญกับระเบียบวิธีวิจัยที่ต้องตามหลักวิทยาศาสตร์ มีระบบ และขั้นตอนที่ชัดเจน เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของผลงานวิจัย ยิ่งไปกว่านั้นต้องทำวิจัยอย่างถูกต้องตามหลักจริยธรรมด้วยเช่นกัน ทำให้การทำงาน วิจัยต้องคำนึงถึงการทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ต้องมีความถูกต้อง เหมาะสม และเป็นไปตามมาตรฐานการวิจัยในมนุษย์ เพื่อสร้างมาตรฐาน และการยอมรับงานวิจัยของนักวิจัยด้วย (Suranaree University of Technology, 2017)

อนึ่ง การขอรับพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ประกอบด้วยเกณฑ์การพิจารณาโครงการวิจัย เกณฑ์การประเมิน การทบทวนโครงการแบบยกเว้นพิจารณาจริยธรรม เกณฑ์ประเมินการทบทวนโครงการวิจัยแบบเร็ว การรับรองจริยธรรม การวิจัยในมนุษย์ การแก้ไขหรือการขอปรับแก้โครงการวิจัยภายหลังได้รับการรับรอง การรายงานความก้าวหน้า การขอแก้ไข

เปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับโครงการวิจัย หรือขอขยายระยะเวลาการทำงานวิจัย หรือการขอต่ออายุการรับรองจริยธรรมการวิจัยของโครงการวิจัย การแจ้งปิดการทำงานวิจัย และการขอสำเนาเอกสาร อีกทั้งยังรวมถึงแบบฟอร์มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการตามแนวปฏิบัติในการขอรับรองการพิจารณาเป็นไปตามหลักการ และแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องตามมาตรฐานสากล อีกทั้งยังมีการเปลี่ยนแปลง หรือมีหลักจริยธรรมสากลที่แก้ไขปรับปรุงใหม่ ทำให้ต้องมีการปรับปรุงการทบทวนตามแนวทางการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ที่เป็นปัจจุบัน (Research and Development Institute, Phranakhon Rajabhat University, 2019)

การวิจัยประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ตั้งแต่การกำหนดปัญหา การทบทวนวรรณกรรม การกำหนดประชากร การเลือกตัวอย่างการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนการแปลความหมายข้อมูลและการสรุปผล ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้ นักวิจัยจำเป็นต้องดำเนินการอย่างถูกต้อง ชัดเจน และไม่ลำเอียง เพื่อให้ได้คำตอบของการวิจัยที่สะท้อนความเป็นจริง รวมทั้งไม่ขัดแย้งกับหลักศีลธรรมและบรรทัดฐานของสังคม ทั้งนี้การดำเนินงานดังกล่าวผู้วิจัยจำเป็นต้องอาศัยจริยธรรมเป็นหลักยึดเพื่อให้การทำวิจัยนั้นถูกต้องและเหมาะสม หากนักวิจัยขาดจริยธรรมในการวิจัยแล้ว ปัญหาหรือผลกระทบต่างๆ อาจเกิดขึ้นได้ ทั้งต่อผู้รับการวิจัย ตัวนักวิจัย ผลงานวิจัย ดังนั้นประเด็นเรื่องจริยธรรมการวิจัยจึงมีความสำคัญเช่นเดียวกับประเด็นความถูกต้องทางวิชาการในกระบวนการวิจัย เนื้อหาในบทความนี้จะนำเสนอความหมายของจริยธรรมการวิจัย ปัญหาการขาดจริยธรรมการวิจัย แนวทางปฏิบัติเรื่องจริยธรรมการวิจัยและจริยธรรมการวิจัยในบริบทของต่างประเทศ Saengpikul, (2013: p.136-147)

อาจารย์ นักวิจัย และบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ระดับหน่วยงานยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ขั้นตอน วิธีการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ที่ดีพอ ทำให้เกิดความผิดพลาดและขาดความรู้ความเข้าใจที่ดีพอต่อการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ซึ่งจากข้อมูลการปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบของผู้รับผิดชอบการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เอกสารแบบฟอร์มถูกแจ้งให้กลับไปแก้ไขร้อยละ 80ของการส่งเอกสารทั้งหมด รวมทั้งความสำคัญต่อจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ อีกทั้งหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มีความเกี่ยวข้องกับการเผยแพร่งานวิจัย การเผยแพร่บทความทางวิชาการ การขอตำแหน่งทางวิชาการ จากประเด็นที่กล่าวมาทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจ และหาแนวทางสำหรับกระบวนการหรือขั้นตอนที่ถูกต้อง รวดเร็ว ลดความซ้ำซ้อน ในการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการวิชาการและจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และสร้างมาตรฐานการทำงานที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาและส่งเสริมการทำงานวิจัยหน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับการขอรับพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ทุกหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยที่ดำเนินการสนับสนุนการพิจารณาทุนวิจัยและพัฒนางานวิจัย สอดคล้องตามพันธกิจด้านวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพความรู้ความเข้าใจของอาจารย์และนักวิจัยต่อขั้นตอนการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ตามมาตรฐานการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
2. เพื่อหาแนวทางการสร้างความรู้ความเข้าใจของขั้นตอน กระบวนการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของอาจารย์และนักวิจัยตามมาตรฐานการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบสภาพความรู้ความเข้าใจของอาจารย์และนักวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครต่อจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มีแนวทางการสร้างความรู้ความเข้าใจของอาจารย์ นักวิจัย บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และต่อจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
3. บุคลากรของมหาวิทยาลัยมีความรู้ความเข้าใจต่อกระบวนการ ขั้นตอนการขอตามลำดับขั้นตอนต่าง ๆ หรือเกณฑ์การพิจารณาการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัย

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาสภาพความรู้ความเข้าใจ และแนวทางการสร้างความรู้ความเข้าใจต่อจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และขั้นตอนการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มีขอบเขตการศึกษาเฉพาะอาจารย์ นักวิจัย และบุคลากร รวมทั้งหมด 359 คน ประกอบด้วย คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาลัยการฝึกหัดครู และบุคลากรสายสนับสนุนที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการขอการรับรองจริยธรรมงานวิจัยในมนุษย์ของหน่วยงานสังกัดคณะฯ 5 คณะฯ และ หน่วยงานสถาบันวิจัยและพัฒนา จำนวน 6 คน รวมทั้งหมด 365 คน เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน ใช้เครื่องมือการสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของอาจารย์/นักวิจัย ต่อแนวทางการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ตามมาตรฐานการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของนักวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตาราง

ความหมายของจริยธรรมการวิจัย

จริยธรรมการวิจัย (research ethics) หมายถึง การดำเนินงานวิจัยด้วยความรับผิดชอบ โดยการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมหรือค่านิยมในสาขาวิจัยต่าง ๆ ตั้งแต่การออกแบบและวางแผนการวิจัย การปฏิบัติต่ออาสาสมัคร หรือสัตว์ทดลองในโครงการวิจัย ตลอดจนการนำผลงานวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ (National Science and Technology Development Agency [NSTDA], Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation , n.d.)

การทำวิจัยในคน หมายถึง การศึกษาวิจัย การสอบถาม การสัมภาษณ์ทางสังคมศาสตร์ สิ่งแวดล้อมและสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ การทดลองเภสัชผลิตภัณฑ์ เครื่องมือแพทย์ การศึกษาธรรมชาติของโรค การวินิจฉัย การรักษา การส่งเสริมสุขภาพ และการป้องกันโรค ที่เกี่ยวข้องกับคนหรือ กระทำต่อคน รวมทั้งการศึกษาวิจัยจากเวชระเบียน หรือฐานข้อมูล วัตถุสิ่งส่งตรวจ น้ำคั่งหลัง เนื้อเยื่อที่ได้ จากร่างกายคน รวมทั้งการศึกษาทางสรีรวิทยา ชีวเคมี พยาธิวิทยา การตอบสนองต่อการรักษา ทางด้าน กาย ชีวเคมี จิตวิทยา ในอาสาสมัครปกติ และผู้ป่วย ซึ่งเรียกรวมกันว่า การวิจัยทางชีวเวชศาสตร์ (biomedical research)

จริยธรรมการวิจัย (research ethics) หมายถึง หลักเกณฑ์ที่ควรประพฤติปฏิบัติของนักวิจัยเพื่อให้การดำเนินงานวิจัยตั้งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรมและหลักวิชาการที่เหมาะสม Khamdit, (2007)

แนวทางปฏิบัติเรื่องจริยธรรมการวิจัย

จรรยาบรรณของนักวิจัย

คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยาได้ตระหนักถึงความสำคัญของจรรยาบรรณในการวิจัย จึงได้กำหนดจรรยาบรรณนักวิจัยเพื่อให้ให้นักวิจัยในสาขาต่างๆ นำไปปฏิบัติและเป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ โดยมีหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติดังนี้ (Khamdit, S., 2007: 264-268)

1) นักวิจัยต้องซื่อสัตย์และมีคุณธรรมในทางวิชาการและการจัดการ ไม่นำผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน ไม่ลอกเลียนงานของผู้อื่น และอ้างถึงบุคคลหรือแหล่งที่มาของข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิจัย มีความเป็นธรรมเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

2) นักวิจัยต้องตระหนักถึงข้อตกลงที่ทำไว้กับหน่วยงานที่สนับสนุนการวิจัยและต่อหน่วยงานที่ตนสังกัด นักวิจัยต้องปฏิบัติตามพันธกรณีและข้อตกลงการวิจัยที่ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายยอมรับร่วมกัน มีความรับผิดชอบไม่ละทิ้งงาน

3) นักวิจัยต้องมีพื้นฐานความรู้ในสาขาวิชาที่ทำวิจัย ในสาขาวิชาที่ทำวิจัยอย่างเพียงพอและความชำนาญ เพื่อนำไปสู่งานวิจัยที่มีคุณภาพและเพื่อป้องกันปัญหาการวิเคราะห์การตีความหรือการสรุปที่ผิดพลาด อันอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่องานวิจัย

4) นักวิจัยต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ศึกษาวิจัย ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิต ดำเนินการด้วยความรอบคอบระมัดระวังและเที่ยงตรงในการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคน สัตว์พืช ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม

5) นักวิจัยต้องเคารพศักดิ์ศรีและสิทธิของมนุษย์ที่ใช้เป็นตัวอย่างในการวิจัย โดยต้องไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ทางวิชาการจนละเลยและขาดความเคารพในศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์ ต้องถือเป็นภาระหน้าที่ที่จะอธิบาย จุดมุ่งหมายของการวิจัยแก่บุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยไม่หลอกลวงหรือบีบบังคับ และไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

6) นักวิจัยต้องมีอิสระทางความคิด ปราศจากอคติในทุกขั้นตอนของการทำวิจัย โดยต้องตระหนักว่าอคติ ส่วนตนหรือความลำเอียงทางวิชาการ อาจส่งผลให้มีการบิดเบือนข้อมูลและข้อค้นพบทางวิชาการ อันเป็นเหตุให้ผลเสียหายต่องานวิจัย

7) นักวิจัยพึงนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในทางที่ชอบ โดยเผยแพร่ผลงานวิจัยเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และสังคม ไม่ขยายผลข้อค้นพบจนเกินความเป็นจริงและไม่ใช้ผลงานวิจัยในทางมิชอบ

8) นักวิจัยพึงเคารพความคิดเห็นทางวิชาการของผู้อื่น โดยมีใจกว้าง พร้อมที่จะเปิดเผยข้อมูลและระเบียบวิธีการวิจัย ยอมรับฟังความคิดเห็นและเหตุผลทางวิชาการของผู้อื่น และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขงานวิจัยของตนให้ถูกต้อง

9) นักวิจัยพึงมีความรับผิดชอบต่อสังคมทุกระดับ โดยมีจิตสำนึกที่จะอุทิศกำลังสติปัญญาในการทำวิจัย เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อความเจริญและประโยชน์สุขของสังคม

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร

การบริหารเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะความหมายของการบริหารมีความซับซ้อนและต้องใช้ความสามารถและทักษะที่จำเป็นที่หลากหลายตามสถานการณ์ต่างๆ ทั้งนี้ มีนักวิชาการให้ความหมายของคำว่าบริหารไว้หลากหลายแนวคิด ดังนี้

Kotchcharoongroj, 2005: p.1 ได้เสนอความหมายการบริหาร หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยอาศัยทรัพยากรทางการบริหารที่มีอยู่เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

Phinyophapsakul, 2007: p.9 ได้เสนอความหมายของการบริหารว่า หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยอาศัยกระบวนการวางแผน การจัดการองค์การ การสั่งการ การควบคุมและการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ความรู้ความสามารถ เทคนิค องค์ความรู้ต่าง ๆ ตามศาสตร์และศิลป์เพื่อเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานตามกระบวนการทำงานให้เป็นไปตามระบบ ระเบียบและกฎเกณฑ์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้การทำงานบรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลที่สุดตามทรัพยากรที่จำกัด

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม พ.ศ. 2564 ได้กำหนดแนวทางจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์สำหรับสาขาพฤติกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างมาตรฐานการดำเนินงานวิจัยที่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน และเพื่อคุ้มครองผู้เข้าร่วมการวิจัยให้ได้รับความปลอดภัยและการปฏิบัติที่เหมาะสม แนวทางดังกล่าวได้ให้ความหมายของคำสำคัญ เช่น “การวิจัยในมนุษย์” ซึ่งครอบคลุมการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับร่างกาย จิตใจ ข้อมูลสุขภาพ หรือแม้กระทั่งผู้เสียชีวิต, “ความเปราะบาง” ที่สะท้อนถึงภาวะของบุคคลที่อาจถูกชักจูงหรือไม่สามารถปกป้องสิทธิของตนเองได้เต็มที่ รวมถึงการนิยามบทบาทของผู้วิจัย ผู้รับการวิจัย ผู้จัดให้มีการวิจัย และสถาบันที่เกี่ยวข้อง

ประกาศฯ ยังระบุประเภทของโครงการวิจัยที่ต้องได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของสถาบัน เช่น การวิจัยที่กระทำต่อร่างกายหรือจิตใจ การทดลองทางพฤติกรรมศาสตร์ การใช้ข้อมูลสุขภาพที่สามารถระบุตัวบุคคลได้ การวิจัยในกลุ่มเปราะบางหรือผู้เยาว์ และการวิจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อชื่อเสียง สิทธิ หรือสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้เข้าร่วม ในขณะเดียวกันก็มีการกำหนดประเภทของโครงการที่ไม่จำเป็นต้องขอความเห็นชอบ เช่น การวิจัยที่ไม่กระทบต่อร่างกายหรือจิตใจ การใช้ข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลได้ หรือการทดสอบคุณภาพอาหารที่ปลอดภัยตามมาตรฐาน

นอกจากนี้ ยังได้กำหนดหลักการเพิ่มเติม เช่น การวิจัยในบุคคลที่มีความเปราะบางหรือผู้เยาว์ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม การวิจัยในผู้เสียชีวิตต้องได้รับความยินยอมจากผู้จัดการมรดกหรือทายาท และการดำเนินการวิจัยต้องเป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลราชการ โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานการวิจัยแห่งชาติเป็นผู้รักษาการตามแนวทางนี้

อีกทั้งจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับกฎหมายด้านสิทธิมนุษยชนและกฎระเบียบสากลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทั้งในคนและสัตว์ทดลอง โดยเฉพาะในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตยา การจดสิทธิบัตร และการตีพิมพ์ผลงานทางวิชาการ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนก่อนดำเนินการ เพื่อให้มั่นใจว่าการวิจัยดังกล่าวไม่ละเมิดสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้เข้าร่วม

ในระดับสากล แนวทางที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายคือ ปฏิญญาเฮลซิงกิ (Declaration of Helsinki) โดยแพทยสมาคมโลก ซึ่งประกาศครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2507 และได้รับการปรับปรุงหลายครั้งตามความเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการและสังคม โดยมีสาระสำคัญคือการปกป้องศักดิ์ศรี สิทธิ ความปลอดภัย และความเป็นอยู่ที่ดีของอาสาสมัครหรือผู้เข้าร่วมการวิจัย

สำหรับประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุขและคณะแพทยศาสตร์ของรัฐ 9 คณะ ได้ร่วมกันจัดตั้ง ชมรมจริยธรรมการวิจัยในคนแห่งประเทศไทย (Forum for Ethical Review Committees in Thailand: FERCIT) เพื่อทำหน้าที่กำหนด

แนวทางและส่งเสริมการดำเนินงานด้านจริยธรรมการวิจัยในคน โดยอ้างอิงแนวทางสากล เช่น ปฏิญญาเฮลซิงกิ แนวทางของ Council for International Organizations of Medical Sciences (CIOMS) และแนวทาง Ethical Conduct for Research Involving Humans ของประเทศแคนาดา

แนวทางจริยธรรมการวิจัยในคนแห่งชาติของไทยได้รับการเผยแพร่ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2545 และปรับปรุงในปี พ.ศ. 2550 โดยเพิ่มบทที่ 7 ซึ่งครอบคลุมการวิจัยเฉพาะกรณี เช่น การวิจัยอุปกรณ์ทางการแพทย์ การวิจัยทางสังคมศาสตร์ วัคซีน ระบาดวิทยา มนุษยพันธุศาสตร์ และการวิจัยเซลล์สเต็มเซลล์ เนื้อเยื่อทารก รก และโลหิตจากรก ถือเป็นการรวบรวมแนวทางปฏิบัติด้านจริยธรรมการวิจัยทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ที่ทันสมัยและครอบคลุมอย่างสมบูรณ์ Committee on Science, Research, and Innovation Promotion, (2021)

แนวปฏิบัติพื้นฐานที่ใช้พิจารณาความถูกต้องสมเหตุสมผลของงานวิจัย ประกอบด้วยข้อมูลต่อไปนี้

- 1) ควรพิจารณาว่า มีความจำเป็นต้องทำการวิจัยในคนหรือไม่
- 2) การปฏิบัติต่ออาสาสมัครอย่างรุนแรงโหดร้ายหรือทารุณถือว่าไม่ถูกต้อง ไม่สมเหตุสมผลด้วยประการทั้งปวง
- 3) ควรลดความเสี่ยงให้เหลือน้อยที่สุดที่ยังคงสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของงานวิจัยได้
- 4) เมื่องานวิจัยอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงที่จะเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ร้ายแรง มีความจำเป็นที่ต้องยืนยันเป็นพิเศษ ในการพิจารณาความสมเหตุสมผลในการดำเนินการวิจัยที่จะมีความเสี่ยงนั้น
- 5) เมื่องานวิจัยกระทำในอาสาสมัครที่อ่อนแอเปราะบาง ควรแสดงถึงเหตุผลและความจำเป็นในการศึกษาวิจัยในกลุ่มบุคคลเหล่านั้นอย่างชัดเจนและหลีกเลี่ยงไม่ได้
- 6) ควรมีการระบุความเสี่ยงและผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจนและครบถ้วนในเอกสารที่ใช้ในการขอความยินยอม

แนวทางการพิจารณาความเสี่ยงและผลประโยชน์ของโครงการวิจัยเพิ่มเติมมีดังนี้

- 1) คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรม จำเป็นต้องประเมินทั้งความเสี่ยงและผลประโยชน์โครงการวิจัยควรก่อผลประโยชน์สูงสุด โดยมีความเสี่ยง หรืออันตราย (risk or harm) น้อยที่สุด
- 2) โครงการวิจัยจะต้องแสดงมาตรการการลดความเสี่ยงซึ่งประกอบด้วยมาตรการการดูแลป้องกันที่เหมาะสม และมาตรการดูแลรักษาอย่างทันที่หากเกิดอันตราย
- 3) หากผลประโยชน์ของโครงการวิจัยไม่ตกอยู่กับผู้ร่วมโครงการวิจัยโดยตรง เช่น การได้องค์ความรู้ใหม่ การวิจัยนั้นจะต้องมีการพิจารณาโดยเคร่งครัดในเรื่องการออกแบบวิจัยที่รัดกุม ถูกต้อง และคุ้มกับความเสี่ยงอันจะเกิดขึ้น
- 4) ในกรณีที่เป็นการวิจัยในชุมชน ผู้ให้ทุนโครงการวิจัยภาคเอกชนพึงให้บริการสุขภาพแก่ชุมชนตามความเหมาะสม หรือถ้าเป็นการศึกษาวิจัยยา และสรุปได้ว่ายาใหม่ให้ผลการรักษาดีกว่าหรือเทียบได้กับยาควบคุม ผู้ให้ทุนควรจะให้ประโยชน์แก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย โดยให้ยาใหม่แก่กลุ่มควบคุมหรือทุกกลุ่มเป็นระยะเวลาหนึ่งหลังเสร็จสิ้นการศึกษาแล้ว การวิจัยยาที่เป็นฤทธิ์ใหม่ไม่ปรากฏในเอกสารกำกับยาต้องทำวิจัยใหม่โดยการเปรียบเทียบกับยาที่มีการใช้อยู่ หรือเป็นยามาตรฐาน
- 5) ในกรณีที่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยไม่สามารถให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยได้ด้วยตนเอง ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นต้องเป็นความเสี่ยงที่เล็กน้อย (minimal risk) หรือโครงการวิจัยที่มีความเสี่ยงเกินไปจากนี้บ้าง (slight หรือ minor increase) อาจยอมรับได้เฉพาะโครงการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพียงพอ และได้ผลดีต่อผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยเท่านั้น

National Research Council of Thailand [NRCT], (2021: 15-16)

หลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์พื้นฐานที่สำคัญ

การทำงานวิจัยในมนุษย์ควรยึดหลักจริยธรรมการวิจัยที่เป็นหลักการสากล (ethical principles) และใช้หลักจริยธรรมพื้นฐาน (basic ethical principles) ที่แสดงในรายงานเบลมอนต์ (Belmont Report) ซึ่งสามารถนำไปใช้ประกอบการในการพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัยทางชีวเวชศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ได้อย่างดีเพื่อให้มั่นใจได้ว่าจะมีการปกป้อง/คุ้มครองผู้เข้าร่วมการวิจัยอย่างเหมาะสม การวิจัยที่เป็นไปตามหลักจริยธรรมพื้นฐานที่สำคัญประกอบด้วยหลัก 3 ประการตามข้อเสนอในรายงาน เบลมอนต์ (Belmont Report) อ้างใน Thanathitikorn & Thanathitikorn, (2013)

- 1) หลักเคารพในบุคคล (Respect for persons)
- 2) หลักคุณประโยชน์ (Beneficence)
- 3) หลักความยุติธรรม (Justice)

บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

1) ปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิพื้นฐาน ความปลอดภัย และการรักษาผลประโยชน์ของผู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างหรืออาสาสมัครในการทำวิจัย โดยพิจารณาประโยชน์และความจำเป็นของการทำวิจัย ตลอดจนกำกับและดูแลให้เป็นไปตามระเบียบของมหาวิทยาลัย

- 2) พิจารณาถึงความเป็นธรรม ความเหมาะสมด้านจริยธรรมของโครงการวิจัย โดยยึดหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
- 3) แต่งตั้งอนุกรรมการ หรือคณะทำงานเพื่อช่วยปฏิบัติงานในขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ได้ตามความจำเป็น

และเหมาะสม

- 4) กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์และจัดทำเป็นประกาศของมหาวิทยาลัย

5) ติดตามประเมินโครงการที่ผ่านการรับรองจริยธรรมในมนุษย์ เพื่อป้องกันปัญหาด้านจริยธรรมการวิจัยที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการวิจัยจนสิ้นสุดโครงการ

6) รับรองหรือรับรองโดยมีเงื่อนไข หรือไม่รับรอง ทบทวน ยั้งยั้ง หรือยกเลิกให้การรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของโครงการวิจัย

- 7) ให้คำปรึกษาแก่ผู้วิจัยในการดำเนินการเพื่อขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

- 8) ประชาสัมพันธ์และแนะนำให้ความรู้ด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แก่ผู้วิจัย

ประเภทของการวิจัยที่ต้องได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ก่อนดำเนินการวิจัย

- 1) การวิจัยทางคลินิกซึ่งเกี่ยวกับยาหรือเครื่องมือทางการแพทย์

- 2) การวิจัยเกี่ยวกับการตรวจและการรักษาทางรังสีวิทยา

- 3) การวิจัยเกี่ยวกับวิธีการผ่าตัด

- 4) การวิจัยที่ใช้สิ่งส่งตรวจต่าง ๆ จากร่างกายมนุษย์

- 5) การศึกษาวิจัยจากเวชระเบียนที่วิธีการเก็บข้อมูลต้องมีความเชื่อมโยงและมีผลกระทบต่อบุคคล

- 6) การวิจัยทางระบาดวิทยา

7) การวิจัยที่หัวหน้าโครงการเป็น Health Care Provider และขั้นตอนการดำเนินการวิจัยมีผลกระทบต่อสุขภาพส่วนบุคคล ทำให้เกิดความเสียหายที่จะถูกฟ้องร้องตามกฎหมาย

8) การวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์หรือจิตวิทยา ที่ดำเนินการสำรวจ สัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรม ข้อมูลที่ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะและเป็นส่วนบุคคล

จริยธรรมการวิจัยในสถาบันการศึกษา

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เป็นเกณฑ์ ระเบียบ และแนวปฏิบัติที่มีไว้เพื่อให้เป็นแนวทางกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทุกส่วนนำไปปฏิบัติในการทำงานวิจัย และคำนึงถึงกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม และผู้ที่มีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบในทางลบ เพื่อให้ได้รับการปกป้องสิทธิและสวัสดิภาพ โดยจริยธรรมคือสิ่งที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องรับผิดชอบ และทำหน้าที่ร่วมกันได้อย่างถูกต้องและต้องสมจริตใจ ไม่ถูกบังคับ

การขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ต่อคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์ สำหรับนักวิจัยทางการศึกษาแสดงถึงความใส่ใจ ตระหนักและร่วมถึงการให้ความเคารพต่อสิทธิของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และนำหลักการนี้มาใช้เป็นแนวทาง การดำเนินการวิจัยได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และเป็นไปตามหลักจริยธรรมพื้นฐาน เพื่อนำไปสู่การนำเสนอโครงการวิจัย ของนักวิจัยเกี่ยวกับการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ได้อย่างครบถ้วน เป็นไปตามหลักการทางจริยธรรม และมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ อันจะส่งผลให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือและผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้รับการปกป้องสิทธิ และมีความเป็นอยู่ที่ดีตลอดกิจกรรมโครงการวิจัย Uppinpai, (2021: 49-58)

นอกจากแนวทางปฏิบัติในเรื่องจรรยาบรรณนักวิจัยในระดับกว้างข้างต้นแล้ว นักวิชาการยังได้เสนอแนะแนวทาง ปฏิบัติในเรื่องจริยธรรมการวิจัยในสถาบันการศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับนักวิจัย โดยมีแนวทางปฏิบัติดังนี้ Saengpikul, (2020)

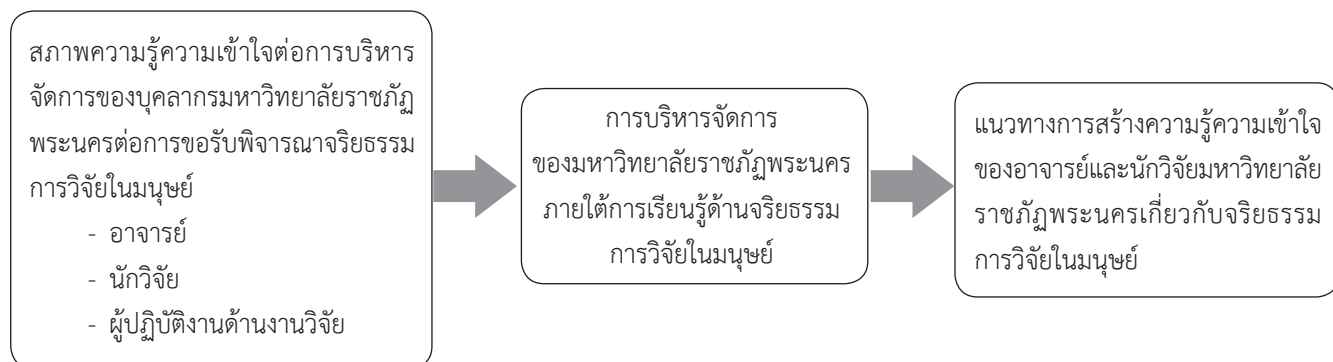
- 1) อบรมให้ความรู้ด้านจริยธรรมการวิจัยแก่นักศึกษาและแนวปฏิบัติแก่ผู้ทำการวิจัย
- 2) ติดตามดูแล ให้คำปรึกษาแก่ผู้ทำการวิจัยเพื่อป้องกันการกระทำที่ละเมิดกฎเกณฑ์จริยธรรมการวิจัย
- 3) พยายามป้องกันและขจัดสถานการณ์ที่มีผลประโยชน์ทับซ้อนไม่ให้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการวิจัย
- 4) การลงโทษจะต้องรุนแรงเพียงพอที่จะเป็นเยี่ยงอย่างป้องกันไม่ให้คนอื่นทำตาม
- 5) ให้ความคุ้มครองผู้ที่นำเรื่องที่มีการละเมิดจริยธรรมวิจัยมาแจ้งกับผู้บังคับบัญชาหรือผู้ดูแล
- 6) สร้างบรรยากาศของการวิจัยที่ดีและเข้มงวด รวมทั้งให้รางวัลแก่นักวิจัยที่ดีและลงโทษผู้กระทำผิดจริยธรรม

การวิจัย

แนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของระบบ

การปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับการใช้ในวัตถุประสงค์เกี่ยวกับงานวิจัยตามแนวทางการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ในการปฏิบัตินั้นกำหนดนโยบายหรือกฎเกณฑ์การเข้าถึง และใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ชัดเจนและมีระบบบริหารจัดการ รวมทั้งมีมาตรการและหลักประกันในการคุ้มครองข้อมูล ส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองให้มีความมั่นคงปลอดภัยและไม่ให้ข้อมูลส่วนบุคคลถูกละเมิด จึงทำให้หน่วยงานภาครัฐ ที่มีข้อมูลส่วนบุคคลต้องจัดทำแนวทางหรือนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งมาตรการคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคลบัญชี ทำให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนต้องจัดทำหรือประกาศแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ของระบบบัญชีข้อมูล เช่น สำนักงานการวิจัยแห่งชาติได้ออกประกาศเรื่องดังนี้โดยมีรายละเอียดของความหมายของนิยาม แนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เช่น การเก็บข้อมูล แหล่งที่มาของข้อมูลส่วนบุคคล วัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล การใช้ข้อมูลส่วนบุคคล การรักษาความมั่นคงปลอดภัยสำหรับข้อมูล การเปิดเผยเกี่ยวกับการดำเนินการ สิทธิของเจ้าของ ข้อมูลส่วนบุคคล การปรับปรุงแนวปฏิบัติ ช่องทางติดต่อ หรือความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ข้อพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัย

การขอการรับรองจริยธรรมการวิจัย ดำเนินการตามขั้นตอนการขอเข้ารับการพิจารณาการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยคำนึงถึงแนวทางการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมพื้นฐาน 3 ข้อ คือ 1) หลักความเคารพในบุคคล 2) หลักคุณประโยชน์ และ 3) หลักความยุติธรรม และดำเนินการตามแนวปฏิบัติของคณะกรรมการวิชาการและจริยธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และ “ผู้วิจัยจะปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคนทั้ง 3 ข้อ ได้แก่ “**หลักความเคารพในบุคคล (Respect for person)** โดยขอความยินยอมจากผู้ที่ได้รับเชิญให้เข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยจะให้ข้อมูลอย่างครบถ้วนและตอบคำถามข้อสงสัยจนเป็นที่พอใจ และให้เวลาตัดสินใจอย่างอิสระในการให้ความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยจะเคารพความเป็นส่วนตัว และการเก็บรักษาความลับ ไม่มีการเปิดเผยชื่อหรือข้อมูลของผู้เข้าร่วมการวิจัยเป็นรายบุคคลโดยเสนอผลวิจัยเป็นภาพรวมของการศึกษาทั้งหมด **หลักการให้ประโยชน์ ไม่ก่อให้เกิดอันตราย (Beneficence/Non-maleficence)** ผู้เข้าร่วมการวิจัยอาจจะได้รับหรือไม่ได้รับประโยชน์ อาจเกิดประโยชน์อื่นๆ ที่อาจได้รับ ซึ่งเป็นไปได้ทั้ง 2 แนวทาง รวมทั้งอาจเกิดความเสี่ยงต่อตัวผู้เข้าร่วมการวิจัยเพียงเล็กน้อย (หรือระดับความเสี่ยงที่อาจได้รับ) คือ เสียเวลาในการตอบแบบสอบถาม และ**หลักความยุติธรรม (Justice)** คือมีเกณฑ์การคัดเข้าและออกชัดเจน มีการกระจายประโยชน์และความเสี่ยงอย่างเท่าเทียมกัน

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย ประกอบด้วย 3 หัวข้อ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1) สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 131 คน เป็นอาจารย์และนักวิจัยจากคณะต่าง ๆ ได้แก่ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และวิทยาลัยการฝึกหัดครู คิดเป็นร้อยละ 70.05 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่คำนวณได้จำนวน 188 คน เมื่อจำแนกตามหน่วยงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มาจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 69 คน รองลงมาคือคณะวิทยาการจัดการ จำนวน 29 คน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 15 คน วิทยาลัยการฝึกหัดครู จำนวน 13 คน และคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม จำนวน 5 คน ตามลำดับ

ในด้านคุณวุฒิทางการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 67.2 รองลงมาคือระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 32.8 สำหรับตำแหน่งทางวิชาการหรือประเภทตำแหน่ง พบว่าส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ คิดเป็นร้อยละ 56.5 รองลงมาคือตำแหน่งอาจารย์ คิดเป็นร้อยละ 29.0 ตำแหน่งรองศาสตราจารย์ คิดเป็นร้อยละ 12.2 และบุคลากรสายสนับสนุนระดับปฏิบัติการ คิดเป็นร้อยละ 2.3

ในส่วนประสบการณ์ในการทำงานวิจัย ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์มากกว่า 6 ปี คิดเป็นร้อยละ 83.2 รองลงมา มีประสบการณ์ 4 ปี คิดเป็นร้อยละ 7.6 และมีประสบการณ์ 2 ปี และน้อยกว่า 2 ปี คิดเป็นร้อยละ 4.6 เท่ากัน

สำหรับประเภททุนวิจัยที่เคยได้รับ พบว่าส่วนใหญ่เคยได้รับทุนวิจัยเดี่ยว คิดเป็นร้อยละ 56.5 รองลงมาคือทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) คิดเป็นร้อยละ 17.6 ทุนวิจัยชุด คิดเป็นร้อยละ 6.9 ทุนวิจัยด้านการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 6.1 ทุนวิจัยพัฒนางานประจำ (R2R) คิดเป็นร้อยละ 2.3 และทุนวิจัยโครงการนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 0.8 ตามลำดับ

นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญระดับคณะ จำนวน 6 คน ที่ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการกระบวนการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ตามมาตรฐานการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของนักวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

2) สรุปผลการวิเคราะห์สภาพความรู้ความเข้าใจของอาจารย์และนักวิจัยต่อขั้นตอนการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ตามมาตรฐานการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

การวิเคราะห์สภาพความรู้ความเข้าใจของอาจารย์และนักวิจัยต่อขั้นตอนการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ตามมาตรฐานการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ดำเนินการผ่านตัวแปรจำนวน 15 ข้อ ผลการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ในภาพรวม อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามี 3 ตัวแปรที่ระดับความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกณฑ์การพิจารณาโครงการวิจัย 3 รูปแบบ คือ การยกเว้นการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย (Exemption) การพิจารณาแบบเร่งรัด (Expedited Review) และการพิจารณาแบบเต็มชุด (Full Board Review) สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างยังขาดความชัดเจนในการจำแนกประเภทเกณฑ์การพิจารณาโครงการวิจัยดังกล่าว การพิจารณาโครงการวิจัยแบบยกเว้น (Exemption) เป็นโครงการที่ไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการในมนุษย์โดยตรงหรือไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลถึงตัวบุคคล เช่น การทดสอบเครื่องมือที่ไม่ใช้ในคน การรายงานข้อมูลเชิงสถิติของหน่วยงาน การประเมินผลการดำเนินงานหรือโครงการบริหารจัดการ และการประเมินผลด้านการศึกษาโดยไม่กระทบต่อบุคคล

การพิจารณาโครงการวิจัยแบบเร่งรัด (Expedited Review) เป็นโครงการที่มีความเสี่ยงต่ำหรือไม่มีความเสี่ยงต่ออาสาสมัคร เช่น งานวิจัยแบบสอบถาม งานวิจัยเชิงสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นความลับ งานวิจัยที่ใช้ข้อมูลทุติยภูมิหรือข้อมูลสาธารณะ งานวิจัยที่ใช้ข้อมูลเวชระเบียนหรือสิ่งส่งตรวจที่ไม่สามารถเชื่อมโยงถึงตัวบุคคล รวมถึงการวิจัยในศพหรืออาจารย์ใหญ่ที่ได้รับความยินยอมตามหลักจริยธรรมแล้ว

ส่วนการพิจารณาโครงการวิจัยแบบเต็มชุด (Full Board Review) เป็นโครงการวิจัยที่มีความเสี่ยงต่ออาสาสมัครในระดับมาก หรือเป็นการวิจัยในกลุ่มเปราะบางหรือกลุ่มด้อยโอกาส ซึ่งไม่เข้าข่ายการพิจารณาแบบยกเว้นหรือแบบเร่งรัด โดยเฉพาะการวิจัยเชิงทดลองหรือกึ่งทดลอง การวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการวิจัยที่มีรูปแบบซับซ้อน ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เต็มชุด

3) การวิเคราะห์การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครภายใต้การเรียนรู้ด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครภายใต้การดำเนินงานด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 10 ข้อ พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมาก จำนวน 5 ตัวแปร และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 5 ตัวแปร

ตัวแปรที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งของระบบบริหารจัดการด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ได้แก่ การกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจน โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการวิชาการและจริยธรรมเพื่อทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน และพิจารณาการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์อย่างเป็นระบบ การวางแผนการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยและมีกรอบระยะเวลาการพิจารณาที่ชัดเจน การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์แก่คณาจารย์ นักวิจัย และบุคลากรผ่านการอบรมและกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การกำหนดขั้นตอนการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ที่ชัดเจน โดยมอบหมายให้สถาบันวิจัยและพัฒนารับผิดชอบ พร้อมจัดทำผังขั้นตอนและสื่อประชาสัมพันธ์ และการมีบุคลากรผู้รับผิดชอบในการให้คำปรึกษาและอำนวยความสะดวกด้านการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ในขณะที่ตัวแปรที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนถึงประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ได้แก่ การจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์อย่างสม่ำเสมอ การจัดทำฐานข้อมูลและระบบสืบค้นหนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ การติดตามความก้าวหน้าของกระบวนการพิจารณา การรายงานผลการดำเนินงานด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรให้มีความต่อเนื่องและเพียงพอ นอกจากนี้ ยังพบว่าการบริหารจัดการด้านระยะเวลาในการพิจารณาและการติดตามผลการดำเนินงาน แม้จะมีกรอบและกลไกที่ชัดเจน แต่ยังคงจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความคล่องตัวของกระบวนการในภาพรวม

4) การวิเคราะห์แนวทางการสร้างความรู้ความเข้าใจขั้นตอนกระบวนการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของอาจารย์และนักวิจัยตามมาตรฐานการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

แนวทางการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของอาจารย์และนักวิจัยตามมาตรฐานการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร วิเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิด 4M ประกอบด้วย การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Man) วิธีการปฏิบัติงาน (Method) ทรัพยากร (Resource: Money, Material) และเครื่องมือการจัดการ (Machine) ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างสะท้อนแนวทางสำคัญดังนี้

ด้านทรัพยากรมนุษย์ (Man) พบว่า ผู้บริหารและบุคลากรที่รับผิดชอบด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนระบบ โดยจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการวางแผนการใช้กำลังคนอย่างเหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ด้านวิธีการปฏิบัติงาน (Method) พบว่าควรมีการพัฒนาและปรับปรุงขั้นตอนการทำงานให้มีความชัดเจนเป็นระบบ และลดความซ้ำซ้อน โดยนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อให้การติดตามตรวจสอบ และควบคุมกระบวนการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัดเวลา

ด้านทรัพยากร (Resource: Money, Material) พบว่าการบริหารจัดการงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมและการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ด้านเครื่องมือการจัดการ (Machine) พบว่าการนำเครื่องมือ เทคโนโลยี และระบบสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ จะช่วยเพิ่มความสะดวก ความถูกต้อง และความเป็นมาตรฐานของกระบวนการทำงาน ตลอดจนลดระยะเวลาในการดำเนินการ และเพิ่มศักยภาพของระบบการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์โดยรวม

อภิปรายผล

ในการอภิปรายผลผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง และผู้ปฏิบัติงานด้านวิจัยมาพิจารณา และข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยของการศึกษานี้มาอภิปรายผล วิเคราะห์ หรือแสดงความคิดเห็นด้วยการเขียน พรรณนา และบางส่วนนำเสนอเป็นภาพ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอเป็น 4 หัวข้อ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1) การอภิปรายผลความรู้ความเข้าใจของอาจารย์และนักวิจัยต่อขั้นตอนการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัย ในมนุษย์ตามมาตรฐานการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

2) การอภิปรายผลต่อแนวทางการสร้างความรู้ความเข้าใจของขั้นตอน กระบวนการขอการรับรองจริยธรรม การวิจัยในมนุษย์ของอาจารย์และนักวิจัยตามมาตรฐานการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

การอภิปรายผลความรู้ความเข้าใจของอาจารย์และนักวิจัยต่อขั้นตอนการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัย ในมนุษย์ตามมาตรฐานการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจของอาจารย์และนักวิจัยต่อขั้นตอนการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ตามมาตรฐานการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร โดยจะอภิปรายผล ดังนี้

ผู้วิจัยได้สอบถามความคิดเห็นของอาจารย์และนักวิจัยต่อขั้นตอนการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ตามมาตรฐานการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยกำหนดระดับความรู้ไว้ 2 ระดับ คือ มีความรู้ความเข้าใจ และไม่มีความรู้ความเข้าใจ ซึ่งส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการขอการรับรองจริยธรรม การวิจัยตามมาตรฐานการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ฯ แต่เมื่อศึกษาข้อมูลรายละเอียดจะพบว่ามีประเด็นเกี่ยวกับการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเกณฑ์การพิจารณาโครงการวิจัยทั้ง 3 แบบ ประกอบด้วย การยกเว้นการพิจารณาจริยธรรม การวิจัย (Exemption), เกณฑ์พิจารณาโครงการวิจัยแบบเร่งรัด (Expedited), และเกณฑ์พิจารณาโครงการวิจัยแบบเต็มชุด (full board) ที่ต้องมีการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับกลุ่มตัวอย่างมากขึ้น เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นนี้ เพิ่มเติม เช่น จัดทำเอกสาร infographic ประชาสัมพันธ์, จัดอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม เป็นต้น

การอภิปรายผลต่อแนวทางการสร้างความรู้ความเข้าใจขั้นตอนกระบวนการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัย ในมนุษย์ของอาจารย์และนักวิจัยตามมาตรฐานการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผู้วิจัยกำหนดคำแนะนำโดยเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้อิสระกับตอบแบบสอบถามสามารถให้คำแนะนำและ ข้อเสนอแนะต่อการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ตามมาตรฐานการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของนักวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร โดยแบ่งประเด็นจากคำถามและข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างไว้ 3 ประเด็น คือ 1) ด้านศักยภาพ ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน/นักวิจัย 2) ด้านการบริหารจัดการ และ 3) ขั้นตอนและกระบวนการ

1) ด้านศักยภาพของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน/นักวิจัย

อาจารย์ นักวิจัย ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการขอการรับรองจริยธรรมงานวิจัยในมนุษย์ ในภาพรวม แต่เมื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับวิธีการ และความถูกต้องของเอกสาร/แบบฟอร์มแล้ว ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เกี่ยวกับวิธีการเขียน แบบฟอร์มที่จำเป็นมีอะไรบ้าง เอกสารที่ใช้ประกอบมีอะไรบ้าง หรือการตรวจสอบความสมบูรณ์ของเอกสารก่อนส่งขอยื่นฯ โดยคาดหวังว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะสามารถให้ข้อเสนอแนะ ข้อสังเกต กับอาจารย์และนักวิจัยได้ แต่ผู้ปฏิบัติงานก็ยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับแบบฟอร์มไม่ชัดเจนเพียงพอ ไม่สามารถ

อธิบายว่า วิธีการเขียนได้ชัดเจนเพียงพอ ทำให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับวิธีการเขียน รวมทั้งยังมีมาตรฐานความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ที่แตกต่างกัน และถูกผลกระทบมาให้กับสถาบันวิจัยและพัฒนาที่ต้องเป็นหน่วยงานที่ต้องแก้ไข และปรับปรุงข้อเสนอให้มีความครบถ้วน และเป็นไปตามมาตรฐานการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรืออาจจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ให้กับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ โดยเน้นที่องค์ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการ เพื่อให้นำไปถ่ายทอดกับอาจารย์และนักวิจัยได้

2) ด้านการบริหารจัดการ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มีขั้นตอนและวิธีการขอการรับรองจริยธรรมฯ ที่ชัดเจน แต่ยังคงขาดการเผยแพร่ การสร้างความเข้าใจให้กับอาจารย์/นักวิจัย รวมทั้งการประชาสัมพันธ์กระบวนการและขั้นตอนในการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ในรูปแบบ Flow Chat ยังมีแค่ ณ ที่ตั้งหน่วยงาน ทำให้อาจารย์/นักวิจัยยังขาดข้อมูลที่ชัดเจนเพียงพอ รวมทั้งกระบวนการยังมีความล่าช้าพอสมควร เนื่องจากการประชุมคณะกรรมการวิชาการและจริยธรรมประชุมเดือนละ 1 ครั้ง อาจจะไม่เพียงพอ ควรมีระบบสนับสนุนแบบออนไลน์ เพิ่มเติม

3) ขั้นตอนและกระบวนการ

กระบวนการในการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ฯ มีความล่าช้า และมีขั้นตอนการขอที่ต้องผ่านระบบชั้นบังคับบัญชา และการเข้าขอผ่านคณะกรรมการประจำคณะฯ และคณะกรรมการวิชาการและจริยธรรมฯ ซึ่งคณะกรรมการจะมีการประชุมเดือนละ 1 ครั้ง หรือมากกว่านี้ ควรพัฒนาและลดขั้นตอนที่ซ้ำซ้อน และไม่เกี่ยวข้องออกไป เพื่อย่นระยะเวลาการอนุมัติ หรือจัดทำคู่มือการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือสื่อองค์ความรู้แบบออนไลน์อื่น ๆ เพื่อให้อาจารย์และนักวิจัยมาศึกษาเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง โดยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิด 4M (Man, Method, Resource, Machine) พบว่า แนวทางการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของอาจารย์และนักวิจัยตามมาตรฐานการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

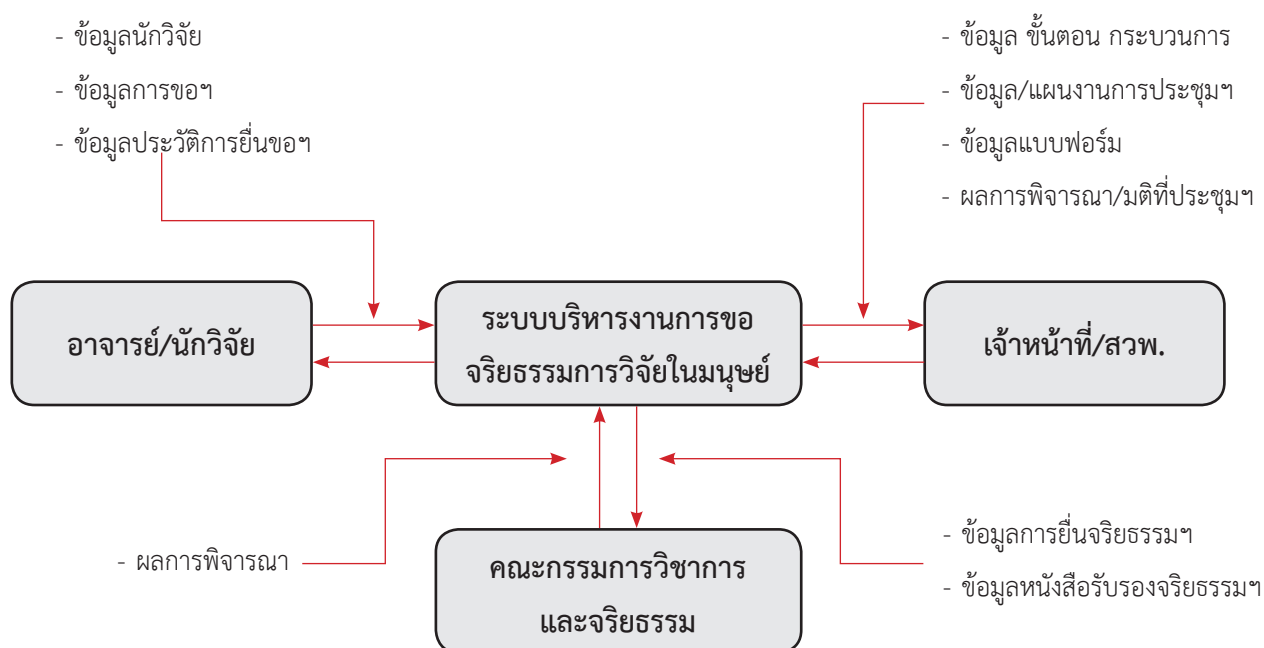
ด้านทรัพยากรมนุษย์ (Man) พบว่า การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แก่คณาจารย์และนักวิจัยมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่จำเป็น เช่น แบบฟอร์มที่ใช้ ขั้นตอนการดำเนินงาน และข้อผิดพลาดที่พบบ่อย พร้อมทั้งจัดทำผังงาน (Flowchart) เพื่อช่วยให้ความเข้าใจที่ชัดเจนและลดความคลาดเคลื่อนในการดำเนินการ

ด้านวิธีการปฏิบัติงาน (Method) ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การออกแบบขั้นตอนการดำเนินงานที่เป็นระบบ ชัดเจน และลดความซ้ำซ้อน จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ได้ โดยควรมีการกำหนดกรอบเวลา ผู้รับผิดชอบในแต่ละขั้นตอน รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดตาม ตรวจสอบ และควบคุมกระบวนการ พร้อมทั้งจัดทำคู่มือหรือคำแนะนำผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงานเพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก

ด้านทรัพยากร (Resource, Money, Material) พบว่า การพัฒนาและทบทวนระบบการให้บริการ โดยเฉพาะการออกแบบระบบการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ในรูปแบบออนไลน์ จะช่วยลดระยะเวลาและเพิ่มความสะดวก

ในการดำเนินงาน รวมถึงการจัดทำระบบสืบค้นข้อมูลหรือหนังสือรับรองย้อนหลัง ซึ่งเอื้อต่อการบริหารจัดการข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านเครื่องมือ (Machine) ผลการอภิปรายสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาสนับสนุนการบริหารจัดการงานจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เช่น การพัฒนาระบบบริหารงานและฐานข้อมูลกลางของมหาวิทยาลัย เพื่อเพิ่มความถูกต้อง ความเป็นมาตรฐาน และประสิทธิภาพในการดำเนินงานโดยรวม

ภาพที่ 2 ระบบบริหารงานจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ของงานบริการการศึกษา

REFERENCES

- Altinay, L., & Paraskevas, A. (2008). *Planning research in hospitality and tourism*. Butterworth-Heinemann.
- Committee on Science, Research, and Innovation Promotion. (2021). *Announcement of the Committee on Science, Research, and Innovation Promotion B.E. 2564 (2021)*. Office of the Committee on Science, Research, and Innovation Promotion.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (3rd ed.). SAGE.
- Dane, F. C. (2011). *Evaluating research: Methodology for people who need to read research*. SAGE.
- Finn, M., Elliott-White, M., & Walton, M. (2000). *Tourism and leisure research methods: Data collection, analysis and interpretation*. Pearson Education.
- Jaidee, J. (1999). *Understanding of democracy among students of Kasetsart University*. (Master's thesis, Kasetsart University). Graduate School, Kasetsart University. (In Thai)
- Jennings, G. (2001). *Tourism research*. John Wiley & Sons Australia.
- Khamdit, S. (2007). *Basic research methods in tourism*. Dhurakij Pundit University. (In Thai)

- Kotchcharoongroj, R. (2005). **Various strategies for modern school management**. (n.p.) (In Thai)
- National Research Council of Thailand. (2021). **Thai ethical guidelines for research involving human subjects**. National Research Council of Thailand. https://www.fercit.org/file/Thai_Ethical_Guidelines_Full.pdf
- National Research Council of Thailand. (2021). **National Research Council of Thailand**. National Research Council of Thailand.
- National Science and Technology Development Agency. (n.d.). **Document/handbook/report on research ethics**. Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. https://ri.nrct.go.th/?page_id=3210
- Phinyophapsakul, M. (2007). **Administration of basic education institutions using good governance principles in schools under the Bangkok Educational Service Area Office 3**. [Master's thesis] Suan Sunandha Rajabhat University. (In Thai)
- Research and Development Institute, Phranakhon Rajabhat University. (2019). **Guidelines for conducting research: A handbook**. Phranakhon Rajabhat University. (In Thai)
- Saengpikul, A. (2013). Research ethics practices and research ethics in international contexts. **Suthiparithat Journal**, 27(2), 135–150.
- Saengpikul, A. (2020). Research ethics. **Suthiparithat Journal**, 27(81), 136–147.
- Suranaree University of Technology. (2017). **Handbook for human research ethics approval for faculty, researchers, and students**. Suranaree University of Technology.
- Thanathitikorn, C., & Thanathitikorn, N. (2013). Ethics in human research and social science research. **Academic Journal of Bangkokthonburi University**, 2(1). (In Thai)
- Uppinpai, S. (2021). Ethics in human beings and educational research. **Journal of Association of Professional Development of Educational Administration of Thailand**, 3(1), 49–58.

.....

การสร้างสรรค์การแสดงชุด ระบายานดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง)

THE CREATION OF THAI DANCE YAN DA OH (GOLDEN LEAVED LIANA)

รินทร์ภัส ชินวุฒิกุลกาญจน์*

สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Rinlaphat Chinnawutkulkan

Dramatic Arts and Drama Faculty of Humanities & Social Sciences Phranakhon Rajabhat University

*E-mail: p.rinlaphat@gmail.com

Received: 2025-10-05

Revised: 2026-01-12

Accepted: 2026-02-24

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและลักษณะของต้นย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) ณ อุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส 2) เพื่อสร้างสรรค์การแสดงชุดระบายานดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) เป็นการวิจัยสร้างสรรค์เชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ และเสนอผลการวิจัยสร้างสรรค์ แบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า 1) ต้นย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) ณ อุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาดี ตั้งอยู่ที่ตำบลบาเจาะ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เป็นพันธุ์ไม้หายาก มีถิ่นกำเนิดที่เทือกเขาบูโด เป็นที่ค้นพบแห่งแรกของโลกที่น้ำตกปาโจ ลักษณะของต้นย่านดาโอ๊ะ เป็นไม้เถาขนาดใหญ่ ลักษณะผิวของใบมีขนละเอียดคล้ายกำมะหยี่สีทองและมีความโดดเด่นคือใน 1 ต้น จะมีการเปลี่ยนของสีใบถึง 3 สี คือสีนาค สีเงินและสีทอง ลักษณะดอกมีสีขาวเกิดเป็นช่ออยู่ปลายกิ่ง ดอกมีกลิ่นหอม ที่สำคัญพันธุ์ไม้ชนิดนี้ถือว่าเป็นพันธุ์ไม้มงคลตามความเชื่อของคนในท้องถิ่น 2) การสร้างสรรค์การแสดงชุดระบายานดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) ดนตรีใช้เพลงระบายานดาโอ๊ะ ทำนองเพลงเป็นดนตรีพื้นเมืองภาคใต้ตอนล่าง มีทำนองหลัก 4 ทำนองประกอบด้วยทำนองปดุมของใบไม้ ทำนองของหนวด ทำนองดอกไม้บาน และทำนองไม้โดนฝน การใช้พื้นที่เวที ใช้การแปรแถวที่หลากหลาย การแต่งกายใส่เกาเขาก กระโปรงทิวหาทางปลา เสื้อแขนยาวเต็มตัว ผ้าห่ม สร้อยคอ ดอกไม้ติดผม ปิ่นปักผม ผู้แสดงและการคัดเลือกผู้แสดงใช้นักแสดงหญิงจำนวน 12 คน อุปกรณ์ประกอบการแสดง ช่อใบไม้

ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการประดิษฐ์ผลงานสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ระบายานดาโอ๊ะ ใบไม้สีทอง ระบายานดาโอ๊ะ

ABSTRACT

The purposes of this study were to 1) examine the historical background and natural characteristics of the Yan Da Oh (Golden leaved Liana) at at Budo-Su-ngai Padi National Park, Narathiwat Province, and 2) create a Thai dance performance inspired by Yan Da Oh (Golden leaved Liana) This study employed

a qualitative creative research design. The instruments used for data collection included observation forms, interview forms, focus group discussions, and expert criticism from qualified specialists. The creative research findings were then presented using a descriptive analytical approach.

The findings showed that:

1) the Yan Da Oh (Golden leaved Liana) found at Budo-Su-ngai Pari National Park, was located in Bacho Subdistrict, Mueang District, Narathiwat Province. This plant was a rare species native to the Budo Mountain Range and was first discovered at Pacho Waterfall, which was considered the first discovery site of the species in the world. Yan Da Oh was a large climbing plant. Its leaf surface was covered with fine, velvet-like hair that gave it a golden appearance. A distinctive feature of this species was that the leaves on a single plant could display three colors: copper, silver, and gold. Its flowers were white and fragrant, arranged in clusters at the tips of the branches. In addition, the plant held cultural significance, as local communities regarded it as an auspicious plant based on traditional beliefs.

2) The creation of dancing performance for Yan Da Oh (Golden leaved Liana) employed the musical composition *Rabam Yan Da-oh*, with a melody inspired by the folk music of Thailand's lower southern region. The choreography comprised four principal dance movements: the leaf-covering movement, the tendril-curling movement, the blooming-flower movement, and the rain-touched leaf movement. The use of stage space involved diverse formations and movement patterns. The costume design included strapless bodices, fishtail skirts, full-length long-sleeve tops, earrings, necklaces, hair flowers, and hairpins. The performance involved selected twelve female dancers, and the principal prop used in the performance was a bunch of leaves. Furthermore, the findings could be applied as guidelines for the effective development of future creative works in Thai dance and performing arts.

Keywords: Rabam ,Yan Da Oh , Golden leaves , Rabam Yan Da Oh

บทนำ

ทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทยมีป่าไม้กระจายอยู่ทั่วประเทศมีลักษณะแตกต่างกันตามภูมิประเทศและภูมิอากาศ แบ่งได้ 2 ประเภท ได้แก่ ป่าผลัดใบ และป่าไม้ไม่ผลัดใบ ป่าผลัดใบ จะอยู่ในเขตภูมิอากาศแห้งแล้ง บริเวณที่ราบและพื้นที่เชิงเขาที่มีความสูงไม่เกิน 1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล ป่าประเภทนี้จะทิ้งใบจนหมดลำต้นในฤดูแล้ง ป่าผลัดใบ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ป่าเบญจพรรณพบในทุกภูมิภาค แต่ภาคใต้จะพบน้อยที่สุด ไม้สำคัญที่พบ เช่น ไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้มะค่าโมง ไม้ยาง ไม้ตะแบก ไม้เสลา ไม้ตะคร้อ ไม้ไผ่ เป็นต้น ป่าเต็งรัง พบในบริเวณที่ราบหรือเนินเขาเตี้ย โดยเฉพาะพื้นที่หินผุดผืนดินสีแดง ไม้สำคัญที่พบเช่น ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้เหียง ป่าไม้ไม่ผลัดใบ เป็นป่าที่มีเรือนยอดเขียวชอุ่มตลอดปีเนื่องจากต้นไม้ในป่าชนิดนี้เมื่อผลัดใบจะไม่ทิ้งใบพร้อมกันทั้งต้น จะมีใบอ่อนแตกใหม่มาแทนที่ใบเก่าเสมอ

อุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาตี อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส สภาพป่าโดยทั่วไปเป็นป่าดงดิบชื้นปกคลุมเกือบทั้งหมด มีไม้ขนาดใหญ่ เช่น ตะเคียน กาลอ ไข่เขียว สยา หลุมพอ นากบุด ตีนเป็ดแดง ฯลฯ พืชพื้นล่างได้แก่ หวาย ปาล์ม ใบไม้สีทอง และมีพรรณไม้ที่หายากมีราคาแพงและกำลังจะสูญพันธุ์คือ “หวายตะค้าทอง” และ “ปาล์มบังสุริย์

หรือสีแป” พบตามบริเวณป่าลึกบนภูเขาสูงและสันนิษฐานว่ามีอยู่แห่งเดียวในป่าบริเวณนี้ และ ใบไม้สีทอง มีชื่อทางท้องถิ่นอีกชื่อหนึ่งว่า “ย่านดาโอะ” เป็นพืชไม้เลื้อยที่ไม่สามารถทรงตัวได้โดยลำพัง จึงมักเลื้อยพันต้นไม้ใหญ่หรือสิ่งพวยงเป็นที่ยึดเกาะเพื่อให้ลำต้นเจริญอยู่ได้ ธรรมชาติให้คุณสมบัติที่มีอวัยวะพิเศษช่วยในการเลื้อยเกาะและปรับตัวทอดยอรับแสงเพื่อเจริญเติบโต จึงทำให้มีจำนวนชนิดของไม้เลื้อยในธรรมชาติมากกว่าไม้ประเภทอื่น เช่น ต้นย่านดาโอะ (ใบไม้สีทอง) (เอกสารอุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาตี จังหวัดนราธิวาส) มีลักษณะใบที่สวยงามจึงนำมาทำเป็นสินค้า OTOP ของจังหวัดนราธิวาส โดยขยายพันธุ์เพื่อขยายต้นกล้าปลูกเป็นไม้ประดับ หรือนำใบมาใส่กรอบรูปจำหน่ายเป็นของตกแต่งบ้าน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จทรงงานที่จังหวัดนราธิวาส ได้มีชาวบ้านนำใบไม้ดังกล่าวมาถวาย ซึ่งสมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงโปรดมาก พระองค์จึงได้ประทานชื่อต้นไม้ดังกล่าว ตามแหล่งที่พบคือ “ย่านดาโอะ” และเรียกมาจนถึงปัจจุบัน โดยรับสั่งให้มีการรณรงค์อนุรักษ์พันธุ์ไม้ดังกล่าว นับแต่นั้นมา (Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation, 2017)

จากข้อมูลข้างต้นที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของต้นย่านดาโอะ (ใบไม้สีทอง) เป็นพันธุ์ไม้ที่มีชื่อเสียงในจังหวัดนราธิวาส และยังเป็นที่ยึดโยงอย่างแพร่หลายของผู้คน ด้วยคุณค่าทั้งด้านธรรมชาติ ความเชื่อ และความงามอันเป็นเอกลักษณ์ ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการศึกษาประวัติความเป็นมาและลักษณะของต้นย่านดาโอะ (ใบไม้สีทอง) และคิดสร้างสรรค์การแสดงชุด ระบายย่านดาโอะ (ใบไม้สีทอง) เป็นการช่วยอนุรักษ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดนราธิวาส ผลจากการวิจัยจะทำให้เกิดองค์ความรู้เรื่องต้นย่านดาโอะ (ใบไม้สีทอง) และการแสดงชุดระบายย่านดาโอะ (ใบไม้สีทอง) ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดนราธิวาสให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย และเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงสำคัญของต้นย่านดาโอะ (ใบไม้สีทอง) อีกทั้งเป็นส่วนหนึ่งในการที่จะช่วยให้ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทย เป็นที่ยึดโยงอย่างกว้างขวางจากการแสดงชุดระบายย่านดาโอะ (ใบไม้สีทอง)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและลักษณะของต้นย่านดาโอะ (ใบไม้สีทอง) ณ อุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาตี จังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อสร้างสรรค์การแสดงชุดระบาย ย่านดาโอะ (ใบไม้สีทอง)

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยนี้ทำให้ทราบประวัติความเป็นมาและลักษณะของต้นย่านดาโอะ (ใบไม้สีทอง) ณ อุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาตี จังหวัดนราธิวาส
2. ผลการวิจัยนี้ได้การแสดงชุดระบาย ย่านดาโอะ (ใบไม้สีทอง) และนำออกเผยแพร่ต่อสังคม เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงความเป็นมาและลักษณะของต้นย่านดาโอะ (ใบไม้สีทอง) ณ อุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาตี จังหวัดนราธิวาส

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านระยะเวลา ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย 12 เดือน

ด้านพื้นที่ พื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจและเลือกพื้นที่ ได้แก่ ณ อุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาตี จังหวัดนราธิวาส การเลือกพื้นที่ในการศึกษานั้นใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

ด้านประชากรกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ เจ้าหน้าที่บุคลากรอุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาตี จังหวัดนราธิวาส อาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ชมการแสดง

2. กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้คัดเลือกมาแบบเจาะจง โดยกำหนดรวมทั้งสิ้น 21 คน ซึ่งแบ่งออกได้ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 คน เป็นกลุ่มบุคคลที่ให้ข้อมูลหลักและความสำคัญเกี่ยวกับงานวิจัยการแสดงชุดระบำย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) แบ่งออกเป็น ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติความเป็นมาของต้นย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) โดยเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาตี จังหวัด นราธิวาส จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ จำนวน 3 คน ผู้รู้ด้านดนตรีและทำนองเพลง จำนวน 1 คน และผู้รู้ด้านเครื่องแต่งกาย จำนวน 1 คน ผู้รู้ด้านการแต่งหน้าและการทำผม จำนวน 1 คน

2.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์วิพากษ์การแสดงชุดระบำย่านดาโอ๊ะ(ใบไม้สีทอง) จำนวน 3 คน

2.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป จำนวน 10 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้ชมการแสดงชุดระบำย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) จำนวน 10 คน

ทบทวนแนวคิด

แนวคิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม เป็นแนวทางในการวิเคราะห์หาคำตอบที่เกี่ยวกับการเกิดขึ้นและคงอยู่ตลอดจนการสืบทอดต่อไปนอกจากนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและคงอยู่ของวัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมพื้นบ้านเกิดจากภูมิปัญญาและการสร้างสรรค์ของชุมชน การดำรงอยู่ได้เพราะการถ่ายทอดความรู้และคุณค่าจากรุ่นสู่รุ่น การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นปัจจัยหลักในการรักษาและต่อยอด การปรับตัวให้เข้ากับบริบทสังคมร่วมสมัย ทำให้วัฒนธรรมยังคงมีชีวิตไม่หยุดนิ่ง การสนับสนุนจากสถาบันการศึกษา หน่วยงานรัฐ และภาคเอกชน ช่วยเสริมให้การสืบสานมั่นคงยิ่งขึ้น (Dhamrarat & Oun-aromlert, 2009, pp. 31-44)

2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการผสมผสานทางวัฒนธรรม การผสมผสานคือพลังในการสร้างวัฒนธรรมชุมชน วัฒนธรรมชุมชนดำรงอยู่ได้เพราะสามารถปรับตัวและผสมผสานกับสิ่งใหม่ ๆ โดยไม่สูญเสียรากเหง้าและการพัฒนาใด ๆ ควรเห็นคุณค่าในความหลากหลายและการผสมผสาน ไม่ใช่มุ่งให้วัฒนธรรมเป็นแบบเดียว (Vallipodom, 2000)

ทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์

การประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏศิลป์ไทยเป็นผลงานที่เกิดขึ้นจาก ความคิดสร้างสรรค์ ก่อนที่จะกล่าวถึงหลักการประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏศิลป์ไทย ซึ่งเป็นผลงานเฉพาะของศาสตร์ด้านนาฏศิลป์ไทย ความคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถของบุคคล ในการคิดการทำให้เกิดบางสิ่งบางอย่างขึ้นมา ซึ่งเป็นสิ่งแปลกใหม่ ที่เกิดจากการคิดหลายทิศทาง การค้นพบวิธีแก้ปัญหาและการพัฒนาวิธีการใหม่ ๆ ได้สำเร็จ แม้ว่าความคิดสร้างสรรค์จะเน้นที่ความคิดริเริ่มก็ตาม แต่ความสำเร็จของการสร้างสรรค์จะต้องอาศัยลักษณะความคิดอื่น ๆ ดังนั้น บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จึงไม่เพียงแต่มีความคิดใหม่เท่านั้น แต่ต้องพยายามคิดและประสานความคิดติดตามให้ตลอด หรือให้เกิดความสำเร็จจากโครงสร้างทฤษฎีดังกล่าว สรุปได้ว่า องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ เป็น ความคิดที่มีลักษณะเอนกนัย ที่ต้องพัฒนาการความคิดให้หลากหลาย มีลักษณะแปลกใหม่แตกต่างจากของเดิม หรือคิดดัดแปลงประยุกต์โดยไม่ซ้ำ คิดอย่างอิสระ คิดรอบคอบ สวยงาม มีความประณีต การคิดสร้างสรรค์จึงเป็นกลไกสำคัญของการสร้างสรรค์ผลงานที่แปลกใหม่และมีคุณค่า

การประดิษฐ์ทำรำหรือการสร้างสรรคชุดการแสดงนาฏศิลป์ไทย เป็นการสร้างผลงานโดยอาศัยองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ดังกล่าว แต่มีหลักอันเป็นองค์ประกอบ ที่สอดคล้องกับศาสตร์เฉพาะด้าน ดังนี้

การประดิษฐ์หรือการสร้างสรรคชุดการแสดงนาฏศิลป์ หมายถึง การคิด การออกแบบ การเลือกสรรทำรำ ท่าทาง หรือท่าเต้น และนำมาประดิษฐ์เรียงร้อยขึ้นใหม่ โดย ผสมผสานกับองค์ประกอบอื่น ทั้งเพลง ดนตรี การแต่งกาย ทิศทาง การเคลื่อนไหวของลีลาทำรำ การกำหนดรูปแบบการแปรแถวที่เหมาะสมกลมกลืน สอดคล้องกับกระบวนการที่สร้างสรรค์ การประดิษฐ์หรือการสร้างสรรคชุดการแสดงนาฏศิลป์ไทย มีวิธีดำเนินการอยู่ 2 วิธี คือ

1) การประดิษฐ์ทำรำเพื่อสื่อทำตามความหมายของบทร้อง

2) การประดิษฐ์ทำรำประกอบทำนองเพลงและหน้าทับดนตรี โดยนำทำรำมาเรียงร้อยเป็นกระบวนการทำรำที่เรียงร้อย หรือสร้างสรรค์ อาจแฝงด้วยการสื่อความหมายของทำรำที่ประดิษฐ์ หรือทำรำที่นำเสนอ เช่น เริ่มทำรำด้วยท่าไหว้ ตามท่วงทำนองเพลงเพื่อสื่อถึงความเคารพสักการะ หรือทำรำที่แสดงขั้นตอนสื่อความหมายถึงการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นต้นว่า การประกอบอาชีพหาปลา เริ่มด้วย ท่าพายเรือ เหยี่ยงแห เก็บปลาใส่ตะข้อง เป็นต้น หรืออาจเป็นการนำเสนอกระบวนการทำรำที่คำนึงถึงความวิจิตรงดงาม ความสอดคล้องของ ท่ารำกับจังหวะและท่วงทำนองเพลง โดยไม่ได้มุ่ง การสื่อความหมายของท่ารำก็ได้

1. ขั้นตอนการประดิษฐ์หรือการสร้างสรรคชุดการแสดงนาฏศิลป์ การประดิษฐ์หรือการสร้างสรรคชุดการแสดงนาฏศิลป์ มีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

1.1 การคิดให้มีนาฏศิลป์ คือ เหตุผลที่เกิดการสร้างนาฏศิลป์ในโอกาสต่าง ๆ ได้แก่ พิธีกรรมและพิธีการ ส่งเสริมกิจกรรม เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความคิดสร้างสรรค์ทางศิลป์ พัฒนาอาชีพ

1.2 กำหนดความคิดหลัก คือการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และแนวคิด ในการสร้างสรรค์ไว้อย่างชัดเจน ว่าชุดนาฏศิลป์ที่คิดขึ้นเพื่ออะไร

1.3 ประมวลข้อมูล คือ การรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นปัจจุบันซึ่งเกี่ยวกับการสร้างผลงานชุดนั้น ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลที่เป็นจริง คือ ความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นเพื่อนำมาใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงหรือใช้เป็นข้อมูลประกอบการสร้างสรรค์ผลงาน ข้อมูลที่เป็นแรงบันดาลใจ คือ ข้อมูลที่เสริม กระตุ้น หรือช่วยให้เกิดจินตนาการในการสร้างสรรค์ผลงานได้ง่ายขึ้น

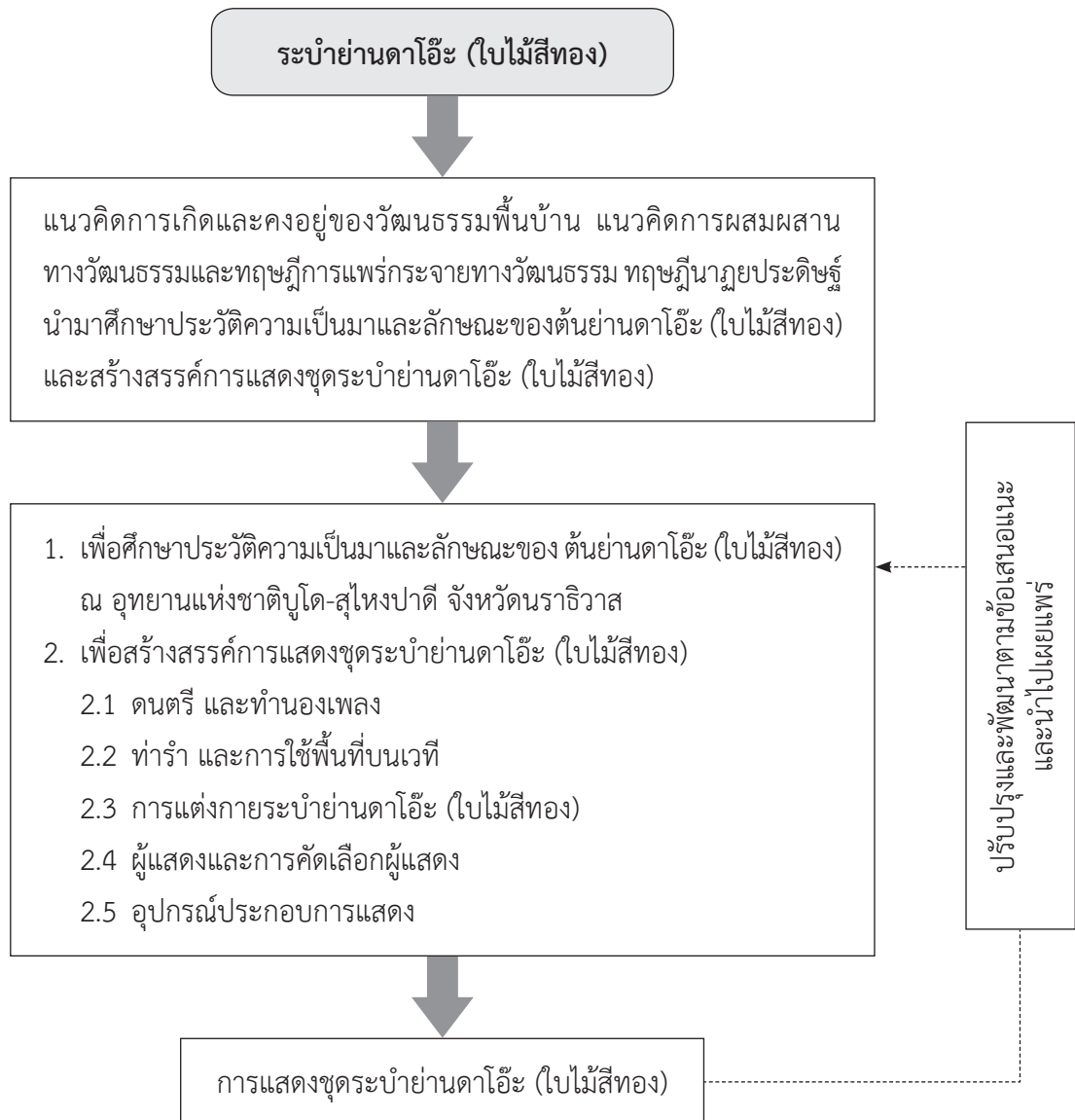
1.4 กำหนดขอบเขตในการดำเนินงาน หมายถึง การกำหนดกรอบของการ สร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ เช่น เนื้อหาสาระ จำนวนผู้แสดง ช่วงเวลาของการแสดง (ถ้ามี) งบประมาณ ที่ต้องใช้

1.5 กำหนดรูปแบบการแสดง คือ กำหนดว่าชุดนาฏศิลป์ที่สร้างสรรค์นั้นจะมีรูปแบบการแสดงในลักษณะหนึ่งจารีต ผสมผสานหลายจารีต ประยุกต์จากจารีตเดิม หรือคิดรูปแบบ ใหม่ที่แตกต่างจากจารีตเดิม

1.6 กำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ เพลงดนตรี เครื่องแต่งกาย สีส้ม แสง เสียง ฉาก เป็นต้น องค์ประกอบย่อมแตกต่างกัน แล้วแต่ผลงานสร้างสรรค์แต่ละชุด การกำหนดสิ่งเหล่านี้ เป็นการสร้างเอกภาพของงานตามแนวคิดและรูปแบบที่ผู้สร้างสรรค์กำหนด

1.7 ออกแบบท่ารำ เป็นการเลือกสรรท่ารำ เรียงร้อยขึ้นใหม่ให้มีลำดับความ ต่อเนื่อง แสดงกลวิธี เทคนิควิธีนำเสนอที่มีความเป็นเอกภาพตามแนวคิดที่กำหนด การออกแบบท่า ตามหลักการประดิษฐ์นาฏศิลป์ไทยมี 3 ส่วน คือ กระบวนท่ารำ การแปรแถว และการตั้งซุ่ม (Wirunrak, 2004, p. 225)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. **วิธีวิจัย** การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของต้นย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) ณ อุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาตี จังหวัดนราธิวาส เพื่อสร้างสรรค์การแสดงชุดระบายนดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) เป็นการวิจัยสร้างสรรค์เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลประวัติความเป็นมาและลักษณะของต้นย่านดาโอ๊ะ(ใบไม้สีทอง) ณ อุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาตี จังหวัดนราธิวาส

1) ศึกษาประวัติความเป็นมาและลักษณะของต้นย่านดาโอ๊ะ(ใบไม้สีทอง) ณ อุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส จากหนังสือ ตำราเอกสารทางวิชาการและงานวิจัย ลักษณะเด่นและความสำคัญของต้นย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) ณ อุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาดี และกำหนดเป็นขอบเขตที่จะนำมาศึกษาสร้างสรรค์เป็นการแสดง

2) ศึกษารูปแบบและวิธีการสร้างสรรค์การแสดงตามทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏศิลป์ไทย

3) การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและลักษณะของต้นย่านดาโอ๊ะ(ใบไม้สีทอง) ณ อุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส ทั้งหมดมาวิเคราะห์เพื่อสร้างสรรค์เป็นชุดการแสดง โดยทำการลงพื้นที่สัมภาษณ์ เก็บข้อมูล สัมภาษณ์นักวิชาการ ผู้รู้ และผู้ที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ต้นย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ไทย คนตรีไทย เครื่องแต่งกาย การแต่งหน้าทำผม

ขั้นตอนที่ 2 สังเคราะห์ประวัติความเป็นมาและลักษณะของต้นย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) ณ อุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส และออกแบบพัฒนาการแสดงชุดระบำย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) โดยแต่งเพลง ออกแบบท่ารำ ออกแบบเครื่องแต่งกาย ออกแบบการแต่งหน้า ทำผม ออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง ถ่ายทอดท่ารำ ฝึกซ้อม ตามกระบวนการจนสำเร็จ เชิญผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์และตรวจสอบความสอดคล้องของท่ารำ องค์ประกอบการแสดง ด้านต่าง ๆ และปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสนทนากลุ่ม แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงชุด ระบำย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) การวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึกเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญถึงประวัติความเป็นมาและลักษณะของต้นย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ไทยเกี่ยวกับการสร้างงานทางด้านนาฏศิลป์ สรุปรูปแบบ ลักษณะรายละเอียดของการแสดง การออกแบบและพัฒนาการแสดง ชุดระบำย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์การแสดง ตรวจสอบความสอดคล้องของบทร้องและองค์ประกอบสร้างสรรค์ขึ้น แล้วปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำไปจัดการแสดง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ประวัติความเป็นมาและลักษณะของต้นย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) รูปแบบและองค์ประกอบของการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

5. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสำรวจเบื้องต้น เป็นการลงพื้นที่ ณ อุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม การวิพากษ์เพื่อวิเคราะห์ถึงประวัติความเป็นมาและการสร้างสรรค์การแสดงชุดระบำย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยงานสร้างสรรค์ ชุดระบำย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร จากการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมการสนทนากลุ่ม แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและลักษณะของต้นย่านดาโอ๊ะ(ใบไม้สีทอง) พบว่า ต้นย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) พบที่อุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาดี ตำบลบาเจาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส เป็นที่แรกของโลก ซึ่งลักษณะเด่นของต้นย่านดาโอ๊ะคือ โคนใบมีลักษณะคล้ายรูปหัวใจปลายใบคล้ายรูปหัวใจกลับ ผิวใบมีขนละเอียดคล้ายกำมะหยี่สีทอง ลักษณะ

ดอกมีสีขาวเกิดเป็นช่ออยู่บริเวณปลายกิ่ง ลักษณะคล้ายดอกเสี้ยวช่อหนึ่งมีตั้งแต่ 10 ดอกขึ้นไปมีกลิ่นหอมออกดอกประมาณเดือนตุลาคมถึงกุมภาพันธ์ ลักษณะผลเป็นฝักแบนคล้ายฝักดาบมีขนสีน้ำตาลแดงคล้ายกำมะหยี่ปกคลุมเมล็ดแบนรูปโล่ ฝักหนึ่งมีประมาณ 4-6 เมล็ด ความแปลกของต้นใบไม้สีทอง ใน 1 ต้น จะมีการเปลี่ยนของสีใบถึง 3 สี คือ สีนาค สีเงิน และสีทอง (ฤดูร้อนสีนาค ฤดูฝนสีทอง และฤดูหนาวสีเงิน) ใน 1 ต้น จะมีใบสีนาคเพียง 1 ใบเท่านั้น ทำให้ต้นใบไม้สีทอง กลายเป็นใบไม้มงคลตามความเชื่อที่หลายคนอยากมีไว้เพื่อเป็นสิริมงคล นิยมนำใบสีทองมาอัดกรอบไว้ประดับบ้าน ซึ่งควรค่าแก่การเก็บรักษาเพื่อเป็นสิริมงคล อีกทั้งยังเป็นรับส่งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ให้มีการรณรงค์อนุรักษ์พันธุ์ไม้ชนิดนี้

ภาพที่ 2 การปกคลุมของต้นย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง)

ภาพที่ 3 ฝักของต้นย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง)

ภาพที่ 4 ดอกของต้นย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง)

2. เพื่อสร้างสรรค์การแสดงชุดระบำย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) พบว่า การสร้างสรรค์การแสดงชุดระบำย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) ประกอบด้วย

ดนตรี บรรเลงโดยวงดนตรีพื้นเมืองภาคใต้ตอนล่าง เป็นการสื่อถึงเอกลักษณ์วัฒนธรรมของชาวภาคใต้ มีการเพิ่มชนิดเครื่องดนตรีเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาการแสดง มีเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเป็นหลักคือ รำมะนา ข้อง ไวโอลิน และมีการเพิ่มเครื่องดนตรีบางชนิดเข้ามาผสม เช่น แอคคอร์ดियัน กีตาร์ มาใช้ในการบรรเลงทำนอง เพลงระบำย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง)

ทำนองเพลง เป็นเพลงที่ไม่มีเนื้อร้อง ทำนองเพลงส่งอารมณ์ เมื่อฟังแล้วรู้สึกถึงความสนุกสนาน มีจังหวะกระชับ เร่งเร้า ร่าเริง หนักแน่น คำนึงถึงจังหวะทำนองเพลงเป็นหลักสำคัญในการแสดง ทำนองของเพลงใช้เพลงลานังและเพลง ปูใจะปั้งนำมาผสมผสานเรียบเรียงขึ้นมาใหม่ จังหวะของเพลงมี 2 จังหวะ คือจังหวะช้าและจังหวะเร็ว ดนตรีเล่นซ้ำสองเที่ยว เร็วสองเที่ยว ทำให้เกิดคุณค่าทางสุนทรีย์ ซึ่งเป็นคุณค่าทางความงามของดนตรี

ท่ารำ มีท่ารำหลักทั้งหมด 4 ท่าประกอบด้วย ท่าปกคลุมของใบไม้ ท่าเกี่ยวของหนวด ท่าดอกไม้บาน ท่าใบไม้ โดนฝน และใส่ท่าเชื่อมโดยนำมาจากแม่บทเล็ก แม่บทใหญ่ของไทย ทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ และการแปรแถวจากทฤษฎี การเคลื่อนไหว มาเป็นท่ารำระบำย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) ที่สื่อให้เห็นถึงพรรณไม้ที่มีชื่อเสียงในจังหวัดนราธิวาส

ภาพที่ 5 ท่าปกคลุมของใบไม้

ภาพที่ 6 ท่าเกี่ยวของหนด

ภาพที่ 7 ท่าดอกไม้บาน

ภาพที่ 8 ทำใบไม้โดนฝน

การใช้พื้นที่เวที การออกแบบพื้นที่เวทีการแสดงใช้การแปรแถวที่หลากหลาย เนื่องจากใช้นักแสดงจำนวนมาก แต่ยังคงเน้นเรื่องความสมดุลเป็นหลักในการออกแบบการใช้พื้นที่เวทีในการแสดง โดยใช้กลางเวทีเป็นแกนแบ่งด้านซ้ายและด้านขวา ด้านหน้าและด้านหลังนอกจากนี้การแปรแถวนักแสดงยังมีการหมุนเวียนตำแหน่งของนักแสดงให้อยู่ในตำแหน่งด้านหน้าและด้านหลัง โดยใช้หลักการ เคลื่อนที่เป็นสายเส้น และมีการสลับ ขึ้นหน้า – ลงหลัง สลับซ้าย – ขวา อย่างพร้อมเพรียงกัน และรูปแบบในการแปรแถวมีการสื่อความหมายแตกต่างกันออกไป

แถวหน้ากระดาน เพื่อสื่อให้ผู้ชมเห็นถึงลักษณะท่าปดคลุมของใบไม้ที่เป็นการเรียงกันมาเป็นไม้เลื้อยของย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง)

แถวหน้ากระดาน 2 แถว เพื่อสื่อให้ผู้ชมเห็นถึงลักษณะท่าปดคลุมของใบไม้ที่ซ้อนกันหลายกิ่งที่เป็นการเรียงกันลงมาของย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง)

แถวปากพญาคู เพื่อสื่อให้ผู้ชมเห็นถึงลักษณะท่าใบไม้ที่ซ้อนกันหลายกิ่งที่เป็นการเรียงกันลงมาในแนวตั้ง โดยมีลักษณะบานออกของย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง)

แถวสลับฟันปลา เพื่อสื่อให้ผู้ชมเห็นถึงลักษณะท่าใบไม้ที่ซ้อนกันหลายกิ่งที่เป็นการเรียงเป็นแถวหน้ากระดาน 2 แถว โดยมีลักษณะที่ใบสลับกันไปมาของย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง)

แถวเครื่องหมายบวก เพื่อสื่อให้ผู้ชมเห็นถึงลักษณะท่าดอกไม้บานที่ซ้อนกันของกลีบใบไม้ที่คลี่ออกเป็นลักษณะการกระจายของย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง)

แถวปากพญาน (มีแถวตอนตรงกลาง) เพื่อสื่อให้ผู้ชมเห็นถึงลักษณะท่าใบไม้ที่ซ้อนกันหลายกิ่งที่เป็นการเรียงกันลงมาในแนวตั้งหลายทาง โดยมีลักษณะบานออกของย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง)

แถวเป็นวงกลม เพื่อสื่อให้ผู้ชมเห็นถึงลักษณะท่าดอกไม้บานของกลีบใบไม้ที่คลี่ออกเป็นลักษณะการกระจายของย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง)

แถวเป็นวงกลม (เดินสลับเข้าออก) เพื่อสื่อให้ผู้ชมเห็นถึงลักษณะท่าดอกไม้บานของกลีบใบไม้ที่คลี่ออก มีการเคลื่อนไหวตามลม เป็นลักษณะการกระจายของย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง)

แถวสามเหลี่ยม เพื่อสื่อให้ผู้ชมเห็นถึงลักษณะท่าใบไม้ที่ซ้อนกันหลายกิ่งที่เป็นการเรียงกันลงมาในแนวตั้ง โดยมีลักษณะบานออกของย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง)

แถวตอน เพื่อสื่อให้ผู้ชมเห็นถึงลักษณะของใบไม้ ที่เป็นการเรียงกันลงมาในแนวตั้งของย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง)

ภาพที่ 9 แถวปากพั้ง (มีแถวตอนตรงกลาง)

การแต่งกายได้ยึดหลักการแต่งกายของสตรีชาวมุสลิมในภาคใต้ โดยการแต่งกายอย่างมิดชิด และไม่รัดรูปจนเกินไป ประกอบด้วย เกาะอก เสื้อแขนยาวเต็มตัว กระโปรง ตุ่มหู สร้อยคอ ดอกไม้ติดผม ปิ่นปักผม ช่อใบไม้

ภาพที่ 10 ชุดระบำย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง)

ผู้แสดงและการคัดเลือกผู้แสดง การคัดเลือกนักแสดงสำหรับงานวิจัยสร้างสรรค์การแสดง ชุดระบำย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) มีการเลือกใช้นักแสดงที่มีพื้นฐานทักษะการปฏิบัติทางด้านนาฏศิลป์ไทย เน้นการเคลื่อนไหวที่พร้อมเพรียง โดยนักแสดงที่นำมาใช้ในงานสร้างสรรค์นี้ ใช้นักแสดงหญิงจำนวน 12 คน

ภาพที่ 11 นักแสดงหญิงจำนวน 12 คน

อุปกรณ์การแสดง คือ ช่อใบไม้ สำหรับให้นักแสดงถือประกอบการแสดง ผู้วิจัยได้ออกแบบให้ช่อใบไม้มี 3 สี ตามฤดูกาลที่ใบไม้เปลี่ยนสี โดยมีสีทอง 4 ช่อ สีเงิน 4 ช่อ สีน้ำค 4 ช่อ

ภาพที่ 12 ช่อใบไม้สีเงิน สีทอง และสีน้ำค

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยผลงานสร้างสรรค์ : ระบาย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) ผลของการศึกษาวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและลักษณะของต้นย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) พบว่า ต้นย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) พบที่อุทยานแห่งชาติ บูโด-สุโขงป่าดี ตำบลบาเจาะ อำเภอมือง จังหวัด นราธิวาส เป็นที่แรกของโลก ซึ่งลักษณะเด่นของต้นย่านดาโอ๊ะคือ โคนใบมีลักษณะคล้ายรูปหัวใจปลายใบคล้ายรูปหัวใจกลับ ผิวใบมีขนละเอียดคล้ายกำมะหยี่สีทอง ลักษณะดอกมีสีขาวเกิดเป็นช่ออยู่บริเวณปลายกิ่ง ลักษณะคล้ายดอกเสี้ยวช่อหนึ่งมีตั้งแต่ 10 ดอกขึ้นไปมีกลิ่นหอมออกดอกประมาณเดือนตุลาคมถึงกุมภาพันธ์ ลักษณะผลเป็นฝักแบนคล้ายฝักดาบมีขนสีน้ำตาลแดงคล้ายกำมะหยี่ปกคลุมเมล็ดแบนรูปโล่ฝักหนึ่งมีประมาณ 4-6 เมล็ด ความแปลกของต้นใบไม้สีทอง ใน 1 ต้น จะมีการเปลี่ยนของสีใบถึง 3 สี คือ สีน้ำค สีเงิน และสีทอง (ฤดูร้อนสีน้ำค, ฤดูฝนสีทอง และฤดูหนาวสีเงิน) ใน 1 ต้น จะมีใบสีน้ำคเพียง 1 ใบเท่านั้น ทำให้ต้นใบไม้สีทอง

กลายเป็นใบไม้ร่วงตามความเชื่อที่หลายคนอยากมีไว้เพื่อเป็นสิริมงคล นิยมนำใบสีทองมาอัดกรอบไว้ประดับบ้าน ซึ่งควรค่าแก่การเก็บรักษาเพื่อเป็นสิริมงคล อีกทั้งยังเป็นรับส่งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ให้มีการรณรงค์อนุรักษ์พันธุ์ไม้ชนิดนี้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของศรีศักร วัลลิโภดม มองว่า การผสมผสานคือพลังในการสร้างวัฒนธรรมชุมชน วัฒนธรรมชุมชนดำรงอยู่ได้เพราะสามารถปรับตัวและผสมผสานกับสิ่งใหม่ ๆ โดยไม่สูญเสียรากเหง้าและการพัฒนาใด ๆ ควรเห็นคุณค่าในความหลากหลายและการผสมผสาน ไม่ใช่มุ่งให้วัฒนธรรมเป็นแบบเดียว และสอดคล้องกับ เปรมรัตน์ ธรรมรัตน์ กล่าวถึง วัฒนธรรมพื้นบ้านเกิดจาก ภูมิปัญญาและการสร้างสรรค์ของชุมชน การดำรงอยู่ได้เพราะการถ่ายทอดความรู้ และคุณค่า จากรุ่นสู่รุ่น การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นปัจจัยหลักในการรักษาและต่อยอด การปรับตัวให้เข้ากับ บริบทสังคมร่วมสมัย ทำให้วัฒนธรรมยังคงมีชีวิต ไม่หยุดนิ่ง การสนับสนุนจากสถาบันการศึกษา หน่วยงานรัฐ และภาคเอกชน ช่วยเสริมให้การสืบสานมั่นคงยิ่งขึ้น วัฒนธรรมพื้นบ้านอยู่ได้ด้วยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและการสืบทอดความเชื่อ

2. เพื่อสร้างสรรค์การแสดงชุดระบำ ย่านดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) การออกแบบท่ารำ เป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งของศิลปะการแสดง เพราะท่ารำที่งดงามสมบูรณ์ จะสามารถดึงดูดความสนใจจากผู้ชม อีกทั้งการประดิษฐ์ท่ารำขึ้นใหม่ที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันได้อย่างลงตัวตามหลักของการเคลื่อนไหวของนาฏศิลป์นั้นต้องมีพื้นฐานที่สะสมมาากพอสมควรจึงจะสามารถประยุกต์ในการประดิษฐ์ท่ารำใหม่ได้สวยงาม ในการคิดประดิษฐ์ท่ารำต่าง ๆ เหล่านี้ในการออกแบบสร้างสรรค์ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีการสร้างสรรคงานนาฏศิลป์สอดคล้องกับ Wirunrak (2000) กล่าวว่า นาฏยประดิษฐ์ หมายถึง การคิด การออกแบบ และการสร้างสรรค์ แนวคิด รูปแบบ กลวิธีของ นาฏศิลป์ชุดหนึ่ง ที่แสดงโดยผู้แสดงคนเดียวหรือหลายคน ทั้งนี้รวมถึง การปรับปรุงผลงานในอดีต นาฏยประดิษฐ์จึงเป็นการทำงานที่ครอบคลุม ปรัชญา เนื้อหา ความหมาย ท่ารำ ท่าเต้น การแปรแถว การตั้งซุ่ม การแสดงเดี่ยว การแสดงหมู่ การกำหนดดนตรี เพลง เครื่องแต่งกาย ฉาก และส่วนประกอบอื่น ๆ ที่สำคัญในการแสดงทำให้นาฏศิลป์ชุดหนึ่ง ๆ สมบูรณ์ตามที่ตั้งใจไว้ผู้ออกแบบ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Department of Dance and Music Education (2006) เรื่องระบำสุรณานีศรีอันดามัน มีการคิดและประดิษฐ์ท่ารำโดยจินตนาการ การเลียนแบบธรรมชาติ เพื่อความสวยงามและสอดคล้องกับรูปแบบการแสดง การกำหนดทำนองดนตรีประกอบระบำสุรณานีศรีอันดามัน ซึ่งเครื่องดนตรีนั้นได้นำเครื่องดนตรีพื้นเมืองภาคใต้ตอนล่างมาบรรเลง ซึ่งประกอบไปด้วย แมนโดลิน แอคคอร์ดเตียน ไวโอลิน กีต้า เบส ฟรุ๊ท รำมะนา กลองชุด มาลากัส แทมโบลิน ส่วนทำนองเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงระบำสุรณานีศรีอันดามัน คณะผู้ศึกษาได้แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ จังหวัดระนอง และจังหวัดพังงา เป็นการบรรเลงจังหวะปานกลาง จังหวัดสตูลและจังหวัดตรัง เป็นการบรรเลงจังหวะช้า จังหวัดกระบี่ และจังหวัดภูเก็ต เป็นการบรรเลงจังหวะเร็วเพื่อให้เกิดความสนุกสนานกับระบำสุรณานีศรีอันดามัน การประดิษฐ์เครื่องแต่งกายระบำสุรณานีศรีอันดามัน ได้ออกแบบเครื่องแต่งกายโดยอาศัยข้อมูลจาก สภาพภูมิอากาศ ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรม สภาพทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งเครื่องแต่งกายของระบำ สุรณานีศรีอันดามัน ประกอบด้วย เสื้อกั๊กผ้าไหมแก้วสีขาว ผ้านุ่งสีฟ้าพื้นทึบลวดลายดอกไม้ เสื้อในนางขาว สร้อยคอสีทอง ต่างหูสีทอง ปิ่นปักผมทำด้วยมุก ดอกไม้ติดผม กำไลกระดิ่งสีทอง เข็มขัดร้อยด้วยลูกปัดสีทอง และการแสดงระบำย่านดาโอ๊ะ บรรเลงด้วยวงดนตรีพื้นเมืองภาคใต้ตอนล่างเป็นการสื่อถึงเอกลักษณ์ของดนตรีในวัฒนธรรมของชาวภาคใต้ทำให้ผู้ชมเกิดความซาบซึ้ง ความสนุกสนานในเสียงดนตรี มีความงดงาม มีลักษณะสุนทรีย์ของท่วงท่าการรำรำ การแปรแถวที่สื่อความหมายในรูปแบบต่างๆ สอดคล้องกับ Santasombat (1997) กล่าวว่า ความงามของศิลปะหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น จากการที่มนุษย์มีความสามารถมากกว่าสัตว์ชนิดอื่น ๆ ในโลกมนุษย์จึงสามารถสังเกตเข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบตัวเราจะสามารถสะสมความรู้ สร้างสิ่งต่างๆ ขึ้นมาเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของมนุษย์ในยุคแรกเริ่มสิ่งต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก ต่อมาเมื่อมีความสามารถมากขึ้น มนุษย์จึงหันมาสนใจ

เรื่องความงามควบคู่กันไปกับประโยชน์ใช้สอยและพัฒนาไปสู่ยุคการสร้างสรรคศิลปะ ที่มุ่งเน้นเพียงความงามอันบริสุทธิ์ หรือศิลปะเพื่อศิลปะ (Art for art Sake) เพื่อกระตุ้นให้จิตใจแสวงหาจริยธรรมความดีงามในสังคม ซึ่งเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น อีกทั้งศิลปะในปัจจุบันได้พัฒนาไปสู่ศิลปะจินตทัศน์ (Imagine Art) ที่มุ่งเน้นการใช้ปัญญาหรือความคิดมากกว่ารูปแบบ ศิลปะอาจเกิดขึ้นได้หลากหลายรูปแบบ ในทุกหนทุกแห่งไม่ว่าจะข้างถนนหรือในเครื่องมือสมัยใหม่ เป็นต้น ซึ่งความงามจะปรากฏออกมาในรูปแบบของความคิดมากกว่ารูปแบบของศิลปะนั้น ๆ การใช้พื้นที่เวทีการออกแบบพื้นที่เวทีการแสดงใช้การแปรแถวที่หลากหลาย เนื่องจากใช้ นักแสดงจำนวนมาก แต่ยังคงเน้นเรื่องความสมดุลเป็นหลักในการออกแบบการใช้พื้นที่เวทีในการแสดง โดยใช้กลางเวทีเป็นแกนแบ่งด้านซ้ายและด้านขวา ด้านหน้าและด้านหลัง นอกจากนี้การแปรแถวนักแสดงยังมีการหมุนเวียนตำแหน่งของนักแสดงให้อยู่ในตำแหน่งด้านหน้าและด้านหลัง โดยใช้หลักการเคลื่อนที่เป็นลายเส้น และมีการสลับขึ้นหน้า – ลงหลัง สลับซ้าย – ขวา อย่างพร้อมเพรียงกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยผลงานสร้างสรรค์ : ระบายานดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) ครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ในประโยชน์

1.1 องค์การและหน่วยงานทางการศึกษา ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ วัฒนธรรมจังหวัด และสถานศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

1.1.1 องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ตำนานดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) ตำบลบาเจาะ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ได้รับการสืบค้นและรวบรวมเป็นครั้งแรกในลักษณะผลงานวิชาการที่เป็นมาตรฐาน สามารถเผยแพร่ให้แก่ผู้ที่สนใจ นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ นำความรู้ไปใช้ในการอ้างอิงเชิงวิชาการ

1.2 การแสดงระบำระบายานดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) สามารถนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

1.2.1 การจัดการแสดงระบำระบายานดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) เพื่อให้สังคมได้ตระหนักถึงคุณค่าในศาสตร์ทางด้านนาฏศิลป์และส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ เพื่อสืบสานด้านนาฏศิลป์ต่อไป

1.2.2 ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ทำให้การแสดงระบำระบายานดาโอ๊ะ (ใบไม้สีทอง) เป็นส่วนหนึ่งในการสืบทอดทางวิชาการด้านนาฏศิลป์

1.2.3 ผลจากการวิจัยในครั้งนี้สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งชาติ บูโด-สุโงปาตี จังหวัดนราธิวาสได้

1.2.4 ผลจากการวิจัยในครั้งนี้สามารถจัดทำสื่อวีดิทัศน์ออกเผยแพร่สู่สถานศึกษาได้ทั่วประเทศ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การสร้างสรรค์ผลงาน การแสดงระบำระบายานดาโอ๊ะ ได้แรงบันดาลใจมาจากความสวยงามและความแปลกของใบไม้และเป็นพรรณไม้ที่มีชื่อเสียงในจังหวัดนราธิวาส และเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดนราธิวาส ซึ่งการสร้างสรรค์การแสดงภาคใต้สามารถสร้างสรรค์ผลงานขึ้นได้อีกหลายรูปแบบ เช่น สร้างสรรค์ชุดการแสดงจากประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของท้องถิ่น ความเชื่อ ประเพณี และการละเล่น เป็นต้น

REFERENCES

- Department of Dance and Music Education. (2006). **Suratthani Sri Andaman dance**. Faculty of Fine Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi. (In Thai)
- Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation. (2017). **Budo-Su-ngai Padi National Park, Narathiwat Province**. Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation. (In Thai)
- Dhamrarat, P., & Oun-aromlert, T. (2009). An analysis of the value and continuity of local arts and culture: A case study of Nang Yai at Wat Khanon, Photharam District, Ratchaburi Province. **Silpakorn University Journal of Humanities and Social Sciences**, 1(2), 31–44. (In Thai)
- Vallipodom, S. (2000). **Community culture and development**. Matichon. (In Thai)
- Wirunrak, S. (2000). **Perspectives on dance**. Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Santasombat, Y. (1997). **Humans and culture**. Thammasat University Press. (In Thai)
-

ปัญหาการคุมขังในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ : ศึกษาเฉพาะกรณีระเบียบกรมราชทัณฑ์
ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566

PROBLEM ABOUT CONFINEMENT TO PLACE OTHER THAN PRISON :
SPECIFIC STUDY ON CASE OF REGULATION OF DEPARTMENT OF CORRECTIONS GOVERNING
PROCEEDINGS FOR CONFINEMENT TO PLACE OF CONFINEMENT, B.E. 2566 (2023)

เจริญ มاربูรี* และ พรเพชร ชลศักดิ์ตระกูล

หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพฯ ประเทศไทย

Jaroen Manburee* and Pornphet Cholsaktrakul

Master of Laws, Major of Law, Humanities and Social Science Faculty, Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand

*E-mail: roen-2486@hotmail.com

Received: 2025-07-06

Revised: 2026-02-06

Accepted: 2026-03-10

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการคุมขังในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ ศึกษาเฉพาะกรณีระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิจัยเอกสาร ศึกษากฎหมายไทยเปรียบเทียบกับรัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา และราชอาณาจักรนิวซีแลนด์

ผลการวิจัยพบว่าการให้ผู้ต้องขังมาจำคุกในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ เป็นการบำบัดฟื้นฟูแก้ไขผู้ต้องขังให้กลับคืนสู่สังคมได้เร็วมากขึ้น และลดปัญหาความแออัดในเรือนจำ ซึ่งอยู่ในอำนาจของกรมราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์จึงมีอำนาจตราระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566 แต่ควรกำหนดคณะทำงานและคุณสมบัติของผู้ต้องขังที่สามารถจำคุกในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำให้มีความเหมาะสม เพิ่มคณะทำงานให้มีหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาเป็นคณะทำงาน และกำหนดให้ผู้ต้องขังต้องรับโทษในเรือนจำก่อนที่จะสามารถมาคุมขังในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำได้

งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะให้แก่ระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566 ข้อ 4 และประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่อง กำหนดคุณสมบัติเฉพาะ ลักษณะต้องห้าม และวิธีการคุมขังผู้ต้องขังในสถานที่คุมขัง ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566 พ.ศ. 2568 ข้อ 3

คำสำคัญ: การจำคุกในสถานที่อื่น ผู้ต้องขัง นักโทษ เรือนจำ

ABSTRACT

The objective of this research is to study the problem about confinement to a place other than a prison by undertaking a specific study in the case of the Regulation of the Department of Corrections Governing the Proceedings for Confinement to the Place of Confinement, B.E. 2566 (2023). It is qualitative

research by conducting documentary research by studying the Thai law in comparison with the laws of the State of New York, the United States of America, and the Realm of New Zealand.

According to the research outcome, confining a prisoner to a place other than a prison is treatment to rehabilitate the prisoner to return to society more quickly. In addition, it helps relieve the problem of prison overcrowding which is under the authority of the Department of Corrections. The Department of Corrections has therefore a power to issue the Regulation of the Department of Corrections Governing the Proceedings for Confinement to the Place of Confinement, B.E. 2566 (2023). However, the Department of Corrections should appropriately set up a working group and impose a qualification on the prisoner who is eligible to be confined to the place other than the prison. In this regard, the working group should be added whereby other agencies, i.e. both public and private sectors should join the working group. And the prisoner must serve a sentence in the prison before he is eligible to be confined to the place other than the prison.

This research has a suggestion that Article 4 of the Regulation of the Department of Corrections Governing the Proceedings for Confinement to the Place of Confinement, B.E. 2566 (2023) should be amended. And Clause 3 of the Notification of the Department of Corrections Regarding the Determination of Specific Qualifications, Prohibited Characteristics and Procedures for Confining Prisoners to the Place of Confinement According to the Regulation of the Department of Corrections Governing the Proceedings for Confinement to the Place of Confinement, B.E. 2566 (2023), B.E. 2568 (2025) should be amended.

Keywords : confinement to other place, a prisoner, a convict, a prison

บทนำ

ปัญหานักโทษล้นเรือนจำยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญในภาวะปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2562 มีนักโทษเด็ดขาดที่ได้รับโทษในเรือนจำ จำนวน 296,713 คน พ.ศ. 2563 จำนวน 312,522 คน พ.ศ. 2564 จำนวน 249,343 คน พ.ศ. 2565 จำนวน 213,092 คน และ พ.ศ. 2566 จำนวน 214,118 คน ถึงแม้ว่าแนวโน้มของผู้ต้องขังในเรือนจำจะมีแนวโน้มลดลง แต่ในปี 2566 ประเทศไทยมีนักโทษมากเป็นอันดับที่ 8 ของโลก และหากคิดเป็นอัตราส่วนต่อประชากรไทยมีผู้ต้องขัง 377 คนต่อประชากร 1 แสนคน มากเป็นอันดับที่ 15 ของโลก ในขณะที่เรือนจำ 143 แห่งทั่วประเทศมีพื้นที่ผู้ต้องขังได้เพียง 2.3 แสนคน เท่ากับว่าปัจจุบันมีผู้ต้องขังเกินความจุราว 3 หมื่นคน(Sasiwutthiwat, 2023) รัฐได้มีความพยายามในการนำมาตรการต่าง ๆ มาเพื่อใช้ในการลดปัญหาความแออัดของเรือนจำซึ่งการจำคุกในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำเป็นมาตรการทางกฎหมายมาตรการหนึ่งที่น่าสนใจในการลดปริมาณผู้ต้องขังล้นเรือนจำ โดยในกฎหมายไทยมีการบัญญัติไว้ในหลายขั้นตอน เช่น ในชั้นสอบสวนหรือพิจารณาคดี ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 89/1 ให้ศาลมีคำสั่งให้ซึ่งผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในสถานที่อื่นได้ หรือในมาตรา 89/2 ที่ให้อำนาจศาลในการจำคุกในสถานที่อื่นได้ สำหรับผู้รับโทษจำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม เป็นต้น

ซึ่งนอกจากจะให้อำนาจศาลในการจำคุกในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำแล้ว กรมราชทัณฑ์ยังมีการออกระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566 ซึ่งระเบียบนี้มีการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการออกเพื่อเอื้อประโยชน์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง (BBC News, 2024) ซึ่งกรมราชทัณฑ์ ชี้แจงการออกระเบียบกรมราชทัณฑ์

ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขัง พ.ศ.2566 ระบุเพื่อเป็นการบริหารโทษและบริหารเรือนจำ โดยการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังกลุ่มที่ไม่จำเป็นต้องอยู่ในเรือนจำ และแก้ปัญหาคอขวด กรณราชทัณฑ์จึงมีการปฏิรูปร่างราชทัณฑ์ ให้ทันต่อยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลง และหนึ่งในภารกิจการบริหารโทษของกรมราชทัณฑ์ที่เกี่ยวกับการจำคุกในสถานที่คุมขัง ซึ่งปัจจุบันเป็นไปตามกฎกระทรวงว่าด้วยกำหนดสถานที่คุมขัง พ.ศ.2563 ว่าด้วยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 7 วรรคหนึ่ง และมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ได้กำหนดไว้ว่า “สถานที่คุมขัง” หมายความว่า สถานที่อื่นที่มีใช้เรือนจำซึ่งเป็นสถานที่ของทางราชการหรือเอกชนที่เจ้าของหรือผู้ปกครองดูแลรักษาสถานที่อนุญาตหรือยินยอมเป็นหนังสือให้ใช้ประโยชน์ในการควบคุมผู้ต้องขัง โดยมีวัตถุประสงค์ในการใช้คุมขังผู้ต้องขังเพื่อประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใด ได้แก่ เพื่อการปฏิบัติตามระบบการจำแนกและการแยกคุมขัง เพื่อการดำเนินการตามระบบพัฒนาพฤตินิสัย เพื่อการรักษาพยาบาล และเพื่อการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพื่อเป็นการบริหารโทษและบริหารเรือนจำ โดยการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังกลุ่มที่ไม่จำเป็นต้องอยู่ในเรือนจำ เช่น ผู้ต้องโทษระยะสั้น ผู้ต้องขังเจ็บป่วยร้ายแรงใกล้จะถึงแก่ชีวิต ผู้ต้องขังที่มีความพร้อมใน การออกไปพัฒนาพฤตินิสัยนอกเรือนจำ เป็นต้น ซึ่งยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของกรมราชทัณฑ์ และไม่ใช่ว่าเป็นการกำหนดประโยชน์ให้กับนักโทษ และในขณะใช้มาตรการจะต้องอยู่ในสถานที่ที่กำหนดไว้ตามหลักเกณฑ์ ถ้าทำผิดเงื่อนไขจะถูกเพิกถอนและส่งตัวกลับเข้าเรือนจำทันที ปัจจุบันระเบียบนี้ได้ใช้บังคับแล้ว (Thai PBS, 2024) แต่ผู้วิจัยเห็นว่าระเบียบฯ นี้ยังมีปัญหาหลายประการ ซึ่งผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษา แนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้องกับการคุมขังในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุมขังในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาของระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566
4. เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบ แนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้องกับการคุมขังในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ
2. ทำให้ทราบกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ กฎหมายไทย ที่เกี่ยวข้องกับการคุมขังในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ
3. ทำให้ทราบปัญหาของระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566
4. ทำให้สามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีขอบเขตในการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี หลักการ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุมขังในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ โดยมุ่งศึกษาปัญหาของระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566 ในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจของกรมราชทัณฑ์ในการออกระเบียบ ปัญหาเกี่ยวกับคณะทำงานพิจารณาการคุมขัง และปัญหาเกี่ยวกับคณะทำงานพิจารณาการคุมขัง

ทบทวนแนวคิด

แนวคิดเกี่ยวกับการคุมขังในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ

การที่นักโทษล้นคุก เป็นภาระแก่รัฐที่ต้องนำงบประมาณอันเป็นภาษีของประชาชนไปเลี้ยงดู ค่าใช้จ่ายจำเป็นพื้นฐานของผู้ต้องขังต่อคนต่อปีผู้ต้องขังชาย 23,657.35 บาท ผู้ต้องขังหญิง 23,900.46 บาท (BizpromptinfoFanpage, 2025) ซึ่งก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจเรือนจำ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงมีการนำมาตรการการลงโทษระดับกลางมาใช้ ซึ่งเป็นวิธีการที่กำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องอยู่ภายใต้การสอดส่องดูแลของเจ้าหน้าที่ โดยจะถูกคุมประพฤติและมีเงื่อนไขพิเศษที่เข้มงวดหลายประการ เช่น การรายงานตัวที่ค่อนข้างถี่ การเข้าศูนย์ที่พักพิงหรือศูนย์ควบคุมผู้ถูกคุมความประพฤติ การเข้าค่ายฝึกแบบทหาร การใช้โทษจำคุกผสมผสานกับการคุมความประพฤติ การกักขังไว้ที่บ้านของตนเองโดยมีอุปกรณ์ควบคุมอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ ขณะเดียวกันผู้ที่กระทำความผิดก็ต้องรับผิดชอบในการจ่ายค่าปรับ ชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย การทำงานบริการสังคมซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการควบคุมดูแลอย่างเคร่งครัดเข้มงวดกว่าการคุมประพฤติและก็ประหยัดกว่าการใช้เรือนจำมาก (Santiwetch, 2006) ปัจจุบันแนวคิดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดได้เปลี่ยนไปจากการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนเป็นการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ซึ่งเรียกว่าการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ ภายใต้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชนนั้นว่าเป็นมาตรการที่ได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่ดีของผู้กระทำความผิด โดยการให้ออกาสผู้กระทำความผิด โดยพลั้งพลาดที่ไม่ใช่อาชญากร โดยสันดานมีความโหดร้ายทารุณ แต่เป็นผู้ที่พอจะแก้ไขได้โดยได้รับการแก้ไขฟื้นฟูด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพสังคม กฎเกณฑ์และเงื่อนไขต่าง ๆ ของสังคมจนสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้คนในสังคมได้ตามปกติ ทั้งไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก ทั้งนี้เพราะการจำคุกระยะสั้นไม่ก่อให้เกิดผลดีแก่ผู้กระทำความผิดเองและสังคม การที่เรือนจำมีสภาพแออัดเต็มไปด้วยนักโทษหลากหลายความผิดจำเลยอาจได้เรียนรู้วิธีการกระทำความผิดจากนักโทษด้วยกัน ภายหลังจำเลยพ้นโทษจำเลยอาจกระทำความผิดใหม่ซึ่งร้ายแรงกว่าเดิมก็เป็นได้ ด้วยเหตุนี้จึงได้พยายามหลีกเลี่ยงโทษจำคุก

การกำหนดโทษทางเลือกเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดนี้เป็นวิธีการกำหนดโทษ อื่น ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดซึ่งนำมาใช้แทนโทษจำคุกในเรือนจำ โดย รูปแบบของโทษอื่น ๆ ที่ใช้เป็นโทษทางเลือกนี้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดของการปฏิบัติต่อ ผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำถือได้ว่าเป็นมาตรการลงโทษที่มีมนุษยธรรมมากกว่าการลงโทษ โดยใช้วิธีทารุณแบบดั้งเดิม แนวคิดนี้เกิดขึ้นอย่างจริงจังในช่วงคริสต์ศตวรรษ 1960 ใน สหรัฐอเมริกา เมื่อความเชื่อมั่นในระบบเรือนจำเริ่มลดน้อยลงตามลำดับ เนื่องจากพบว่าวิธีปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยใช้เรือนจำนั้น ไม่ได้ทำให้อาชญากรลดลงแต่อย่างใดแต่กลับทำให้มีผู้กระทำความผิดเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับประสบปัญหา นักโทษล้นเรือนจำ และเล็งเห็นถึงผลกระทบในทางลบของการจำคุกการใช้เรือนจำที่ส่งผลกระทบทั้งต่อตัวผู้กระทำความผิดเอง และต่อสังคมโดยรวมหลายประการประกอบกับแนวคิดในการลงโทษได้เปลี่ยนแปลงไปจากการลงโทษที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการแก้แค้นทดแทนโดยหันมาให้ความสำคัญกับการลงโทษเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมากขึ้น ประเทศต่าง ๆ จึงได้พยายามหาวิธีการลงโทษแนวใหม่สำหรับผู้กระทำความผิด ประเภทที่ไม่สมควรลงโทษจำคุก เป็นผู้กระทำความผิดครั้งแรก หรือกระทำไปเพราะความพลั้งพลาด ไม่ใช่อาชญากร โดยสันดาน ทำให้เกิดรูปแบบการลงโทษที่หลีกเลี่ยงระบบเรือนจำ และเพื่อให้การลงโทษสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดจึงเกิดแนวคิดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ หรือการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชนขึ้นมา ซึ่งเป็นวิธีการที่มีมนุษยธรรมมากที่สุด และเป็นการให้ออกาสผู้กระทำความผิดได้แก้ไข ปรับปรุงทั้งทางด้านพฤติกรรมและความรู้สึกรับผิดชอบตนเองให้เป็นพลเมืองดี

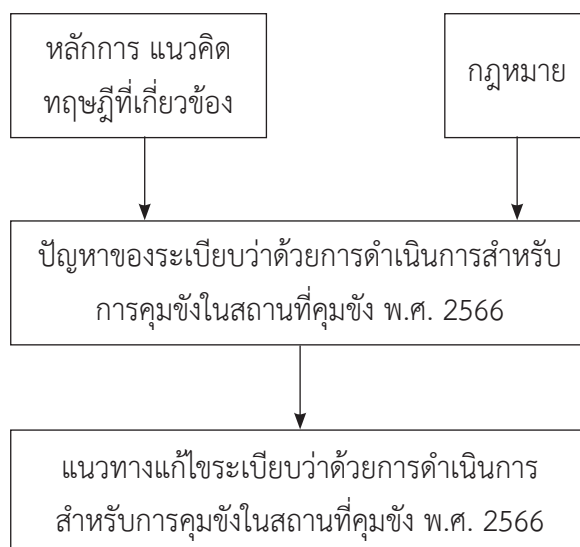
ของสังคมและไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกทั้งนี้เพื่อให้การลงโทษมีความเหมาะสมกับผู้กระทำความผิด การกระทำความผิด และสาเหตุของการกระทำความผิดให้มากที่สุด (Onchom, 2016)

สมมติฐาน

ระเบียบว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566 ยังมีปัญหาในเรื่องของปัญหาเกี่ยวกับอำนาจของกรมราชทัณฑ์ในการออกระเบียบ ปัญหาเกี่ยวกับคณะทำงานพิจารณาการคุมขัง ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ต้องขัง ซึ่งถึงแม้ว่ากรมราชทัณฑ์มีอำนาจในการออกระเบียบ แต่ก็ควรจะต้องมีการกำหนดคณะทำงานให้มีความเหมาะสม และกำหนดคุณสมบัติของนักโทษให้มีความชัดเจนมากขึ้น

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การคุมขังในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ เป็นแนวทางหนึ่งในการลดปริมาณผู้ต้องขังในเรือนจำ ซึ่งในประเทศไทย และต่างประเทศต่างก็มีกฎหมายกำหนดการคุมขังในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ ทั้งในชั้นสอบสวน และชั้นบังคับโทษ ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้มีการออกระเบียบว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566 แต่ระเบียบดังกล่าว ยังมีปัญหาในเรื่องของปัญหาเกี่ยวกับอำนาจของกรมราชทัณฑ์ในการออกระเบียบ และปัญหาเกี่ยวกับคณะทำงานพิจารณาการคุมขัง ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ต้องขัง จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ต่อไป

ภาพที่ 1 ภาพแสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวม และวิเคราะห์ ข้อมูลจากหนังสือ บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย แหล่งข้อมูลออนไลน์ ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุมขังในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

การเลือกใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากประเด็นที่ศึกษามุ่งเน้นการ วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) เกี่ยวกับแนวคิด หลักการทางกฎหมาย เจตนารมณ์ของกฎหมาย และนโยบายของรัฐ ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความซับซ้อน และไม่สามารถอธิบายได้อย่างเหมาะสมด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพจึงเอื้อให้ผู้วิจัยสามารถ วิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ ข้อมูลทางกฎหมายและแนวคิดเชิงทฤษฎีได้อย่างเป็นระบบและลึกซึ้ง

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

1. ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจของกรมราชทัณฑ์ในการออกกระเปียบ

การคุมขังในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นจากการคุมขังนักโทษในเรือนจำ โดยเฉพาะในเรื่องของนักโทษล้นเรือนจำ รวมไปถึงเรื่องของการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนักโทษ ที่จะให้ผลที่ดีกว่าการที่จะให้นักโทษไปอยู่ในเรือนจำ

ในต่างประเทศมีมาตรการหลายมาตรการในการที่จะเลี้ยงโทษจำคุก รัฐนิวยอร์กสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีปัญหาเรือนจำ ยังมีความแออัด มีการนำมาตรการกักขังในบ้านมาใช้ซึ่งประเภทของโครงการกักขังในบ้านในรัฐนิวยอร์ก อาจแบ่งเป็น 3 ประเภท (Spodek Law , 2024)

1. โปรแกรมเคอร์ฟิว (Curfew Programs) เป็นรูปแบบการกักบริเวณในบ้านที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด โดยกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องอยู่ที่บ้านในช่วงเวลาที่กำหนด โดยปกติคือตอนกลางคืน โปรแกรมประเภทนี้มักใช้สำหรับผู้กระทำความผิดครั้งแรก เยาวชน ผู้ที่มีงานประจำหรือมีภาระครอบครัวที่มั่นคง

2. การกักขังที่บ้าน (Home Detention) เป็นมาตรการขั้นสูงกว่ามาตรการเคอร์ฟิว โดยกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องอยู่แต่ในบ้านตลอดเวลา ยกเว้นในกรณีที่ได้รับอนุมัติล่วงหน้า เช่น ทำงาน เรียนหนังสือ หรือไปพบแพทย์

3. การคุมขังที่บ้าน (Home Incarceration) การกักบริเวณในบ้านเป็นรูปแบบการกักบริเวณที่เข้มงวดที่สุด โดยผู้กระทำความผิดจะต้องกักบริเวณในบ้านตลอด 24 ชั่วโมงทุกวัน โดยมีข้อยกเว้นที่จำกัดมาก เช่น สำหรับเหตุการณ์ฉุกเฉินทางการแพทย์ โดยทั่วไปแล้วจะใช้กับผู้กระทำความผิดที่มีความเสี่ยงสูง ผู้กระทำความผิดใกล้ชิดนักโทษจำคุก

การกักขังภายในบ้านนี้ในนิวยอร์กอาจเป็นการสั่งโดยศาล ตามมาตรา 65.10 ของ New York State Penal Law โดยกำหนดเงื่อนไขและข้อกำหนดของการคุมประพฤติ (Probation) ที่ศาลสามารถกำหนดให้ผู้ถูกคุมประพฤติปฏิบัติตาม โดยเงื่อนไขเหล่านี้สามารถรวมถึงการกักขังในบ้านได้นอกจากนี้การกักขังในบ้านจะเป็นอำนาจของกรมราชทัณฑ์ในการพิจารณาปล่อยตัวผู้กระทำความผิดหรือกล่าวได้ว่าหากเป็นช่วงศาลพิพากษา อำนาจในการปล่อยตัวจะเป็นอำนาจของศาล แต่หากเป็นหลังจากศาลพิพากษาแล้วจะเป็นอำนาจของราชทัณฑ์ โดยจะมีคณะกรรมการทัณฑ์บน พิจารณาผู้ต้องขังที่เข้าหลักเกณฑ์ มีสิทธิได้รับการปล่อยตัว เพื่อกักขังในบ้านได้ (Department of Corrections and Community Supervision, 2024)

ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์ มีปัญหานักโทษแออัดในเรือนจำเช่นกัน มีการหามาตรการอื่น ๆ เพื่อมาใช้ในการลงโทษ แทนจำคุก รวมถึงการกักขังในบ้าน การกักขังที่บ้านเป็นทั้งการลงโทษและการฟื้นฟู โดยกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องอยู่ในที่พักที่เหมาะสม และต้องได้รับการเฝ้าติดตามตลอด 24 ชั่วโมง 7 วันต่อสัปดาห์ ผู้กระทำความผิดที่ถูกกักขังที่บ้านจะต้องเข้าร่วมโปรแกรมที่ออกแบบมาเพื่อแก้ไขสาเหตุของการกระทำผิดด้วย และอาจมีเงื่อนไขพิเศษ เช่น การติดตามทางอิเล็กทรอนิกส์ การกักขังที่บ้านเป็นอีกทางเลือกหนึ่งแทนการจำคุก และมีไว้สำหรับผู้กระทำความผิดที่ไม่เช่นนั้นแล้วจะได้รับโทษจำคุกระยะสั้น (สองปีหรือน้อยกว่า) สำหรับการกระทำความผิดของตน ผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่ตัดสินโทษเท่านั้นที่สามารถสั่งให้กักขังที่บ้านได้ โดยผู้พิพากษาจะต้องคำนึงถึงคำแนะนำของเจ้าหน้าที่คุมประพฤติที่ประเมินผู้กระทำความผิด รวมทั้ง

ที่อยู่ที่บ้านและบุคคลที่อาศัยอยู่ที่นี่ด้วย Sentencing Act 2002 มาตรา 80 A ให้อำนาจของศาลในการตัดสินการกักขังในบ้านไว้ (Department of corrections, 2024) ในนิวซีแลนด์คณะกรรมการทัณฑ์บน (Parole Board) ไม่มีอำนาจในการสั่งการกักขังในบ้านตั้งแต่แรก แต่สามารถมีบทบาทในการกำหนดและปรับเปลี่ยนเงื่อนไขของการกักขังในบ้านในระหว่างการปล่อยตัวก่อนกำหนดหรือทัณฑ์บน ตาม Parole Act 2002 มาตรา 21 มาตรา 25 และมาตรา 56 โดยสามารถกำหนดให้การกักขังในบ้านเป็นเงื่อนไขในการปล่อยตัวก่อนครบกำหนดได้ โดยจะต้องผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการ (New Zealand Government, 2011)

จากการศึกษาในต่างประเทศจะเห็นได้ว่าทั้งในรัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา และราชอาณาจักรนิวซีแลนด์ มีกฎหมายเกี่ยวกับกักขังในบ้าน สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในชั้นศาล และราชทัณฑ์

สำหรับประเทศไทย การคุมขังในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ เป็นแนวทางหนึ่งที่มีการนำมาใช้ในประเทศไทยเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหานักโทษล้นเรือนจำในประเทศไทย โดยหากพิจารณากฎหมายอาญาของไทย ในเรื่องของการคุมประพฤติ ซึ่งถือเป็นมาตรการทางเลือกอย่างหนึ่ง เพื่อให้ผู้กระทำความผิดไม่ต้องอยู่ในเรือนจำ การคุมประพฤติตามอำนาจของศาล เป็นไปตามกฎหมายอาญา มาตรา 56 หากศาลสั่งคุมประพฤตินั้น ศาลจะกำหนดเงื่อนไขในการคุมประพฤติแทนการลงโทษ โดยให้ผู้ผู้นั้นอยู่แต่จะเฉพาะในสถานที่กำหนดก็ได้ ซึ่งรวมถึงบ้านด้วยเช่นกัน โดยอาจห้ามไม่ให้ผู้นั้นออกนอกบ้าน และอาจต้องติดเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ มาตรการนี้เป็นมาตรการทางเลือกทางหนึ่งที่จะนำมาใช้เพื่อให้ผู้กระทำความผิดไม่ต้องจำคุกในเรือนจำ นอกจากการคุมประพฤติแล้ว กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย มีการบัญญัติเกี่ยวกับการการจำคุกในสถานที่อื่นไว้ นอกจากเรือนจำ โดยมาตรา 89/1 เป็นระหว่างสอบสวนหรือพิจารณา ส่วนมาตรา 89/2 เป็นกรณีศาลมีคำพิพากษาแล้ว

จากที่กล่าวมาจึงเห็นได้ว่าในกฎหมายวิธีพิจารณาอาญาของไทย มีการกำหนดมาตรการในการจำคุกในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำไว้เช่นกัน ซึ่งเป็นอำนาจของศาลในการพิจารณาให้มีการจำคุกในสถานที่ที่ไม่ใช่เรือนจำ

สำหรับการปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดนั้น โดยหลักแล้วเป็นอำนาจของราชทัณฑ์ ซึ่งจะมีหลายวิธีการที่จะปล่อยตัวผู้พ้นโทษออกมาจากเรือนจำก่อนที่จะรับโทษครบ แต่ในงานวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ.2566 ซึ่งในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 33 ได้บัญญัติว่า

“การกำหนดอาณานิคมในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำให้เป็นสถานที่คุมขังเพื่อดำเนินกิจการตามภารกิจของกรมราชทัณฑ์ ให้สามารถทำได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง”

มาตรา 34 บัญญัติว่า “เพื่อให้การบริหารงานเรือนจำและสถานที่คุมขังตามมาตรา 33 ทุกแห่งเป็นไปในแนวทางและมาตรฐานเดียวกัน ให้อธิบดีวางระเบียบเกี่ยวกับการบริหารงานในเรือนจำและสถานที่คุมขัง การปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานเรือนจำและเจ้าหน้าที่ การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง การปฏิบัติตัวของผู้ต้องขังแต่ละประเภท และการอื่นอันจำเป็นตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้กรมราชทัณฑ์นำเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งระบบและเครื่องมืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการบริหารจัดการเรือนจำให้มีประสิทธิภาพ

ซึ่งจากมาตรา 33 และมาตรา 34 จะเห็นได้ว่ากรมราชทัณฑ์เองก็มีอำนาจออกระเบียบกำหนดให้มีการจำคุกในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นที่มาของระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ.2566 อธิบดีกรมราชทัณฑ์จึงออกระเบียบไว้ โดยในระเบียบ ข้อ 5 มีการบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจของอธิบดีกรมราชทัณฑ์ เป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้ และให้มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติ รวมตลอดถึงการออกหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขเพิ่มเติม เพื่อให้เป็นไปตามระเบียบนี้

ในข้อ 6 การคุมขังผู้ต้องขังในสถานที่คุมขังให้สามารถทำได้เฉพาะเพื่อวัตถุประสงค์และในสถานที่คุมขัง ดังต่อไปนี้

(1) การปฏิบัติตามระบบการจำแนกและการแยกคุมขัง โดยคุมขังในสถานที่สำหรับอยู่อาศัย สถานที่สำหรับควบคุม กักขัง หรือกักตัวตามกฎหมายของทางราชการที่มีใช้เรือนจำ

(2) การดำเนินการตามระบบการพัฒนาพฤตินิสัย โดยคุมขังในสถานที่ราชการ หรือสถานที่ ที่ส่วนราชการ หรือหน่วยงานของรัฐใช้ประโยชน์ในการจัดทำบริการสาธารณะ สถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วย การศึกษาแห่งชาติ วัดตาม กฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ มีสยิตตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม สถานที่ทำการหรือสถานประกอบการ ของเอกชน สถานที่ทำการของมูลนิธิ สถานสงเคราะห์ หรือสถานที่ที่ใช้สำหรับการสังคมสงเคราะห์ ไม่ว่าจะ เป็นของ ทางราชการหรือเอกชน

(3) การรักษาพยาบาลผู้ต้องขัง โดยคุมขังในสถานพยาบาลประเภทที่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืน

(4) การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยคุมขังในสถานที่คุมขังตาม (1) (2) หรือ (3)

จากระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566 จะเห็นได้ว่าราชทัณฑ์ มีอำนาจปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาด เพื่อออกไปรับโทษโดยการกักขังนอกเรือนจำ ซึ่งรวมไปถึงที่อยู่อาศัยหรือบ้านด้วยเช่นกัน การปล่อยตัวออกจากเรือนจำก่อนที่จะครบกำหนดระยะเวลาจำคุกที่ถูกพิพากษาโดยศาล มีข้อโต้แย้งในเรื่องของความศักดิ์สิทธิ์ ของคำพิพากษา ทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ถึงอำนาจศาลว่าถึงศาลจะสั่งจำคุก แต่ราชทัณฑ์ก็สั่งปล่อยได้ ซึ่งในประเด็นนี้ จากการศึกษากฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าการสั่งกักขังในบ้านนั้น สามารถทำได้ทั้ง ในชั้นของศาล และราชทัณฑ์ ถึงแม้ว่าจะข้อโต้แย้งในเรื่องของการปล่อยตัวนักโทษก่อนกำหนด ทั้ง ๆ ที่ยังไม่ได้รับโทษครบตามที่ ศาลพิพากษา แต่ราชทัณฑ์กลับใช้อำนาจปล่อยออกมา ซึ่งหากพิจารณาแนวคิดในเรื่องการคุมขังในสถานที่อื่นที่มีใช้เรือนจำ รวมไปถึงประโยชน์ในเรื่องของการลดความแออัดในเรือนจำ การบำบัดฟื้นฟูแก่ผู้ต้องขัง ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการปล่อยตัว นักโทษออกมาจากเรือนจำก่อนครบกำหนดโทษนั้นเพื่อมากักขังในสถานที่อื่นนั้นสามารถกระทำได้อำนาจในการปล่อยตัวนั้น เมื่อพิจารณากฎหมายต่างประเทศจะเห็นได้ว่าในต่างประเทศก็ให้อำนาจทั้งศาล และราชทัณฑ์ในการกักขังในบ้านแทน การจำคุก ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการที่ให้อำนาจราชทัณฑ์ในการมีอำนาจสั่งปล่อยตัวเพื่อมากักขังในบ้านนั้น เป็นอำนาจของ ราชทัณฑ์ที่หลาย ๆ ประเทศมีการนาระบบนี้มาใช้เป็นสากล โดยผู้วิจัยเห็นว่าเป็นเพราะราชทัณฑ์มีข้อมูลใกล้ชิดที่สุด เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้ต้องขัง จึงมีความเหมาะสมที่จะพิจารณานักโทษที่มีพฤติกรรมที่ดีให้ออกจากเรือนจำ เพื่อไปกักขัง ในสถานที่ที่เหมาะสม เช่นที่บ้าน เพื่อวัตถุประสงค์ในการบำบัดฟื้นฟู และลดความแออัดในเรือนจำ ซึ่งนอกจากศาลแล้ว ก็ควรให้ราชทัณฑ์มีอำนาจในการสั่งให้ปล่อยตัวนักโทษออกจากเรือนจำเพื่อไปกักขังที่อื่นเช่นกัน เพื่อเป็นการลดภาระ ของศาล เพราะโดยหลักแล้วหน้าที่ของศาลมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาโทษ ส่วนในการบังคับโทษเป็นอำนาจของ ราชทัณฑ์ อีกทั้งไม่ใช้การปล่อยตัว แต่เป็นการปล่อยไปภายใต้เงื่อนไข เช่น การติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ฉะนั้นหากมี การประพฤติน่าไม่เหมาะสม ก็สามารถสั่งให้กลับเข้าคุกได้

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยเห็นว่าการให้ราชทัณฑ์มีอำนาจปล่อยตัวนักโทษเพื่อไปกักขังที่อื่นตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566 นั้นมีความเหมาะสมแล้ว เพียงแต่ต้องมีการบัญญัติ ในเรื่องของคณะทำงานที่พิจารณาการคุมขัง และคุณสมบัติผู้ต้องขังให้มีความเหมาะสมด้วยเช่นกัน

2. ปัญหาเกี่ยวกับคณะทำงานพิจารณาการคุมขัง

จากการที่ได้วิเคราะห์ว่าการให้กรมราชทัณฑ์ออกระเบียบเพื่อปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดก่อนครบกำหนด คำพิพากษาศาลเพื่อไปกักขังที่อื่นนั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังนั้น เป็นอำนาจกรมราชทัณฑ์ ที่จะกระทำได้ แต่ถึงกระนั้นการพิจารณาให้บุคคลได้ออกจากเรือนจำก็จำเป็นต้องให้มีความเหมาะสม เพื่อไม่ให้เป็น

การปล่อยคนชั่วกลับคืนสู่สังคม และต้องมีการพิจารณาโดยกลุ่มคนที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ที่สามารถวิเคราะห์สภาพจิตใจของผู้ต้องขังว่ามีความเหมาะสมที่จะได้รับการปล่อยตัวก่อนกำหนดหรือไม่ เพราะหากปล่อยตัวไปแล้วให้ไปอยู่ร่วมกับคนในสังคม โอกาสที่บุคคลนี้จะกระทำความผิดซ้ำเป็นโอกาสที่เกิดขึ้นได้มาก จึงควรได้รับการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีความรู้ ที่มีประสบการณ์ ซึ่งโดยทั่ว ๆ ไป หลักสากลในการพิจารณาการปล่อยตัวของนักโทษนั้นจะเป็นในรูปแบบของคณะกรรมการพิจารณา ไม่ใช่ความคิดของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่ง

ในรัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา การปล่อยตัวเพื่อกักขังในบ้านจะขึ้นกับราชทัณฑ์ โดยจะมีคณะกรรมการทันทันพิจารณาผู้ต้องขังที่เข้าหลักเกณฑ์มีสิทธิได้รับการปล่อยตัว เพื่อกักขังในบ้านได้ การทันทันเป็นกระบวนการที่เริ่มต้นในขณะที่บุคคลนั้นถูกคุมขัง ผู้ประสานงานด้านการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดหรือผู้ประสานงานด้านการดูแลผู้กระทำความผิด จะช่วยในการเตรียมความพร้อมให้บุคคลที่ถูกคุมขังสำหรับการสัมภาษณ์คณะกรรมการทันทันของรัฐนิวยอร์ก การสัมภาษณ์คณะกรรมการรวมถึงการตอบคำถามเกี่ยวกับกิจกรรมทางอาญาก่อนหน้านี้ ประวัติการถูกคุมขัง การเข้าร่วมโครงการเป้าหมายในอนาคต และแผนการปล่อยตัว คณะกรรมการทันทันแห่งรัฐนิวยอร์กเป็นหน่วยงานเดียวที่มีอำนาจตามดุลพินิจในการให้ปล่อยตัวบุคคลที่มีสิทธิ (Department of Corrections and Community Supervision, 2024).

Consolidated Laws of New York, Chapter 18 Executive, Article 12-B State Board of Parole, Section 259-B บัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการไว้ คณะกรรมการจะทำหน้าที่อย่างอิสระจากกรมเกี่ยวกับหน้าที่การตัดสินใจทั้งหมด รวมถึงอำนาจและหน้าที่อื่น ๆ ที่ระบุไว้ คณะกรรมการดังกล่าวจะประกอบด้วย สมาชิกไม่เกินสิบเก้าคนที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้ว่าการรัฐโดยคำแนะนำและความยินยอมของวุฒิสภา ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของสมาชิกแต่ละคนในคณะกรรมการดังกล่าวจะมีระยะเวลาหกปี อย่างไรก็ตาม สมาชิกที่ได้รับเลือกให้เติมตำแหน่งว่างที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากการสิ้นสุดวาระจะต้องได้รับการแต่งตั้งตลอดระยะเวลาที่เหลือของวาระที่เหลืออยู่ของสมาชิกที่จะสืบทอดตำแหน่ง ในกรณีที่สมาชิกคนใดไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ผู้ว่าการรัฐอาจแต่งตั้งบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถบางคนให้ปฏิบัติหน้าที่แทนในระหว่างที่ยังคงมีอาการทุพพลภาพดังกล่าว

สมาชิกคณะกรรมการแต่ละคนต้องได้รับปริญญาจากวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยที่ได้รับการรับรองสี่ปีหรือปริญญาบัณฑิตจากวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยดังกล่าวหรือโรงเรียนบัณฑิตที่ได้รับการรับรองและต้องมีประสบการณ์อย่างน้อยห้าปีในสาขาหนึ่งหรือมากกว่าของอาชญาวิทยา การบริหารความยุติธรรมทางอาญา การบังคับใช้กฎหมาย สังคมวิทยา กฎหมาย งานสังคมสงเคราะห์ การแก้ไข จิตวิทยา จิตเวชศาสตร์ หรือการแพทย์ คณะกรรมการจะต้องไม่ดำรงตำแหน่งสาธารณะอื่นใด และจะไม่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนพรรคการเมืองในคณะกรรมการบริหารหรือองค์กรบริหารอื่นใดของพรรคการเมืองในช่วงเวลาใดก็ตามที่ได้รับการแต่งตั้งหรือในระหว่างดำรงตำแหน่ง หรือเป็นเจ้าหน้าที่บริหารหรือพนักงานของคณะกรรมการการเมือง องค์กรหรือสมาคมใด ๆ ซึ่งในปัจจุบัน ปี 2025 นี้คณะกรรมการพิจารณาทันทันประกอบไปด้วยทั้งหมด 16 คน เป็นตัวแทนที่มีประสบการณ์จากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น อัยการ ทนายความ เจ้าพนักงานคุมประพฤติ ตัวแทนจากภาคการเมือง นักบำบัด นักพฤติกรรม นักสิทธิมนุษยชน ตัวแทนองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย ด้านพัฒนาชุมชน ด้านการศึกษา ฯลฯ (Department of Corrections and Community Supervision, 2025)

ในราชอาณาจักรนิวซีแลนด์ Parole Act มาตรา 111 กำหนดเกี่ยวกับสมาชิกของคณะกรรมการทันทันไว้ว่า คณะกรรมการประกอบด้วยสมาชิกที่ได้รับการแต่งตั้งโดยผู้ว่าการจังหวัดตามคำแนะนำของอัยการสูงสุด คณะกรรมการจะต้องประกอบด้วยกรรมการ 1 คนซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นประธาน และสมาชิกอย่างน้อย 9 คน และสมาชิกอื่น ๆ เพียงพอที่จะทำให้คณะกรรมการสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ก่อนที่จะแนะนำบุคคลใดเป็นสมาชิก อัยการสูงสุดจะต้องแน่ใจว่าบุคคลนั้นมีความรู้หรือความเข้าใจเกี่ยวกับระบบยุติธรรมทางอาญา และความสามารถในการประเมิน

ความเสี่ยงที่ผู้กระทำความผิดอาจเผชิญต่อชุมชนเมื่อได้รับการปล่อยตัวจากสถานกักขังอย่างสมดุลและสมเหตุสมผล และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้คนจากหลากหลายวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในปี 2025 คณะกรรมการพิจารณาทัณฑ์บนมีจำนวนถึง 40 คน โดยประกอบไปด้วย ผู้พิพากษาและอดีตผู้พิพากษา ทนายความและผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตและสังคม สมาชิกชุมชนและผู้เชี่ยวชาญด้านอื่น ๆ (New Zealand Parole Board, 2025)

จากการศึกษาในต่างประเทศจะพบว่าคณะกรรมการที่ใช้ในการพิจารณานักโทษที่จะได้รับสิทธิในการออกมาจากเรือนจำก่อนกำหนดเพื่อกักขังในบ้านนั้น จะมีคณะกรรมการจากหลายหน่วยงาน และจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับอาชญาวิทยา จิตวิทยา กฎหมาย ด้านสิทธิมนุษยชน ตัวแทนภาคเอกชน ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสังคม การบริหารงานยุติธรรม ซึ่งมาจากหลากหลาย รวมไปถึงภาคเอกชนด้วยเช่นกัน

สำหรับประเทศไทยระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566 ข้อ 4 บัญญัติให้มีคณะทำงานคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะทำงานพิจารณาการคุมขังในสถานที่คุมขัง” ประกอบด้วย

1. รองอธิบดีที่กำกับดูแลกองทัณฑวิทยาเป็นประธาน
2. ผู้อำนวยการกองทัณฑวิทยา
3. ผู้อำนวยการกองทัณฑปฏิบัติ
4. ผู้อำนวยการกองพัฒนาพฤตินิสัย
5. ผู้อำนวยการกองบริการทางการแพทย์
6. ผู้อำนวยการกองกฎหมาย
7. บุคคลภายนอกซึ่งอธิบดีแต่งตั้งจากบุคคลผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านสาธารณสุข 1 คน
8. บุคคลภายนอกซึ่งอธิบดีแต่งตั้งด้านสังคมสงเคราะห์หรืออุตสาหกรรม 1 คน เป็นคณะทำงาน
9. ผู้อำนวยการกลุ่มงานมาตรการควบคุมผู้ต้องขัง สังกัดกองทัณฑวิทยา เป็นคณะทำงานและเลขานุการ
10. ข้าราชการสังกัดกองทัณฑวิทยาที่ได้รับมอบหมายอีกไม่เกิน 2 คน เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าคณะกรรมการที่พิจารณาในการปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดเพื่อคุมขังในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ ซึ่งในประเทศไทยจะเรียกคณะทำงาน ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566 ข้อ 4 จะประกอบไปด้วยตัวแทนจากหน่วยงานจากกรมราชทัณฑ์เป็นส่วนใหญ่ มีบุคคลภายนอก คือ ตัวแทนด้านสาธารณสุข ด้านสังคมสงเคราะห์ ซึ่งหากมีการเปรียบเทียบกับในต่างประเทศจะเห็นได้ว่า ในรัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา จะมีอัยการ ทนายความ ตัวแทนนักการเมือง ตัวแทนองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร เข้าเป็นคณะกรรมการด้วย ซึ่งจะมีความคล้ายกับของราชอาณาจักรนิวซีแลนด์ แต่ในราชอาณาจักรนิวซีแลนด์จะมีผู้พิพากษาเข้าเป็นคณะกรรมการด้วย ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย จะเห็นได้ว่าคณะทำงานที่พิจารณาในประเทศไทยจะมีกลุ่มบุคคลที่เข้าร่วมน้อยกว่าในต่างประเทศเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นนักกฎหมาย เช่น กลุ่มผู้พิพากษา ทนายความ อัยการ ซึ่งในต่างประเทศจะถือเป็นคณะกรรมการ แต่สำหรับประเทศไทยจะไม่มีกลุ่มคนเหล่านี้ อีกทั้งตัวแทนจากภาคเอกชน ก็มีเพียงกลุ่มสาธารณสุขกับนักสังคมสงเคราะห์หรือด้านอุตสาหกรรม แต่ไม่มีตัวแทนจากนักสิทธิมนุษยชน รวมไปถึงไม่มีตัวแทนด้านภาคการเมือง ซึ่งหากพิจารณาแล้วจะมีเพียงตัวแทนจากหน่วยงานราชทัณฑ์เป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยจึงขอวิเคราะห์ดังนี้

1. กลุ่มนักกฎหมาย

ในประเทศไทยระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566 ไม่ได้มีการบัญญัติให้มีผู้พิพากษา ทนายความ อัยการ เข้าร่วมเป็นคณะทำงานพิจารณาการคัดเลือกนักโทษเพื่อไปคุมขังในสถานที่อื่น แต่ในราชอาณาจักรนิวซีแลนด์มีผู้พิพากษาเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการพิจารณาหลายคน รวมไปถึงทนายความด้วย ซึ่งถึงแม้ว่าในรัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกาจะคณะทำงานชุดปัจจุบันไม่ได้ผู้พิพากษา แต่จะมีอัยการและทนายความเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าในประเทศไทยเองก็ควรจะมีกลุ่มนักกฎหมายนอกเหนือจากตัวแทนของราชทัณฑ์ เข้าร่วมเป็นคณะทำงานพิจารณาด้วยเช่นกัน เพราะกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยจะเริ่มตั้งแต่ ขั้นตอนตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา และราชทัณฑ์ ในการที่จะปล่อยนักโทษออกมาจากเรือนจำ จึงควรประกอบไปด้วยบุคคลตั้งแต่ต้นทาง กระบวนการยุติธรรมไปจนถึงปลายกระบวนการยุติธรรม

ในการพิจารณาความเหมาะสม ซึ่งนอกจากควรจะมีอัยการ ผู้พิพากษา ทนายความแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีตัวแทนจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติเข้าร่วมเป็นคณะทำงานด้วย เพื่อให้ทุกหน่วยงานได้มีส่วนร่วม มิเช่นนั้นอาจเกิด คำพูดขึ้นว่า ตำรวจจับ อัยการฟ้อง ศาลลงโทษ แต่ราชทัณฑ์กลับปล่อย ซึ่งอาจจะขาดความชอบธรรมในกระบวนการ ยุติธรรม การพิจารณาเพื่อปล่อยผู้ต้องขังออกมาจากเรือนจำเพื่อไปกักขังที่อื่น จึงควรได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงเห็นว่าในคณะทำงานจึงควรประกอบไปด้วยตัวแทนจากตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา และทนายความ

2. กลุ่มด้านการแพทย์

ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566 ตัวแทน ด้านการแพทย์จะมีบุคคลภายนอกซึ่งอธิบดีแต่งตั้งจากบุคคลผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านสาธารณสุข ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับในต่างประเทศจะเห็นได้ว่าทั้งรัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา และราชอาณาจักรนิวซีแลนด์ จะมีตัวแทนทาง การแพทย์โดยเฉพาะนักจิตวิทยาเข้าร่วมด้วย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าในการพิจารณาปล่อยตัวนักโทษออกจากเรือนจำ การประเมิน ทางด้านจิตวิทยาเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะจิตวิทยาจะศึกษาและทำความเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ รวมถึงบำบัดหรือวินิจฉัย ปัญหาทางจิตใจ จะสามารถวิเคราะห์ได้เบื้องต้นว่าเมื่อนักโทษออกไปจากเรือนจำแล้ว มีโอกาสที่จะไปกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ หรือจะไปก่อความเดือดร้อนเสียหายประการอื่นหรือไม่ ผู้วิจัยเห็นว่านอกจากตัวแทนด้านสาธารณสุขแล้ว นักจิตวิทยา เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญมาก

3. ตัวแทนภาคเอกชน

ภาคเอกชนในความหมายของผู้วิจัย รวมไปถึงนักสิทธิมนุษยชน นักสังคมสงเคราะห์ หรือองค์กรที่ไม่ แสวงหากำไรต่าง ๆ ซึ่งหากพิจารณาระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566 ข้อ 4 คณะทำงานจะประกอบไปด้วยบุคคลภายนอกซึ่งอธิบดีแต่งตั้งด้านสังคมสงเคราะห์หรืออุตสาหกรรม 1 คน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับในต่างประเทศจะเห็นได้ว่าในต่างประเทศจะให้ความสำคัญกับตัวแทนชุมชน และนักสิทธิมนุษยชน เพราะการที่นักโทษออกจากเรือนจำอาจจะส่งผลกระทบต่อชุมชน และในขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนด้วย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรจะต้องมีนักสิทธิมนุษยชน นักสังคมสงเคราะห์ ตัวแทนภาคอุตสาหกรรม เข้าร่วมด้วย

4. นักการเมือง

การที่จะให้นักการเมืองเข้าร่วมในการพิจารณาปล่อยตัวนักโทษจากเรือนจำ เพื่อไปกักขังที่อื่นนั้น จะเห็น ได้ว่านักการเมืองอาจจะเรียกได้ว่าเป็นกลุ่มคนที่มีความซับซ้อนเรื่องผลประโยชน์ แต่ในรัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ก็มี ตัวแทนภาคการเมืองเข้าร่วมในการเป็นคณะกรรมการ เนื่องจากการบริหารเรือนจำของสหรัฐอเมริกาบางส่วนอยู่ในความดูแล

ของระดับมลรัฐ (รัฐบาลท้องถิ่น) รูปแบบการกำหนดคณะกรรมการฯ จึงขึ้นอยู่กับรัฐบาลท้องถิ่น ซึ่งเป็นบริบทที่แตกต่างจากประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยนักการเมืองโดยปกติจะถูกห้ามเป็นกรรมการในหลาย ๆ เรื่อง เพื่อไม่ให้เกิดการทุจริตหรือการแสวงหาประโยชน์ สำหรับการเข้าร่วมเป็นคณะทำงานนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าจึงไม่ควรให้นักการเมืองเข้ามามีส่วนร่วม

5. นักวิชาการ

ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีนักวิชาการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการ โดยอ้างอิงแนวทางของต่างประเทศที่เปิดโอกาสให้อาจารย์มหาวิทยาลัยซึ่งมีความรู้ด้านอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาเข้าร่วมเป็นคณะทำงาน เนื่องจากนักวิชาการเป็นผู้ที่ศึกษาค้นคว้าและติดตามความรู้ใหม่อยู่เสมอ สามารถนำข้อมูล งานวิจัย และแนวคิดทางวิชาการมาช่วยพิจารณาและวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างรอบด้าน นอกจากนี้ การมีนักวิชาการเข้าร่วมยังช่วยให้การตัดสินใจไม่ขึ้นอยู่กับมุมมองของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว แต่มีความหลากหลายของความคิดเห็นมากขึ้น อันจะนำไปสู่การกำหนดนโยบายหรือมาตรการที่เหมาะสม เป็นธรรม และสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงเห็นว่าในประเทศไทยนอกจากตัวแทนของราชทัณฑ์หน่วยงานต่าง ๆ แล้ว ควรจะให้มีผู้พิพากษา ทนายความ ตำรวจ อัยการ นักจิตวิทยา นักสิทธิมนุษยชน นักวิชาการ เข้าร่วมเป็นคณะทำงานตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566 ด้วย

3. ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ต้องขัง

ในการที่ราชทัณฑ์จะปล่อยตัวผู้พ้นโทษออกมาจากเรือนจำเพื่อมาพักขังที่อื่นนั้น นอกจากต้องมีคณะทำงานที่มีความชอบธรรม มีความเหมาะสมแล้ว การพิจารณาคัดเลือกผู้ต้องขังไปคุมขังในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำจำเป็นต้องมีกระบวนการคัดกรองคุณสมบัติที่เหมาะสม โดยต้องพิจารณาถึงลักษณะของความผิด พฤติกรรมในการกระทำความผิด และระยะเวลาในการรับโทษประกอบกัน ทั้งนี้ เพื่อให้การนำผู้ต้องขังออกจากเรือนจำไม่เกิดขึ้นเร็วเกินสมควรจนกระทบต่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษ ซึ่งมุ่งให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมายและไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำ หรือหากกำหนดระยะเวลานานเกินไป ผู้ต้องขังอาจจะไปเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรในเรือนจำ จนไม่สามารถจะปรับปรุงตัวได้ โอกาสที่จะกลับคืนสู่สังคมได้ก็จะยากขึ้น อีกทั้งต้องพิจารณาในเรื่องของความปลอดภัยของสังคมด้วย หากเป็นผู้ต้องขังฐานความผิดที่ร้ายแรง มีโอกาสกลับไปกระทำความผิดซ้ำก็ไม่ควรที่จะเพิ่มความเสี่ยงให้กับสังคม รวมไปถึงต้องพิจารณาถึงอัตราโทษที่ศาลได้ลงแก่ผู้นั้นด้วย ว่าระยะเวลาที่ผู้นั้นรับโทษมีความเหมาะสมดีหรือไม่

การคัดเลือกผู้ต้องขังเพื่อไปพักขังที่บ้านในต่างประเทศนั้น ในนิวยอร์กคุณสมบัติของผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวโดยคณะกรรมการทัณฑ์บนจะเป็นไปตามกฎหมาย Consolidated Laws of New York, Chapter 18 Executive, Article 12-B State Board of Parole, Section 259-I รัฐนิวยอร์กแบ่งคดีอาญาออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความผิดที่มีโทษจำคุกแน่นอน (Determinate Sentences) การลงโทษแบบนี้จะกำหนดระยะเวลาการจำคุกที่ชัดเจน โดยผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษตามระยะเวลาที่กำหนดไว้โดยศาล เช่น จำคุก 10 ปี โดยไม่มีการปรับลดระยะเวลาโทษตามพฤติกรรมหรือเงื่อนไขอื่น ๆ โดยจะไม่มีสิทธิยื่นทัณฑ์บนจนกว่าจะรับโทษครบ ตัวอย่างเช่น ความผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติดหรือความผิดทางอาชญากรรมรุนแรงบางประเภท ผู้ที่กระทำความผิดซ้ำ เป็นต้น ส่วนความผิดที่มีโทษจำคุกระยะเวลาไม่แน่นอน (Indeterminate Sentences) การลงโทษแบบนี้จะกำหนดช่วงระยะเวลาการจำคุก เช่น จำคุก 5 ถึง 15 ปี โดยที่ผู้กระทำความผิดอาจได้รับการพิจารณาลดโทษหรือปล่อยตัวก่อนกำหนดตามพฤติกรรมในเรือนจำและเงื่อนไขอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น นายเอถูกตัดสินให้จำคุกขั้นต่ำ 1 ปี แต่ไม่เกิน 7 ปี ซึ่งหมายความว่าต้องรับโทษจำคุกอย่างน้อย 1 ปี (ระยะเวลานขั้นต่ำ) ก่อนที่จะมีสิทธิยื่นคำร้องขอปล่อยตัวภายใต้เงื่อนไข (Parole) (The Fast Law Firm, 2024) ในราชอาณาจักร

นิวซีแลนด์ Sentencing Act 2002 มาตรา 80 A การกักขังในบ้านเป็นโทษอย่างหนึ่ง ซึ่งการที่ศาลจะสั่งกักขังในบ้านได้ จะต้องเป็นคดีที่ศาลลงโทษจำคุกไม่เกินสองปี โดยจะมีเงื่อนไขอื่น ๆ ประกอบไปด้วย เช่น การติดตามทางอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ สำหรับประเทศไทยระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566 ข้อ 8. กำหนดให้ คุณสมบัติของผู้ต้องขังที่จะได้รับการพิจารณาคัดเลือกไปคุมขังในสถานที่คุมขัง ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(1) เป็นผู้ต้องขังตามกฎหมายราชทัณฑ์

(2) ผ่านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังหรือทบทวนแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังรายบุคคล และคณะทำงาน เพื่อกำหนดลักษณะของผู้ต้องขังประจำเรือนจำเห็นว่าควรกำหนดแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง รายบุคคลโดยให้คุมขัง ในสถานที่คุมขังตามระเบียบนี้

(3) มีคุณสมบัติเฉพาะและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดไว้ในประกาศกำหนดคุณสมบัติเฉพาะ ลักษณะ ต้องห้าม และวิธีการคุมขังในสถานที่คุมขังสำหรับผู้ต้องขังแต่ละกลุ่มของกรมราชทัณฑ์

ประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่อง กำหนดคุณสมบัติเฉพาะ ลักษณะต้องห้าม และวิธีการคุมขังผู้ต้องขังในสถานที่ คุมขัง ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566 พ.ศ. 2568 ได้มี การกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ต้องขังไว้ ดังนี้

(1) คุณสมบัติ

(ก) ต้องเป็นผู้ต้องขังซึ่งได้รับการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ตามคู่มือการจำแนกลักษณะ ผู้ต้องขังของ กรมราชทัณฑ์ว่าเป็นผู้ต้องขังในกลุ่มที่ 1 (มีแนวโน้มไม่กระทำความผิดซ้ำ) หรือกลุ่มที่ 2 (แก้ไขได้) หรือเป็นผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์ ไกล่คลอดเพื่อให้เด็กได้คลอดนอกเรือนจำซึ่งเป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง โดยคำนึงถึงสิทธิของมารดาและเด็ก และต้อง ระบุไว้ในแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังรายบุคคล (Sentence Plan) ด้วยว่าจะใช้วิธีการคุมขังในสถานที่อื่นแทนเรือนจำ หากผลการประเมินเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

(ข) เป็นนักโทษเด็ดขาด ต้องโทษจำคุกครั้งแรก ต้องโทษเพราะถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษ จำคุกไม่ว่า ในกรณีความผิดเดียวหรือหลายคดี โดยมิได้ถูกศาลพิพากษาให้เพิ่มโทษฐานกระทำความผิดอีก ตามมาตรา 92 หรือมาตรา 93 แห่งประมวลกฎหมายอาญา หรือตามกฎหมายอื่น และไม่เป็นผู้กระทำความผิดซ้ำภายในห้าปี นับแต่วันที่พ้นโทษจำคุก คราวก่อน โดยความผิดทั้งสองคราวไม่ใช่ความผิดที่กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

(ค) ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี หรือนักโทษเด็ดขาดซึ่งเหลือโทษจำคุกต่อไป ไม่เกิน 4 ปี หากมีการพระราชทานอภัยโทษหรือลดโทษให้ถือเอากำหนดโทษตามหมายแจ้งโทษเด็ดขาดหรือ คำสั่งให้ลดโทษฉบับหลังสุด กรณีต้องโทษจำคุกหลายคดี ให้ใช้กำหนดโทษจำคุกรวมทุกคดี

(ง) ผ่านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจากคณะทำงานจำแนกลักษณะผู้ต้องขังประจำเรือนจำ เพื่อกำหนด แผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังรายบุคคล (Sentence Plan) หรือทบทวนแผนการปฏิบัติ โดยนักโทษ เด็ดขาดสมัครใจ ในการออกไปคุมขังในสถานที่อื่นแทนเรือนจำ

(จ) มีผลการประเมินความเสี่ยงตามแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขัง ก่อนได้รับ การปล่อยตัว (Offender Risk Assessment: OA) อยู่ในระดับความเสี่ยงค่อนข้างน้อยหรือความเสี่ยงน้อย

(2) ลักษณะต้องห้าม

(ก) ถูกขังระหว่างพิจารณา อยู่ระหว่างถูกดำเนินคดี หรือเจ้าพนักงานตำรวจมีหนังสือขออายัดตัวไว้ ดำเนินคดี

- (ข) มีประวัติกระทำความผิดวินัยในเรือนจำ หรืออยู่ระหว่างรับโทษหรือดำเนินการทางวินัย
- (ค) เคยถูกส่งออกไปคุมขังในสถานที่คุมขังอื่นและกระทำความผิดเงื่อนไข หรือกระทำความผิดอาญาขึ้นในระหว่างคุมขังในสถานที่คุมขังอื่นดังกล่าว
- (ง) ถูกศาลพิพากษาลงโทษในความผิดดังต่อไปนี้
 - (1) ความผิดตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565
 - (2) ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย ตามมาตรา 135/1 มาตรา 135/2 มาตรา 135/3 และมาตรา 135/4
 - (3) ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ตามมาตรา 209 มาตรา 210 มาตรา 211 มาตรา 212 และมาตรา 213
 - (4) ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ตามมาตรา 337 มาตรา 338 มาตรา 339 มาตรา 339 ทวิ มาตรา 340 มาตรา 340 ทวิ และมาตรา 340 ตรี
 - (5) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ผู้ต้องขังซึ่งศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือเหลือโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี มีสิทธิยื่นคำขอรับการกักขังในบ้านหรือในสถานที่อื่นที่กฎหมายหรือระเบียบกำหนดไว้ได้ อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวมิได้กำหนดเงื่อนไขว่าผู้ต้องขังจะต้องรับโทษจำคุกในเรือนจำมาแล้วเป็นระยะเวลาใดก่อน จึงสะท้อนให้เห็นว่า ในทางปฏิบัติ หากศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุก ราชทัณฑ์อาจอาศัยระเบียบดังกล่าวในการจัดให้ผู้ต้องขังรับโทษในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำได้ตั้งแต่ต้น โดยไม่จำเป็นต้องนำตัวผู้ต้องขังเข้าเรือนจำก่อน เมื่อเปรียบเทียบกับในต่างประเทศจะเห็นได้ว่า ในรัฐนิวออร์ก สหรัฐอเมริกา มีการกำหนดให้นักโทษต้องรับโทษขั้นต่ำไว้ ส่วนราชอาณาจักรนิวซีแลนด์นั้น การจำคุกในบ้านถือเป็นโทษอย่างหนึ่ง ซึ่งการส่งกักขังในบ้านเป็นอำนาจของราชทัณฑ์เช่นเดียวกับประเทศไทย และมีการกำหนดโทษขั้นต่ำไว้ก่อนที่ผู้ต้องขังจะได้รับสิทธิ ซึ่งเมื่อพิจารณากฎหมายไทยไม่มีการบัญญัติต้องให้รับโทษขั้นต่ำในเรือนจำไว้ก่อนแต่อย่างใด ผู้วิจัยเห็นว่าการที่กฎหมายไทยไม่มีการบัญญัติให้นักโทษต้องได้รับโทษขั้นต่ำในเรือนจำไว้ก่อน แต่กลับสามารถใช้สิทธิมาคุมขังในสถานที่อื่นได้เลยนั้น อาจจะไม่เป็นตามวัตถุประสงค์การลงโทษ อาจทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกิดความหยาบช้า ไม่เกรงกลัว อาจทำให้เกิดคำพูดที่ว่ากระทำความผิดครั้งแรกได้ ไม่ต้องเข้าคุก ผู้กระทำความผิดจึงอาจจะไม่ยับยั้งชั่งใจ ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์การลงโทษ หรือหลักการป้องกันอาชญากรรม การที่กฎหมายไทยบัญญัติแบบนี้ ถึงแม้ว่าจะเป็นผลดีในแง่ของการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขัง ไม่ให้ต้องไปรับพฤติกรรมอาชญากรรม รวมถึงแก้ไขปัญหานักโทษล้นเรือนจำ แต่อาจจะกระทบต่อความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษา เพราะจะเป็นกรณีที่ศาลสั่งจำคุก แต่ราชทัณฑ์กลับส่งปล่อย ทำให้คนไม่เกรงกลัวในการกระทำความผิด ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรจะกำหนดให้ผู้กระทำความผิดรับโทษในเรือนจำขั้นต่ำก่อนที่จะมีสิทธิกักขังในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำเหมือนเช่นในอเมริกา โดยผู้วิจัยเห็นว่าควรจะกำหนดให้ผู้ต้องขังรับโทษอย่างน้อยครั้งหนึ่งก่อนที่จะสามารถได้รับการพิจารณาให้จำคุกในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำได้ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัวในกฎหมาย ไม่กล้ากระทำความผิดเป็นไปตามวัตถุประสงค์การลงโทษ และในขณะเดียวกันก็สร้างคำพิพากษาให้มีความศักดิ์สิทธิ์ด้วยเช่นกัน

REFERENCES

- BBC News. (2024). **Where will Thaksin Shinawatra be detained under the new “out-of-prison” regulation?**. <https://www.bbc.com/thai/articles/cd1pdjr7l580>
- BizpromptinfoFanpage. (2025). **Do you know how much the government spends per year to take care of one prisoner?**. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1115253457309263&set=a.637542935080320>
- Department of Corrections and Community Supervision. (2024). **The Parole Process**. <https://doccs.ny.gov/board-parole>
- Department of Corrections and Community Supervision. (2025). **Meet the Board of Parole**. <https://doccs.ny.gov/meet-board-parole>
- Department of Corrections. (2024). **Home detention and post detention conditions**. https://www.corrections.govt.nz/our_work/in_the_community/sentences_and_orders/home_detention_and_post_detention_conditions
- New Zealand Government. (2011). **Home Detention: A review of the sentence of home detention 2007–2011**. Wellington: Ministry of Justice.
- New Zealand Parole Board. (2025). **Who’s who**. https://www.paroleboard.govt.nz/about_us/who
- Onchom, L. (2016). **Proportionate sentencing for drug-related offenses**. (Master thesis). Faculty of Law, Dhurakij Pundit University.
- Santiwetch, B. (2006). **Detention penalties in places other than detention facilities**. <https://libdoc.dpu.ac.th/mtext/article/363997.pdf>
- Sasiwutthiwat, S. (2023). **Prison overcrowding: Incarceration in Thai-style criminal justice tradition**. <https://www.the101.world/thai-norm-overimprisonment/>
- Spodek Law. (2024). **Is House Arrest Often Used in New York?**. <https://www.federallawyers.com/best-new-york-city-criminal-lawyers/is-house-arrest-often-used-in-new-york>
- Thai PBS. (2024). **Department of Corrections explains sentence management and detention facilities**. <https://www.thaipbs.or.th/news/content/334834>
- The Fast Law Firm. (2024). **Difference between a NY determinate and indeterminate sentence**. <https://fastlawpc.com/determinate-and-indeterminate-sentences-in-ny>
-

แนวทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากร ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

GUIDELINES FOR INFORMATION DISSEMINATION TO PERSONNEL
OF THE FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, PHRANAKHON RAJABHAT UNIVERSITY

สุมิตรา จิตตะระ*

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Sumittha Jittara*

Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University Bangkok, Thailand

*E-mail: sumittha@pnru.ac.th

Received: 2026-01-12

Revised: 2026-03-25

Accepted: 2026-03-27

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ใน 3 ประเด็นคือ 1) ปัจจัยที่ส่งต่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะฯ 2) ประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะฯ และ 3) แนวทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะฯ ขอบเขตการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 83 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งต่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.85) ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ผู้รับสาร เนื้อหาของข้อมูลข่าวสาร และช่องทางการสื่อสาร 2) ประสิทธิภาพของการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรมีปัจจัย 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านเป้าหมาย ด้านความรวดเร็ว ทันเวลา ด้านความพึงพอใจ และ ด้านการใช้ประโยชน์ โดยการบูรณาการองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านอย่างครบถ้วน ส่งผลให้การสื่อสารภายในองค์กรมีประสิทธิภาพ และ 3) แนวทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของให้เกิดประสิทธิภาพจำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้าง วิธีการ และเนื้อหา โดยการตรวจสอบและพัฒนาองค์ประกอบสื่อสารให้ครบวงจรอย่างเป็นระบบผ่านการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การบูรณาการองค์ประกอบสื่อสารให้ครบวงจร การคัดกรองลำดับความสำคัญของเนื้อหา การเพิ่มความหลากหลายของช่องทางที่เข้าถึงง่าย และการนำเสนอข้อมูลที่น่าสนใจอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: การประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารภายในองค์กร

ABSTRACT

This research aims to investigate guidelines for disseminating information to personnel of the Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University, focusing on three key aspects: (1) factors affecting the dissemination of information to faculty personnel, (2) the effectiveness

of information dissemination to faculty personnel, and (3) guidelines for improving information dissemination for faculty personnel. The scope of this research adopts a mixed-method design, incorporating both quantitative and qualitative approaches, with a sample size of 83 participants.

The research findings revealed that: 1) the factors affecting the dissemination of information to personnel were overall at a high level ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.85), comprising three dimensions: the receiver, the content of the information, and the communication channels; 2) the effectiveness of information dissemination to personnel consisted of four dimensions: goal achievement, timeliness, satisfaction, and utilization. The integration of these four dimensions contributed to effective internal organizational communication; and 3) the guidelines to enhance the effectiveness of information dissemination to personnel requires systematic development covering structure, methods, and content. This can be achieved by comprehensively reviewing and developing all components of the communication process, including establishing clear policies, integrating communication components holistically, prioritizing content, expanding accessible and diverse communication channels, and presenting information in an engaging and consistent manner.

Keywords: Public relations, Information Dissemination, Internal Organizational Communication.

บทนำ

การประชาสัมพันธ์ภายในองค์กรเป็นกระบวนการสื่อสารที่จะช่วยสร้างความเข้าใจ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหารและบุคลากรในองค์กร เพราะหากความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและบุคลากรเป็นไปด้วยดีและราบรื่น การดำเนินการขององค์กรก็ย่อมประสบความสำเร็จ เพราะการประชาสัมพันธ์ภายในที่ดีย่อมก่อให้เกิดประโยชน์และเอื้ออำนวยความสะดวกรวดเร็ว ประหยัด ให้แก่องค์กรอันเป็นการเพิ่มพูนประสิทธิภาพและการบริหารให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังส่งผลผูกพันไปถึงการประชาสัมพันธ์ภายนอกองค์กรอีกด้วย (Laphirattanakul, 2010) ในปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายภายใต้ยุทธศาสตร์ด้านการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อววน.) พ.ศ. 2566-2570 (Office of National Higher Education Science Research and Innovation Policy Council [NXPO], 2022) ที่เน้นย้ำเรื่องการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) และการบริหารจัดการภาครัฐสมัยใหม่ที่ต้องอาศัยความคล่องตัว (Agility) การสื่อสารภายในจึงไม่ใช่เพียงการกระจายข่าวสาร แต่คือการสร้างความผูกพัน (Employee Engagement) ที่ทำให้บุคลากรยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กรจนนำไปสู่ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูงสุดภายใต้บริบทนี้ การสื่อสารภายในจึงไม่ใช่เพียงการกระจายข่าวสารแบบทางเดียวอีกต่อไป แต่งานวิจัยล่าสุดระบุว่า การสื่อสารภายในต้องก้าวสู่การเป็น “การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ดิจิทัล” (Digital Strategic Communication) ที่อาศัยความโปร่งใสและเห็นอกเห็นใจ (Barron Garrett, 2024) เพื่อสร้างความผูกพัน (Employee Engagement) ให้บุคลากรยอมรับเป้าหมายและค่านิยมองค์กร โดยเฉพาะในช่วงที่ต้องเผชิญกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว (Thelen, 2021) ความผูกพันนี้มิใช่เพียงความพึงพอใจทั่วไป แต่เป็นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่ทำให้บุคลากรเชื่อมั่น ท่วมเท และพร้อมอุทิศตนเพื่อเป้าหมายของมหาวิทยาลัยด้วยความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่าความชัดเจนในการสื่อสารและกลไกการรับฟังความคิดเห็น (Feedback Mechanism) มีผลต่อระดับความมุ่งมั่นในการทำงานสูงถึงร้อยละ 68 (El Attari, 2024)

การประชาสัมพันธ์ภายในองค์กรนอกจากจะช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้บริหารและบุคลากรได้แล้วนั้น ยังนำไปสู่ความผูกพันองค์กร ซึ่งมีใช่เป็นเพียงความพึงพอใจที่มีต่อองค์กรเท่านั้น แต่เป็นความสัมพันธ์อย่างเหนียวแน่น ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างผู้บริหารและบุคลากร ซึ่งจะแสดงออกในความเชื่อมั่นในตัวขององค์กร ยอมรับเป้าหมาย และค่านิยมขององค์กร มีเจตคติที่ดีในการปฏิบัติงาน เกิดความไว้วางใจกัน ทুম่เทต่อการทำงาน สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สำคัญ อย่างมากที่จะทำให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ นอกจากนั้นความผูกพันต่อองค์กร เป็นสิ่งที่ช่วยยืดเหนี่ยวบุคลากรที่มีคุณภาพและความสามารถให้ยังคงปฏิบัติงาน อยู่ในองค์กร ช่วยให้เกิดแรงผลักดันให้บุคลากรพร้อมที่จะอุทิศตนในการปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างสุดความสามารถ ด้วยความรู้สึกที่ว่าตนเองก็มีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าขององค์กร

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานในทุกส่วนงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้ เพื่อเป็นเพิ่มศักยภาพและประสิทธิภาพในการดำเนินงานและยกระดับการปฏิบัติงานให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูง รวมถึง สถาบันอุดมศึกษา นับว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศอย่างมาก ด้วยภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา คือ การผลิตบัณฑิต ที่มีคุณภาพ ทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม มีบุคลิกภาพที่ดี ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ฯลฯ จึงจำเป็นต้องพัฒนา ศักยภาพขององค์กรอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การขับเคลื่อนด้านการดำเนินงานและนโยบายขององค์กรนั้นไม่เพียงแต่อาศัย คณาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาเท่านั้น จำเป็นต้องนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการปฏิบัติงาน เพื่อนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายนโยบายที่องค์กรวางไว้ และเป็นสถาบันการศึกษาชั้นนำที่เป็นที่ยอมรับทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ การพัฒนาปรับปรุงนำสื่อสังคมออนไลน์มาเป็นแรงผลักดันสนับสนุนขับเคลื่อนการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ ชื่อเสียงขององค์กรที่จะคอยแนะนำบอกเล่าบอกต่อเชิญชวน ค่อยเฝ้าปกป้องและช่วยแก้ไข โดยเฉพาะ หากเกิดภาพลบที่กระทบต่อภาพลักษณ์และชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย นั้น อีกทั้งเพื่อส่งเสริมสนับสนุน ความสัมพันธ์ให้ใกล้ชิดมากขึ้น เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย อาทิ นักศึกษา ผู้ปกครอง คณาจารย์ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน การศึกษานั้น ๆ ได้อย่างรวดเร็วและไร้ขีดจำกัด (Wisitsattarakul, 2017)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เป็นหน่วยงานทางวิชาการที่มีบทบาทสำคัญ ในการผลิตบัณฑิต พัฒนางานวิจัย และให้บริการวิชาการแก่สังคมและชุมชนตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏ รวมถึง การมุ่งยกระดับศักยภาพบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษาในยุคปัจจุบัน การประชาสัมพันธ์ภายในจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่าง ผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ ตลอดจนเป็นกระบวนการสนับสนุนให้การบริหารจัดการภายในคณะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากรได้อย่างเหมาะสมอย่างไรก็ตาม การสื่อสารข้อมูลข่าวสารภายในคณะ ในปัจจุบันยังประสบปัญหาในหลายมิติ ทั้งด้านรูปแบบ ช่องทาง และกระบวนการทำงาน ส่งผลให้บุคลากรบางส่วนได้รับ ข้อมูลไม่ครบถ้วน ไม่ทันเวลา หรือไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร ซึ่งอาจมีสาเหตุจากระบบการวางแผนประชาสัมพันธ์ ที่ยังไม่เป็นเอกภาพ การขาดกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ การเลือกใช้สื่อที่ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมการรับข้อมูลข่าวสาร ของบุคลากรยุคใหม่ ตลอดจนข้อจำกัดด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ที่ต้องดูแลงานหลากหลายด้าน ทำให้ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารขาดความต่อเนื่องและไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ ช่องทาง การประชาสัมพันธ์ที่ใช้อยู่ เช่น ไลน์กลุ่ม เฟซบุ๊ก เพจคณะ เว็บไซต์ หรือระบบสารบรรณกลาง ยังมีประสิทธิภาพไม่เท่ากัน ในแต่ละประเภทงาน ทั้งในแง่ความรวดเร็ว ความน่าสนใจ และความเหมาะสมกับบริบทของข้อมูล บางครั้งการเผยแพร่ มีความล่าช้า การจัดทำเนื้อหาไม่ดึงดูด หรือการสื่อสารไม่เป็นทางเดียวกัน ส่งผลให้บุคลากรมีความเข้าใจคลาดเคลื่อน

หรือไม่สามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้อย่างทันเวลา ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อภาพลักษณ์ของคณะ ความสำเร็จของการบริหารงาน และประสิทธิภาพในการดำเนินภารกิจหลักของมหาวิทยาลัย

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาระบบประชาสัมพันธ์ภายในคณะจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งในด้านกระบวนการทำงาน การจัดระบบข้อมูล ช่องทางการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อให้การสื่อสารมีความชัดเจน รวดเร็ว เข้าถึงง่าย และตอบโต้ความต้องการของผู้รับสารอย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร รวมถึงศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลการศึกษาไปสู่การเสนอแนวทางพัฒนาระบบประชาสัมพันธ์ภายในคณะให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำเนินงานของคณะในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
3. เพื่อเสนอแนวทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครที่มีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
2. ได้ทราบประสิทธิผลการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
3. ได้แนวทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มีเนื้อหาและองค์ประกอบที่จะศึกษาดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

1.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรสายวิชาการ และสายสนับสนุนของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 83 คน

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน คือ 1) คณบดี 2) รองคณบดี จำนวน 3 คน 3) ผู้อำนวยการส่วนงานประชาสัมพันธ์ (หรือตำแหน่งเทียบเท่า) จำนวน 1 คน 4) ตัวแทนบุคลากรสายวิชาการ จำนวน 5 คน และ 5) ตัวแทนบุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 5 คน รวม 15 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยนี้ได้ศึกษา แนวทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เป็นการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่จะนำเข้ามาใช้ในการศึกษา คือ 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ 2) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ 3) แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร 4) แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสาร 5) แนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ 6) แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น 7) ประวัติความเป็นมาของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และ 8) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

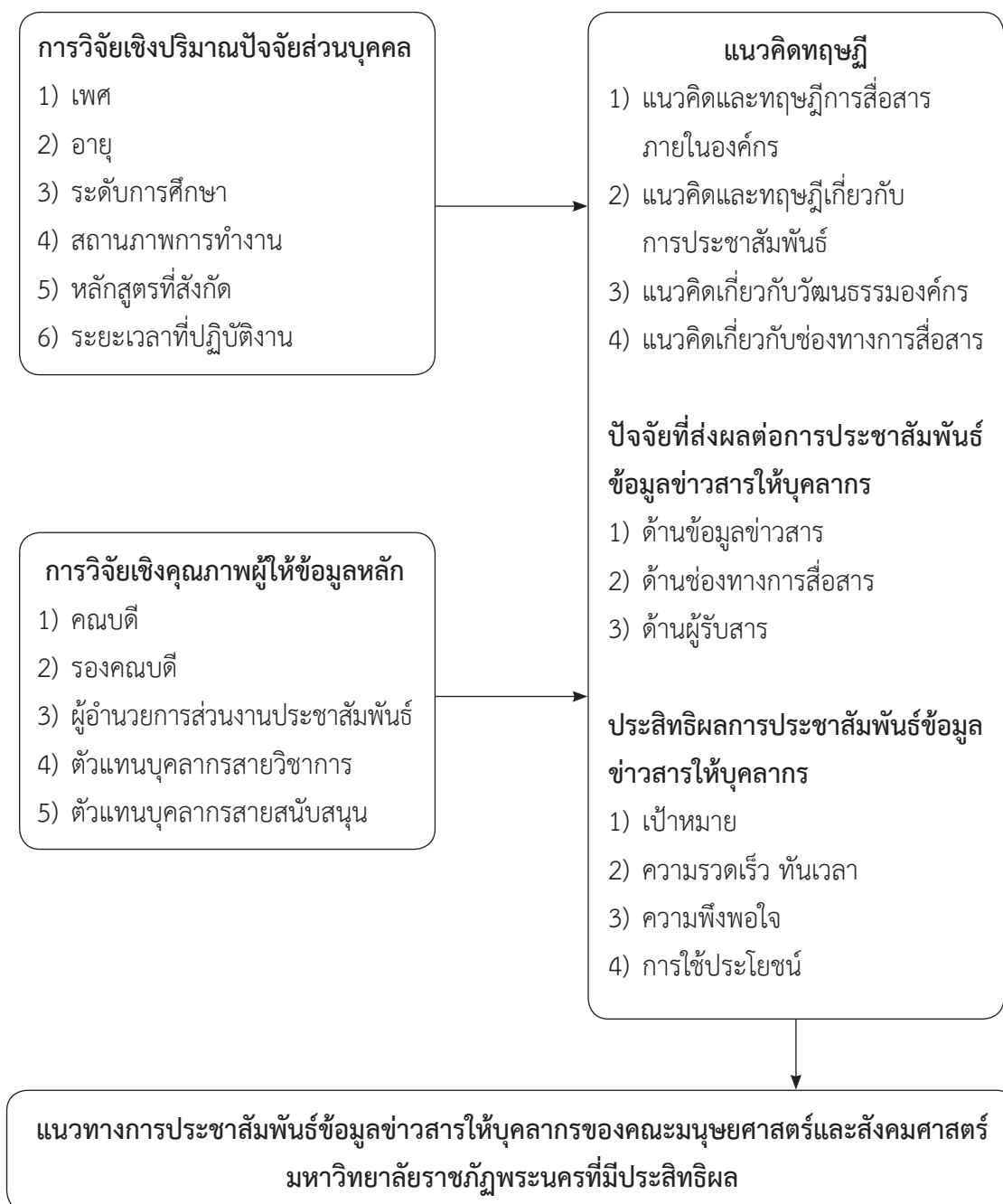
4. ขอบเขตด้านเวลา

ใช้ระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่ เดือนพฤศจิกายน 2566 ถึงเดือนพฤศจิกายน 2567

ทบทวนแนวคิด

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย คือ 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ เป็นกระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ต้องทำอย่างจงใจ (Deliberate) และ มีการวางแผน (Planned) เพื่อสร้างความเข้าใจ การยอมรับ และความร่วมมือระหว่างองค์กรกับกลุ่มเป้าหมาย โดยเน้นระบบการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) เพื่อสร้างความผูกพัน (Engagement) (Taweasuk, 2020; Karuchit, 2022) 2) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ 3) แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร การสื่อสารตามแนวคิดของ (Berlo, 1960) คือกระบวนการถ่ายทอดข้อมูลและความรู้สึก ผ่านรูปแบบจำลอง SMCR ซึ่งประกอบด้วยผู้ส่งสาร (Source) สาร (Message) ช่องทาง (Channel) และผู้รับสาร (Receiver) โดยความสำเร็จขึ้นอยู่กับทักษะ ทักษะคนคิด และบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่สอดคล้องกันของทั้งสองฝ่าย ในยุคดิจิทัล 4.0 การสื่อสารได้พัฒนาสู่ระบบ “Lifestyle Media” ที่เน้นความสร้างสรรค์และปฏิสัมพันธ์แบบ Real-time ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้รับสารเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ส่งสารได้เอง (Chaokongchak, 2019) โดยอาศัยการเข้าถึงข้อมูลอย่างไร้ขีดจำกัด ผ่านหลักการ Anyone, Anywhere, Anytime และ Any device เพื่อสร้างความผูกพันและความไว้วางใจในระดับปัจเจกบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ 4) แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสาร การรับรู้ข่าวสารเป็นกระบวนการคัดกรองข้อมูลอย่างเป็นระบบ (Selective Process) Klapper, (1960) ที่เริ่มต้นจากการที่มนุษย์เปิดรับสัญลักษณ์หรือสัญญาณในรูปแบบเนื้อหาจากสื่อต่าง ๆ ผ่านการอ่าน การฟัง และการชม โดยประสิทธิผลของการรับรู้จะถูกกำหนดด้วยปัจจัยภายนอกที่เป็นสิ่งกระตุ้น และปัจจัยภายในของผู้รับสาร ได้แก่ การสนใจ บุคลิกภาพ การเรียนรู้ และการคาดหวัง 5) แนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ การรับรู้ข่าวสารคือกระบวนการรับเนื้อหาหรือสัญลักษณ์ ผ่านการอ่าน การฟัง และการชม โดยมีเครื่องกรองสำคัญ 4 ขั้นตอน คือ การเลือกเปิดรับสารที่สนใจ การเลือกให้ความสนใจ สิ่งโดยตรงกับทัศนคติเดิม การเลือกตีความตามประสบการณ์ และการเลือกจดจำข้อมูลที่ส่งเสริมความเชื่อของตน (Klapper, 1960; Laphirattanakul, 2010) ซึ่งประสิทธิผลของการรับรู้จะถูกกำหนดโดยปัจจัยภายนอกที่เป็นสิ่งกระตุ้น และปัจจัยภายในอันได้แก่ การสนใจ บุคลิกภาพ การเรียนรู้ และการคาดหวัง นอกจากนี้ คุณลักษณะส่วนบุคคลอย่างเพศและการศึกษายังส่งผลให้แต่ละบุคคลมีกระบวนการจัดระเบียบการรับรู้ที่แตกต่างกันออกไป 6) แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น 7) ประวัติความเป็นมาของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และ 8) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร โดยวิธีการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงปริมาณ

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรสายวิชาการ และสายสนับสนุนของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ได้จากการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจากจำนวนประชากรทั้งหมด 105 คน โดยใช้หลักการคำนวณของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 83 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ บุคลากรสายวิชาการ และสายสนับสนุนของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ ความเกี่ยวข้อง หรือประสบการณ์โดยตรงต่อแนวทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร รวมทั้งสิ้น 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ซึ่งได้สร้างตามวัตถุประสงค์ แนวคิดทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ตอนที่ 3 ศึกษาประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร โดยสร้างมาตรวัดความคิดเห็นตามแบบประมาณค่า 5 ระดับ แบบ Rating Scale โดยวิธีของลิเคอร์ท Likert (1932) คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากร ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด

การวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ คือแบบสัมภาษณ์ ที่สร้างขึ้นตามแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบบสัมภาษณ์เป็นข้อคำถามลักษณะปลายเปิดและมีประเด็นการสัมภาษณ์ ดังนี้

1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในด้านต่าง ๆ

2) ประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

3) ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในกระบวนการการประชาสัมพันธ์ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ พร้อมทั้งแนวทางการแก้ไขและการพัฒนาแนวทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ให้มีประสิทธิภาพ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม คือการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา มีขั้นตอนดังนี้

1. นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขเพื่อให้มีความเที่ยงตรงในเนื้อหา แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงอีกครั้งหนึ่ง

2. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วนำไปหาความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบความตรงของคำถาม

3. นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบมาวิเคราะห์ความสอดคล้องของความตรงเชิงเนื้อหาเทียบกับเกณฑ์ คือ IOC เท่ากับ 0.50 ผลการวิเคราะห์ พบว่า IOC สูงกว่าเกณฑ์ทุกข้อ

4. หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นหน่วยงานภายนอก จำนวน 30 ราย เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach's) โดยค่าอัลฟาต้องมีค่าตั้งแต่ 0.97 ขึ้นไป ถือว่ามีความเที่ยงตรงใช้ได้ (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และอัจฉรา ขำนิประศาสน์, 2547: 149)

5. จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อขออนุญาตบุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอเก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยเก็บข้อมูลจากบุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และเก็บรวบรวมข้อมูลกลับด้วยตนเอง

3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบในแบบสอบถาม

4. เมื่อทำการตรวจสอบข้อมูลเสร็จแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามกลับมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิจัยเชิงคุณภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความ และรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

2. ขอความร่วมมือกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อทำการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวผู้วิจัยเอง

3. การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาด้วยตัวผู้วิจัยเอง รวมทั้งทบทวนเพื่อความถูกต้องของข้อมูลและศึกษาทำความเข้าใจ เพื่อทำการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารแบบสอบถาม และนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางของการวิจัย คือ การใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติต่าง ๆ โดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ตามแนวคิดของเบสต์ (Best, 1993) อ้างถึงในบุญชู ราชสุวรรณ, 2548: 61

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง พร้อมทั้งทบทวนความถูกต้องและทำความเข้าใจเนื้อหาในภาพรวมเพื่อคัดกรองประเด็นสำคัญ และใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) โดยพิจารณาความสอดคล้องของประเด็นเนื้อหาจากแหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูลตั้งแต่ 3 รายขึ้นไป ก่อนจะนำข้อสรุปที่ได้มาสังเคราะห์เป็นผลการศึกษาเพื่อนำเสนอในลำดับต่อไป

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านเพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 50.60 ด้านอายุ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 45.78 ด้านการศึกษา ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 55.42 ด้านสถานภาพการทำงาน ส่วนใหญ่เป็นบุคลากรสายวิชาการ จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 87.95 ด้านหลักสูตรที่สังกัด ส่วนใหญ่สังกัดสำนักงานมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 13.25 และระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน 15 ปีขึ้นไป จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 39.76

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ในภาพรวม สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ในภาพรวม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากร ในภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	ผลการ ประเมิน	ลำดับ
1. ด้านข้อมูลข่าวสาร	4.15	0.77	มาก	2
2. ด้านช่องทางการสื่อสาร	4.11	0.85	มาก	3
3. ด้านผู้รับสาร	4.17	0.70	มาก	1
รวม	4.10	.85	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.85) เมื่อพิจารณารายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า มากที่สุด คือ ด้านผู้รับสาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.70) รองลงมา คือ ด้านเนื้อหา ของข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.77) และลำดับสุดท้าย คือ ด้านช่องทางการสื่อสาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.85) ตามลำดับ

3. ประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ในภาพรวม สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ในภาพรวม

ประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากร ในภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	ผลการ ประเมิน	ลำดับ
1. ด้านเป้าหมาย	4.22	0.73	มากที่สุด	1
2. ด้านความรวดเร็ว ทันเวลา	4.13	0.77	มาก	3
3. ด้านความพึงพอใจ	4.12	0.75	มาก	4
4. ด้านการใช้ประโยชน์	4.15	0.76	มาก	2
รวม	4.15	.75	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากร ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.75) เมื่อพิจารณารายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า มากที่สุดคือ ด้านเป้าหมาย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.73) รองลงมา คือ ด้านการใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.76) และลำดับสุดท้าย คือ ด้านความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.75) ตามลำดับ

4. แนวทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครที่มีประสิทธิภาพ พบว่า การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น คณะจำเป็นต้องพัฒนาอย่างเป็นระบบทั้งเชิงโครงสร้าง วิธีการ และรูปแบบการสื่อสาร โดยพิจารณาจากพฤติกรรมของผู้รับสาร ความต้องการของบุคลากร และหลักการพื้นฐานของกระบวนการสื่อสารที่มีองค์ประกอบครบถ้วน ดังนั้น แนวทางพัฒนาเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์ของคณะสามารถสรุปได้ดังนี้ ประการแรก ควรเสริมสร้างความพร้อมขององค์ประกอบการสื่อสารทั้งในด้านผู้ส่งสาร ผู้รับสาร และระบบตอบกลับ โดยผู้ส่งสารต้องมีความเข้าใจในเนื้อหา มีความรับผิดชอบ และจริยธรรมในการสื่อสาร ส่วนผู้รับสารควรถูกส่งเสริมให้ตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูลข่าวสาร และมีช่องทางในการตอบกลับหรือสอบถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันอย่างแท้จริง ประการที่สอง ควรมีนโยบายหรือคู่มือการประชาสัมพันธ์ภายในที่ชัดเจน เพื่อกำหนดรูปแบบขั้นตอน ระยะเวลา และผู้รับผิดชอบแต่ละระดับอย่างเป็นระบบ ช่วยลดความซ้ำซ้อน

และเพิ่มความสอดคล้องของการสื่อสารภายในหน่วยงาน นอกจากนี้ การจัดลำดับความสำคัญของข่าวสารเป็นอีกประเด็นที่ควรพัฒนา โดยคณะกรรมการประเภทข่าว เช่น ข่าวทั่วไป ข่าวด่วน และข่าวสำคัญ เพื่อกำหนดความถี่และวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม รวมถึงการสื่อสารซ้ำสำหรับข้อมูลที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงาน เพื่อลดความเสี่ยงของการตกหล่นของข้อมูล ขณะเดียวกัน ควรพัฒนาช่องทางการสื่อสารให้เข้าถึงง่ายและหลากหลาย ทั้งเว็บไซต์ที่จัดหมวดหมู่ข่าวได้อย่างชัดเจน ช่องทางออนไลน์สำหรับการสื่อสารเร็ว เช่น LINE หรือ Facebook รวมถึงบอร์ดประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ต่าง ๆ สำหรับกลุ่มที่ไม่ได้ติดตามข่าวสารออนไลน์อย่างสม่ำเสมอ คณะยังควรพัฒนารูปแบบการนำเสนอข่าวให้มีความดึงดูด เข้าใจง่าย และเหมาะสมกับผู้รับสารในยุคปัจจุบัน เช่น การใช้ภาพ อินโฟกราฟิก หรือวิดีโอสั้น เพื่อสรุปเนื้อหาสำคัญ ลดการใช้ข้อความยาวที่ผู้รับสารอาจมองข้าม อีกทั้งการกำหนดปฏิทินข่าวสารเพื่อวางแผนการสื่อสารล่วงหน้า จะช่วยให้การประชาสัมพันธ์มีความสม่ำเสมอและเป็นระบบมากขึ้น ทำให้บุคลากรมีเวลาที่เหมาะสมในการเตรียมตัวและติดตามข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลของการวิจัยในครั้งนี้เป็นการนำผลการวิจัยที่ค้นพบข้อเท็จจริงแล้วนำมาอภิปรายผลที่สนับสนุนด้วยแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. จากวัตถุประสงค์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร อภิปรายผลได้ดังนี้คือ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ด้านผู้รับสาร อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะผู้รับสารเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุด และเป็นหัวใจของการสื่อสารภายในองค์กรสะท้อนว่าบุคลากรมีความพร้อมในการรับข่าวสาร โดยข้อมูลเชิงคุณภาพชี้ว่ามีความหลากหลายของผู้รับสาร ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้การสื่อสาร บุคลากรมีความต้องการข่าวสารแตกต่างกันไป เช่น อาจารย์ต้องการข่าวสั้น กระชับ และมี Deadline ชัดเจน ส่วนบุคลากรสายสนับสนุนต้องการข้อมูลละเอียด ครบถ้วน และต้องนำไปปฏิบัติจริง นอกจากนี้บางกลุ่มต้องการข่าวแบบ Infographic บางกลุ่มต้องการแบบเอกสารเป็นทางการ และพฤติกรรมการใช้งานต่างกัน เช่น กลุ่มเปิดไลน์บ่อยกับกลุ่มใช้เฉพาะอีเมล กลุ่มถนัดคอมพิวเตอร์กับกลุ่มที่ไม่สามารถเปิดไฟล์ได้ และกลุ่มที่อ่านข่าวทันทีกับกลุ่มที่อ่านช้าหรือไม่อ่านเลย ส่วนปัญหาเมื่อส่งข่าวแบบเดียวให้ทุกคน เช่น ข่าวยาวอ่านไม่ครบ ถูกข้ามข่าวที่ต้องคลิกหลายขั้นตอนไม่ถูกเปิดอ่าน และบุคลากรบางกลุ่มพลาดข่าวสำคัญโดยไม่ตั้งใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sottikunlan (2020) พบว่าพฤติกรรม的开รับสื่อดิจิทัลของประชาชนเกี่ยวกับสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินแตกต่างกัน และการใช้สื่อดิจิทัลออนไลน์ช่วยให้ค้นหาข้อมูลได้สะดวกขึ้น รวมทั้งช่วยให้ตีความข่าวสารได้ดีขึ้น สอดคล้องกับผลวิจัยของผู้ใช้ที่พบว่าบุคลากรแต่ละกลุ่มต้องการรูปแบบข่าวต่างกัน เช่น ข่าวสั้น กระชับ ข่าวแบบ Infographic หรือเอกสารทางการ และช่องทางต่างกัน เช่น Line หรืออีเมล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phansuwan (2019) ใช้กรอบแนวคิดตามทฤษฎีแบบจำลอง SMCR ของเบอร์โร และพบว่าผู้รับสารจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐาน และทัศนคติที่ดีต่อเนื้อหากฎหมายวัตถุอันตราย จึงจะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับกรณีของคณะมนุษยศาสตร์ฯ ที่กลุ่มบุคลากรบางส่วนอ่านข่าวช้า ไม่อ่าน หรือไม่สามารถเปิดไฟล์ได้ ทำให้ต้องออกแบบการสื่อสารให้เหมาะสมกับ “ศักยภาพ” และ “ความพร้อมของผู้รับสาร” ไม่ใช่ส่งข้อความรูปแบบเดียว และสอดคล้องกับงานของ Palomares et al. (2018) พบว่าคุณภาพของการสื่อสารภายในขึ้นกับปัจจัยสำคัญ เช่น การมีส่วนร่วมของผู้เชี่ยวชาญ ด้านการสื่อสารในกระบวนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ การใช้ช่องทางสื่อสารแบบเห็นหน้า การใช้สื่อออนไลน์ และการรับรู้ถึงความสำคัญของกิจกรรมการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ แม้จะอยู่ในบริบทบริษัทสเปน แต่แนวคิดสำคัญคือ “ต้องเลือก

ช่องทางให้เหมาะกับผู้รับสาร” และ “ไม่ใช่ช่องทางเดียวครอบคลุมทุกกลุ่ม” ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบที่ว่า การส่งข่าวแบบเดียวให้บุคลากรทุกกลุ่มทำให้ข่าวบางประเภทไม่ถูกอ่านและบางกลุ่มพลาดข่าวสำคัญ

2. จากวัตถุประสงค์ประสิทธิผลการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร อภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านการใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะบุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สามารถนำข้อมูลข่าวสารใช้ได้จริง ข้อมูลข่าวสารส่วนใหญ่ช่วยให้บุคลากรปฏิบัติงานได้ถูกต้อง และมีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมของคณะ แม้ว่าข้อมูลหลายประเภทจะสามารถนำไปใช้จริง เช่น กำหนดส่งงาน การอบรม และประกาศราชการ แต่ประโยชน์ของข้อมูลยังถูกจำกัดด้วยความไม่เป็นมาตรฐานของรูปแบบข่าวสาร ยังขาดรายละเอียด หรือไม่ตรงกับภารกิจของผู้รับ ทำให้เกิดความล่าช้า นอกจากนั้นยังพบว่าข่าวบางส่วนมีรายละเอียดไม่ครบ ทำให้ต้องสอบถามเพิ่มเติม รูปแบบข่าวสารบางประเภทสั้นเกินไป หรือยาวเกินไป ถ้อยคำคลุมเครือ เช่น ไม่ระบุ Deadline ชัดเจน และข่าวที่ไม่เกี่ยวข้องกับภารกิจ ทำให้ผู้รับสารไม่สามารถคัดแยกสาระสำคัญได้ทันที ผลดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ชี้ว่า การขาดรูปแบบเนื้อหาที่เป็นมาตรฐาน ทำให้การนำข่าวไปใช้ยังไม่เต็มประสิทธิภาพ แม้ว่าข่าวจะ “เข้าถึง” แต่ยังไม่ “พร้อมใช้งาน” อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพของการประชาสัมพันธ์มีจุดแข็งด้าน “ความเร็วและความครอบคลุม” แต่ยังมีข้อจำกัดสำคัญด้านคุณภาพเนื้อหา ระบบกลาง การจัดลำดับความสำคัญ และระบบติดตามผล ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thananawat & Eknarin (2017) ที่ระบุว่า การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครยังอยู่ในระดับปานกลาง และผู้รับสารให้ความสำคัญกับประเภทข้อมูลและช่องทางสื่อที่ตอบโจทย์ความต้องการเฉพาะด้าน โดยพบข้อจำกัดทั้งด้านลักษณะข้อมูลและการเลือกช่องทางสื่อที่เหมาะสม ในทำนองเดียวกัน Naris (2017) ชี้ว่า การสื่อสารเพื่อสร้างภาพลักษณ์สถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องออกแบบเนื้อหาและกลยุทธ์การสื่อสารให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย ใช้สื่อหลากหลาย และบริหารจัดการสารให้มีความชัดเจน อยู่ในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสะท้อนว่า หากรูปแบบข่าวสารไม่เป็นมาตรฐาน หรือเนื้อหาไม่ชัดเจน จะกระทบต่อการใช้ประโยชน์ของผู้รับสาร แม้จะสามารถเข้าถึงข่าวได้อย่างรวดเร็วและครอบคลุม นอกจากนี้ ผลที่พบว่าระบบประชาสัมพันธ์ของคณะมีจุดแข็งด้าน “ความเร็วและความครอบคลุม” แต่ยังอ่อนด้านคุณภาพเนื้อหาและระบบกลางในการคัดกรองข่าวสาร ยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Wisit. et al. (2019) ที่เสนอว่ากระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพต้องมีการสื่อสารแบบสองทาง วิเคราะห์บริบทผู้รับ และออกแบบเนื้อหาให้ตอบโจทย์ข้อกังวลและความต้องการอย่างแท้จริง มิฉะนั้นแม้ช่องทางและความครอบคลุมของสื่อจะดี แต่ระดับความไว้วางใจและการนำสารไปใช้จะยังต่ำกว่าที่ควร เมื่อพิจารณาพร้อมกับผลการวิจัยในครั้งนี้ จึงยืนยันได้ว่าการยกระดับ “การใช้ประโยชน์” ของข้อมูลข่าวสารภายในคณะ ไม่ได้ขึ้นกับการเพิ่มช่องทางหรือความเร็วเพียงอย่างเดียว แต่ต้องพัฒนา “มาตรฐานรูปแบบข่าวสาร เนื้อหาที่ครบถ้วนชัดเจน และระบบกลางในการจัดลำดับความสำคัญของข่าว”

ด้านความรวดเร็ว ทันเวลา อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะคณะฯ สามารถกระจายข้อมูลได้ทันเวลา โดยเฉพาะผ่านช่องทางไลน์ ซึ่งบุคลากรใช้งานบ่อยและเปิดอ่านทันที ผลย่อยพบว่า บุคลากรรู้สึกว่าได้รับข้อมูลสม่ำเสมอ และช่องทางที่หลากหลายช่วยให้เข้าถึงข่าวได้รวดเร็ว แต่เมื่อเทียบกับข้อมูลเชิงคุณภาพ กลับพบข้อจำกัดสำคัญ ได้แก่ ข่าวถูกดันเลื่อนลงเร็ว ทำให้หาไม่เจอเมื่อย้อนกลับ เว็บไซต์อัปเดตช้า ต้องผ่านหลายขั้นตอน ข่าวบางส่วนส่งในช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสม และความเร็วไม่ได้เท่ากับคุณภาพ หากข่าวไม่ได้ตรวจสอบก่อนเผยแพร่ ดังนั้น แม้ด้านนี้มีประสิทธิภาพดี แต่ยังคงพัฒนาระบบจัดการข่าว เช่น การจัดลำดับความสำคัญ การสรุปประเด็น และระบบศูนย์รวมข่าว เพื่อให้ความเร็วส่งผลดีต่อความเข้าใจของผู้รับสารอย่างแท้จริง ในด้านความรวดเร็ว ทันเวลา อย่างเช่นช่องทางไลน์ช่วยให้การสื่อสารมีความเร็วสูง แต่ความเร็วนี้เป็น “ความเร็วที่ไม่มีระบบจัดการ” เช่น ข่าวถูกกลบเร็ว หาไม่เจอ ส่งช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสม หรือส่งแบบไม่พร้อม

เผยแพร่ ทำให้ความเร็วไม่ก่อให้เกิดประสิทธิผลจริง ขณะที่เว็บไซต์ซึ่งมีความถูกต้องสูงกลับช้าและไม่ทันเหตุการณ์ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่าง “ข่าวเร็วแต่ไม่จริง” กับ “ข่าวจริงแต่ไม่เร็ว” ซึ่งเป็นปัญหาการบริหารช่องทางที่พบในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Natta (2019) เรื่องรูปแบบการประชาสัมพันธ์เชิงรุกผ่านสื่อสังคมออนไลน์ระบุว่าสื่อดิจิทัลและโซเชียลมีเดีย เช่น เฟซบุ๊ก และไลน์ ช่วยให้การประชาสัมพันธ์เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ “รวดเร็ว ต่อเนื่อง และครอบคลุม” ตลอด 24 ชั่วโมง และเป็นแนวทางสำคัญในยุค 4.0. ส่วนนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของผู้วิจัยที่ว่า การใช้ไลน์ทำให้บุคลากรรู้สึกว่าได้รับข้อมูลสม่ำเสมอ เข้าถึงข่าวเร็ว และด้านความเร็ว ทันเวลาอยู่ในระดับมาก

ด้านความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะช่องทางการสื่อสารเหมาะสม และรูปแบบประชาสัมพันธ์ตอบโจทยในระดับหนึ่ง แต่ผลข้อมูลเชิงลึกสะท้อนปัญหาที่สอดคล้องกันคือ ข่าวเยอะเกินไป จนเกิดภาวะข้อมูลล้น ไม่มีการคัดกรองความสำคัญของข่าวคุณภาพเนื้อหาบางส่วนไม่ครบถ้วน หรือส่งในเวลาที่ไม่เหมาะสม และต้องการช่องทางจัดการข้อมูลที่ค้นหาได้ง่ายกว่าไลน์ เช่น Dashboard หรือศูนย์กลางข่าว ข้อค้นพบนี้แสดงว่า ความพึงพอใจของบุคลากรเกิดขึ้นจาก “ความเร็วและเข้าถึงง่าย” แต่ยังคงคาดหวัง “ความเป็นระบบ ความชัดเจน และคุณภาพเนื้อหา” มากกว่าสิ่งที่ได้รับอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้บุคลากรพึงพอใจกับความเร็วและความตั้งใจให้บริการของเจ้าหน้าที่ แต่ไม่พึงพอใจด้านปริมาณข่าวที่มากเกินไป การขาดศูนย์กลางข้อมูล และการส่งข่าวแบบไม่จัดลำดับความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mutita (2021) รูปแบบการสื่อสารของผู้บริหาร (บนลงล่าง ล่างขึ้นบน แนวนอน แนวไขว้) อยู่ในระดับมาก และสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานได้ถึงร้อยละ 78.10 แสดงว่าหากผู้บริหารสื่อสารได้ “รวดเร็ว ชัดเจนเหมาะสมกับช่องทาง” จะส่งผลทั้งต่อประสิทธิผลและความพึงพอใจของประชาชน/บุคลากรในองค์กรท้องถิ่น สอดคล้องกับผลของผู้วิจัยที่ว่า บุคลากร “พึงพอใจในภาพรวมเพราะช่องทางเข้าถึงง่ายและรวดเร็ว” แต่ยังไม่พอใจด้านความเป็นระบบ และคุณภาพเนื้อหา สามารถอธิบายได้ว่า ถึงแม้ปริมาณ/ความถี่การสื่อสารจากผู้บริหารหรือหน่วยงานจะสูง (สอดคล้องกับระดับ “มาก” ของ Mutita (2021) แต่ถ้าไม่มีการจัดลำดับความสำคัญและคัดกรอง ข่าวสารก็จะไม่หนุนเสริมประสิทธิผล และอาจลดทอนความพึงพอใจในระยะยาว

3. จากวัตถุประสงค์เสนอแนวทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครที่มีประสิทธิภาพ อภิปรายผลได้ดังนี้ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้าง วิธีการ และเนื้อหา โดยพิจารณาจากข้อเสนอแนะของบุคลากรและแนวคิดพื้นฐานทางการสื่อสารอย่างรอบด้าน สามารถสรุปแนวทางสำคัญได้ดังนี้

การพัฒนาปฏิบัติการสื่อสารภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการองค์ประกอบพื้นฐานอย่างเป็นระบบตามแนวคิด SMCR ของ Berlo (1960) ที่ระบุว่าความสำเร็จของการสื่อสารขึ้นอยู่กับความสอดคล้องระหว่างทักษะ ทักษะคน และระดับความรู้ของผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยจุดเริ่มต้นที่สำคัญคือการเสริมสร้างศักยภาพของ “ผู้ส่งสาร” (Source) ให้มีความเชี่ยวชาญและจริยธรรมในการเผยแพร่ข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Chaloeatwat, (2023) ที่เน้นย้ำว่าผู้ปฏิบัติงานควรได้รับการอบรมและพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถผลิตและส่งต่อข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน และเป็นกลาง ในขณะเดียวกัน องค์กรต้องกระตุ้น “ผู้รับสาร” (Receiver) ให้เกิดความตระหนักและมีส่วนร่วมผ่านระบบการตอบกลับ (Feedback Loop) ที่ชัดเจนตามแนวคิดของ (DeFleur & Larson, 1989) เพื่อประเมินผลว่าการสื่อสารนั้นบรรลุวัตถุประสงค์และเกิดความเข้าใจที่ตรงกันหรือไม่ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวต้องขับเคลื่อนภายใต้นโยบายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนตามที่ Tangprasert, (2020) ได้ชี้ให้เห็นว่านโยบายจากผู้บริหารเป็นปัจจัยชี้ขาดที่สำคัญที่กำหนดทิศทางและการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ภายในองค์กร การจัดทำปฏิทินการสื่อสาร (Communication Calendar) และการจัดลำดับ

ความสำคัญของเนื้อหา (Prioritization) จึงเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ตามวัฏจักรการประชาสัมพันธ์ของ Smith (2020) ที่ช่วยลดความซ้ำซ้อนและสร้างความสม่ำเสมอในการส่งสาร นอกจากนี้ การเลือกใช้ช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย (Multi-channel) ทั้งในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ เป็นสิ่งจำเป็นในการตอบสนองต่อพฤติกรรมผู้บริโภคดิจิทัล 4.0 โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอสู่ สื่อเชิงทัศน์ (Visual Communication) เช่น อินโฟกราฟิก หรือวิดีโอ คอนเทนต์ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความสมบูรณ์ของสื่อ (Media Richness) และข้อเสนอของ Nildam & Wattana (2022) ที่ว่าเนื้อหาต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถดึงดูดความสนใจได้ในระยะเวลาอันสั้น สอดรับกับผลงานวิจัยของ Akkaraphat-amata & Bangthamai (2017) และ Chaokongchak (2019) ที่พบว่าการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์และเว็บไซต์ ช่วยเพิ่มระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสร้างความผูกพันภายในองค์กรได้อย่างมีนัยสำคัญ อันจะส่งผลให้การสื่อสาร กลายเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนพันธกิจขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน แนวทางดังกล่าวมุ่งเน้นการพัฒนา ทั้งในเชิงโครงสร้าง ระบบงาน และรูปแบบการสื่อสาร เพื่อให้การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มีความชัดเจน เป็นเอกภาพ เข้าถึงได้ทั่วถึง และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการรับรู้ ความเข้าใจ และการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานจริง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการวิจัยเรื่อง แนวทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรของคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ดังนี้

จัดทำศูนย์กลางการสื่อสารและกำหนดช่องทางหลัก-รองอย่างชัดเจน คณะฯ ควรกำหนดให้มีระบบศูนย์กลาง ข่าวสาร เช่น เว็บไซต์/Intranet หรือ Dashboard ข่าวสาร ที่ใช้เป็น “ช่องทางหลัก” สำหรับข้อมูลทางการ และระบบบทบาท ของไลน์ กลุ่มเฟซบุ๊ก และสื่ออื่น ๆ ให้เป็นช่องทางรองเพื่อแจ้งเตือนหรือย้ำเตือนข่าวสารสำคัญ เพื่อลดความซ้ำซ้อน ลดภาวะ ข้อมูลล้น และป้องกันข่าวตกหล่นในกลุ่มบุคลากรและนักศึกษา ดังนี้

1. พัฒนามาตรฐานเนื้อหาและรูปแบบการประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจน ควรจัดทำคู่มือมาตรฐานเนื้อหา (Content Standard) และรูปแบบข่าว เช่น โครงสร้างหัวข้อ วิธีระบุวัน-เวลา-ผู้รับผิดชอบ การสรุปประเด็นสำคัญก่อนลงรายละเอียด รวมทั้งแนวทางใช้ Infographic หรือสื่อภาพ เพื่อให้ข่าวสารมีความชัดเจน อ่านง่าย เป็นรูปแบบเดียวกัน และพร้อมนำไป ใช้ประโยชน์ ลดปัญหาข่าวยาวเกินไป สั้นเกินไป หรือใช้ภาษาคลุมเครือ

2. พัฒนาระบบติดตามผลและกลไก Feedback อย่างเป็นทางการ คณะฯ ควรมีระบบยืนยันการอ่าน หรือ การตอบรับข่าว (เช่น แบบฟอร์มตอบกลับสั้น ๆ ระบบเช็คชื่อออนไลน์ หรือปุ่ม “รับทราบ”) รวมถึงช่องทางรับฟังความคิดเห็น/ ข้อเสนอแนะต่อการประชาสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ เพื่อลดการสื่อสารทางเดียว และช่วยให้ผู้รับสารสามารถสะท้อนปัญหา ความไม่ชัดเจน และแนวทางปรับปรุงได้ตรงประเด็นมากขึ้น

3. จัดอบรมและพัฒนาศักยภาพทีมประชาสัมพันธ์และผู้เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรด้านประชาสัมพันธ์ ทั้งเจ้าหน้าที่ประจำและผู้รับผิดชอบข่าวจากแต่ละหน่วยงาน เช่น การอบรมการเขียนข่าว การออกแบบสื่อ การใช้ภาษา ให้กระชับและเหมาะสม รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่ เพื่อลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูล เพิ่มความน่าเชื่อถือ และรองรับภาระงานด้านคอนเทนต์ที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

4. ออกแบบการสื่อสารให้สอดคล้องกับลักษณะผู้รับสารหลายกลุ่ม (Audience Segmentation) จากความแตกต่าง ด้านวัย ภาระงาน และทักษะเทคโนโลยี คณะฯ ควรออกแบบรูปแบบข่าวและวิธีการสื่อสารให้เหมาะกับแต่ละกลุ่ม เช่น ข่าวสรุปสั้นและกำหนด Deadline ชัดเจนสำหรับอาจารย์ ข่าวแบบขั้นตอนละเอียดสำหรับสายสนับสนุน สื่อประเภท

Infographic หรือคลิปสั้นสำหรับนักศึกษา รวมถึงการจัดทำคู่มือ/ปฐมนิเทศด้านช่องทางข่าวสารสำหรับบุคลากรและนักศึกษาใหม่ เพื่อให้การรับรู้ข้อมูลมีความเท่าเทียมและลดช่องว่างข้อมูลระหว่างกลุ่มต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมหลายคณะหรือหลายมหาวิทยาลัยงานวิจัยครั้งต่อไปอาจศึกษาการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในระดับคณะหรือมหาวิทยาลัยอื่น ๆ เปรียบเทียบกับคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบ ปัญหา และแนวทางการจัดการข่าวสารในบริบทที่หลากหลาย อันจะช่วยให้ได้ข้อสรุปเชิงเปรียบเทียบที่มีความครอบคลุมและสามารถพัฒนา “โมเดลการประชาสัมพันธ์” ที่ประยุกต์ใช้ได้ในวงกว้างยิ่งขึ้น
2. ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมอย่างเป็นระบบ (Mixed Methods Research) แม้งานวิจัยฉบับนี้จะใช้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว แต่การวิจัยครั้งต่อไปอาจออกแบบเป็นวิจัยเชิงผสมเต็มรูปแบบ (Mixed Methods) ที่วางโครงสร้างการเก็บข้อมูลสองช่วงหรือสองระยะอย่างชัดเจน เช่น เก็บเชิงปริมาณก่อนเพื่อหาภาพรวม แล้วจึงลงสัมภาษณ์เชิงลึกเฉพาะกลุ่มที่มีปัญหาสูงหรือความพึงพอใจต่ำ เพื่อให้ได้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้นเกี่ยวกับสาเหตุและเงื่อนไขของปัญหาการสื่อสาร
3. ทดลองใช้และประเมิน “ระบบหรือโมเดลการสื่อสารใหม่” ในเชิงกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental) จากผลวิจัยที่พบข้อเสนอเรื่องศูนย์กลางข่าวสาร ระบบ Dashboard และมาตรฐานเนื้อหา การวิจัยครั้งต่อไปอาจพัฒนา “ต้นแบบระบบประชาสัมพันธ์” เช่น Intranet/Platform กลาง หรือรูปแบบข่าวมาตรฐาน แล้วดำเนินการทดลองใช้จริงในคณะ พร้อมติดตามผลเปรียบเทียบก่อน-หลังใช้ระบบ (เช่น ระดับความเข้าใจ ความพึงพอใจ การพลาดข่าวสารสำคัญ) เพื่อยืนยันประสิทธิผลของแนวทางที่เสนอในงานวิจัยฉบับนี้
4. นำข้อมูลเชิงดิจิทัลและสถิติการใช้งาน (Usage Data / Analytics) มาประกอบการวิจัย งานวิจัยครั้งต่อไปอาจเก็บข้อมูลจากระบบจริง เช่น สถิติการเปิดอ่านไลน์กลุ่ม อีเมล เว็บไซต์ จำนวนการคลิกลิงก์ หรือการเข้าชม Dashboard ข่าวสาร เพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ จะช่วยลดข้อจำกัดของการอาศัย “การรับรู้ของผู้ตอบแบบสอบถาม” เพียงอย่างเดียว และทำให้เห็นพฤติกรรมการรับข่าวสารที่แท้จริงมากขึ้น
5. ศึกษาเชิงลึกเฉพาะกลุ่ม (Focused Study) เช่น กลุ่มนักศึกษา หรือกลุ่มบุคลากรรุ่นใหม่เนื่องจากผลการวิจัยชี้ว่านิสิตและบุคลากรบางกลุ่มยังไม่เข้าถึงข่าวสารอย่างทั่วถึง การวิจัยครั้งต่อไปอาจออกแบบการศึกษาเฉพาะกลุ่ม เช่น การศึกษาพฤติกรรมรับข่าวสารของนักศึกษาใหม่ หรือบุคลากรช่วงอายุหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อออกแบบแนวทางการสื่อสารที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มย่อย (Segment) ได้อย่างจำเพาะเจาะจงมากขึ้น
6. ศึกษาปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรและบรรยากาศการสื่อสารภายในจากข้อค้นพบเรื่องการสื่อสารทางเดียวและการขาด Feedback การวิจัยครั้งต่อไปอาจมุ่งศึกษาบทบาทของ “วัฒนธรรมองค์กร บรรยากาศการสื่อสาร และภาวะผู้นำ” ที่ส่งผลต่อการเปิดรับข่าวสาร การกล้าแสดงความคิดเห็น และการใช้ช่องทาง Feedback ของบุคลากร ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจมิติทางสังคมและจิตวิทยาองค์กรที่อยู่เบื้องหลังปัญหาการประชาสัมพันธ์มากขึ้น

REFERENCES

- Akkaraphat-amata, T., & Bangthamai, E. (2017). **A study of communication patterns for internal public relations of Phranakhon Rajabhat University.** [Master's thesis]. Silpakorn University. Thai Thesis Database (ThaiLIS).

- Barron Garrett, M. (2024). **The influence of leadership communication on employee engagement during transformational change: A case study of 123 Bank**. (Doctoral dissertation, University of Texas at Tyler). Scholar Works at UT Tyler.
- Berlo, D. K. (1960). **The process of communication: An introduction to theory and practice**. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Chaloeatwat, T. (2023). **Public opinion on public relations of Huai Yai Subdistrict Municipality, Bang Lamung District, Chonburi Province** [Master's thesis] Burapha University.
- Chaokongchak, N. (2019). **Proactive public relations model through social media to promote the image of the Faculty of Nursing, Mahidol University** [Master's thesis]. Silpakorn University. Thai Thesis Database (ThailIS).
- DeFleur, M. L., & Larson, O. N. (1989). **The flow of information**. Transaction.
- El Attari, A. (2024). Impact of online work communication strategies on employee productivity. **International Journal of Research and Innovation in Social Science (IJRISS)**. <https://doi.org/10.47772/IJRISS.2024.8034355>
- Laphirattanakul, W. (2010). **Public Relations: The Complete Edition**. Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House.
- Karuchit, W. (2022). **Modern public relations and organizational communication**. Chulalongkorn University Press.
- Klapper, J. T. (1960). **The effects of mass communication**. Free.
- Likert, Rensis. (1932). **A Technique for the Measurement of Attitudes**. Archives of Psychology 140 : pp.1-55.
- Nildam, D., & Wattana, S. (2022). Online content creators: Development and strategies for content creation. **Interdisciplinary Social Sciences and Communication Journal**, 5(3), 21–29. <https://so02.tcithaijo.org/index.php/ISSC/article/view/244540/173001>
- Office of National Higher Education Science Research and Innovation Policy Council. (2022). **Higher education, science, research and innovation strategy (HESRI) 2023-2027** (in Thai). Office of National Higher Education Science Research and Innovation Policy Council
- Palomares, M. I., Navarro, C., & San Lara, J. Á. (2018). Determining factors of success in internal communication management in Spanish companies: The influence of social media. **Corporate Communications: An International Journal**, 23(3), 405-422.
- Phansuwan, S. (2019). Situations and factors affecting communication of information regarding hazardous substances law. **Thai Food and Drug Journal**, 27(1), 53–69.
- Promrueang, M. (2021). Communication of executives affecting the effectiveness of administration of sub-district administrative organizations in Surat Thani Province. **Pathum Thani University Academic Journal**, 13(1), 309-327.

- Ratchasuwan, B. (2005). **Problems in budget and financial management of basic education administrators under Narathiwat Educational Service Area Office 2**. Research report for the Master of Education program in Educational Administration, Faculty of Education, Prince of Songkla University.
- Smith, R. D. (2020). **Strategic Planning for Public Relations** (6th ed.). Routledge.
- Sottikunlan, P. (2020). **Public relations media and information reception of the Office of the Ombudsman in the digital era**. Office of the Ombudsman.
- Suwannarth, N. (2017). **Communication strategies for building a positive image of vocational education institutions based on the concept of social responsibility**. Naresuan University.
- Tangprasert, J. (2020). **Policy, management, and media use in communication for public relations of the Public Relations Department in the context of Thailand 4.0**. Dhurakij Pundit University Press.
- Thananawat, A., & Eknarin, B. (2017). **Teaching materials for course 468 447 Mass Media Use and Public Relations**. Phetkasem Printing.
- Wisit, K., et al. (2019) Facebook Live Broadcasting Strategy for Fashion Products and Consumer Decision-Making Behavior. *Siam Communication Review Journal*, 18(24), 117-129.
- Wisitsattarakul, N. (2017). **Public Relations Guidelines for Enhancing the Organizational Image of the Community Development Office, Ban Pong District, Ratchaburi Province**. [Master's Thesis]. Silpakorn University
-

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันจิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัย

CONFIRMATORY FACTORS ANALYSIS OF THE RESPECTFUL MIND
OF STUDENT UNIVERSITY

จันทร์ภา พูลสนอง* และ ธัชฤทธิ์ เทียมธรรม
วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Chantrapa Poolsanong* and Thattharit Thiamtham
College of Teacher Education, Phranakhon Rajabhat University

*E-mail: chantrapa.p@pnru.ac.th

Received: 2025-12-19

Revised: 2026-03-26

Accepted: 2026-03-27

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบจิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัย 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลองค์ประกอบจิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 321 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามจิตแห่งการเคารพ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีการทดสอบตรงเชิงเนื้อหา 0.80 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น 0.906 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพื้นฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง ด้วยโปรแกรม JAMOV 2.6.17

ผลการวิจัยโมเดลองค์ประกอบจิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัย จำแนกได้ 3 องค์ประกอบ โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองจิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัย เมื่อพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืน ($X^2/df = 1.94$, CFI = 0.964, GFI = 0.995, AGFI = 0.992, RMSEA = 0.054 และ SRMR = 0.040) แสดงว่า องค์ประกอบจิตแห่งการเคารพที่สร้างขึ้นสามารถสร้างโมเดลจิตแห่งการเคารพได้ และสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ: ปัจจัยเชิงบวก จิตแห่งการเคารพ ความอ่อนน้อมถ่อมตน การเคารพผู้อื่น การเคารพตนเอง

ABSTRACT

This research aimed to 1) examine the goodness-of-fit of the respectful mind factor model among university students, and 2) conduct a second-order confirmatory factor analysis of the respectful mind factor model. The sample consisted of 321 students from Phranakhon Rajabhat University, selected through stratified random sampling. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire designed to measure the respectful mind. The instrument demonstrated content validity indices ranging from 0.80 to 1.00 and a reliability coefficient of 0.906. The data were analyzed using descriptive statistics and second-order confirmatory factor analysis (CFA) within a structural equation modeling framework, employing JAMOV version 2.6.17.

The results indicated that the respectful mind factor model of university students comprised three components. The second-order confirmatory factor analysis revealed that the developed model demonstrated a good fit with the empirical data. This was supported by the goodness-of-fit indices, which met the acceptable criteria ($X^2/df = 1.94$, CFI = 0.964, GFI = 0.995, AGFI = 0.992, RMSEA = 0.054, and SRMR = 0.040). These findings confirm that the proposed respectful mind construct is consistent with the empirical data.

Keywords: Affirmative Factors, Respectful Mind, Humility, Respect for others, Self-respect

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พุทธศักราช 2560 – 2579) มีหลักการสำคัญมุ่งพัฒนาผู้เรียน “คนเก่ง คนดี มีความสุข” โดยการเป็นคนเก่งต้องมีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม (Ministry of Education, 2017) ในอดีตสังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทร แบ่งปันกันอยู่กันอย่างฉันท์พี่น้อง ชาวต่างชาติต่างชื่นชมคนไทยว่า “ยิ้มสยาม” คนไทยเป็นคนมีน้ำใจ รักสามัคคี ขยัน อดทนในการทำงาน มีกิริยามารยาทงดงาม การแต่งกาย การเดิน การนั่ง การนอน การพูดจา บ่งบอกถึงความงดงามน่ารัก แต่ในยุคปัจจุบันที่โลกมีความหลากหลายและเชื่อมโยงถึงกันมากขึ้น ความสามารถในการทำความเข้าใจ การชื่นชม และการมีปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์กับความแตกต่างระหว่างบุคคลและกลุ่มคนถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวให้พร้อมจึงมีความจำเป็น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) และนโยบายการศึกษาระยะยาวการส่งเสริมคุณลักษณะพัฒนาผู้เรียนเป็นพลเมืองมีคุณธรรมจริยธรรม และมีความรับผิดชอบ โดยระบบการศึกษาแห่งชาติมีเป้าหมายสำคัญในการยกระดับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพื่อเตรียมผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่เคารพต่อผู้อื่นและพร้อมมีส่วนร่วมทางสังคมอย่างรับผิดชอบ นอกจากนี้การเตรียมความพร้อมให้แก่บุคคลไม่เพียงแต่ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงคุณลักษณะเชิงอุปนิสัยที่แข็งแกร่ง ซึ่งประกอบด้วยความเคารพและจริยธรรม

การเคารพถือเป็นคุณธรรมพื้นฐานและกลไกเชิงโครงสร้างที่มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของสังคมมนุษย์ โดยปรากฏร่องรอยทางความคิดหยั่งรากลึกในหลากหลายปรัชญาและวัฒนธรรม ซึ่งมีเป้าหมายร่วมกันคือการรับรองคุณค่าและศักดิ์ศรีภายในของความเป็นมนุษย์ ในมิติทางจิตวิทยาและสังคมศาสตร์ การเคารพมิได้จำกัดขอบเขตอยู่เพียงการแสดงออกทางมารยาทหรือพฤติกรรมภายนอกเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึง “จิตแห่งการยอมรับ” และการให้เกียรติผู้อื่น ในฐานะบุคคลที่มีสิทธิ มีทางเลือก และมีประสบการณ์เฉพาะตัว (Science & Innovation, 2024) งานวิจัยในอดีตชี้ให้เห็นว่า จิตแห่งการเคารพเป็นแกนหลักสำคัญในการสร้างความสนิทสนมและความมั่นคงปลอดภัยทางอารมณ์ระหว่างบุคคล (Frei & Shaver, 2002) ในทางกลับกัน หากปฏิสัมพันธ์ทางสังคมปราศจากพื้นฐานของการเคารพ ความสัมพันธ์จะแปรสภาพไปสู่ลักษณะของการแข่งขัน การมุ่งควบคุม และการขัดแย้ง ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลและเสถียรภาพของสังคมในวงกว้าง ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดการเคารพผู้อื่นอย่างแท้จริงคือ “ความอ่อนน้อมถ่อมตน” ซึ่ง Tangney (2000) ระบุว่า เป็นคุณลักษณะของการประเมินตนเองตามความเป็นจริงอย่างสมดุล ทั้งในด้านจุดแข็งและจุดอ่อน โดยปราศจากการบิดเบือนทางอคติ ความอ่อนน้อมถ่อมตนจึงเป็นคุณธรรมที่ช่วยให้บุคคลให้ความสำคัญกับผู้อื่นมากกว่าการยกตนเอง สร้างบรรยากาศแห่งความปลอดภัยและการให้เกียรติ จนได้รับการยอมรับให้เป็นหนึ่งในคุณธรรมขององค์กรที่จำเป็นต่อการบริหารงานและการทำงานร่วมกันในยุคปัจจุบัน นอกจากมิติการเคารพผู้อื่นแล้ว

“การเคารพตนเอง” ยังถือเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งในการตระหนักถึงคุณค่าภายในและการรักษามาตรฐานทางจริยธรรมส่วนบุคคล การเคารพตนเองมิใช่เพียงการรักตนเอง แต่คือการปฏิบัติต่อตนเองอย่างมีเป้าหมายและมีขอบเขต โดยไม่นำตนเองไปเปรียบเทียบกับผู้อื่นเป็นการเห็นคุณค่าในตนเองจะนำไปสู่การยืนหยัดในหลักการและเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้บุคคลได้รับการยอมรับและความเคารพจากสังคม (Brodowicz, 2024)

การออกแบบโมเดลการวัดจิตแห่งการเคารพจึงมีความสำคัญในประเมินและเข้าใจระดับความเคารพ จริยธรรม และจิตวิญญาณของบุคคลได้เป็นระบบเพื่อนำไปสร้างเกณฑ์มาตรฐานในการประเมิน จากแนวคิด ทฤษฎี หรืองานวิจัยจิตแห่งการเคารพทั้งในประเทศและต่างประเทศ Gardner (2006) กล่าวว่า บุคคลที่จะประสบความสำเร็จด้านการทำงาน และการดำรงชีวิตต้องมีทักษะจิตแห่งการเคารพ เป็นรูปแบบเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับผู้อื่น ในประเทศไทย ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมของ Phanthumanawin (1995) ศึกษาการเคารพตนเองเป็นส่วนหนึ่งของ “ราก” หรือแก่นของต้นไม้จริยธรรม สำหรับ “ลำต้น” ที่มั่นคงคือการมีคุณธรรมในการครองตนครองงาน คือ ความอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่โอ้อวด และนำไปสู่ “ดอกผล” การเคารพผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ongardwanich (2018) จิตแห่งการเคารพ เป็นการทำงานร่วมกัน การเคารพสิทธิผู้อื่น เมตตา และการคิดเชิงบวก การเคารพตนเองสามารถจัดการกับความล้มเหลวและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่ยากลำบากได้ดีกว่า การเคารพตนเองลดความเสี่ยงของความวิตกกังวลและภาวะซึมเศร้าเมื่อเผชิญกับวิกฤต

ทั้งนี้ในระดับอุดมศึกษาโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งมีพันธกิจหลักในการพัฒนาท้องถิ่นและสร้างบัณฑิตที่มีคุณภาพยิ่งต้องให้ความสำคัญต่อการบ่มเพาะคุณลักษณะด้านจิตแห่งการเคารพเนื่องจากนักศึกษาถือเป็นกำลังสำคัญที่จะออกไปขับเคลื่อนสังคมในอนาคต ถ้าคนในสังคมไม่ดีก็จะมีปัญหานานัปการ เต็มดราม่า มีการเอารัดเอาเปรียบ การแก่งแย่งแข่งขัน ในสิ่งที่ผิดคุณธรรมและจริยธรรม โดยที่กฎหมายอาจจะไม่ได้บังคับ หรือมีบทลงโทษ นอกจากนี้ นักศึกษาต่างเพศกัน นักศึกษาที่เรียนต่าง หลักสูตรกัน และมีสภาพแวดล้อมทางครอบครัวต่างกัน อาจจะมีความคิดเห็นในเรื่องจิตแห่งการเคารพที่แตกต่างกัน โดยปัญหาหลายอย่างทางสังคมเกิดการเคารพสิทธิของตนเองแต่ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น งานวิจัยของ Rosenberg (2015) การเคารพตนเองและผู้อื่นมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทักษะทางสังคม การปรับตัว และความสำเร็จในการเรียน การขาดการเคารพทำให้บุคคลไม่เห็นคุณค่าในตนเอง เมื่อเผชิญความกดดัน อาจเลือกยอมจำนนต่อแรงกดดันภายนอก การเคารพถูกตีความให้เหลือเพียงมารยาทภายนอก เมื่อต้องรับมือกับความขัดแย้ง ความเห็นต่าง หรือความหลากหลายทางวัฒนธรรม จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดจิตแห่งการเคารพ

ผู้วิจัยสนใจศึกษาองค์ประกอบการยืนยันจิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัย เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดให้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะนำไปสู่การได้เครื่องมือมาตรฐานที่มีความเที่ยงตรงในการวัดจิตแห่งการเคารพของนักศึกษาจิตแห่งการเคารพการอ่อนน้อมถ่อมตน ด้านจิตแห่งการเคารพตนเอง และด้านจิตแห่งการเคารพผู้อื่น สำหรับใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินและเป็นฐานข้อมูลสารสนเทศในการออกแบบกลไกพัฒนาจิตวิญญาณแห่งการเคารพของนักศึกษาให้เติบโตอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบจิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัย
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลองค์ประกอบจิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัย

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอขอบเขตการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

ตัวแปรการวิจัย

ตัวแปรต้น คือ ตัวแปรแฝงจิตแห่งการเคารพแบ่งเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการอ่อนน้อมถ่อมตน ด้านการเคารพตนเอง และด้านการเคารพผู้อื่น

ตัวแปรตาม คือ โมเดลจิตแห่งการเคารพ

สมมุติฐานของงานวิจัย

1. โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันจิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัย
2. ตัวบ่งชี้ทุกตัวในโมเดลมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเชิงบวกมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถร่วมกันอธิบายจิตแห่งการเคารพได้จริง

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

1. ด้านเครื่องมือและการวัดผล เป็นแนวทางในการสร้างโมเดลการวัดและเครื่องมือประเมินจิตแห่งการเคารพ ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง และความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยสถิติขั้นสูง ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีมาตรฐาน ความเที่ยงตรง และความน่าเชื่อถือ เหมาะสมสำหรับนำไปใช้ประเมินนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในบริบทของสังคมไทย
2. ด้านองค์ความรู้ทางวิชาการ ได้โครงสร้างองค์ประกอบจิตแห่งการเคารพซึ่งบูรณาการความรู้ได้ 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ด้านจิตแห่งการเคารพตนเอง ด้านจิตแห่งความอ่อนน้อมถ่อมตน และด้านจิตแห่งการเคารพผู้อื่น

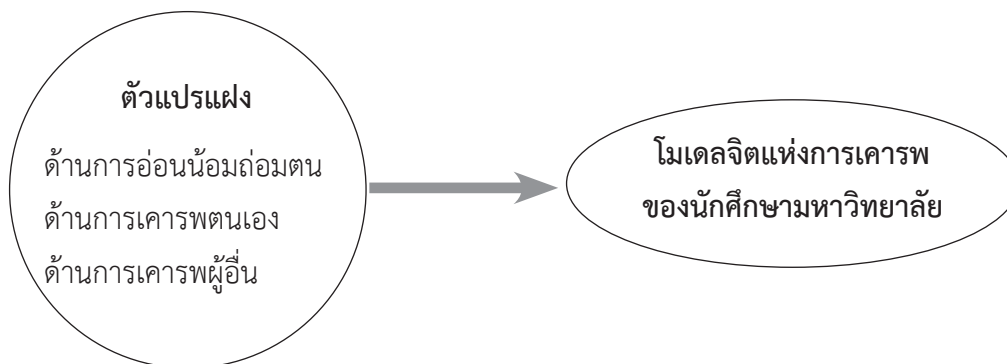
ทบทวนวรรณกรรม

ในการพัฒนาแบบวัดจิตแห่งการเคารพ (Respectful Mind) ผู้วิจัยได้บูรณาการแนวคิดและทฤษฎีทางจิตวิทยาจากนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสร้างกรอบนิยามที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับบริบทสังคม ในมิติสากล ผู้วิจัยได้ยึดโยงแนวคิด “จิต 5 ประการเพื่ออนาคต” (Five Minds for the Future) ของการ์ดเนอร์ (Gardner, 2006) เน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Relational) ได้แก่ จิตแห่งการเคารพ (Respectful mind) และจิตแห่งจริยธรรม (Ethical mind) ทั้งนี้ จิตแห่งการเคารพถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยสะท้อนผ่านความอ่อนน้อมถ่อมตน การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และการเคารพยอมรับในความหลากหลายของบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของไมเคิล (Michael, 2006) ที่ยืนยันว่าแก่นแท้ของจิตแห่งการเคารพคือการยอมรับในความแตกต่างของมนุษย์ สำหรับในบริบทของประเทศไทย ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538) มาเป็นฐานคิดสำคัญในการอธิบายพัฒนาการทางจริยธรรมเชิงลึก ทฤษฎีนี้เน้นการพัฒนาจากภายในสู่ภายนอกผ่านการฝึกฝนตนเองตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยอธิบายว่า “การเคารพตนเอง” เปรียบเสมือน “ราก” หรือแก่นของต้นไม้จริยธรรม ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับคุณธรรมพื้นฐานในการควบคุมตนเอง เช่น ความละเอียด และเกรงกลัวต่อบาป (หิริโอตตปปะ) และการมีสติรู้ผิดชอบชั่วดี เมื่อรากฐานทางจิตใจมีความเข้มแข็ง จะก่อให้เกิด “ลำต้น” ที่มั่นคง อันหมายถึงการมีคุณธรรมในการครองตนและครองงาน เช่น ความอ่อนน้อมถ่อมตนและการไม่โอ้อวด และนำไปสู่การแสดงออกทางพฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือ “ดอกผล” เช่น การปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเมตตาตามหลักพรหมวิหาร 4

จากการบูรณาการแนวคิดของทั้งสองศาสตร์ ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์เนื้อหาและองค์ประกอบของจิตแห่งการเคารพมาสร้างเครื่องมือในการวัดให้ครอบคลุมทั้งมิติการเคารพตนเองจากภายใน และมิติการเคารพยอมรับผู้อื่นเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดจากการทบทวนวรรณกรรมมาสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย รายละเอียดมีดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (The second order confirmation factor analysis) เพื่อตรวจสอบนิยาม องค์ประกอบและพัฒนาตัวชี้วัดจิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร วิทยาลัยการฝึกหัดครู จำนวน 1,129 คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากหลักของ Bentler, P.M. and Chou, C. (1987) ระบุการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันต้องมีตัวอย่างอย่างน้อย 10 – 20 คนของค่าพารามิเตอร์ (Hair, et al., 2019) จากการคำนวณค่าพารามิเตอร์จำนวน 15 พารามิเตอร์ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 150 – 300 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลได้จำนวน 321 คน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวเป็นขนาดตัวอย่างที่ดีมาก

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ ระดับชั้น สาขา ตอนที่ 2 แบบสอบถามจิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสร้างแบบสอบถามขึ้นตามนิยามที่กำหนด จำนวน 90 ข้อ ได้ผ่านการพิจารณาด้านเนื้อหา ความหมาย และการใช้ภาษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน มีความเชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา ด้านการสอนจิตวิทยาและการแนะแนวให้คำปรึกษา ด้านการวัดและประเมินผล ในการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item – Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 โดยผู้วิจัยนำเครื่องมือมาปรับปรุงก่อนนำไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เก็บข้อมูลกับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ 0.906 แสดงว่า ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดอยู่ในระดับดีมาก แล้วนำมาวิเคราะห์ EFA นักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน ผู้วิจัยการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้สถิติ Kaiser-Mayer Olkin

Measure of Sampling Adequacy: KMO) เกณฑ์มาตรฐานมีค่ามากกว่า 0.50 ถึง 1.00 ค่า Bartlett's test of Sphericity มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ค่าความ Loading ของตัวแปรมากกว่า 0.40 (Hair, et al., 2019) องค์ประกอบจิตแห่งการเคารพ จำแนกตัวแปรแฝงได้ 3 องค์ประกอบ ตัวแปรสังเกตได้ 15 ตัวชี้วัด มีค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 64.134 ค่าไอเกน (Eigen Value) ผลการพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวชี้วัด (Factor Loading) มีค่ามากกว่า 0.40 (Hair, et al., 2019) กำหนดชื่อขององค์ประกอบ ได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 จำนวน 5 ตัวชี้วัด มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.696 – 0.795 เรียกชื่อองค์ประกอบว่า “จิตแห่งการเคารพผู้อื่น”

องค์ประกอบที่ 2 จำนวน 5 ตัวชี้วัด มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.574 – 0.779 เรียกชื่อองค์ประกอบว่า “จิตแห่งการเคารพอ่อนน้อมถ่อมตน”

องค์ประกอบที่ 3 จำนวน 5 ตัวชี้วัด มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.572 – 0.769 เรียกชื่อองค์ประกอบว่า “จิตแห่งการเคารพตนเอง”

3. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อหาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Secondary-order Confirmatory Factor Analysis: S-CFA) ประกอบด้วย ค่า X^2/df น้อยกว่า 3 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) มีค่ามากกว่า 0.95 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืน (GFI) และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่ามากกว่า 0.90 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) มีค่าน้อยกว่า 0.60 ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือ (SRMR) มีค่าน้อยกว่า 0.80 (Hair, et al., 2019)

สรุปผลการวิจัยและอภิปราย ผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันจิตแห่งการเคารพของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 321 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น ผู้วิจัยวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ ความโด่ง และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง ค่าโมเดลความกลมกลืนเชิงประจักษ์ และค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์พหุคูณ รายละเอียดมีดังนี้

1. ระดับจิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัย

จากการศึกษาตัวแปรสังเกตได้ สถิติที่ใช้ในการทดสอบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ ความโด่งขององค์ประกอบเชิงยืนยันจิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัย ตัวแปรสังเกตได้มีค่าเฉลี่ย (Mean) อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด องค์ประกอบจิตแห่งการเคารพผู้อื่น มีค่าอยู่ระหว่าง 4.28 ถึง 4.62 องค์ประกอบจิตแห่งการเคารพอ่อนน้อมถ่อมตน มีค่าอยู่ระหว่าง 4.37 ถึง 4.63 และองค์ประกอบจิตแห่งการเคารพตนเอง มีค่าอยู่ระหว่าง 4.00 ถึง 4.36 สำหรับค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) องค์ประกอบจิตแห่งการเคารพผู้อื่น มีค่าอยู่ระหว่าง 0.606 ถึง 0.867 องค์ประกอบจิตแห่งการเคารพอ่อนน้อมถ่อมตน มีค่าอยู่ระหว่าง 0.605 ถึง 0.776 องค์ประกอบจิตแห่งการเคารพตนเอง มีค่าอยู่ระหว่าง 0.795 - 0.986 ซึ่งเกณฑ์การพิจารณาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1 นั้นแสดงว่าข้อมูลมีการกระจายใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ย (Curran, P. J., et al., 1996) ค่าความเบ้ (Skewness) องค์ประกอบจิตแห่งการเคารพผู้อื่น มีค่าอยู่ระหว่าง -1.440 ถึง -0.912 องค์ประกอบจิตแห่งการเคารพอ่อนน้อมถ่อมตน มีค่าอยู่ระหว่าง -1.730 ถึง -0.749 องค์ประกอบจิตแห่งการเคารพตนเอง มีค่าอยู่ระหว่าง -1.560 ถึง -0.667 สำหรับค่าความโด่ง (Kurtosis) องค์ประกอบจิตแห่งการเคารพผู้อื่น

มีค่าอยู่ระหว่าง -0.207 ถึง 1.400 องค์ประกอบจิตแห่งการเคารพอ่อนน้อมถ่อมตน มีค่าอยู่ระหว่าง -0.222 ถึง 3.990 และองค์ประกอบจิตแห่งการเคารพตนเอง มีค่าอยู่ระหว่าง -0.157 ถึง 3.080 ซึ่งเกณฑ์การพิจารณาค่าความเบี่ยงเบนในช่วง -3 ถึง +3 และค่าความโด่งอยู่ในช่วง -10 ถึง +10 แสดงว่าข้อมูลมีแนวโน้มที่จะเข้าสู่การแจกแจงปกติ (Schumacher, R. E., & Lomax, R. G., 2010) ข้อมูลชุดนี้จึงเหมาะสมที่จะใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันได้

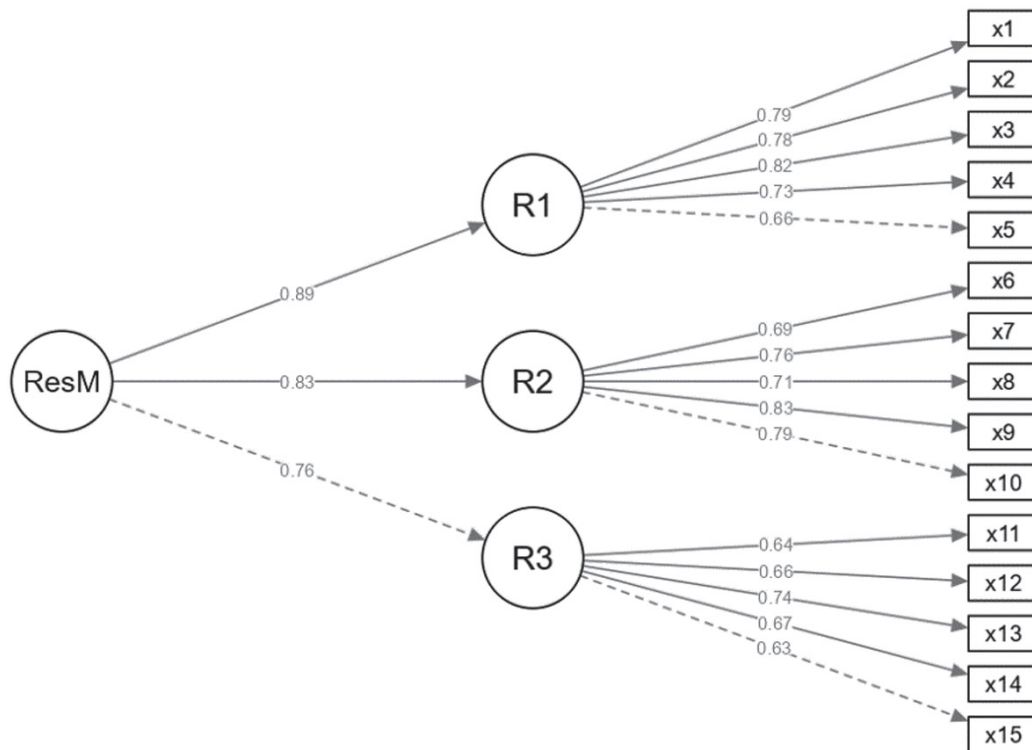
2. ผลการศึกษาตามสมมติฐานข้อที่ 1 โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันจิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัย

ผลการวิเคราะห์ค่าความกลมกลืนของโมเดล และสร้างภาพโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ลำดับสองจิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัย ผ่านทุกเกณฑ์การพิจารณาที่กำหนดไว้ สรุปว่าโมเดลการวัดตัวแปรแฝงในโมเดลสมการโครงสร้างที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากมีค่าดัชนีผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุกดัชนี มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันจิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัย

ดัชนี	เกณฑ์	โมเดล	แปลผล
ค่าโมเดลความกลมกลืนเชิงประจักษ์ (X^2/df)	< 2.00	$\frac{167}{86} = 1.94$	ผ่านเกณฑ์
ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI)	< .95	0.964	ผ่านเกณฑ์
ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืน (GFI)	< .90	0.995	ผ่านเกณฑ์
ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI)	< .90	0.992	ผ่านเกณฑ์
ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA)	< .06	0.054	ผ่านเกณฑ์
ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือ (SRMR)	< .08	0.040	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 1 องค์ประกอบเชิงยืนยันจิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัย พบว่า มีค่าไคสแควร์ ($X^2/df = 1.94$, CFI = 0.964, GFI = 0.995, AGFI = 0.992, RMSEA = 0.054 และ SRMR = 0.040) แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ตั้งไว้ พิจารณาจากภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับสอง จิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัย (JAMOV)

3. ผลการศึกษาตามสมมติฐานข้อที่ 2 ตัวบ่งชี้ทุกตัวในโมเดลมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเชิงบวก

ผลการวิเคราะห์เส้นทางของโมเดลสมการโครงสร้างการศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันของนักศึกษามหาวิทยาลัย ข้อมูลตัวบ่งชี้ทุกตัวในโมเดลมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเชิงบวกมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถร่วมกันอธิบาย จิตแห่งการเคารพได้จริง มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การพยากรณ์พหุคูณโมเดลจิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัย

ตัวแปรแฝง	เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ			R ²
	b	SE	t	
จิตแห่งการเคารพผู้อื่น (R ₁)	0.209	0.022	3.12	0.890*
จิตแห่งการเคารพอ่อนน้อมถ่อมตน (R ₂)	0.303	0.018	4.68	0.835*
จิตแห่งการเคารพตนเอง (R ₃)	0.420	0.034	4.71	0.762*

จากตารางที่ 2 ผลการพิจารณาโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองจิตแห่งการเคารพของนักศึกษา มหาวิทยาลัย พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์พหุคูณขององค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ประกอบด้วย องค์ประกอบจิตแห่งการเคารพผู้อื่น มีค่าเท่ากับ 0.890 รองลงมาองค์ประกอบจิตแห่งการเคารพอ่อนน้อมถ่อมตน มีค่าเท่ากับ 0.835 และองค์ประกอบจิตแห่งการเคารพตนเอง มีค่าเท่ากับ 0.762 ทุกองค์ประกอบมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ตั้งไว้

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ Multicollinearity และ สัมประสิทธิ์การพยากรณ์พหุคูณโมเดลจิตแห่งการเคารพของนักศึกษา มหาวิทยาลัย จำแนกตามตัวบ่งชี้

ตัวแปรสังเกตได้	เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ				Collinearity Statistics	
	b	SE	t	R ²	Tolerance	VIF
การยอมรับความเท่าเทียมกันในสังคม (X ₁)	0.376	0.014	10.11	0.790*	0.409	2.447
การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น (X ₂)	0.386	0.017	10.22	0.784*	0.440	2.272
การยอมรับความแตกต่างทางศาสนา (X ₃)	0.336	0.014	9.61	0.815*	0.389	2.572
การยอมรับความคิดเห็นต่างของผู้อื่น (X ₄)	0.466	0.018	10.91	0.731*	0.489	2.045
การยอมรับความแตกต่างทางสังคม (X ₅)	0.571	0.037	11.52	0.655*	0.564	1.774
การพูดจาด้วยความเห็นอกเห็นใจ (X ₆)	0.531	0.021	11.28	0.685*	0.614	1.627
การพูดจาด้วยความจริงใจ (X ₇)	0.423	0.016	10.51	0.759*	0.596	1.678
การพูดจาอ่อนน้อมถ่อมตน (X ₈)	0.496	0.027	11.07	0.710*	0.510	1.959
การพูดจาให้เกียรติและเคารพ (X ₉)	0.315	0.013	9.21	0.828*	0.596	1.679
ความสุภาพอ่อนโยน (X ₁₀)	0.381	0.017	10.09	0.787*	0.624	1.603
การเข้าใจและยอมรับตนเอง (X ₁₁)	0.587	0.037	10.85	0.643*	0.539	1.856
การกล้ายอมรับผิด (X ₁₂)	0.571	0.038	10.73	0.655*	0.485	2.064
การรู้จักให้อภัยตนเอง (X ₁₃)	0.451	0.030	9.51	0.741*	0.535	1.871
การรู้จักควบคุมตนเอง (X ₁₄)	0.552	0.050	10.57	0.669*	0.381	2.626
การรับรู้ความรู้สึกของตนเอง (X ₁₅)	0.603	0.053	10.97	0.630*	0.425	2.350

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ Multicollinearity จากการตรวจสอบโดยใช้ค่าสถิติ Tolerance องค์ประกอบของตัวบ่งชี้จิตแห่งการเคารพผู้อื่น มีค่าอยู่ระหว่าง 0.389 ถึง 0.564 ตัวบ่งชี้จิตแห่งการเคารพอ่อนน้อมถ่อมตน มีค่าอยู่ระหว่าง 0.510 ถึง 0.624 ตัวบ่งชี้จิตแห่งการเคารพตนเอง มีค่าอยู่ระหว่าง 0.381 ถึง 0.539 เกณฑ์การพิจารณา Tolerance น้อยกว่า 10 ทุกตัว (Schreiber-Gregory, D. & Jackson, H., 2017) แสดงว่าตัวแปรอิสระทุกตัวยอมรับได้ และค่า Variance Inflation (VIF) องค์ประกอบของตัวบ่งชี้จิตแห่งการเคารพผู้อื่น มีค่าอยู่ระหว่าง 1.774 ถึง 2.572 ตัวบ่งชี้จิตแห่งการเคารพอ่อนน้อมถ่อมตน มีค่าอยู่ระหว่าง 1.627 ถึง 1.959 ตัวบ่งชี้จิตแห่งการเคารพตนเอง มีค่าอยู่ระหว่าง 1.856

ถึง 2.626 เกณฑ์การพิจารณา Variance Inflation (VIF) น้อยกว่า 5 (Schreiber-Gregory, D. & Jackson, H., 2017) แสดงว่าตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กัน

ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การพยากรณ์พหุคูณโมเดลจิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัย พบว่าค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์องค์ประกอบย่อย 15 ตัวบ่งชี้ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.630 - 0.828 ทุกตัวมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อพิจารณารายตัวบ่งชี้ พบว่า องค์ประกอบของตัวบ่งชี้จิตแห่งการเคารพผู้อื่น มีค่าอยู่ระหว่าง 0.655 - 0.815 ตัวบ่งชี้จิตแห่งการเคารพอ่อนน้อมถ่อมตน มีค่าอยู่ระหว่าง 0.655 - 0.828 ตัวบ่งชี้จิตแห่งการเคารพตนเอง มีค่าอยู่ระหว่าง 0.630 - 0.741 แสดงว่าข้อมูลตัวบ่งชี้ทุกตัวในโมเดลมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเชิงบวกมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถร่วมกันอธิบายจิตแห่งการเคารพได้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันจิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัยสามารถ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจิตแห่งการเคารพของนักจิตวิทยาทั้งในและต่างประเทศ “จิตแห่งการเคารพ” ซึ่งประกอบด้วยมิติหลายด้าน ด้านการเคารพตนเอง ด้านความอ่อนน้อมถ่อมตน และด้านการเคารพผู้อื่น เป็น “พื้นฐานคุณธรรม” ที่ช่วยให้บุคคลสามารถรักษาศักดิ์ศรีของตนเอง เคารพสิทธิเพื่อนมนุษย์ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติ นำมาสร้างโมเดลองค์ประกอบการวัดจิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัย จำแนก 3 องค์ประกอบ มีองค์ประกอบย่อย 15 ตัวบ่งชี้ รายละเอียดมีดังนี้

1. โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันด้านจิตแห่งการเคารพผู้อื่น

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบว่า โมเดลการวัดตัวแปรแฝงสมการโครงสร้างที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องที่กำหนดไว้ทุกองค์ประกอบ ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ค่า X^2/df น้อยกว่า 3 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) มีค่ามากกว่า 0.95 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืน (GFI) และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่ามากกว่า 0.90 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) มีค่าน้อยกว่า 0.60 ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือ (SRMR) มีค่าน้อยกว่า 0.80 (Hair, et al., 2019) สามารถสร้างสมการโมเดลการวัดจิตแห่งการเคารพประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ด้านจิตแห่งการเคารพผู้อื่น (R_1) ด้านจิตแห่งการเคารพอ่อนน้อมถ่อมตน (R_2) และด้านจิตแห่งการเคารพตนเอง (R_3)

2. ตัวบ่งชี้ทุกตัวในโมเดลมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเชิงบวก

เป็นองค์ประกอบเชิงบวกและอภิปรายได้จากข้อมูลเชิงประจักษ์นำมาสร้างโมเดลการวัดองค์ประกอบเชิงยืนยันจิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัย

2.1 ด้านจิตแห่งการเคารพผู้อื่น (R_1) มิได้จำกัดอยู่เพียงมารยาททางสังคม แต่คือจิตแห่งการยอมรับสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น เข้าใจและยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นว่ามีพื้นฐาน ความคิด ความเชื่อ และมุมมองที่หลากหลาย การเปิดรับโอกาสใหม่ ๆ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นจากวัฒนธรรมที่แตกต่าง เพื่อช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีและลดความขัดแย้งในที่ทำงาน จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ด้านจิตแห่งการเคารพผู้อื่น (R_1) มีตัวแปรแฝง 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ การยอมรับความเท่าเทียมกันในสังคม (X_1) การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น (X_2) การยอมรับความแตกต่างทางศาสนา (X_3) การยอมรับความคิดเห็นต่างของผู้อื่น (X_4) และการยอมรับความแตกต่างทางสังคม (X_5) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gardner (2006) จิตแห่งการเคารพเป็นทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และยังสอดคล้องงานวิจัยของ Langdon, S. W. (2007) กล่าวว่า การเคารพกฎเกณฑ์ทางสังคม (social rules) การเคารพ

ความเท่าเทียม (equality) การเคารพและเห็นใจผู้อื่น (caring) และการเคารพอำนาจทางสังคม (social power) เป็นการยอมรับความแตกต่างของผู้อื่น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Opland, C., & Torrico, T. J. (2024) กล่าวว่า ความเห็นอกเห็นใจการทำงานร่วมกัน และความเคารพซึ่งกันและกัน สามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยให้กับตนเองและส่งเสริมการเติบโตส่วนบุคคล รวมถึงยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang, F., et al. (2025) กล่าวว่า การเคารพผู้อื่น เป็นความเห็นอกเห็นใจและความไว้วางใจ จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าด้านจิตแห่งการเคารพผู้อื่น เป็นการเห็นคุณค่าระหว่างบุคคล การสร้างความเข้มแข็งและสุขภาวะทางจิต หากปราศจากการเคารพผู้อื่น ความสัมพันธ์ในสังคมจะแปรสภาพเป็นการมุ่งแข่งขันและการขัดแย้ง

2.2 องค์ประกอบจิตแห่งการเคารพอ่อนน้อมถ่อมตน (R_2) ทำหน้าที่เป็นกลไกคัดกรองอคติและลดทอนอัตตาช่วยให้บุคคลวางตัวได้อย่างเหมาะสมและไม่ยกตนข่มผู้อื่น จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ด้านจิตแห่งการเคารพอ่อนน้อมถ่อมตน (R_2) มีตัวแปรแฝง 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ การพูดจาด้วยความเห็นอกเห็นใจ (X_6) การพูดจาด้วยความจริงใจ (X_7) การพูดจาอ่อนน้อมถ่อมตน (X_8) การพูดจาให้เกียรติและเคารพ (X_9) ความสุภาพอ่อนโยน (X_{10}) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Devries, A. L., Orona, R., & Arum, R. (2025) กล่าวว่า ในระดับอุดมศึกษา ความอ่อนน้อมถ่อมตนทางปัญญาของนักศึกษา มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ความคาดหวังของอาจารย์ ทั้งนี้ นักศึกษาที่มีลักษณะดังกล่าวจะสามารถตอบสนองต่อการกระตุ้นเตือนจากผู้สอน รวมถึงการได้รับข้อเสนอแนะที่สม่าเสมอและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Krumrei-Mancuso et al. (2020) กล่าวว่า ความอ่อนน้อมถ่อมตนทางปัญญา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้ทั่วไป ซึ่งสะท้อนว่าบุคคลที่มีลักษณะดังกล่าวจะมีแรงจูงใจใฝ่รู้ และเปิดกว้างต่อการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่ในระดับสูง รวมถึงยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Porter & Porter (2020) กล่าวว่า เป็นตัวทำนายพฤติกรรมความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ที่สำคัญ โดยพบว่านักเรียนที่มีระดับความถ่อมตนทางปัญญาสูง จะแสดงความพยายามในการเรียนรู้จากข้อผิดพลาดของตนเองมากขึ้น ซึ่งกระบวนการดังกล่าวส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ อย่างเป็นอิสระจากอิทธิพลของกรอบแนวคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าจิตแห่งการเคารพอ่อนน้อมถ่อมตน ช่วยส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกและนำไปสู่การได้รับการยอมรับและความเคารพจากผู้อื่น ความอ่อนน้อมถ่อมตนช่วยให้นักศึกษามีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ และเปิดใจรับคำติชม ซึ่งเป็นทักษะสำคัญสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.3 องค์ประกอบจิตแห่งการเคารพตนเอง (R_3) เป็นรากฐานสำคัญทำให้นักศึกษามีความมั่นคงในศักดิ์ศรีและคุณค่าของตนเอง จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ด้านจิตแห่งการเคารพตนเอง (R_3) มีตัวแปรแฝง 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ การเข้าใจและยอมรับตนเอง (X_{11}) การกลายอมรับผิด (X_{12}) การรู้จักให้อภัยตนเอง (X_{13}) การรู้จักควบคุมตนเอง (X_{14}) การรับรู้ความรู้สึกของตนเอง (X_{15}) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะธรรมของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538) อธิบายว่าการเห็นคุณค่าในตนเองและการมีสติรู้ผิดชอบชั่วดีเปรียบเสมือน “ราก” ที่ส่งผลต่อการมี “ลำต้น” คือ คุณธรรมในการครองตน และส่งผลสู่ “ดอกผล” คือ พฤติกรรมการแสดงออกต่อผู้อื่นอย่างมีเมตตา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sachs, J. (2018) กล่าวว่า การเคารพตนเองมีกลไกที่แตกต่างจากการเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นการประเมินตนเองโดยอาศัยความสำเร็จหรือความสามารถเป็นเกณฑ์ แต่การเคารพตนเองเป็นสภาวะของการยอมรับในคุณค่าเชิงลึกของความเป็นมนุษย์ที่ดำรงอยู่โดยปราศจากเงื่อนไข ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของความมั่นคงทางจิตใจ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Margalit, A. (2017) กล่าวว่า การเคารพตนเองเป็นการไม่ยอมให้ผู้อื่นทำให้อับอายหรือลดทอนศักดิ์ศรี การเคารพตนเองเป็นกลไกที่ช่วยให้บุคคลสามารถปกป้องขอบเขตส่วนตัวและปฏิเสธ

การถูกกระทำในทางที่ละเมิดคุณค่าของตน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang, F., Li, S., & Li, C. (2025) กล่าวว่า การเคารพตนเองจัดเป็นค่านิยมภายในตนเองที่จะช่วยเสริมสร้างความยืดหยุ่น และความพึงพอใจในชีวิต เนื่องจากบุคคลที่มีการเคารพตนเองสามารถจัดการกับความล้มเหลวและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่ยากลำบากได้ดีกว่า จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าจิตแห่งการเคารพตนเอง ถือเป็นจุดเริ่มต้นและรากฐานเชิงโครงสร้างที่สำคัญที่สุดของกระบวนการพัฒนาทางจริยธรรม แก่นแท้ของการเคารพตนเองมิใช่การประเมินคุณค่าโดยอิงจากความสำเร็จหรือปัจจัยแวดล้อมภายนอก แต่ตระหนักและยอมรับในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตนเองอย่างโดยปราศจากเงื่อนไข บุคคลที่มีจิตแห่งการเคารพตนเอง จะมีความมั่นคงทางจิตใจ สามารถยืนหยัดในหลักการที่ถูกต้อง และไม่โอนอ่อนตามแรงกดดันของสังคม ซึ่งความมั่นคงจากภายในนี้เอง ที่เป็นเงื่อนไขสำคัญในการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อการก้าวข้ามผ่านอุปสรรคของตนเองต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันจิตแห่งการเคารพของนักศึกษามหาวิทยาลัย สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยไปใช้ในการประเมินจิตแห่งการเคารพ ผ่านการทดสอบคุณภาพเครื่องมือเป็นมาตรฐานด้าน ความตรงเชิงเนื้อหา (Validity) และความเที่ยง (Reliability) ตามเกณฑ์ทางสถิติ มีการทดสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดล (Goodness of Fit Indices) จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA)

2. ตัวบ่งชี้ทุกตัวในโมเดลมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเชิงบวก เป็นเครื่องมือมาตรฐานในวัดระดับจิตแห่งการเคารพในกลุ่มนักศึกษา เพื่อใช้เป็นเกณฑ์พื้นฐานในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรหรือโปรแกรมการฝึกอบรมจิตแห่งการเคารพ

ข้อเสนอแนะในการการทําวิจัยครั้งต่อไป

1. นำแบบวัดไปทดสอบกับกลุ่มประชากรอื่นที่สนใจวัดจิตแห่งการเคารพ เพื่อยืนยันความคงทนของโครงสร้างและความสามารถในการสรุปอ้างอิงของแบบวัด

2. นำไปใช้การวิจัยเชิงทดลอง โดยนำแบบวัดจิตแห่งการเคารพไปพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างจิตแห่งการเคารพสำหรับกลุ่มประชากรอื่นที่สนใจต่อไป

REFERENCES

- Bentler, P.M. and Chou, C. (1987) Practical Issues in Structural Modeling. **Sociological Methods and Research**, 16, 78- 117. <http://dx.doi.org/10.1177/0049124187016001004>
- Brodowicz, M (2004) **Respect and Self-Respect: Impact on Interpersonal Relationships**. <https://author.com/essay-examples/respect-and-self-respect>.
- Curran, P. J., West, S. G., & Finch, J. F. (1996). The Robustness of Test Statistics to Non-Normality and Specification Error in Confirmatory Factor Analysis. **Psychological Methods**, 1, 16. <https://doi.org/10.1037/1082-989X.1.1.16>
- Devries, A. L., Orona, R., & Arum, R. (2025). **How expectations, feedback, and course materials relate to intellectual humility in higher education**. *Studies in Higher Education*.

- Frei, J. R., & Shaver, P. R. (2002). Respect in close relationships: Prototype definition, self-report assessment, and initial correlates. **Personal Relationships**, 9(2), 121–139. <https://doi.org/10.1111/1475-6811.00008>
- Gardner, H. (2006). *Five Minds for the Future*. Boston: Harvard Business School.
- Hair, J.F., Risher, J.J., Sarstedt, M. and Ringle, C.M. (2019) When to Use and How to Report the Results of PLS-SEM. **European Business Review**, 31, 2-24. <https://doi.org/10.1108/EBR-11-2018-0203>
- Kline, R. B. (2015). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. Guildford Press.
- Krumrei-Mancuso, E. J., et al. (2020). **Intellectual humility and general knowledge**. **Journal of Personality Assessment**, 102(3), 406-417. <https://doi.org/10.1080/00223891.2019.1685747>
- Langdon, S. W. (2007). Conceptualizations of respect: Qualitative and quantitative evidence of four (five) themes. **The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied**, 141(5), 469–484. <https://doi.org/10.3200/JRLP.141.5.469-484>
- McMillan, J. H., & Schumacher, S. (2010). *Research in Education: Evidence-Based Inquiry*. Pearson Education.
- Michael, J. (2006). Where's the evidence that active learning works?. **Advances in Physiology Education**, 30(4), 159-167. <http://dx.doi.org/10.1152/advan.00053.2006>
- Ministry of Education. (2017). **National education plan b.e. 2560–2579 (2017–2036)**. Office of the Education Council. Bangkok, Thailand. (In Thai)
- Ministry of Education. (2017). **Basic education core curriculum b.e. 2551 (2008), revised edition B.E. 2560 (2017)**. Bangkok, Thailand. (In Thai)
- Ongardwanich, N. (2018). Development of respectful mind and ethical mind scale based on the Gardner approach for lower secondary school students. **Khon Kaen University Journal of Education**, 41(4), 23-36. (In Thai)
- Opland, C., & Torrico, T. J. (2024). **Psychotherapy and Therapeutic Relationship**. National Institutes of Health (NIH).
- Phanthumanawin, D. (1995). **The Moral Tree Theory: Research and Human Development**. Academic Document Promotion Project, National Institute of Development Administration. Bangkok, Thailand. (In Thai)
- Porter, T., & Porter, T. (2020). **Intellectual humility predicts mastery behaviors when learning**. Rowan University
- Rosenberg, M. (2015). **The Measurement of Self-Esteem, Society, and the Adolescent Self-Image**. In editor, **Society and the Adolescent Self-Image** Princeton (pp. 16-36). Princeton University Press. <https://doi.org/10.1515/9781400876136-003>
- Sachs, J. (2018). **Self-Respect**. Routledge Handbook of the Philosophy of Well-Being.
- Schreiber-Gregory, D. & Jackson, H. (2017) **Multicollinearity: What is it, Why should we care, and How can it be controlled?**. SESUG Paper SD-160-2017 (pp. 1- 12).

- Science & Innovation. (2024). **THE ROLE OF RESPECT IN SOCIETY**. <https://scientists.uz/fileView.php?id=6987>
- Tangney, J. P. (2000). Humility: Theoretical perspectives, empirical findings and directions for future research. **Journal of Social and Clinical Psychology**, 19(1), 70–2. <https://doi.org/10.1521/jscp.2000.19.1.70>
- Wang, F., Li, S., & Li, C. (2025). The balance of intrapersonal, interpersonal, and extra-personal values. **Frontiers in Psychology**, 16, 1606618. <https://doi: 10.3389/fpsyg.2025.1606618>
-

SUGGESTED THEMATIC RESEARCH TOPICS FOR AVIATION BUSINESS

Nisara Paethrangsi*, Sudsawat Jitsupa, Wanlapa Jandaboue and Kamnuan Wisutthipinetr
Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

*E-mail: nisara_p@rmutt.ac.th

Received: 2025-06-22

Revised: 2025-10-14

Accepted: 2025-12-09

ABSTRACT

Thailand's aviation industry is undergoing rapid transformation, shaped by sustainability imperatives, technological disruption, and evolving consumer expectations. This paper aims 1. To categorize key thematic research areas that address emerging challenges and opportunities within Thailand. 2. To propose actionable research topics aligned with global aviation trends. 3. To explore mechanisms for academia-industry collaboration in advancing workforce development, innovation capacity, and knowledge transfer for Thailand's aviation sector. We proposed five key thematic research areas for driving innovation, operational efficiency, and sustainable growth in the aviation industry, which are (1) sustainability in Thailand's aviation business industry, (2) energy-efficient airport operations., (3) regulatory compliance and carbon offset programs, (4) the challenges and opportunities of sustainable aviation practices, and (5) enhancing passenger experience in Thailand's aviation sector. Each theme includes suggested research topics relevant to Thailand's context and aligned with international aviation trends. The themes, derived from a qualitative document-based analysis, reflect both global trends and Thailand's local context. The findings highlight the need for interdisciplinary research and academia-industry collaboration to advance workforce development, technology adoption, and policy innovation, thereby fostering a resilient and sustainable aviation ecosystem.

Keywords: Thematic Research, Sustainable Aviation Academia–Industry Collaboration, Thailand Aviation Industry

INTRODUCTION

Thailand's aviation business industry plays a significant role in the nation's economic development and connectivity, positioning itself as a key hub in Southeast Asia (Paethrangsi, Jaktong & Brahmaputra, 2025). Thailand benefits from strategic geographic positioning for both passenger and freight transportation, with regional airports such as Chiang Mai, Hadyai, and Phuket International Airport supplementing core hubs such as Bangkok's Suvarnabhumi International Airport and Don Mueang International Airport. (Airports of Thailand, 2023).

The industry has witnessed substantial growth in the past decades, driven by increased tourism, expanding trade relations, and a rise in low-cost carriers (LCCs). Carriers like Thai Airways, Bangkok Airways, and budget airlines such as AirAsia Thailand have diversified service offerings to meet growing domestic and international demands.

Despite its potential, the industry faces challenges, including recovery from the COVID 19 pandemic, fluctuating fuel prices, and the pressure to adopt more sustainable aviation practices. The pandemic drastically affected passenger numbers with Suvarnabhumi Airport handling just 5.7 million passengers in 2021, down from over 65 million in 2019 (AOT, 2024) while global airline traffic dropped by 58% in 2021 compared to 2019 (International Air Transport Association, 2022). However, the industry's resilience was evident in its recovery efforts, supported by government initiatives such as the Tourism Authority of Thailand's campaigns to revive international travel (Nation Thailand, 2025)."

Another critical area is sustainability. Thailand has been actively exploring measures to mitigate aviation's environmental impacts, including discussions on implementing sustainable aviation fuels (SAFs) and enhancing operational efficiency through advanced technologies (Civil Aviation Authority of Thailand, 2022). Furthermore, Thailand's support for regional air transport integration under frameworks like the ASEAN Open Skies Policy underscores its ambitions to strengthen competitiveness on a global scale (Kongsamutr, 2023). Research in aviation plays a critical role in addressing complex challenges and leveraging emerging opportunities in Thailand's aviation industry. As a regional hub for tourism and trade, the sector faces issues such as infrastructure limitations, sustainability concerns, and shifting passenger expectations. Evidence-based research offers strategic insights to support sustainable growth and competitiveness.

Research focusing on airport expansion, air traffic management, and the application of smart airport technologies can guide investments in infrastructure upgrades. Studies on optimizing resource allocation and minimizing congestion are essential for enhancing operational efficiency and maintaining Thailand's position as a preferred transit hub in Southeast Asia (International Air Transport Association, 2022). Research can also reveal ways to improve the traveler experience and adjust to changing customer demands. Passenger expectations were altered by the COVID-19 pandemic, which highlighted the significance of seamless digital experiences and health and safety procedures (Tourism Authority of Thailand, 2023). The airline sector can provide individualized and effective services, increasing customer happiness and loyalty, by analyzing passenger behavior and incorporating technical advancements like biometric systems and contactless procedures.

Lastly, research plays a pivotal role in supporting policy development and regulatory compliance. Thailand's engagement with international aviation agreements, such as the ASEAN Open Skies Policy, requires thorough analysis to maximize benefits while mitigating potential risks. Research can assist in crafting policies that foster collaboration between public and private sectors, enabling the industry

to navigate competitive pressures and geopolitical shifts (International Civil Aviation Organization, 2022). Research is an essential instrument for tackling the issues that the aviation business industry in Thailand faces and capitalizing on the opportunities that it presents. It is possible for the industry to assure resilience, innovation, and sustainable growth in a global landscape that is rapidly changing by conducting targeted studies on infrastructure, sustainability, customer experience, and legislation.

RESEARCH OBJECTIVES

1. To categorize key thematic research areas that address emerging challenges and opportunities within Thailand.
2. To propose actionable research topics aligned with global aviation trends.
3. To explore mechanisms for academia-industry collaboration in advancing workforce development, innovation capacity, and knowledge transfer for Thailand's aviation sector.

LITERATURE REVIEW

Transformations and Disruptions in Thailand's Aviation Business Industry. *Current Trends and Disruptions in Thailand's Aviation Business Industry:* Thailand's aviation business industry is undergoing significant transformations driven by global trends and localized disruptions. These changes, fueled by technological advancements, environmental imperatives, and shifting consumer behavior, present both challenges and opportunities for industry stakeholders.

Post-Pandemic Recovery and Changing Travel Preferences: The COVID-19 pandemic significantly disrupted Thailand's aviation sector, resulting in a dramatic reduction in passenger volumes and revenue. Although recovery is underway, the industry must adapt to changing travel patterns, including the rise in domestic tourism, increased demand for leisure travel, and cautious business travel recovery (TAT, 2023). Health and safety measures, such as contactless technologies and enhanced sanitation protocols, have become key considerations for passengers, reshaping the operational priorities of airlines and airports.

Growth of Low-Cost Carriers (LCCs): The expansion of low-cost carriers continues to shape the competitive landscape of Thailand's aviation market. Airlines such as Thai AirAsia and Nok Air have leveraged affordable pricing and extensive domestic networks to attract middle-class travelers and first-time flyers. This trend has increased connectivity between secondary cities and major hubs, boosting regional tourism and economic activity (International Civil Aviation Organization, 2023). However, LCCs face pressures to balance cost efficiency with sustainable practices, a growing concern for environmentally conscious consumers.

Emphasis on Sustainability: Sustainability has emerged as a critical focus for the aviation industry worldwide, and Thailand is no exception. Airlines and airports are adopting green practices, such as investing in sustainable aviation fuels (SAFs) and optimizing flight operations to reduce emissions. Suvarnabhumi

Airport, for instance, has implemented solar energy systems to improve energy efficiency (AOT, 2023). These initiatives align with Thailand's broader environmental goals and increasing global pressure to achieve net-zero emissions by 2050.

Digital Transformation: Technological advancements are revolutionizing Thailand's aviation industry, with airports and airlines embracing digital solutions to enhance efficiency and passenger experience. Innovations such as biometric identification, automated check-ins, and AI-powered predictive maintenance are being implemented to streamline operations and reduce costs. Additionally, the rise of e-commerce has spurred growth in air cargo services, prompting investments in logistics infrastructure and digital supply chain management (CAAT, 2023). Thailand's importance as a regional hub is strengthened by its involvement in the ASEAN Open Skies Policy, which encourages greater connectivity and market liberalization. This integration has increased competition among regional carriers while also giving Thai airlines opportunity to extend their networks. At the same time, geopolitical concerns and shifting fuel prices continue to be external disruptors, necessitating strategic changes in route design and operational efficiency.

Aviation industry workforce challenges: Another disruption in the aviation industry involves labor shortages, exacerbated by pandemic-induced layoffs and skill gaps in emerging technologies. The need for retraining and upskilling aviation personnel is increasingly critical to meet operational demands and adapt to technological changes (Halawi, 2022; Loughheed, 2022).

Thailand's aviation business industry is navigating a dynamic environment characterized by recovery efforts, technological innovation, sustainability imperatives, and regional competition. Addressing these trends and disruptions will require a proactive approach, blending strategic investments, policy reforms, and industry collaboration to ensure resilience and sustainable growth.

Aligning with Global Challenges and Industry Demands in Thailand's Aviation Business Industry Research.

Thailand's aviation business industry operates in a dynamic environment where global challenges and evolving industry demands continuously reshape operational priorities and strategies. Conducting research that aligns with these factors is essential for ensuring the sector's resilience, competitiveness, and sustainability.

Addressing Environmental Sustainability: Environmental concerns are among the most pressing global challenges for the aviation industry. With international frameworks such as the International Civil Aviation Organization's (ICAO) Carbon Offsetting and Reduction Scheme for International Aviation (CORSIA), airlines are increasingly required to adopt sustainable practices. Research on the development and implementation of sustainable aviation fuels (SAFs), carbon offset mechanisms, and energy-efficient airport infrastructure is critical for Thailand's aviation industry to meet global regulatory requirements and contribute to net-zero emissions goals (International Civil Aviation Organization, 2023).

Adapting to Technological Disruption: The rapid pace of technological advancement in aviation necessitates research to explore the integration of digital tools and automation. Thailand's aviation sector must address industry demands for innovations such as artificial intelligence (AI), predictive analytics, and Internet of Things (IoT) applications in maintenance, passenger services, and cargo operations. Research can provide actionable insights into how these technologies can enhance operational efficiency, reduce costs, and improve customer experience (Patibandla, 2024; Kabashkin & Perekrestov, 2024; Tansiria et al., 2023).

Improving Crisis Preparedness and Resilience: Preparation for immediate challenges such as aviation vulnerabilities, fuel crises, and national emergencies require research on fostering organizational resilience and adaptive strategies. This involves analyzing financial risk management, identifying supply chain weaknesses, and assessing the role of government regulations in recovery efforts. These studies could aid Thailand in developing crisis-resistant frameworks suitable for its geographic and economic circumstances.

Managing Changing Passenger Requirements: Transforming passenger behaviors and expectations are redefining the worldwide aviation environment. Investigating consumer preferences, encompassing the demand for tailored services, health and safety protocols, and seamless digital experiences, are essential for Thai airlines and airports to maintain competitiveness. Research on these subjects can assist firms in aligning with trends like contactless transport and improvements in loyalty programs, therefore improving consumer satisfaction and retention (Chanpariyavatevong, Wipulanusat, Champahom,, Jomnonkwao, Chonsalasin & Ratanavaraha, 2021; Kanchanawongpaisan, Zhou & Voon 2024; Kungwola, 2023).

Competing in the Global and Regional Market: As Thailand positions itself as a hub for aviation in Southeast Asia, research is needed to address competitive pressures and leverage opportunities under international agreements like the ASEAN Open Skies Policy. Exploring the implications of market liberalization, air traffic growth, and partnerships with global carriers can inform strategies for expanding Thailand's regional and international reach.

Research that aligns with global challenges and industry demands is vital for driving Thailand's aviation business industry toward long-term sustainability and competitiveness. By focusing on sustainability, technological innovation, crisis preparedness, consumer trends, and market competition, Thailand's aviation research can contribute to strategic decision-making and ensure the sector's continued growth in a rapidly evolving global environment.

CONCEPTUAL FRAMEWORK

The conceptual framework links global aviation issues to Thailand's sustainability, innovation, and workforce development priorities. It shows how sustainable aviation fuels, energy-efficient airport

operations, regulatory compliance, and digital transformation affect aviation competitiveness. The framework emphasizes policy, technology, and human resource interactions based on an integrative understanding of international and local contexts. It helps identify research themes that link global imperatives like environmental responsibility and digital advancement with Thailand's efforts to improve academia-industry collaboration and aviation sustainability.

Figure1 Conceptual framework

The conceptual framework was developed based on an integrative review of aviation business literature and sustainability frameworks (IATA, 2022; CAAT, 2023; ICAO, 2023). It synthesizes the relationship between global aviation challenges such as environmental sustainability, digital transformation, and policy compliance, and Thailand's strategic priorities in workforce development and industry academia collaboration. The five thematic areas were not predetermined but emerged inductively from a systematic review of documents, ensuring that the framework reflects both international trends and local relevance.

METHODOLOGY

This study employed a qualitative, document-based thematic analysis to identify and structure research themes relevant to Thailand's aviation business. A total of 28 documents were reviewed, comprising 14 peer-reviewed journal articles, 6 industry and policy reports, and 8 academic books

or papers published between 2015 and 2024. The materials were selected based on three inclusion criteria: (1) relevance to Thailand's or Southeast Asia's aviation and sustainability contexts, (2) discussion of innovation, technology, or regulatory practices, and (3) credibility and accessibility through recognized databases such as Scopus, ICAO, IATA, CAAT, and AOT.

The analysis followed a six-phase process: (1) data familiarization through detailed reading, (2) coding of key concepts, (3) identification of recurring patterns, (4) refinement and validation of themes, (5) definition and naming of final themes, and (6) synthesis into a thematic framework tailored to Thailand's aviation context. The process resulted in five key thematic areas.

RESULTS CONCLUSION AND DISCUSSION

Results

In total, the study proposed five research themes that collectively represent strategic research directions for Thailand's aviation business. They consist of 1) Sustainability in Thailand's Aviation Business Industry. 2) Energy-Efficient Airport Operations. 3) Regulatory Compliance and Carbon Offset Programs. 4) Challenges and Opportunities of Sustainable Aviation Practices in Thailand. And 5) Enhancing Passenger Experience in Thailand's Aviation Sector.

Theme 1: Sustainability in Thailand's Aviation Business Industry.

Sustainability has become a central focus in Thailand's aviation business industry, reflecting global efforts to mitigate the environmental impact of air travel while ensuring long-term growth. The industry faces mounting pressure to align with international environmental standards and reduce greenhouse gas emissions, necessitating innovative strategies and investments in sustainable practices.

Adoption of Sustainable Aviation Fuels (SAFs): One of the primary approaches to sustainability in Thailand's aviation sector is the adoption of Sustainable Aviation Fuels (SAFs). SAFs, derived from renewable sources, offer a significant reduction in carbon emissions compared to conventional jet fuels. Thai Airways has explored collaborations with international partners to integrate SAFs into their operations, signaling the nation's commitment to eco-friendly aviation practices (Civil Aviation Authority of Thailand, 2023). However, challenges such as high production costs and limited supply chains need to be addressed through research and policy support. suggested research topics on the adoption of sustainable aviation fuels (SAFs) include several important areas. For example,

Exploring the technological feasibility and development of SAFs: This involves examining recent advancements in feedstock technologies that support the efficient and scalable production of sustainable fuels. Another key area is a comparative analysis of SAF production methods, such as biofuels, synthetic fuels, and waste-derived fuels, to identify the most viable and environmentally friendly options. Additionally, researchers should investigate the integration of SAFs into existing airport fuel supply chains, focusing on both the challenges and opportunities that may arise during implementation.

The environmental impact and benefits of sustainable aviation fuels (SAFs) present a valuable area for research: A key focus should be the lifecycle carbon emissions analysis of SAFs in comparison to conventional jet fuels, providing insight into their true environmental footprint. Additionally, studies should evaluate the impact of SAF adoption on achieving global aviation's net-zero emissions targets, assessing how these fuels contribute to broader climate goals. Beyond carbon reduction, SAFs may offer co-benefits such as reducing non-CO2 emissions and improving air quality around airports, which

Economic and Market Dynamics: Research should investigate the cost-effectiveness of SAFs, identifying the key barriers to scaling up production and distribution across the aviation industry. Another important area of focus is the role of government subsidies and incentives, which can significantly influence the pace and scale of SAF implementation. Additionally, a thorough market analysis of SAF supply chains is essential, including an examination of global production capacity and regional demand trends to identify opportunities and challenges in different markets.

Policy and Regulatory Frameworks: Research in this area should include a comparative analysis of international policies that promote the use of SAFs, highlighting the best practices and effective strategies across different regions. Special attention should also be given to the impact of ICAO's CORSIA (Carbon Offsetting and Reduction Scheme for International Aviation), which serves as a key global mechanism for encouraging SAF uptake. Additionally, it is important to examine regulatory barriers to SAF implementation in Southeast Asia, with a particular focus on Thailand as a case study, to understand regional challenges and inform policy recommendations.

Industry Collaboration and Stakeholder Engagement: Research should explore the role of public-private partnerships, which can drive innovation, investment, and large-scale implementation of SAF initiatives. Effective strategies for engaging key industry players-including airlines, airports, and fuel suppliers are also vital to ensure coordinated efforts throughout the aviation sector. Additionally, understanding consumer perception and their willingness to support SAF initiatives, particularly through carbon offset programs, can help shape communication strategies and foster broader public support for sustainable air travel.

Regional and Country-Specific Studies: In Thailand, research should assess the feasibility of producing SAF using local feedstocks, such as palm oil and agricultural waste, to evaluate both economic viability and environmental impact. On a broader scale, studies should explore the potential of Southeast Asia to emerge as a global hub for SAF production, given the region's abundant natural resources and growing aviation market. Additionally, a comparative analysis of SAF adoption rates between developed and emerging economies can offer valuable insights into policy effectiveness, infrastructure readiness, and investment patterns across different contexts.

Technological Innovation in SAF Utilization: A key emphasis is the compatibility of SAFs with next-generation aviation technology, guaranteeing that these fuels can effortlessly integrate

with future innovations in aircraft design and performance. Furthermore, research should focus on enhancing engine performance using SAF mixes, identifying the technical obstacles and prospective solutions necessary for sustaining efficiency and reliability. A key issue is the effect of SAF adoption on airline operational expenses and ticket pricing, as recognizing these financial effects impacts industry decision-making and customer acceptance.

Long-Term Impacts and Future Directions: The industry aims for long-term environmental objectives; therefore, research must investigate the contribution of Sustainable Aviation Fuels (SAFs) to a sustainable aviation ecosystem by 2050, particularly their capacity to substantially decrease greenhouse gas emissions. Innovations in synthetic SAFs, especially those generated via carbon capture and renewable energy, signify a significant advancement in fuel development that may improve sustainability and decrease dependence on conventional fossil fuels.

These topics cover technical, economic, environmental, and policy aspects of SAF adoption, offering a comprehensive foundation for impactful research in this critical area.

Theme 2: Energy-Efficient Airport Operations. Airports in Thailand are increasingly incorporating energy-efficient technologies to reduce their carbon footprint. For instance, Suvarnabhumi Airport has implemented solar energy systems and LED lighting to improve energy efficiency while minimizing operational costs (AOT, 2023). Such initiatives align with global trends promoting green airport designs and serve as benchmarks for other regional airports in Thailand. Suggested Research Topics on “Energy-Efficient Airport Operations” are

Technological Innovations for Energy Efficiency: Research should also examine how IoT and AI might optimize airport energy consumption for real-time monitoring and resource management. Large-scale airport terminals can also minimize operational costs and environmental effect by using energy-efficient lighting and HVAC systems, making them more robust and sustainable to rising passenger loads and climate change.

Renewable Energy Integration:

Solar, wind, and geothermal energy for airport operations must be investigated for cleaner, more sustainable aviation infrastructure. Airports that have reached net-zero energy consumption through renewable energy systems can provide practical lessons and best practices for research. Technical compatibility, financial investment, and regulatory compliance must be addressed to enable a smooth yet efficient integration of renewable energy sources into airport infrastructure.

Sustainable Building Design: Green building certifications like LEED enhance airport terminals but are difficult to carry out. Designing energy-efficient terminals in tropical regions needs specific architectural solutions. Airports must also be adapted to improve energy efficiency and reduce environmental impact.

Carbon Emissions Reduction: Energy-efficient airport operations reduce carbon footprints. A comparison of international airport energy-saving programs shows best practices, while carbon-neutral ground operations techniques assist global environmental goals.

Electrification of Ground Support Equipment (GSE): The example research in this area, i.e., transitioning to electric-powered ground support vehicles: Financial implications and advantages. The function of wireless charging stations in facilitating electric ground support equipment fleets. Evaluating the energy efficiency of hybrid and completely electric ground support equipment solutions.

Energy Management Systems: This research may be done on these topics. Role of centralized energy management systems in reducing airport energy consumption., Case studies of airports implementing advanced energy monitoring and analytics tools. Predictive maintenance technologies for optimizing energy-intensive airport equipment.

Policy and Regulation for Energy Efficiency: The example of topics including

The role of government incentives in promoting energy-efficient airport projects., Policy frameworks for mandating renewable energy adoption in airport operations., Comparative study of international energy efficiency standards for airports

Passenger and Stakeholder Engagement: Proposed Research Topics are as follows. Passenger behavior and energy efficiency in airports, energy-saving methods., Collaborative frameworks for stakeholders in the execution of extensive energy efficiency initiatives., Funding energy-efficient airport enhancements through public-private partnerships.

Regional and Country-Specific Studies: Proposed research topics are Opportunities for energy-efficient operations in Thailand's major airports., Energy efficiency challenges and solutions in developing countries' airports., Best practices for energy-efficient operations in airports located in tropical regions.

The following research topics are recommended for future trends and innovations: The potential of hydrogen and fuel cells in powering airport operations. Exploring carbon capture and utilization technologies for energy systems in airports. The role of autonomous systems in enhancing airport energy efficiency.

These topics provide a comprehensive framework for exploring the technical, operational, and policy dimensions of energy-efficient airport operations, with global and regional relevance.

Theme 3: Regulatory Compliance and Carbon Offset Programs. Thailand is engaged in global initiatives, including the International Civil Aviation Organization's (ICAO) Carbon Offsetting and Reduction Scheme for International Aviation (CORSIA), which mandates airlines to track and mitigate carbon emissions from international flights via certified carbon credits. Adherence to CORSIA not only bolsters Thailand's status as a responsible aviation center but also cultivates opportunities for collaboration among airlines, regulatory bodies, and environmental organizations to advance sustainable aviation practices.

Proposed research topics in this domain encompass the efficacy of carbon offset initiatives in mitigating global aviation emissions and contrasting voluntary and mandatory offset frameworks in various international settings. Subsequent research may investigate the economic and operational obstacles airlines face in executing offset programs, encompassing financial ramifications, data monitoring systems, and the incorporation of sustainability initiatives into business practices.

To evaluate pricing trends, quality assurance mechanisms, and developing nations' carbon trading, carbon credit markets and regulatory frameworks must be examined. A promising research topic is how digital technologies and blockchain systems enable carbon transaction transparency and traceability. Comparisons of international and regional carbon offsetting strategies, especially in Southeast Asia, may help Thailand improve its aviation policies and achieve long-term sustainability goals.

These studies improve regulatory compliance, policymaking, and Thailand's transition to environmentally friendly and competitive aviation.

Theme

Theme 4: Challenges and Opportunities of Sustainable Aviation Practices in Thailand.

Despite progress, significant challenges remain in implementing sustainable aviation practices in Thailand. High initial investments, technological barriers, and the need for a supportive policy environment are key obstacles. However, these challenges present opportunities for collaboration between government agencies, private stakeholders, and research institutions to drive innovation and promote sustainability. Policy and Regulatory Challenges: Potential topics in the subject area are "Gaps and opportunities in Thailand's sustainable aviation regulatory system." "Barriers to implementing sustainable aviation fuels in Thailand: A policy perspective."

Adoption of Sustainable Aviation Fuels (SAFs): Proposed research topics include "Feasibility on the production of Sustainable Aviation in Thailand." "Comparative analysis of Sustainable Aviation initiatives between Thailand and other Southeast Asian nations."

Airport Sustainability Practices: The example of topics including "Evaluating energy-efficient operations at major Thai airports: Suvarnabhumi and Don Mueang as case studies". "Opportunities for integrating renewable energy systems into Thailand's airport infrastructure". "Circular economy practices in Thai airports: Waste management, recycling, and water conservation."

Theme 5: Enhancing Passenger Experience in Thailand's Aviation Sector. *Consumer Perceptions and Behavior:* Proposed research topics are "Passenger awareness and attitudes toward sustainable aviation initiatives in Thailand."

"Strategies to encourage Thai passengers to participate in airline carbon offset programs."

Workforce Development and Training: Here are the potential topics "Skill gaps in the Thai aviation workforce for implementing sustainable practices." "Role of training programs and education in

building capacity for green aviation initiatives in Thailand’. “Opportunities for public-private collaboration to enhance workforce readiness for sustainable aviation”.

These topics provide a foundation for exploring the multifaceted challenges and opportunities associated with sustainable aviation practices in Thailand, with applications for policy, industry, and consumer perspectives.

Passenger Experience: Digital transformation in Thailand’s aviation sector focuses on passenger comfort and satisfaction. Suvarnabhumi and Don Mueang airports use biometrics for faster check-in, boarding, and immigration (AOT, 2023). Proposed “Enhancing Passenger Experience in Thailand’s Aviation Sector” Research Topics

Digital Transformation and Smooth Travel: Topics are “Role of biometric systems in enhancing the passenger journey at Thai airports.” “Impact of mobile applications and AI-powered chatbots on customer satisfaction in Thai airlines.”

Passenger Services Personalization: “Examining passenger inclinations for customized services: Case studies from Thai airlines.” “Big data analytics to customize travel experiences.” “Obstacles and prospects in personalization in Thailand’s aviation business.”

CONCLUSION

This study identified five key thematic research areas essential for guiding the sustainable transformation of Thailand’s aviation. (1) Sustainability in Thailand’s Aviation Business, (2) Energy-efficient airport operations, (3) Regulatory compliance and carbon offset programs, (4) Challenges and opportunities of sustainable aviation practices, and (5) Enhancing passenger experience through digital transformation. These themes collectively address environmental, technological, regulatory, and human resource dimensions that define the current and future landscape of Thailand’s aviation industry. Results highlight the need for a comprehensive strategy that incorporates workforce development, policy innovation, and technology advancement for aviation to grow sustainably. Sustainable aviation fuels and energy efficiency research can help Thailand meet global climate goals, while regulatory frameworks and carbon offset mechanisms improve compliance and environmental accountability. Digital innovation improves passenger experience and highlights the growing importance of service quality and operational agility post-pandemic. Academics, industry, and government agencies must collaborate to advance these research directions. Thailand can create a strong aviation knowledge ecosystem that integrates theory and practice, fosters innovation, and ensures regional and global aviation network competitiveness through interdisciplinary efforts.

DISCUSSION

The findings underscore the research focus on the integration of Thailand's aviation research with global sustainability and digital transformation strategies. Efficient operations directly address environmental demands, reinforcing Thailand's commitment to net-zero goals and the International (Prapun, 2024; Civil Aviation Organization, 2022). Likewise, digital transformation improves operational agility and service quality, which are increasingly vital in post-pandemic recovery and consumer-focused markets (Tansiria et al., 2023). The emphasis on academia–industry collaboration underscores the necessity of integrating applied research with workforce development and policy innovation to close skill gaps and accelerate technology adoption (Esangbedo et al., 2023; Hendra et al., 2024). This study emphasizes the need for Thailand's aviation sector to evolve from disjointed efforts to a unified strategy that incorporates technology, policy, and human resources. Future research should include comparative analyses within the ASEAN region and develop quantitative models to evaluate the economic and environmental impacts of sustainable practices (Champeechoensuk, Dhakal, & Chollacoop, 2023). The thematic synthesis provides a structured foundation for guiding interdisciplinary research, policy formulation, and industry collaboration to promote a resilient and sustainable aviation future for Thailand.

REFERENCES

- Airports of Thailand. (2023). **Annual report 2023: Infrastructure and connectivity in Thai aviation**. Retrieved from <https://www.airportthai.co.th> [2025, 6 Mar.] (In Thai)
- Airports of Thailand. (2024, 30 December). **Air traffic report 2023** [Press release]. Retrieved from <https://www.airportthai.co.th/en/news/press-release/>. [2025, 24 Mar.] (In Thai)
- ASEAN Secretariat. (2025, 14 May). **ASEAN annual report 2021 – 2022**. Retrieved from <https://asean.org/category/news/>. [2025, 26 Apr.]
- Champeechoensuk, A., Dhakal, S., & Chollacoop, N. (2023). Climate change mitigation in Thailand's domestic aviation: Mitigation options analysis towards 2050. *Energies*, **16**(20), 7199.
- Chanpariyavatevong, K., Wipulanusat, W., Champahom, T., Jomnonkwao, S., Chonsalasin, D., & Ratanavaraha, V. (2021). Predicting airline customer loyalty by integrating structural equation modeling and Bayesian networks. *Sustainability*, **13**(13), 7046.
- Civil Aviation Authority of Thailand. (2023). **Aviation sustainability in Thailand: Current strategies and initiatives**. Retrieved from <https://caat.or.th> [2025, 15 May] (In Thai)
- Esangbedo, C. O., Zhang, J., Esangbedo, M. O., Kone, S. D., & Xu, L. (2023). The role of industry academia collaboration in enhancing educational opportunities and outcomes under the digitally driven Industry 4.0. *Journal of Infrastructure, Policy and Development*, **8**(1), Article 2569.

- Halawi, L. (2021). Rethinking Credentials for Aviation Sustainability: A DACUM Approach. **Institute for Global Business Research Conference Proceedings**, 5(1). Retrieved from <https://commons.erau.edu/publication/1879>
- Hendra, O., Kurnianto, B., & Endrawijaya, I. (2024). Collaborative governance for aviation approved training organisation: an adapted model for multi-stakeholder collaboration. **Higher Education, Skills and Work-Based Learning**, 14(2), 418-434.
- International Air Transport Association. (2023). **Annual review 2024**. <https://www.iata.org/contentassets/c81222d96c9a4e0bb4ff6ced0126f0bb/iata-annual-review-2024.pdf>
- International Air Transport Association. (2022). Optimizing aviation infrastructure in Southeast Asia: The Thai perspective. <https://www.iata.org>
- ICAO strengthens air transport's global framework for net-zero carbon emissions and sustainable development ICAO annual report of the Council: 2022–2023. https://www.icao.int/publications/Documents/10001_2023_en.pdf
- Kabashkin, I., & Perekrestov, V. (2024). Ecosystem of aviation maintenance: transition from aircraft health monitoring to health management based on IoT and AI synergy. **Applied Sciences**, 14(11), 4394.
- Kanchanawongpaisan, S., Zhou, F., & Voon, B. W. N. (2024). Elevating brand loyalty: Deciphering the impact of airline service quality and customer satisfaction in Bangkok's aviation industry: Case study low-cost airlines. **Journal of Infrastructure, Policy and Development**, 8(8), 5619.
- Kongsamutr, N. (2023). Critiques and challenges of air transport liberalisation policy in Thailand. **Springer International Publishing**, 285–291. https://doi.org/10.1007/978-3-031-37943-7_38
- Kungwola, K. (2023). Airline's COVID-19 preventive measures and air travelers' perception during Covid-19 pandemic in Thailand. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 389, p. 05013). EDP Sciences.
- Lougheed, D. (2022). Guest editorial: UPSKILLING in a lean working environment. **Journal of Petroleum Technology**, 74(10), 10-15.
- Nation Thailand. (2025, June 7). **Thailand launches new campaigns to revive Chinese tourism and strengthen global market position**. Nation Thailand. <https://www.nationthailand.com/news/tourism/40050919>
- Paethrangsi, N., Jaktong, C., & Brahmaputra, P. (2025). Determinants Affecting Air Cargo Operational Performance in Thailand: A Strategic and Mixed-Methods Approach. **Interdisciplinary Academic and Research Journal**, 5(1), 1023–1042. <https://doi.org/10.60027/iarj.2025.284974>.
- Patibandla, K. R. (2024). Predictive maintenance in aviation using artificial intelligence. **Journal of Artificial Intelligence General science (JAIGS)**, 4(1), 325-333.
- Prapan Leenoi. (2024). **CORSIA Paving the Way for Flying Net Zero**. Retrieved from <https://www.krungsri.com/en/research/research-intelligence/corsia-2024>. [2025, Jun. 24]

- Tansiria, E., Kankaew, K., Paethrangsri, N., Komolvaniij, T., & Musikamas, P. (2023). Revitalizing the air transport in Thailand: the posterior pandemic. In **E3S Web of Conferences** (Vol. 389, p. 05007). EDP Sciences.
- Tourism Authority of Thailand. (2023). **Tourism recovery strategies post-COVID-19: A focus on aviation**. <https://www.tourismthailand.org>
- Tran, T. B. T. (2024). Strategic Fit in a Dynamic airline industry: Case studies of ASEAN-region airlines. **Transportation Research Procedia**, 80, 53-63.
-

ระบบการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์ในองค์กร: การบูรณาการหลักไตรสิกขากับการพัฒนา

STRATEGIC LEARNING SYSTEMS IN ORGANIZATIONS:
AN INTEGRATION OF THE THREEFOLD TRAINING WITH HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT

รจ กสิวุฒิ*

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Ruj Kasiwut*

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*E-mail: rujkasi18@gmail.com

Received: 2025-12-18

Revised: 2026-01-09

Accepted: 2026-01-09

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสังเคราะห์และนำเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์ในองค์กรสมัยใหม่ ผ่านกระบวนการบูรณาการหลักพุทธธรรม “ไตรสิกขา” เข้ากับทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development: HRD) โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และการสังเคราะห์องค์ความรู้แบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary Synthesis) ผลการศึกษาพบว่า ระบบการเรียนรู้ในองค์กรยุคปัจจุบันภายใต้บริบทโลกที่ผันผวน (VUCA World) มักเน้นหนักเพียงมิติทักษะและสมรรถนะ (Competency-based) เพื่อตอบสนองตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจ จนละเลยมิติทางจิตวิญญาณและจริยธรรม ส่งผลให้เกิดปัญหาความยั่งยืนในระยะยาว อาทิ วิกฤตศรัทธาในผู้นำภาวะหมดไฟในการทำงาน และการขาดความผูกพันต่อองค์กร ผู้เขียนจึงนำเสนอ “โมเดลการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการ” (Buddhist Integrated Learning Model) ที่ประยุกต์หลักไตรสิกขา ได้แก่ 1) อธิศีลสิกขา ในฐานะฐานรากแห่งธรรมาภิบาล และการสร้างทุนทางสังคมเพื่อลดต้นทุนธุรกรรม 2) อธิจิตตสิกขา ในฐานะการพัฒนาทุนทางจิตวิทยาและความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางใจ และ 3) อธิปัญญาสิกขา ในฐานะกระบวนการจัดการความรู้และความคิดสร้างสรรค์เชิงกลยุทธ์ เพื่อสร้างนวัตกรรมสังคม องค์ความรู้ชิ้นนี้ชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการพุทธธรรมเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่จะช่วยสร้าง “ดุลยภาพ” ระหว่างคนและงาน นำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งปัญญาที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: ระบบการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ไตรสิกขา พุทธบูรณาการ

ABSTRACT

This academic article primarily aims to synthesize and present approaches for developing strategic learning systems in modern organizations through the integration of the Buddhist principle of the *Threefold Training* (*Trisikkhā*) with Human Resource Development (HRD) theory. The study employs documentary research and interdisciplinary knowledge synthesis.

The findings indicate that organizational learning systems in the contemporary era, under the volatile, uncertain, complex, and ambiguous (VUCA) global context, tend to focus heavily on skills and competencies in order to meet economic performance indicators, while neglecting spiritual and ethical dimensions. This imbalance leads to long-term sustainability problems, such as crises of trust in leadership, employee burnout, and a lack of organizational commitment. In response, the author proposes a Buddhist Integrated Learning Model, which applies the Threefold Training as follows: 1) Higher Moral Discipline (*Adhisīla-sikkhā*) as the foundation of good governance and the creation of social capital to reduce transaction costs; 2) Higher Mental Discipline (*Adhicitta-sikkhā*) as the development of psychological capital and emotional intelligence to build mental resilience; and 3) Higher Wisdom (*Adhipaññā-sikkhā*) as a process of knowledge management and strategic creative thinking for generating social innovation. This body of knowledge demonstrates that integrating Buddhist principles with modern disciplines can help create a balance between people and work, ultimately leading to sustainable, wisdom-based organizations.

Keywords: strategic learning system, human resource development, *Trisikkhā*, Buddhist integration

บทนำ

1. บริบทความท้าทาย: จาก VUCA World สู่ความปกติใหม่

ในทศวรรษที่ผ่านมา สังคมโลกและระบบเศรษฐกิจได้ก้าวเข้าสู่สภาวะความเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน ที่นักวิชาการขนานนามว่า “VUCA World” (Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity) (Bennett & Lemoine, 2014) สภาวะการณ์นี้ถูกเร่งเร้าด้วยการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (The Fourth Industrial Revolution) ที่เทคโนโลยีดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการทำงาน (Schwab, 2017) ยิ่งไปกว่านั้น ภายหลังจากวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 และกระแสการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) องค์กรต่าง ๆ ต้องเผชิญกับรูปแบบการทำงานใหม่ เช่น การทำงานแบบผสมผสาน (Hybrid Work) และการสื่อสารผ่านหน้าจอเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรห่างเหินและเกิดความเครียดสะสมได้ง่ายขึ้น การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลให้องค์กรความรู้เดิมมีอายุสั้นลง และทักษะที่เคยจำเป็นในอดีตอาจกลายเป็นสิ่งล้าสมัยในช่วงข้ามคืน

เพื่อเน้นการดูแลคนในยุคดิจิทัลผู้เขียนขอยกตัวอย่างเชิงประจักษ์ในยุคหลังโควิด-19 (Post-COVID) พบว่า องค์กรชั้นนำระดับโลกอย่าง Microsoft ได้ปรับใช้นโยบาย ‘การบริหารงานด้วยความเห็นอกเห็นใจ’ (Empathy-based Management) ควบคู่กับเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อรับมือกับภาวะหมดไฟ (Burnout) จากการทำงานแบบผสมผสาน (Hybrid Work) ผลการศึกษาชี้ว่า การสร้างความสุขและความยืดหยุ่นทางใจให้พนักงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ช่วยรักษาบุคลากรที่มีศักยภาพไว้ได้ท่ามกลางวิกฤตการลาออกระลอกใหญ่ (The Great Resignation; Microsoft, 2022)

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างกรณีศึกษาที่น่าสนใจในยุค Digital Transformation คือ การปรับตัวของบริษัทเทคโนโลยีชั้นนำที่หันมาให้ความสำคัญกับ ‘สุขภาวะ ทางดิจิทัล’ (Digital Well-being) ของพนักงานมากขึ้น ตัวอย่างเช่น Google และ Microsoft ได้พัฒนาระบบการทำงานที่แจ้งเตือนเมื่อพนักงานทำงานหนักเกินไป และส่งเสริมให้มีช่วงเวลาพักใจ (Mindfulness Breaks) เพื่อลดความเครียดสะสม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความสำเร็จในยุคดิจิทัลไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยดุลยภาพทางจิตใจควบคู่กันไป (Microsoft, 2022)”

2. วิฤตการณ์ของการบริหารทรัพยากรมนุษย์กระแสหลัก

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมิได้จำกัดอยู่เพียงมิติทางเศรษฐกิจหรือเทคโนโลยี หากแต่ส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อ “ทุนมนุษย์” (Human Capital) ในองค์การ รูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบดั้งเดิมที่เน้น “การควบคุมและสั่งการ” (Command and Control) หรือการมองมนุษย์เป็นเพียง “ปัจจัยการผลิต” (Factors of Production) เพื่อแลกกับค่าตอบแทนตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เริ่มไม่สามารถตอบสนองต่อพลวัตการแข่งขันและความต้องการของคนรุ่นใหม่ได้อีกต่อไป นำไปสู่ปรากฏการณ์วิฤตการณ์ด้านบุคลากรทั่วโลก เช่น ภาวะการลาออกกระลอกใหญ่ (The Great Resignation) และภาวะหมดไฟในการทำงาน (Burnout Syndrome) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวของระบบที่มุ่งเน้นแต่ผลสัมฤทธิ์ของงาน (Performance) จนละเลยมิติของ “ความเป็นมนุษย์” (Han, 2025; Byung-Chul Han, 2015) นอกจากนี้ การมุ่งเน้นเพียงกำไรสูงสุดยังก่อให้เกิดวิฤตทางจริยธรรมในหลายองค์กร ดังปรากฏในข่าวการทุจริตและการขาดธรรมาภิบาล ซึ่งสร้างความเสียหายต่อสังคมในวงกว้าง

3. ความจำเป็นในการแสวงหากระบวนทัศน์ใหม่

เพื่อความอยู่รอดและเติบโตอย่างยั่งยืน นักวิชาการและผู้นำองค์กรชั้นนำต่างพยายามแสวงหากระบวนทัศน์ใหม่ โดยแนวคิดเรื่อง “องค์การแห่งการเรียนรู้” (Learning Organization) ของ Senge (1990) ได้ถูกนำเสนอในฐานะทางรอดสำคัญ โดยเน้นย้ำว่าองค์การที่มีความได้เปรียบทางการแข่งขันเพียงหนึ่งเดียวในอนาคต คือองค์การที่สามารถเรียนรู้ได้เร็วกว่าคู่แข่ง (De Geus, 1988) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Human Resource Development: SHRD) ที่มองว่า “ความรู้และปัญญา” คือสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Assets) ที่มีมูลค่าสูงสุด (Kaplan & Norton, 2004) อย่างไรก็ตาม แม้แนวคิดเหล่านี้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้จริง แต่จากการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Analysis) พบว่ากระบวนทัศน์ดังกล่าวยังคงติดกับดักของ “วัตถุนิยม” และ “บริโภคนิยม” ที่มุ่งเน้นผลกำไรสูงสุดและตัวชี้วัดเชิงปริมาณ (Key Performance Indicators: KPIs) เป็นที่ตั้ง จนเกิดสภาวะ “ขาดแคลนจิตวิญญาณ” (Spiritual Vacuum) ในที่ทำงาน (Bierema, 2009)

4. ทางออกผ่านการบูรณาการพุทธธรรม

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว นำมาสู่คำถามทางวิชาการที่สำคัญว่า “จะมีระบบการเรียนรู้ใดที่สามารถสร้างดุลยภาพระหว่างความเป็นเลิศทางงาน (Performance) และความงอกงามทางจิตใจ (Spiritual Growth) ได้อย่างยั่งยืน” บทความวิชาการนี้ จึงมุ่งนำเสนอแนวคิดในการนำหลักพุทธธรรมอันเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมของสังคมไทย คือ “ไตรสิกขา” (The Threefold Training) มาสังเคราะห์และบูรณาการเข้ากับระบบการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์สมัยใหม่ เพื่อเสนอทางเลือกใหม่ในการพัฒนา “คน” ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และพัฒนา “องค์การ” ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับบริบทการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) และเป็นการตอบโจทย์การพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศในศตวรรษที่ 21

ส่วนสาระสำคัญของเรื่อง

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนและเป็นระบบ ผู้เขียนได้จัดลำดับเนื้อหาสาระสำคัญออกเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่ การวิเคราะห์ทฤษฎีระบบการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์, การสังเคราะห์หลักไตรสิกขาในมิติการพัฒนาคน, และการนำเสนอโมเดลการบูรณาการเพื่อการประยุกต์ใช้ ดังนี้

1. พลวัตและองค์ประกอบของระบบการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์ (Strategic Learning Systems)

การทำความเข้าใจระบบการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์ จำเป็นต้องพิจารณาถึงวิวัฒนาการที่เปลี่ยนผ่านจากการฝึกอบรมแบบดั้งเดิมไปสู่การเรียนรู้ที่ขับเคลื่อนด้วยวิสัยทัศน์ และองค์ประกอบเชิงระบบที่ซับซ้อน

1) วิวัฒนาการ: จากการฝึกอบรมสู่การเรียนรู้เชิงกลยุทธ์ ในอดีต ภารกิจด้านการพัฒนาบุคลากรมักถูกมองเป็นเพียงงานธุรการหรือกิจกรรมเสริม (Support Function) ที่จำกัดอยู่เพียงกรอบของ “การฝึกอบรม” (Training) ซึ่งมักเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แยกส่วน และขาดความต่อเนื่อง (Ad-hoc & Fragmented) Akkaraboworn, J. (2006). ได้วิเคราะห์ว่า การฝึกอบรมแบบดั้งเดิมมักเน้นกิจกรรมในห้องเรียน (Classroom-based) ซึ่งไม่เพียงพอต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในยุคปัจจุบัน แต่เมื่อโลกเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Human Resource Development: SHRD) ได้เข้ามามีบทบาท โดยยกระดับจากการ “สร้างคนเพื่องาน” มาเป็นการ “สร้างคนเพื่อกลยุทธ์” (Garavan, 1991) กล่าวคือ การเรียนรู้ต้องเป็นกระบวนการเชิงรุก (Proactive) ที่มุ่งเน้นการปิดช่องว่างสมรรถนะ (Competency Gap) ระหว่าง “สิ่งที่บุคลากรเป็นอยู่ในปัจจุบัน” กับ “สิ่งที่องค์กรต้องการให้เป็นในอนาคต” เพื่อตอบสนองต่อวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กร

2) องค์ประกอบเชิงระบบของการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์ เพื่อให้การเรียนรู้สามารถขับเคลื่อนกลยุทธ์ได้จริงและยั่งยืน นักวิชาการอย่าง Yorks (2006) เสนอว่าต้องมีการออกแบบระบบการเรียนรู้ที่ครอบคลุมและเชื่อมโยงกันใน 3 ระดับสำคัญ

ระดับบุคคล (Individual Learning): เป็นรากฐานสำคัญที่สุด โดยหัวใจของการเรียนรู้ระดับนี้ในศตวรรษที่ 21 คือการสร้าง “ทักษะการเรียนรู้” (Learning Skills) หรือ “การเรียนรู้วิธีที่จะเรียน” (Learn how to learn) รวมถึงการส่งเสริมกรอบความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) ที่เชื่อว่าศักยภาพของมนุษย์สามารถพัฒนาได้ตลอดชีวิต การพัฒนาในระดับนี้ต้องเน้นทั้งการปรับทักษะ (Reskilling) เพื่อรับมือกับงานใหม่ และการยกระดับทักษะ (Upskilling) เพื่อให้เชี่ยวชาญในงานเดิม (Panich, 2013)

ระดับทีม (Team Learning): เมื่อบุคคลเก่งมารวมตัวกัน อาจไม่เกิดผลงานที่ดีหากขาดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน Peter Senge (1990) ให้ความสำคัญกับ “สุนทรียสนทนา” (Dialogue) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการคิดร่วมกันเพื่อค้นหาความจริง พรธิดา วิเชียรปัญญา (Wichianpanya, 2004) อธิบายเพิ่มเติมว่า การจัดการความรู้ในบริบทไทยมักประสบความสำเร็จผ่านกิจกรรม “ชุมชนนักปฏิบัติ” (Community of Practice: CoP) ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ถอดบทเรียนจากความสำเร็จ (Best Practice) และความล้มเหลว (Lesson Learned) เพื่อยกระดับความรู้โดยรวมของทีม

ระดับองค์การ (Organizational Learning): คือกระบวนการทำให้ความรู้ของปัจเจกกลายเป็นสินทรัพย์ของส่วนรวม องค์กรต้องมีกลไกในการจัดเก็บและกระจายความรู้เพื่อสร้าง “ความจำองค์กร” (Organizational Memory) และที่สำคัญที่สุดคือการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ (Learning Culture) ซึ่งงานวิจัยของ Apipanyo (2021) พบว่า วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่สุดคือวัฒนธรรมที่ผู้นำให้ความสำคัญกับการให้อภัยความผิดพลาด (Psychological Safety) และส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรม

2. ไตรสิกขา: รากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์วิถีพุทธ

ในขณะที่ทฤษฎีตะวันตกมักเน้นระบบ โครงสร้าง และเทคโนโลยี พระพุทธศาสนากลับมองกระบวนการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ในลักษณะ “องค์รวม” (Holistic Approach) ที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ภายใต้หลักการที่เรียกว่า “ไตรสิกขา” หรือระบบการศึกษาของชีวิต ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นพลวัต ดังนี้ (Buddhadasa Bhikkhu, 2006; Payutto, 1995)

1) อธิศีลสิกขา (Training in Higher Morality): การจัดการพฤติกรรมและสังคม ในบริบทของการบริหารจัดการ “ศีล” มิได้หมายความว่าเพียงแค่ข้อห้ามทางศาสนา แต่หมายถึง “ปกติภาวะ” หรือ “การจัดระเบียบชีวิตและการอยู่ร่วมกันของสังคมให้เรียบร้อย” พระพรหมคุณาภรณ์ (P.A. Payutto, 1995) อธิบายว่า ศีลคือการปรับพฤติกรรมทางกายและวาจาให้เกื้อกูลต่อการดำเนินชีวิตและการทำงาน ในงานวิจัยของพระใบฎีกาธวัชชัย จรรย์ธมโม และพระมหาประเวศ ปณฺญาทีโป (Jaranathammo & Pannadeipo, 2021) พบว่า พนักงานที่มีพื้นฐานทางศีลธรรม จะมีแนวโน้มในการรักษากฎระเบียบองค์การ (Organizational Compliance) สูงกว่า และมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนในการทำงาน (Workplace Deviance) ต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ประเวศ วะสี (Wasi, 2001) ได้เสนอว่า ศีลเป็นรากฐานของการสร้าง “ความไว้วางใจ” (Trust) ในองค์การ ซึ่งถือเป็นทุนทางสังคม (Social Capital) ที่สำคัญที่สุดในการลดความขัดแย้ง ลดต้นทุนในการตรวจสอบควบคุม และเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานร่วมกัน

2) อธิจิตตสิกขา (Training in Higher Mentality): การพัฒนาคุณภาพจิตใจ องค์ประกอบที่สองมุ่งเน้นที่ “คุณภาพของจิตใจ” ซึ่งเทียบเคียงได้กับการพัฒนา “ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก” (Positive Psychological Capital) ที่ประกอบด้วยความหวัง (Hope) ประสิทธิภาพแห่งตน (Self-efficacy) การมองโลกในแง่ดี (Optimism) และความยืดหยุ่น (Resilience) อธิจิตตสิกขานำมาซึ่งการฝึกจิตให้ตั้งมั่น มีสมาธิ และไม่ฟุ้งซ่าน งานวิจัยของ Jukraianisong et.al (2018) เรื่อง การประยุกต์ใช้สติในองค์กร ชี้ให้เห็นว่า การฝึกสมาธิและเจริญสติช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ลดความผิดพลาด (Error Reduction) และช่วยให้บุคลากรสามารถจดจ่อกับงานที่ซับซ้อนได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ Vejayanond (2011) ยังพบว่า มิตทางจิตวิญญาณมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความผูกพันต่อองค์การ (Employee Engagement) และช่วยลดความเครียดจากการทำงานในสภาวะกดดันได้

3) อธิปัญญาสิกขา (Training in Higher Wisdom): การพัฒนาปัญญาและการรู้แจ้ง องค์ประกอบสุดท้ายคือ “ปัญญา” ซึ่งเปรียบเสมือนเข็มทิศชี้หนทางของชีวิตและองค์การ พุทธวิธีเน้นการพัฒนาปัญญาผ่านกระบวนการ “โยนิโสมนสิการ” (Analytical Reflection) คือการคิดโดยแยกกาย คิดถุกวิธี และคิดอย่างมีเหตุผล วิจารย์ พานิช (Panich, 2013) ระบุว่า ทักษะนี้เทียบเท่ากับทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) และการคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจำเป็น ต่อการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนและการสร้างนวัตกรรม นอกจากนี้ Suyaprom (2012) ยืนยันว่า ผู้นำที่มีปัญญาเชิงพุทธจะมีความสามารถในการบริหารความขัดแย้งและมี “สัมมาทิฐิ” (Right View) หรือวิสัยทัศน์ที่ถูกต้องในการนำพาองค์การฝ่าวิกฤต โดยมองเห็นประโยชน์สุขของส่วนรวมควบคู่กับผลกำไร

3. การบูรณาการไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ (Integrated Model)

กรอบแนวคิดการวิจัย : โมเดลการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการ

ปัจจัยนำเข้า (Input)

หลักพุทธธรรม : ไตรสิกขาเชิงกลยุทธ์

กระบวนการ (Process)

การบูรณาการสู่ระบบ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดวิจัย

ศีล ถูกแปลงเป็นระบบ ธรรมาภิบาล ผลลัพธ์คือ ความใจกว้างใจ

สมาธิ ถูกแปลงเป็นระบบ พัฒนาจิตใจ ผลลัพธ์คือ ประสิทธิภาพและความสุข

ปัญญา ถูกแปลงเป็นระบบ จัดการความรู้ ผลลัพธ์คือ นวัตกรรมและความยั่งยืน

ต้องมี ศีล เป็นฐาน จึงจะฝึก สมาธิ ได้มั่นคง และเมื่อจิตนิ่งจึงจะเกิด ปัญญา ที่แตกฉาน (เป็นไปตามหลัก การส่งเสริมกันของไตรสิกขา)

ทุกองค์ประกอบสุดท้ายจะไหลรวมกันเพื่อสร้างเป้าหมายสูงสุดคือ “องค์การแห่งปัญญาที่ยั่งยืน” ที่พร้อมรับมือกับยุค Post - COVID และ VUCA World

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบทั้งสองส่วน ผู้เขียนขอเสนอโมเดลการบูรณาการเพื่อแสดงให้เห็นว่า ไตรสิกขาสามารถเป็นกลไกขับเคลื่อนระบบการเรียนรู้ในองค์การได้อย่างไรใน 3 มิติเชิงกลยุทธ์ เพื่อให้เกิดการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

มิติที่ 1: ศีลสิกขา - ฐานรากแห่งธรรมาภิบาลและวินัยองค์กร

ในระบบการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์ “ศีล” ทำหน้าที่สร้างรากฐานที่มั่นคง องค์การควรบูรณาการศีลเข้าสู่ระบบ HRD ดังนี้:

- การสรรหาและคัดเลือก (Recruitment): ให้ความสำคัญกับ “ความดี” (Ethical Fit) ควบคู่กับ “ความเก่ง” (Job Fit) เพื่อคัดกรองบุคคลที่มีศีลเสมอกันเข้าสู่องค์กร ซึ่งจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งทางค่านิยมในระยะยาว
- การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย: ใช้ศีลเป็นเครื่องมือสร้างบรรยากาศความปลอดภัยทางจิตวิทยา (Psychological Safety) เมื่อพนักงานรู้สึกปลอดภัยและไว้วางใจกัน ย่อมกล้าที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้และยอมรับข้อผิดพลาด ซึ่งเป็นหัวใจขององค์การแห่งการเรียนรู้ (Edmondson, 1999)
- การกำกับดูแลองค์กร (Governance): ศีลช่วยลดต้นทุนในการตรวจสอบ (Transaction Cost) เพราะเมื่อทุกคนมีวินัยในตนเอง องค์กรก็ไม่จำเป็นต้องสร้างกฎระเบียบที่ยุ่งเหยิงเพื่อควบคุม ทำให้โครงสร้างองค์กรมีความยืดหยุ่น (Agility) มากขึ้น

มิติที่ 2: จิตตสิกขา - พลังขับเคลื่อนสติและสมรรถนะทางอารมณ์

จิตตสิกขาเป็นเครื่องมือบริหารจัดการ “โลกภายใน” ของบุคลากร เพื่อรับมือกับโลกภายนอกที่ผันผวน

- การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ): การนำแนวคิด “สติในองค์กร” มาใช้ในการฝึกอบรม ช่วยพัฒนาความยืดหยุ่นทางจิตใจ (Resilience) ให้พนักงานสามารถล้มแล้วลุกได้เร็ว สามารถจัดการกับอารมณ์ลบและความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Goleman & Davidson, 2017)
- การสร้างสมาธิองค์กร (Organizational Focus): ในระดับกลยุทธ์ ผู้บริหารต้องใช้หลักสมาธิในการกำหนดวิสัยทัศน์ที่แน่วแน่ (Strategic Focus) ไม่หวั่นไหวไปตามกระแสระยะสั้น และมุ่งมั่นทำในสิ่งที่เชี่ยวชาญให้ดีที่สุด ซึ่งจะช่วยลดความสูญเปล่าของทรัพยากร
- ความสุขในการทำงาน (Well-being): การฝึกจิตช่วยสร้างความสุขจากภายใน (Spiritual Well-being) ลดภาวะหมดไฟ และเปลี่ยนมุมมองการทำงานจากการ “ทำเพื่อเงิน” เป็น “การปฏิบัติธรรมผ่านหน้าที่” ซึ่งจะสร้างแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ที่ยั่งยืน (Giacalone & Jurkiewicz, 2015)

มิติที่ 3: ปัญญาสิกขา - ยอดสู่ความเป็นเลิศทางนวัตกรรม

ปัญญาคือปลายทางของการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรม:

- การจัดการความรู้ (Knowledge Management): บูรณาการหลักโยนิโสมนสิการเข้ากับกระบวนการถอดบทเรียน (AAR) เพื่อให้การเรียนรู้ไม่ได้หยุดอยู่แค่ “รู้ว่าเกิดอะไรขึ้น” แต่ลึกซึ้งถึง “ทำไมจึงเกิดขึ้น” (Root Cause Analysis) ซึ่งเทียบเคียงได้กับกระบวนการสร้างความรู้ (SECI Model) ในระดับการแปลงความรู้ฝังลึกเป็นความรู้ชัดแจ้ง (Nonaka & Takeuchi, 1995) ซึ่ง SECI Model (เซกิ โมเดล) คือ ทฤษฎีการสร้างความรู้ที่มีชื่อเสียงระดับโลก คิดค้นโดย Nonaka & Takeuchi เพื่ออธิบายกระบวนการเปลี่ยนความรู้ส่วนบุคคลให้กลายเป็นความรู้ขององค์กร ผ่าน 4 ขั้นตอนหมุนวนเป็นเกลียว ดังนี้

1. S - Socialization (การแลกเปลี่ยนประสบการณ์) จาก ใจ สู่ ใจ (Tacit to Tacit): เป็นการเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การสอนงานแบบพี่เลี้ยง (Mentoring), การสังเกตครูพักลักจำ หรือการพูดคุยแลกเปลี่ยนขณะดื่มกาแฟ โดยที่ความรู้ยังฝังอยู่ในตัวคน ไม่ได้เขียนออกมา

2. E - Externalization (การสกัดความรู้) จาก ใจ สู่ กระดาษ (Tacit to Explicit): คือขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการเปลี่ยน “ทักษะที่มองไม่เห็น” ให้เป็น “สิ่งที่จับต้องได้” เช่น การเขียนคู่มือการทำงาน, การวาดแผนภาพ, หรือการเปรียบเปรย เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจสิ่งที่อยู่ในหัวเรา

3. C - Combination (การสังเคราะห์ความรู้) จาก กระดาษ สู่ ระบบ (Explicit to Explicit): การนำข้อมูลหรือคู่มือต่าง ๆ มาจัดหมวดหมู่ รวบรวม หรือผสมผสานกับความรู้ใหม่ เพื่อสร้างเป็นฐานข้อมูลหรือองค์ความรู้ใหม่ที่สมบูรณ์ขึ้น

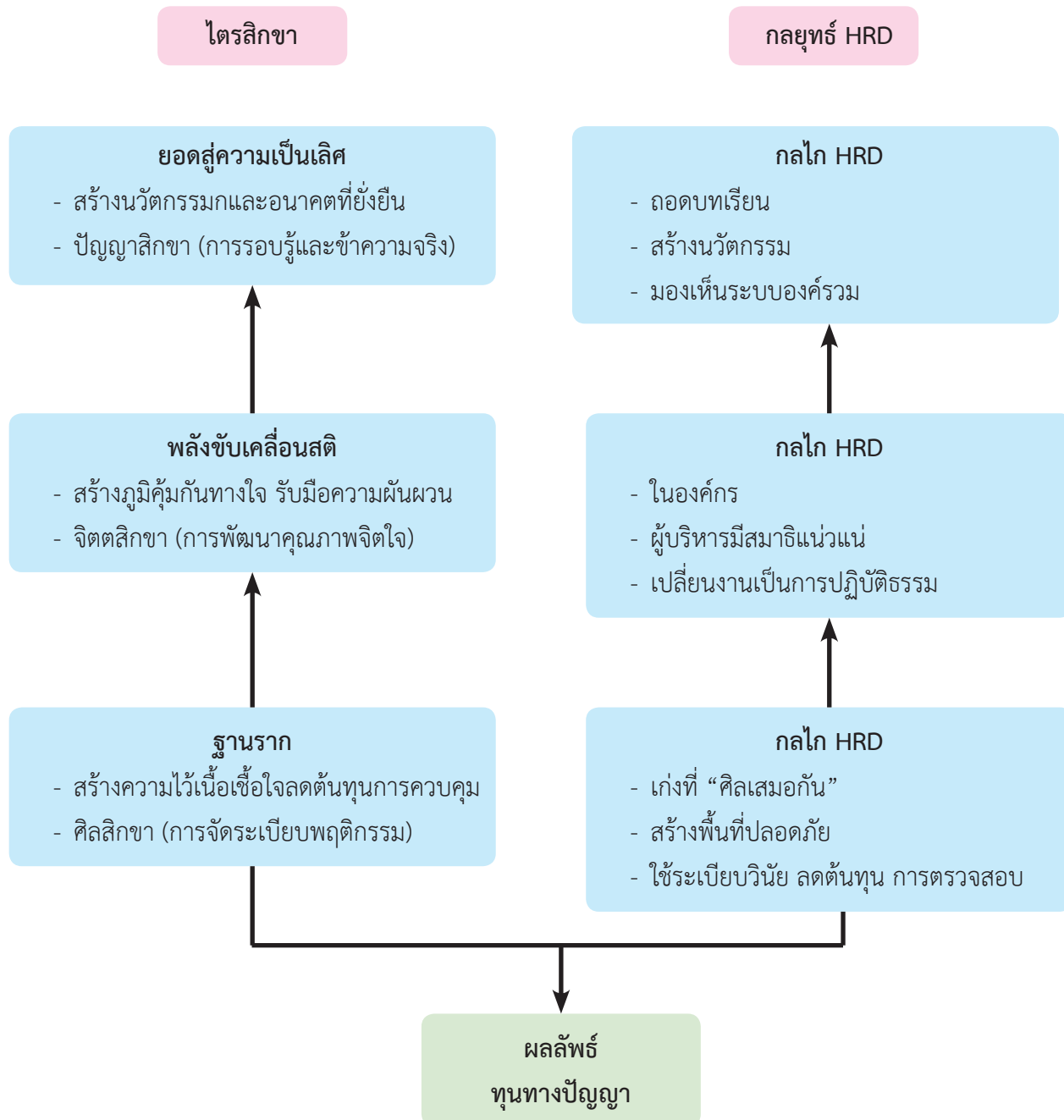
4. I - Internalization (การฝังความรู้เข้าตัว) จาก ระบบ สู่ ใจ (Explicit to Tacit): เมื่อพนักงานนำคู่มือหรือความรู้ใหม่ไป “ลงมือปฏิบัติจริง” ซ้ำ ๆ จนเกิดความเชี่ยวชาญ กลายเป็นทักษะติดตัวใหม่อีกครั้ง (เหมือนการอ่านตำราทำอาหารแล้วฝึกทำจนอร่อยโดยไม่ต้องเปิดดูสูตร)

ทั้งนี้สรุปได้ SECI Model คือวงจร คุย (S) > เขียน (E) > รวม (C) > ทำ (I) ที่ช่วยให้ความรู้ไม่หายไปพร้อมกับตัวคน แต่ถูกส่งต่อและต่อยอดไปเรื่อย ๆ อย่างยั่งยืน

- การสร้างนวัตกรรม (Innovation): ปัญญาศึกษาส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดจาก “สัมมาสังกัปปะ” (Right Intention) คือนวัตกรรมที่ไม่ได้มุ่งเน้นแค่กำไร แต่ต้องไม่เบียดเบียนและเป็นประโยชน์ต่อสังคม (Social Innovation)

แนวคิดการบูรณาการหลักไตรสิกขา ศิล สมาธิ ปัญญา เข้ากับการเรียนรู้สมัยใหม่ (Strategic Learning System) ในยุค VUCA World นั้น สามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกองค์กร เช่น องค์กรภาคเอกชน องค์กรภาครัฐ ภาคการศึกษา และองค์กรพัฒนาสังคม เนื่องจากแนวคิดนี้เป็นศาสตร์สากลที่เหมาะสมกับองค์การสมัยใหม่ทุกประเภทที่ต้องการก้าวข้ามจากการเป็นแค่องค์กรที่ทำงานเก่ง (Performance - based) ไปสู่การเป็นองค์กรแห่งปัญญาที่ยั่งยืน (Wisdom Organization)

- วิสัยทัศน์ที่ยั่งยืน: ผู้นำต้องใช้ปัญญาในการมองเห็นความเชื่อมโยงของสรรพสิ่ง (Interconnectedness) เพื่อวางกลยุทธ์ที่นำไปสู่ความยั่งยืนของทั้งธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและพุทธเศรษฐศาสตร์ (Phanthasen, 2006)

ภาพที่ 2 การบูรณาการไตรศึกษาสู่กลยุทธ์ HRD

สรุป

จากการนำเสนอเนื้อหาและการวิเคราะห์ข้างต้นสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่าการพัฒนาระบบการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัล ไม่สามารถพึ่งพาเพียงเครื่องมือทางเทคโนโลยีหรือทฤษฎีการบริหารจัดการตะวันตกที่เน้นผลลัพธ์ภายนอกได้เพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องอาศัย “ภูมิคุ้มกันทางปัญญาและจิตวิญญาณ” ผ่านกระบวนการบูรณาการหลัก “ไตรศึกษา” เพื่อสร้างดุลยภาพใหม่ให้กับองค์กร กล่าวคือ:

1. ศิล ช่วยสร้างระบบงานที่โปร่งใส น่าเชื่อถือ และลดความขัดแย้ง อันเป็นรากฐานของทุนทางสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการลดต้นทุนธุรกรรมและสร้างความร่วมมือ

2. สมาธิ ช่วยสร้างบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ มีความสุข และมีภูมิคุ้มกันทางใจ อันเป็นรากฐานของทุนทางจิตวิทยา ซึ่งจำเป็นต่อการรับมือกับสภาวะวิกฤตและความเปลี่ยนแปลง

3. ปัญญา ช่วยสร้างองค์การที่ชาญฉลาด มีวิสัยทัศน์ และสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อสังคม อันเป็นรากฐานของทุนทางปัญญา ซึ่งเป็นหัวใจของความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืน

องค์ความรู้นี้ชี้ให้เห็นว่า พุทธธรรมไม่ใช่เรื่องล้าสมัย แต่เป็น “ศาสตร์แห่ง การบริหารชีวิตและองค์การชั้นสูง” ที่มีความเป็นสากลและทันสมัย โมเดลนี้จึงแตกต่างจากแนวคิดเดิมคือตรงที่ไม่ได้ปฏิเสธเทคโนโลยีหรือโลกสมัยใหม่แต่นำหลักธรรมมาเป็นระบบปฏิบัติการหลัก (Core OS) ของจิตใจมนุษย์เพื่อควบคุมการใช้เทคโนโลยี และความรู้ให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและยั่งยืน การบูรณาการไตรสิกขาเข้ากับระบบการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์ จึงเป็นคำตอบสำคัญของการพาองค์การไทยก้าวข้ามวิกฤตความผันผวน ไปสู่การเป็น “องค์การแห่งปัญญา” (Wisdom Organization) ที่สมบูรณ์พร้อมด้วยเก่ง ดี และมีความสุข ซึ่งจะเป็กรากฐานที่มั่นคงของการพัฒนาประเทศสืบไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1. ผู้บริหารและนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรเริ่มจากการกำหนดค่านิยมร่วม (Core Values) ที่เน้นจริยธรรมและการเรียนรู้ ปรับปรุงระบบการประเมินผล (Performance Appraisal) ให้ครอบคลุมมิติจิตวิญญาณและพฤติกรรมทางจริยธรรม และส่งเสริมพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกัลยาณมิตร (Communities of Practice) เพื่อให้หลักการเชิงนามธรรมเหล่านี้แปลงสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและเกิดมรรคผลอย่างแท้จริง

2. ผู้บริหารและนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรนำหลักธรรมสำหรับผู้บริหารมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการบริหารงาน และปกครองคนเพราะเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถปฏิบัติงานด้วยคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าทั้งในองค์กรและสังคมโดยรวม หลักธรรมที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสามารถนำมาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ทศพิธราชธรรม และ หลักธรรมอื่น ๆ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในทุกวงการบริหาร กล่าวคือ

1. ทศพิธราชธรรม (Ten Virtues of a King)

เป็นหลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารหรือผู้นำ ซึ่งประกอบไปด้วยคุณธรรม 10 ประการ ดังนี้

ทาน (Generosity): ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การให้โดยไม่หวังผลตอบแทน ผู้นำที่ดีต้องมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น

ศีล (Moral Conduct): การประพฤติตนในกรอบของศีลธรรมและจริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา

บริจาค (Self-Sacrifice): การเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม รู้จักใช้เวลาและทรัพยากรเพื่อการพัฒนาสังคมและองค์กร

อาชวาระ (Honesty): ความซื่อสัตย์ การทำงานด้วยความจริงใจ ไม่หลอกลวง หรือทุจริต

มัททวะ (Gentleness): ความอ่อนโยน การปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความนุ่มนวล อ่อนน้อมถ่อมตน

ตปะ (Perseverance): ความเพียรพยายามในหน้าที่การงาน และความอดทนต่อความยากลำบากเพื่อบรรลุเป้าหมาย

อักโธระ (Non-Anger): ความไม่โกรธ ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา

อวิหิงสา (Non-Violence): การไม่เบียดเบียนผู้อื่น ทั้งทางกายและใจ

ขันติ (Patience): ความอดทนอดกลั้นต่ออุปสรรคหรือความขัดแย้งต่าง ๆ

อวิโรธนะ (Uprightness): ความไม่เอนเอียง ไม่ลำเอียง หรือเลือกปฏิบัติ ยึดมั่นในความยุติธรรม

3. **หลักธรรมอื่น ๆ ที่ใช้ในการบริหาร** นอกจากทศพิธราชธรรมแล้ว ยังมีหลักธรรมอื่น ๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความสำเร็จ ได้แก่

พรหมวิหาร 4 (The Four Divine Abidings): เป็นหลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับการดูแลและปกครองคนประกอบด้วย

เมตตา (Loving-Kindness): ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น

กรุณา (Compassion): ความต้องการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์

มุทิตา (Sympathetic Joy): ความยินดีเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ

อุเบกขา (Equanimity): ความวางใจเป็นกลาง ไม่เอียงไปทางใดทางหนึ่ง

สัปปุริสธรรม 7 (The Seven Qualities of a Good Person): หลักธรรมที่ผู้บริหารควรมีเพื่อการเป็น

ผู้นำที่ดี

ธัมมัญญตา (Understanding of Principle): รู้หลักการและเหตุผล

อรรถัญญตา (Understanding of Purpose): รู้เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการทำงาน

อัตตัญญตา (Understanding of Self): รู้จักตนเอง เข้าใจความสามารถและข้อจำกัดของตน

มัตตัญญตา (Understanding of Moderation): รู้จักความพอดีในการทำงาน

กาลัญญตา (Understanding of Time): รู้จักเลือกใช้เวลาให้เหมาะสมกับงาน

ปริสัณญตา (Understanding of Community): รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการสร้างสัมพันธ์ที่ดี

ในสังคม

ปุคคลัญญตา (Understanding of Individuals): รู้จักและเข้าใจธรรมชาติของแต่ละบุคคล

อิทธิบาท 4 (The Four Paths of Accomplishment): หลักธรรมสำหรับการบรรลุเป้าหมายในการบริหาร

ฉันทะ (Desire): ความพอใจในงานและมีแรงบันดาลใจในการทำงาน

วิริยะ (Effort): ความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติงาน

จิตตะ (Concentration): การเอาใจใส่และมุ่งมั่นในงานที่ทำ

วิมังสา (Reflection): การพิจารณาทบทวนและปรับปรุงวิธีการทำงานเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการบริหาร

หลักธรรมเหล่านี้สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารงานได้หลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารบุคลากร การจัดการงาน หรือการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้บริหารที่ยึดมั่นในหลักธรรมจะมีความเป็นธรรม มีความเชื่อมั่นจากผู้ร่วมงาน และสามารถสร้างสรรค์องค์กรให้เจริญเติบโตได้อย่างยั่งยืน

REFERENCES

Akkaraboworn, J. (2006). *Build up human for work*. Bangkok: Tao (2000).

Apipanyo, W. (2021). Sangha Organization Development to Learning Organization. *Journal of Mahayana Voice*, 7(1), 47-58.

Bennett, N., & Lemoine, G. J. (2014). What a difference a word makes: Understanding threats to performance in a VUCA world. *Business Horizons*, 57(3), 311-317.

- Bierema, L. L. (2009). **Critiquing HRD theory and practice: A critical lens**. In International Handbook of Research in Human Resource Development (pp. 235-252). Edward Elgar.
- Buddhadasa Bhikkhu. (2006). **Working is Dhamma practicing**. Sukkhapapjai.
- De Geus, A. P. (1988). Planning as Learning. **Harvard Business Review**, 66(2), 70-74.
- Edmondson, A. (1999). Psychological safety and learning behavior in work teams. **Administrative Science Quarterly**, 44(2), 350-383.
- Garavan, T. N. (1991). Strategic Human Resource Development. **Journal of European Industrial Training**, 15(1), 17-30.
- Giacalone, R. A., & Jurkiewicz, C. L. (2015). **Handbook of workplace spirituality and organizational performance**. Routledge.
- Goleman, D., & Davidson, R. J. (2017). **Altered Traits: Science reveals how meditation changes your mind, brain, and body**. Avery.
- Jaranathammo, T. & Pannadepo, P. (2021). **Buddhist Management : Modern Organization**. Proceedings of the 7th national academic conference on Buddhism (February 28, 2021). Lamphun Buddhist College: Mahachulalongkornrajavidhyalaya.
- Julkraianisong, P., Dhammahāso, P.H., & Masrungson, P. (2018). An application of mindfulness to develop manufacture labour's work with happiness: A case study of Continental Knitting Ltd., Part. **Journal of MCU Peace Studies**, 6(Special Issue), 171-181.
- Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (2004). **Strategy maps: converting intangible assets into tangible outcomes**. Massachusetts: Harvard Business School Publishing Corporation.
- Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). **The knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation**. Oxford University Press.
- Panich, W. (2013). **Learning Development towards 21st Century**. Siam Commercial Foundation.
- P.A. Payutto. (1995). **Sustainable development**. Nakhon Pathom: Wat Yanawesakawan.
- Phanthasen, A. (2006). **Buddhist economics: evolution, theory and application to other economical sciences**. Thailand Science Research and Innovation.
- Schwab, K. (2017). **The fourth industrial revolution**. New York: Crown Publishing Group.
- Senge, P. M. (1990). **The fifth discipline: the art and practice of the learning organization**. Doubleday/Currency.
- Suyaprom, S. (2012). **Organizational theories and Buddhist administration**. Mahachulalongkornrajavidhayalaya.
- Vejayanond, N. (2011). **New direction for human capital management**. Graphic System.
- Yorks, L. (2006). **Strategic human resource development**. Sage Publications.
- Wasi, P. (2001). **Educational reform in the eyes of Prof. Prawes Wasi**. Four Printing.
- Wichianpanya, P. (2004). **Knowledge management: foundation and application**. Expert Net.

ปัญหานิติสงครามในศาลรัฐธรรมนูญไทยในมุมมองของนิติปรัชญา

THE PROBLEM OF LAWFARE IN THE THAI CONSTITUTIONAL COURT FROM THE PERSPECTIVE
OF LEGAL PHILOSOPHY

กมล ตันจินวัฒนกุล*

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

Kamol Tanchinwuttanakul*

Department of Law, Faculty of Liberal Arts and Science, Nakhon Phanom University

*E-mail: kamollanla@seznam.cz

Received: 2025-10-15

Revised: 2026-02-04

Accepted: 2026-02-24

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ปรากฏการณ์ “นิติสงคราม” (Lawfare) ที่เกิดขึ้นในศาลรัฐธรรมนูญไทยจากมุมมองของนิติปรัชญา โดยจะชี้ให้เห็นถึงการใช้อำนาจเป็นเครื่องมือในการทำการนิติสงครามทางการเมืองในศาลรัฐธรรมนูญอันมีผลต่อความศักดิ์สิทธิ์ของหลัก “นิติรัฐ” (*Rechtsstaat*, *Právní stát*, The Rule of Law) และมีผลต่อศาลรัฐธรรมนูญทำให้แปรเปลี่ยนจากอุดมคติแห่งผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญให้กลายเป็นตัวละครหลักในเวทีแห่งความขัดแย้งทางการเมืองและกลายเป็นผู้กำหนดชี้ชะตากรรมแห่งประชาชนทางการเมืองและก้าวล่วงไปในแดนแห่งอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารหรืออีกนัยหนึ่งนั้น การวินิจฉัยให้พ้นตำแหน่งทางการเมืองของนักการเมืองนั้นอาจจะมีวาระซ่อนเร้นคือ การรัฐประหารเงียบ (Silent Coup) ซึ่งบทความนี้ได้ประยุกต์ใช้แนวคิดจากสำนักนิติปรัชญาหลัก กล่าวคือ สำนักกฎหมายธรรมชาติ (*iusnaturalism*) และ สำนักกฎหมายบ้านเมือง (Legal Positivism) มาวิเคราะห์ เพื่ออธิบายการเกิดขึ้นของนิติสงครามที่ได้ทำลายหลักการพื้นฐานของกฎหมายและนำไปสู่ความเสื่อมถอยของความน่าเชื่อถือในสถาบันศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างไรและศาลรัฐธรรมนูญควรปรับการตีความตามมุมมองนิติปรัชญาเพื่อมิให้เกิดภาวะนิติสงครามและกลับมาอยู่ในสถานะความเป็นกลางและเป็นผู้พิทักษ์ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริงและในอนาคตเห็นควรแก้ไขรัฐธรรมนูญจำกัดในเรื่องเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญให้ชัดเจนเพื่อมิให้ศาลรัฐธรรมนูญเข้าแทรกแซงอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารมากเกินไปจนกลายเป็นรัฐประหารเงียบและกลายเป็นตุลาการธิปไตย

คำสำคัญ: นิติสงคราม ศาลรัฐธรรมนูญ การรัฐประหารเงียบ นิติปรัชญา

ABSTRACT

This article aims to analyze the phenomenon of “Lawfare” occurring in the Thai Constitutional Court from the perspective of legal philosophy. It highlights how the law has been used as a tool for conducting political lawfare within the Constitutional Court, thereby impacting the sanctity of the “Rule of Law” (known variously as *Rechtsstaat* or *Právní stát*). This process also transforms

the Constitutional Court, shifting it from its ideal role as the Guardian of the Constitution to a main actor in the political arena, becoming a decisive arbiter of political victory or defeat, and encroaching upon the domains of legislative and executive power. In other words, the judicial removal of politicians from their political office may serve a hidden agenda: a “Silent Coup”. This article applies concepts from major philosophical schools, such as Natural Law (*Iusnaturalism*) and Legal Positivism, to analyze and explain how the emergence of lawfare has destroyed the fundamental principles of law, leading to a decline in the Constitutional Court. The article concludes by suggesting how the Constitutional Court should adjust its interpretation through a legal philosophical lens to prevent the state of lawfare and truly return to its position of neutrality as the ultimate guardian of the constitution. Furthermore, the article proposes that in the future, the constitution should be amended to clearly define and limit the jurisdiction of the Constitutional Court. This would help prevent the Court from excessively intervening in the legislative and executive branches—an intervention that risks becoming a silent coup and has ultimately evolved into a state of juristocracy.

Keywords: Lawfare, Thai Constitutional Court, Silent Coup, Legal Philosophy

บทนำ

นับแต่การปฏิรูปการเมืองภายใต้กระบวนการทบทวนร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา ได้ปรากฏการณ์อุบัติขึ้นของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ โดยดำรงเจตนารมณ์สำคัญให้เป็นองค์กรหลักในการ “พิทักษ์ความเป็นสูงสุดและความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ” และทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย (Constitutional Review) เพื่อมิให้บทบัญญัติใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการรับอิทธิพลทางความคิดและตัวแบบจากกลุ่มประเทศภาคพื้นยุโรปที่มีระบบศาลรัฐธรรมนูญเป็นเอกเทศ อาทิ สาธารณรัฐออสเตรีย และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Rattanasakalwong, 2017)

เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ในห้วงทศวรรษที่ผ่านมา จะพบว่าศาลรัฐธรรมนูญได้เข้ามามีบทบาทเชิงรุกผ่านการวินิจฉัยคดีที่มีนัยสำคัญยิ่งต่อทิศทางของรัฐ อาทิ การวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของประเทศ (โครงการ 2 ล้านล้านบาท) ขัดต่อรัฐธรรมนูญในปี 2557 ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินนโยบายสาธารณะของฝ่ายบริหาร ต่อมาในปี 2563 ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญของ พระราชบัญญัติคำสั่งเรียกของคณะกรรมการ ป.ศ. 2554 ส่งผลให้การตรวจสอบของฝ่ายนิติบัญญัติสูญเสีย “สภาพบังคับ” (Enforceability) ในการรวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าเป็นการลดทอนอำนาจการตรวจสอบถ่วงดุลตามระบบรัฐสภาอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังใช้อำนาจทางวิธีพิจารณา “สั่งระงับการปฏิบัติหน้าที่” ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในระหว่างการศึกษาคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม ซึ่งปรากฏชัดในคดีของ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ, นายนิพนธ์ บุญญามณี, พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา (กรณีวาระ 8 ปี), นายศักดิ์สยาม ชิดชอบและนายพิธา ลี้มเจริญรัตน์ (คดีไอทีวี) นำไปสู่การตั้งคำถามเชิงนิติวิธีถึงมาตรฐานการใช้ดุลพินิจว่าเหตุใด “จึงจะต้องสั่งให้หยุดปฏิบัติหน้าที่” อันส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อหลักความต่อเนื่องของการบริหารราชการแผ่นดิน และเป็นการก้าวล่วงเจตจำนงของประชาชนผู้ลงคะแนนเลือกตั้งผ่านกติกาทางเทคนิคก่อนที่จะมีคำวินิจฉัยถึงที่สุด

ปรากฏการณ์การถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่งและการยุบพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ได้ก่อให้เกิดข้อถกเถียงอย่างกว้างขวางถึงสถานะ “**นิติสงคราม (Lawfare)**” ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าก้าวล่วงเขตอำนาจหน้าที่ (Jurisdiction) ของตน โดยแปรสภาพจากองค์กรตุลาการไปสู่ “ตัวแสดงหลัก (Strategic Actor)” ในสมรภูมิทางการเมือง เพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ฝ่ายหนึ่งและขจัดคู่แข่งทางการเมืองของอีกฝ่ายหนึ่งผ่านกระบวนการทางกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ในทางนิติปรัชญาฝ่ายสนับสนุนกลับมองว่าปรากฏการณ์นี้ไม่ใช่ “นิติสงคราม” ไม่ แต่คือการอุบัติขึ้นของ “**ตุลาการภิวัตน์ (Judicial Activism)**” ซึ่งมีความมุ่งหมายเพื่อให้ฝ่ายตุลาการเข้ามามีอำนาจจัดการเมืองและแก้ไขวิกฤตการณ์ของบ้านเมือง โดยมีฐานคิดที่เชื่อในการสร้างระบบธรรมาภิบาลและการคัดกรองบุคคลเข้าสู่อำนาจตามหลักจริยธรรม (Bunmi, 2006)

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ปรากฏการณ์ “นิติสงคราม” ในมุมมองทางนิติปรัชญา เพื่อเป็นการพิจารณาให้ก้าวพ้นข้อสรุปเชิงประจักษ์ที่มักนิยามว่าสถานะนิติสงครามดังกล่าวเป็นเพียงผลพวงของการปรับใช้กฎหมายตามแนวทาง สำนักกฎหมายบ้านเมือง (Legal Positivism) ที่ยึดถือเพียงลายลักษณ์อักษรจนละเลยความยุติธรรมตามสำนักกฎหมายธรรมชาติ (Iusnaturalism) ผู้เขียนประสงค์จะนำเสนอแง่มุมที่ซับซ้อนกว่าการตัดสินเชิงชั่วคราวข้ามที่ตราหน้าให้สำนักกฎหมายบ้านเมืองเป็นต้นตอของวิกฤตการณ์แต่เพียงฝ่ายเดียว โดยมุ่งชี้ให้เห็นว่าโดยเนื้อแท้แล้ว หลักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law) อาจมิได้ดำรงสถานะเป็นปฏิกิริยาต่อหลักที่ถูกต้องอย่างที่วิพากษ์วิจารณ์ในเบื้องต้น

บทความวิชาการฉบับนี้ดำเนินตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่าน **การวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research)** โดยมีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์นิติสงครามในศาลรัฐธรรมนูญไทยภายใต้มุมมองทางนิติปรัชญา โดยวัตถุประสงค์หลักของการศึกษาค้นคว้าคือการเสนอแนะให้ศาลรัฐธรรมนูญทบทวนและปรับกระบวนการตัดสินใจในการตีความกฎหมายตามหลักนิติปรัชญาสากล เพื่อขจัดสถานะนิติสงครามและฟื้นฟูสถานะขององค์กรให้กลับคืนสู่ความรับผิดชอบในฐานะ “ผู้พิทักษ์ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ” ที่ดำรงความเป็นกลางอย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ บทความยังมุ่งเสนอแนวทางในการปฏิรูปรัฐธรรมนูญเพื่อกำหนดขอบเขต **เขตอำนาจหน้าที่ (Jurisdiction)** ของศาลรัฐธรรมนูญให้มีความชัดเจนและจำเพาะเจาะจงทั้งนี้ เพื่อสถาปนากลไกป้องกันมิให้ฝ่ายศาลรัฐธรรมนูญใช้อำนาจก้าวล่วงหรือแทรกแซงการบริหารราชการแผ่นดินและแทรกแซงการใช้อำนาจอธิปไตยจนเกินสมควร อันเป็นมูลเหตุแห่งสถานการณ์ “**รัฐประหารเงียบ (Silent Coup)**” และการอุบัติขึ้นของ “**ตุลาการธิปไตย (Juristocracy)**” ซึ่งส่งผลให้สถาบันศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจเหนือฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารและทำลายดุลยภาพแห่งอำนาจธิปไตยในระบอบประชาธิปไตย (Preechasinlapakun, 2019)

1. ความหมายของนิติสงคราม

คำว่า “**นิติสงคราม (Lawfare)**” เป็นคำสนธิระหว่าง Law (กฎหมาย) และ Warfare (การสงคราม) ซึ่งในนิยามเชิงอุปมาอุปไมยหมายถึงการแปรสภาพกฎหมายให้กลายเป็นอาวุธเพื่อทำลายล้างฝ่ายตรงข้าม (lawfareinstitute, 2023) ในมิติระหว่างประเทศ ปรากฏการณ์นี้สะท้อนผ่านการที่รัฐอ้างความชอบธรรมตามกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อรองรับการใช้กำลังทางทหาร ดังเช่นกรณีที่สหรัฐอเมริกาใช้มาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศเป็นฐานรองรับปฏิบัติการต่อรัฐศัตรู (The Progressive International, 2023) อย่างไรก็ตาม การอุบัติขึ้นของนิติสงครามในระดับสากลมักถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการบิดเบือนเจตนารมณ์ของกฎหมาย (Abuse of Law) และขัดต่อหลักมนุษยธรรมและสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง (Tiefenbrun, 2010) โดยเฉพาะการอ้างหลักการ “การป้องกันตนเองล่วงหน้า (Anticipatory Self-Defense)” หรือการใช้ข้ออ้างทางกฎหมายเพื่อเข้ายึดครองดินแดนของรัฐอื่น

ในทางนิติรัฐศาสตร์ Vollenweider และ Romano นิยามว่านิติสงครามคือ “การบิดเบือนกฎหมายเพื่อมุ่งหมายทำลายล้างคู่แข่งทางการเมืองผ่านการทำลายภาพลักษณ์และการใช้กระบวนการทางกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิทางการเมือง”

(The Progressive International, 2023) สอดคล้องกับแนวคิดของ Viviana Maryoli Hinojoza Caceres ที่เห็นว่า “นิติสงครามคือการใช้อาวุธทางกฎหมายทำลายฝ่ายตรงข้ามผ่านกลไกทางศาล” (The Progressive International, 2023)

สำหรับบริบทของสังคมไทย ญัฐนัย นาจันทร์ โดยอ้างอิงความเห็นของ Cristiano Martins, Valeska Martins และ Rafael Valim ได้นิยามนิติสงครามในเชิงกลยุทธ์ว่า “คือการใช้กฎหมายโดยมีเป้าประสงค์เพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามสูญเสียความชอบธรรม (Delegitimizing) ตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบหรือได้รับความเสียหาย (Harming) จนถึงขั้นถูกทำลายล้างทางสถานะ (Annihilating) โดยผลลัพธ์ของยุทธวิธีดังกล่าวไม่เพียงแต่มุ่งเน้นผลแพ้ชนะในทางคดีความเท่านั้น หากแต่ยังหมายรวมถึงผลลัพธ์ในเชิงอำนาจ กล่าวคือฝ่ายที่ชนะยุทธวิธีนี้จะได้รับความชอบธรรมในการดำรงอยู่หรือเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง ในขณะที่ฝ่ายที่พ่ายแพ้จะต้องสูญเสียสิทธิขั้นพื้นฐานหรือถูกขจัดออกไปจากระบบการเมืองอย่างถาวร” (Nachan, 2024) และเสริมทอง ต้นสกุลรุ่งเรือง ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความหมายของนิติสงครามโดยสังเขปว่า “นิติสงครามคือ “เครื่องจักรสงครามในเสื้อคลุมกฎหมาย” ที่ใช้กระบวนการยุติธรรมสร้างความชอบธรรมในการทำลายล้างระบอบประชาธิปไตย ซึ่งนิติสงคราม นั้น คือการเปลี่ยนกฎหมายจาก “กติกากฎหมาย” ให้กลายเป็น “อาวุธ” เพื่อกำจัดศัตรูทางการเมือง ซึ่งรุนแรงกว่าตุลาการภิวัตน์ โดยมีกลไกหลัก 3 ส่วนคือ 1. องค์การประสานงาน: ทำงานเป็นระบบเริ่มจาก มวลชนหรือสื่อ (ชุดคู่ย์-กตตัน) ส่งต่อให้ องค์การอิสระ (สอบสวน-ฟ้อง) และจบที่ ศาลรัฐธรรมนูญ (วินิจฉัย) โดยมีเกราะคุ้มกันไม่ให้ถูกวิจารณ์ 2. มาตรฐานสองด้าน: บังคับใช้กฎหมายตาม “สังกัดการเมือง” ฝ่ายตนเองได้รับความคุ้มครองและประวิงเวลา ส่วนฝ่ายตรงข้ามจะถูกดำเนินคดีอย่างรวดเร็ว รุนแรง และเด็ดขาด 3. โครงสร้างเอื้ออำนาจ: มีรากฐานจากรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี 2550) ที่ขยายอำนาจองค์กรตรวจสอบอย่างกว้างขวาง แต่ขาดกลไกความรับผิดชอบ และถูกออกแบบระบบสรรหาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือทำลายล้างฝ่ายตรงข้ามอย่างต่อเนื่อง” (Tonsakulrungruang, 2020)

สำหรับนิติสงครามในศาลรัฐธรรมนูญนั้นผู้เขียนมีความคิดว่า คือ สภาวะการณ์ที่กฎหมายถูกบิดเบือนเจตนารมณ์ (Abuse of Law) จากการเป็น “กฎหมาย” ของสังคม ไปสู่การเป็น “อาวุธทางยุทธศาสตร์”(Strategic Weaponry) โดยอาศัยกระบวนการยุติธรรมและองค์กรตามรัฐธรรมนูญเป็นเครื่องจักรในการทำลายล้างความชอบธรรม (Delegitimizing) และขจัดคู่ขัดแย้งทางการเมืองให้สิ้นสภาพทางสถานะ (Annihilation) ซึ่งเป็นการใช้อำนาจตุลาการและกติกาทักษะเทคนิคก้าวล่วงเจตจำนงของประชาชนและทำลายดุลยภาพแห่งการแบ่งแยกอำนาจ เพื่อธำรงไว้ซึ่งดุลยภาพแห่งอำนาจของกลุ่มการเมืองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อันส่งผลกระทบต่อหลักนิติรัฐและทำลายรากฐานของระบอบประชาธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญ

“In the context of the Constitutional Court, the author defines “Lawfare” as a phenomenon characterized by the abuse of law, where legal norms are subverted from being the societal ‘rule of law’ into strategic weaponry by using the judicial process and constitutional organizations as machines to undermine legitimacy (Delegitimizing) and to eliminate political opponents from their status (Annihilation). This constitutes the use of judicial power and technical rules to infringe upon the will of the people and undermine the balance of the separation of powers to maintain the balance of power among one political faction, which significantly impacts the Rule of law and undermines the foundations of democracy.”

2. เหตุของการเกิดนิติสงครามในศาลรัฐธรรมนูญไทย

นับแต่การปฏิรูปการเมืองเมื่อปี 2540 นอกจากมีการกำเนิดขึ้นของศาลรัฐธรรมนูญแล้ว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีหลักการที่ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวข้องกับการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตัดสิทธิทางการเมือง และยุบพรรคการเมือง ซึ่งมีคดีสำคัญเกิดขึ้น เช่น คดีตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 31/2543 ซึ่งศาลวินิจฉัยว่า พล.ต. สนั่น ขจรประศาสน์ มีความผิดตามข้อกล่าวหาในฐาน จงใจแสดงบัญชีทรัพย์สินอันเป็นเท็จ

และให้มีคำสั่ง เพิกถอนสิทธิทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 มาตรา 295 จากนั้นคดีต่อมาคือ คดีชุกหั้น ของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ซึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ 20/2544 ว่า พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ไม่ได้มีเจตนาจงใจ ปกปิดข้อมูล แต่เป็นการ “บกพร่องโดยสุจริต” ไม่เข้าตามมาตรา 295

บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ก่อให้เกิดบรรทัดฐานผ่านคำวินิจฉัยในสองคดีสำคัญ ซึ่งไม่เพียงแต่จะเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางในขณะนั้น แต่ยังถือเป็นจุดเปลี่ยนเชิงลุ่มลึกที่ทำให้นักกฎหมายเริ่มตระหนักถึง “นัยทางยุทธวิธีของนิติสงคราม” ที่แฝงเร้นอยู่ภายใต้ อำนาจการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

จากต้นกำเนิดยุทธวิธีนิติสงครามในศาลรัฐธรรมนูญที่นักกฎหมายเริ่มมองเห็นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 นี้ ก็นำไปสู่การเริ่มลงมือปฏิบัติใช้อย่างจริงจังในศาลรัฐธรรมนูญ โดย การรับรองยุทธวิธีนิติสงครามโดย ในช่วง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549 มีผลใช้บังคับ หลังจากมีการรัฐประหาร ปี 2549 โดยมีการนำมาตรการยุบพรรคการเมือง เช่น ในคดีตามคำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ที่ 3-5/2550 โดยมีการกล่าวหาว่า พรรคไทยรักไทย ว่าจ้างพรรคเล็กเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อเลี่ยงการส่งผู้สมัครไม่ครบตามกติกา คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยว่า พรรคไทยรักไทย กระทำความผิดตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ในมาตราที่ 66 1.ให้ ยุบพรรคไทยรักไทย 2.ให้ เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ของกรรมการบริหารพรรค ท. (กก.บห.) จำนวน 111 คน เป็นระยะเวลา 5 ปี คดีนี้มีการอ้างโดยผู้ถูกยุบพรรคว่า “ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ไม่มีผลใช้บังคับย้อนหลังกับการกระทำ อันเป็นเหตุให้ยุบพรรคได้ เนื่องจากประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข ฉบับที่ 27 เพิ่มเติมบทกำหนดโทษเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 69 กำหนดไว้แต่เดิม โดยการให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีกำหนดห้าปี จึงเป็นการตราและยกเลิกกฎหมายที่ปราศจากความชอบธรรม อันย้อนหลังเป็นผลร้ายแก่บุคคลที่เป็นกรรมการบริหารพรรค” แต่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า “การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมิใช่โทษทางอาญา เป็นเพียงมาตรการทางกฎหมาย ที่เกิดจากผลของกฎหมายที่ให้อำนาจในการยุบพรรคการเมืองที่กระทำการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 เพื่อมิให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองที่เกิดก่อให้เกิดความเสียหายแก่บ้านเมือง และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีโอกาที่จะกระทำการอันเป็นการก่อให้เกิดความเสียหายซ้ำอีกในช่วงระยะเวลาหนึ่ง.. ไม่ตกอยู่ภายใต้หลักห้ามใช้กฎหมายย้อนหลังที่เป็นโทษ” ซึ่งด้วยความเคารพผู้เขียนมีความคิดว่าการให้เหตุผลเช่นนี้ขัดต่อ หลักการ “กฎหมายไม่มีผลย้อนหลังไปเป็นโทษแก่บุคคล” ตามหลักนิติรัฐ

แม้ว่ารัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 จะเป็นจุดเริ่มต้นของ “นิติสงคราม” แต่หลังจากที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มีผลใช้บังคับ ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็ได้อิส่บทอดและขยายอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญให้กว้างขวางมากขึ้น ซึ่งเป็น ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความขัดแย้งทางการเมืองทวีความรุนแรงขึ้นกว่าเดิมและบทบัญญัติที่เอื้อต่อนิติสงครามในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 กล่าวคือ หลักใน มาตรา 237 ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการวินิจฉัยยุบพรรคการเมือง ที่มีการกระทำอันเป็นการล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือกระทำการ เพื่อให้เกิดความวุ่นวายในการปกครองประเทศโดยมิชอบด้วยวิถีทางรัฐธรรมนูญและหลักใน มาตรา 182 และ 267 กำหนดให้ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยการสิ้นสุดลงของความเป็นรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรีจากหลากหลายสาเหตุ เช่น การกระทำ ที่ขัดต่อผลประโยชน์สาธารณะ หรือการรับผลประโยชน์จากองค์กรเอกชน และการควบคุมอำนาจนิติบัญญัติ: ศาลรัฐธรรมนูญ ยังคงมีอำนาจในการตรวจสอบและวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมายที่ผ่านสภาแล้ว แม้เป็นการให้อำนาจศาล

ในการเข้ามาตรวจสอบกระบวนการออกกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติได้โดยตรง แต่ในทางปฏิบัติก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ว่า “เกิดการก้าวล่วงอำนาจระหว่างฝ่าย” ขึ้นมา

ตัวอย่างคดีที่สะท้อนให้เห็นถึงนิติสงครามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 เช่น **คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ 12-13/2551** วินิจฉัยสถานะ นายสมัคร สุนทรเวช (พ.ศ. 2551) ศาลรัฐธรรมนูญมีมติวินิจฉัยให้ นายสมัคร สุนทรเวช พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เนื่องจากได้รับค่าจ้างจากการจัดรายการ “ชิมไปบ่นไป” ซึ่งถือเป็นการประกอบอาชีพเอกชนที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 267 ต่อมา **คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 18/2551, 19/2551, 20/2551** คดียุบพรรคพลังประชาชนและพรรคอื่นที่เกี่ยวข้อง ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยให้ยุบ พรรคพลังประชาชน พรรคชาติไทย และพรรคสมัครสมาชิกไทย ในข้อหาทุจริตการเลือกตั้ง เป็นผลให้รัฐบาลของ นาย สมชาย วงศ์สวัสดิ์ ที่มาจากการเลือกตั้งต้องสิ้นสุดลง และเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ในเวลาต่อมา และ **คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 15-18/2556** พิจารณาวินิจฉัยว่าการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 เกี่ยวกับที่มาและคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภา (ซึ่งมีเจตนารมณ์ให้ ส.ว. มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด) เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่ (มาตรา 68) ผลการวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า กระบวนการ และ เนื้อหา ของการแก้ไขรัฐธรรมนูญดังกล่าว ไม่ขัดด้วยรัฐธรรมนูญ และถือเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามมาตรา 68 (รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550) **คำวินิจฉัยที่ 3-4/2557** คดี พ.ร.บ. กู้เงิน 2 ล้านล้าน ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของประเทศ พ.ศ. ถูกวินิจฉัยว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 169 วรรคหนึ่ง เนื่องจากกระบวนการใช้จ่ายเงินแผ่นดินต้องดำเนินการผ่านกฎหมายว่าด้วยงบประมาณหรือกฎหมายวินัยการเงินการคลังตามที่บัญญัติไว้เท่านั้น การกำหนดวิธีพิเศษในการกู้เงินตามร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวจึงเป็นการตรากฎหมายที่มิชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550” (Kerdlapphon, 2020)

ในเวลาต่อมาบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยังคงสืบทอดแนวคิดเดิมจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 ซึ่งตามความคิดเห็นของผู้เขียนนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เป็นรัฐธรรมนูญที่ผู้ร่างออกแบบในลักษณะที่เปิดช่องให้เกิดภาวะนิติสงครามและศาลรัฐธรรมนูญสามารถตีความและใช้อำนาจก้าวล่วงเข้าไปแทรกแซงฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติหรือก่อให้เกิดการรัฐประหารเงียบได้ด้วยอำนาจที่รัฐธรรมนูญได้เขียนไว้ให้เอง อาทิเช่น หลักในมาตรา 210 ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งรวมถึงการวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายและการกระทำขององค์กรต่าง ๆ การใช้บทบัญญัตินี้เพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐบาลและรัฐสภาในลักษณะที่เป็นการตัดสินใจเชิงนโยบายถือเป็นการแทรกแซงอำนาจบริหารและนิติบัญญัติอย่างชัดเจน, หลักในมาตรา 160 ว่าด้วยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของรัฐมนตรี โดยเฉพาะในเรื่อง “ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์” และ “มีพฤติกรรมอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง” บทบัญญัติเหล่านี้เป็นถ้อยคำที่กว้างและเป็นนามธรรม ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการตีความและใช้ดุลยพินิจสูงมากจนสามารถนำไปสู่การถอดถอนรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรีได้ นอกจากนั้นยังมี หลักในมาตรา 49 ว่าด้วยการห้ามบุคคลใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข บทบัญญัตินี้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินคดีเพื่อยุบพรรคการเมืองและตามมาตรา 219 กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระ เป็นผู้กำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมขึ้นมาบังคับใช้ โดยกลายมาเป็นมาตรฐานทางจริยธรรมของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ รวมทั้งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินและหัวหน้าหน่วยงานธุรการของ ศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระ พ.ศ. 2561 (ILaw, 2025) การขยายเขตอำนาจที่กว้างขวางของศาลรัฐธรรมนูญเช่นนี้แม้จะมาจากแนวความคิด “ปราบโกง” แต่ทว่า

ได้กลายพันธุ์ไปจากหลักการพื้นฐานแห่งการเป็นผู้พิทักษ์ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญของต้นแบบอย่างสาธารณรัฐออสเตรีย และ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ที่ประเทศไทยรับแนวคิดมา (Sirinupong, 2018) เสมือนหนึ่งว่า “ศาลรัฐธรรมนูญได้กลายเป็นตัวละครหลักในเวทีแห่งนิติสงครามโดยเป็นผู้กำหนดกติกา, ตัดสินเองและแทรกแซงอำนาจอื่นได้โดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ” ซึ่งมีผลกระทบต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจในระบอบประชาธิปไตยจนกล่าวได้ว่า “ประเทศไทยกลายเป็นประเทศที่ตุลาการเป็นใหญ่ในแผ่นดินที่เรียกกันว่า ตุลาการธิปไตย (Juristocracy)” (Preechasinlapakun, 2019) ตัวอย่างคดีที่แสดงให้เห็นถึงนิติสงครามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เช่น

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 3 / 2562 พรรคไทยรักษาชาติกระทำการอันเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จากกรณีการเสนอชื่อบุคคลในพระบรมราชวงศ์เป็นนายกรัฐมนตรี, **คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2562** ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาว่า นายธนธร จีรุงเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ ในขณะนั้น หยุดปฏิบัติหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) เนื่องจากถูกร้องว่าถือครองหุ้นในบริษัท วี-ลัค มีเดีย จำกัด ซึ่งประกอบกิจการสื่อมวลชน อันเป็นลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ ต่อมาก็มีคดี **คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 1/ 2563** ประเด็นหลักของคดีนี้คือขอให้วินิจฉัยว่า การกระทำของพรรคอนาคตใหม่ (เช่น ข้อบังคับพรรค นโยบาย และสัญลักษณ์ของพรรคที่ถูกกล่าวหาว่าเหมือนสมาคมอิลลูมินาติ) เป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 49 หรือไม่ ซึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พยานหลักฐานที่ปรากฏยังไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะวินิจฉัยได้ว่าผู้ถูกร้อง (พรรคอนาคตใหม่และแกนนำ) มีเจตนาใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองตามที่ถูกร้องอ้าง จึงมีคำสั่งให้ยกคำร้องดังกล่าวและ**คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 5 / 2563** พรรคอนาคตใหม่รับเงิน (ในรูปของเงินกู้) ที่มีแหล่งที่มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (เงินกู้เป็น “ประโยชน์อื่นใด” ที่ทำให้พรรคอยู่ภายใต้อำนาจครอบงำของบุคคลเพียงคนเดียว) ซึ่งนำไปสู่การยุบพรรคตามมาตรา 92 วรรคหนึ่ง (3) และเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคเป็นเวลา 10 ปี, **คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 17/ 2563** ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.คำสั่งเรียกของคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2554 มาตรา 5, 8 และ 13 ซึ่งบัญญัติอำนาจออกคำสั่งเรียกบุคคลหรือเอกสารโดยมีสภาพบังคับทางอาญา เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุและเกินกว่าขอบเขตที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 129 ให้อำนาจไว้ บทบัญญัติดังกล่าวจึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญและใช้บังคับไม่ได้, **เรื่องพิจารณาที่ 22/2564** ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 170 วรรคสาม ประกอบมาตรา 82 ว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายนิพนธ์ บุญญามณี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 170 วรรคหนึ่ง (4) ประกอบมาตรา 160 (6) และมาตรา 48 (8) หรือไม่ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญมีความเห็นว่า ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องยังไม่ปรากฏเหตุอันควรสงสัยที่จะมีคำสั่งให้ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้ถูกร้องไม่ต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 82 วรรคสอง, **คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 14/ 2565** ศาลรัฐธรรมนูญมีมติเสียงข้างมากมีคำสั่งเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2565 ให้พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หยุดปฏิบัติหน้าที่นายกรัฐมนตรี จนกว่าศาลจะมีคำวินิจฉัยเรื่องการดำรงตำแหน่งครบ 8 ปี (อย่างไรก็ตาม ในขณะนั้นท่านยังคงปฏิบัติหน้าที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมต่อไปได้) ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 170 วรรคสอง ประกอบมาตรา 158 วรรคสี่ หรือไม่ (การดำรงตำแหน่งรวมกันแล้วเกิน 8 ปี) ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การนับระยะเวลา 8 ปี จะต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มีผลใช้บังคับ คือ วันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2560 (ไม่ใช่ตั้งแต่วันที่รับตำแหน่งครั้งแรกในปี 2557), **คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2567** คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ผู้ร้อง ได้ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ของนาย พิธา ลิ้มเจริญรัตน์

สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 101 (6) ประกอบมาตรา 98 (3) หรือไม่ เนื่องจากถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัท ไอทีวี ซึ่งเป็นบริษัทที่ประกอบกิจการสื่อมวลชนใด ๆ ในวันที่สมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส.ซึ่งในเบื้องต้นศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งให้นายพิธา ลิ้มเจริญรัตน์ หยุดปฏิบัติหน้าที่ โดยให้เหตุผลว่า มีเหตุเพียงพอ ให้ผู้ร้องเชื่อว่าผู้ถูกร้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและมีลักษณะต้องห้ามเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงปรากฏเหตุอันควรสงสัยว่ามี กรณีตามที่ถูกร้อง ประกอบกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ถูกร้องอาจก่อให้เกิดปัญหาข้อกฎหมายและการคัดค้านโต้แย้งเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานสำคัญของที่ประชุมรัฐสภาและที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้ ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพ ส.ส. ของนายพิธา ลิ้มเจริญรัตน์ ไม่สิ้นสุดลง เนื่องจากพิจารณาแล้วว่า บริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน) ไม่ได้ประกอบกิจการสื่อมวลชนแล้ว ณ วันที่นายพิธา ลิ้มเจริญรัตน์ สมัครรับเลือกตั้ง, **คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2567** ประธานสภาผู้แทนราษฎร ส่งคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 170 วรรคสาม ประกอบมาตรา 82 ว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายศักดิ์สยาม ชิดชอบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 170 วรรคหนึ่ง (5) ประกอบมาตรา 187 หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้นายศักดิ์สยาม ชิดชอบ หยุดปฏิบัติหน้าที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 82 วรรคสอง หรือไม่ เห็นว่า ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องปรากฏเหตุอันควรสงสัยว่ามีกรณีตามที่ถูกร้อง และหากให้ผู้ถูกร้องยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อการบริหารราชการแผ่นดิน จึงสั่งให้ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่รัฐมนตรีตั้งแต่วันที่ 3 มีนาคม 2566 จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัยคดีนี้ข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ถูกร้องซึ่งเป็นรัฐมนตรี ว่าการกระทรวงคมนาคมโอนสิทธิเงินลงหุ้นของห้างหุ้นส่วนจำกัด ก่อนเข้าดำรงตำแหน่ง โดยมีพยานหลักฐาน และพฤติการณ์แวดล้อมที่แสดงให้เห็นว่าเงินที่นำมาชำระค่าสิทธิเงินลงหุ้นดังกล่าวเป็นเงินของผู้ถูกร้อง และผู้ถูกร้องยังคงเกี่ยวข้องกับห้างหุ้นส่วนนั้น จึงถือได้ว่าผู้ถูกร้องยังคงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น ในห้างหุ้นส่วนจำกัด โดยมีบุคคลอื่นเป็นผู้ครอบครองหุ้นของห้างหุ้นส่วนจำกัด และดูแลห้างหุ้นส่วนจำกัด แทนผู้ถูกร้องอันเป็นการถือหุ้นของรัฐมนตรีที่อยู่ในความครอบครองหรือดูแลของบุคคลอื่นไม่ว่าโดยทางใด ๆ ซึ่งเป็นการกระทำอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 178 ดังนั้น ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้อง จึงสิ้นสุดลงเฉพาะตัวนับแต่วันที่ 3 มีนาคม 2566 อันเป็นวันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้ถูกร้อง หยุดปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 170 ประกอบมาตรา 42 วรรคสอง, **คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2567** จากกรณีที่พรรคก้าวไกล มีนโยบายแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ว่าการกระทำความผิดเป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ศาลรัฐธรรมนูญมีมติเป็นเอกฉันท์ สั่งยุบพรรคก้าวไกล และมีมติสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารพรรค เป็นเวลา 10 ปี, **คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 21/2567** วินิจฉัยว่า นายเศรษฐา ทวีสิน พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เนื่องจากขาดคุณสมบัติการเป็นรัฐมนตรีที่ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ (มาตรา 160 (4)) และมีพฤติกรรมฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง (มาตรา 160 (5)) เนื่องจาก มูลเหตุของคดี นายเศรษฐา ทวีสิน ได้นำความกราบบังคมทูลเพื่อแต่งตั้ง นายพิชิต ชื่นบาน เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ทั้งที่ทราบหรือควรจะทราบอยู่แล้วว่านายพิชิตขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม เนื่องจากเคยต้องคำพิพากษาศาลฎีกาให้จำคุกในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล (คดีอุทธรณ์ 2 ล้านบาท) ซึ่งแสดงถึงความไม่ซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ และต่อมาคือคดี **คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 17/2568** ความเป็นรัฐมนตรีของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 170 วรรคหนึ่ง (4) ประกอบมาตรา 160 (4) และ (5) หรือไม่ (กรณีคลิปเสียงสนทนากับผู้มีอิทธิพลทางการเมืองในประเทศเพื่อนบ้านทางตะวันออกของประเทศไทย) ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าการกระทำของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร **ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง** (ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 160(5) ประกอบมาตรฐานทางจริยธรรมฯ) โดยเห็นว่าการสนทนาดังกล่าวในฐานะนายกรัฐมนตรี ถือเป็นการกระทำ

ที่ขาดความรอบคอบ ไม่พิถีพิถันรักษาไว้ซึ่งเกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ และถือเอาประโยชน์ส่วนตัวทางการเมืองเหนือผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติ ซึ่งมีผลให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว และส่งผลให้คณะรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ, คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18/2568 ศาลรัฐธรรมนูญมีความเห็นว่ารัฐสภา มีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ แต่รัฐสภาไม่อาจให้ประชาชนเลือกผู้ร่างรัฐธรรมนูญได้โดยตรง ทั้งนี้อนุমানตาม คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2564 ที่วินิจฉัยว่า หากรัฐสภาต้องการให้มี สสร. ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรง เพื่อมาร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยที่ไม่ได้ทำประชามติถามประชาชนก่อน ย่อมถือว่าเป็นการก้าวล่วงอำนาจของประชาชนผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ จึงต้องมีการทำประชามติเพื่อขอความเห็นชอบจากประชาชนก่อนว่า “ต้องการให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่” ก่อนที่จะมีการดำเนินการใด ๆ รวมถึงการเลือกตั้ง สสร.และคดีล่าสุด **เรื่องพิจารณาที่ 8/2568** สมาชิกวุฒิสภาเข้าชื่อเสนอคำร้องต่อประธานวุฒิสภา (ผู้ร้อง) โดยกล่าวอ้างว่า การที่ผู้ถูกร้อง กล่าวคือ นายภูมิธรรม เวชยชัย และ พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง ทั้งสองมีมติให้การกระทำความผิดทางอาญาอื่นเป็นคดีพิเศษ ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 21 วรรคหนึ่ง (2) เป็นการแทรกแซงหรือครอบงำหน้าที่ และอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยใช้กรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นเครื่องมือแทรกแซงกระบวนการ ตรวจสอบการเลือกสมาชิกวุฒิสภา อันเป็นการก่อกวนกีดกัน กดดัน ข่มขู่ และครอบงำสมาชิกวุฒิสภาซึ่งเป็น ฝ่ายนิติบัญญัติ ขัดต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจและฝ่าฝืนหลักนิติธรรม จึงถือได้ว่าผู้ถูกร้องทั้งสองไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์และมีพฤติกรรมเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรม อย่างร้ายแรง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 160 (4) และ (5) เป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทั้งสองสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 170 วรรคหนึ่ง (4) ประกอบมาตรา 160 (4) และ (5) หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทั้งสองไม่สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 170 วรรคหนึ่ง (4) ประกอบมาตรา 160 (4) และ (5) แต่อย่างไรก็ดี ความเป็นรัฐมนตรี ของผู้ถูกร้องทั้งสองสิ้นสุดลงไปแล้วตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 17/2568 และรัฐธรรมนูญ มาตรา 167 วรรคหนึ่ง (1) ประกอบมาตรา 170” ซึ่งเรื่องพิจารณาที่ 8/2568 นี้คือคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2569 ซึ่งคดีนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้ตีความขยายความเป็นตุลาการธิปไตยเพิ่มขึ้น โดยตีความว่า “รัฐธรรมนูญ มาตรา 160 (4) และ (5) มีเจตนารมณ์วางมาตรฐานหรือยกระดับคุณสมบัติของ รัฐมนตรีให้สูงขึ้น ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 160 (4) ต้องเป็นการแสดงออก ถึงความสุจริตอย่างเปิดเผย โปร่งใส และเป็นที่ยอมรับต่อสาธารณะ โดยมีลักษณะ “เป็นที่ประจักษ์” อันบ่งบอกว่าต้องมีการรับรู้และปรากฏชัดเจนในสังคม” ซึ่งการตีความเช่นนี้สะท้อนให้เห็นอำนาจที่ไม่จำกัดไว้ขอบเขตของศาลรัฐธรรมนูญไทย

3. นิติสงครามในศาลรัฐธรรมนูญ : มุมมองทางนิติปรัชญา

ภายหลังการพิเคราะห์เขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญตามนัยแห่งรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2540 จวบจนปัจจุบัน ประกอบกับบรรทัดฐานในคำวินิจฉัยคดีสำคัญ ผู้เขียนมีความเห็นว่าสภาวะการณ์ “นิติสงคราม” (Lawfare)” จำต้องได้รับการพิจารณาผ่านวิธีการคิดในทางนิติปรัชญา (Kasemsup, 2017) เพื่อสร้าง นิติจินตภาพ (Legal Imagination) ให้เห็นถึงการแปรสภาพกฎหมายจากกลไกพิทักษ์ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญสู่เครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์แห่งการทำนิติสงคราม ในการนี้ เพื่อความเข้าใจเชิงลึกต่อพลวัตดังกล่าว ผู้เขียนมุ่งวิเคราะห์ผ่านมโนทัศน์คู่ขนานระหว่าง สำนักกฎหมายธรรมชาติ (Iusnaturalism) ที่ยึดถือความชอบธรรมเชิงคุณค่าเหนือลายลักษณ์อักษรแห่งรัฐธำธิปไตย และ สำนักกฎหมายบ้านเมือง (Legal Positivism) ที่เน้นย้ำอำนาจบังคับตามความศักดิ์สิทธิ์ของตัวบทที่บัญญัติโดยรัฐธำธิปไตย ทั้งนี้ เพื่อชี้ให้เห็นถึงรอยร้าวแห่งอำนาจธิปไตยในสมรภูมิทางนิติสงครามในปัจจุบัน

3.1 นิติสงครามในศาลรัฐธรรมนูญในมุมมองของ สำนักกฎหมายธรรมชาติ (*Iusnaturalism*)

สำนักกฎหมายธรรมชาติเชื่อว่ากฎหมายที่ชอบธรรมต้องสอดคล้องกับหลักศีลธรรมหรือความยุติธรรมที่เป็นสากลอันเป็นระบบระเบียบแห่งธรรมชาติและอยู่เหนือกฎหมายบ้านเมือง (Gerloch, 2009) ดังนั้น หากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญขัดแย้งกับหลักการเหล่านี้ ก็อาจถูกมองว่าขาดความชอบธรรม แม้จะอ้างว่าเป็นการกระทำตามตัวอักษรของรัฐธรรมนูญก็ตาม ดังเช่น ที่ประชาชนมีความรู้สึกกังขาสงสัยว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้นถูกต้อง มีเหตุผลและยุติธรรมหรือไม่ นั้นเป็นเพราะ ความรู้สึกตามธรรมชาติของมนุษย์นั้นมีรู้ผิดชอบชั่วดีเป็นพื้นฐาน ซึ่งก็เป็นไปตามกฎหมายธรรมชาติตามแนวคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาตินี้เอง แม้ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำตอบว่า “ศาลรัฐธรรมนูญตัดสินตามกฎหมาย นั่นคือรัฐธรรมนูญ มิใช่ตัดสินตามความรู้สึก” แต่ทว่า “หากสังคมมีความรู้สึกเคลือบแคลงสงสัยในความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในวงกว้างแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจะมีความชอบธรรมได้อย่างไร?” ซึ่งผู้เขียนก็ได้ประหลาดใจนักหากมีนักนิติศาสตร์บางท่านมีความเห็นทางวิชาการว่า “มีจำต้องมีศาลรัฐธรรมนูญก็ได้” (The Matter, 2024)

ดังนั้น ตามแนวคิดมุมมองทางนิติปรัชญาตามสำนักกฎหมายธรรมชาตินี้ ตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่แท้จริงต้องสอดคล้องกับหลักศีลธรรมหรือความยุติธรรมตามระบบระเบียบแห่งกฎหมายธรรมชาติที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ และหากตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญและทั้งนี้หมายถึงรวมถึงการวินิจฉัยใดๆ ของศาลรัฐธรรมนูญที่ขัดแย้งกับหลักศีลธรรมและยุติธรรมตามกฎหมายธรรมชาติ ย่อมถือว่าขาดความชอบธรรม กล่าวคือ กฎหมายที่ไม่ยุติธรรม ไม่ถือว่าเป็นกฎหมาย (*Lex injusta non est lex*) และคำวินิจฉัยนั้นย่อมมิถือเป็นคำวินิจฉัยที่ยุติธรรมด้วย ในบริบทของนิติสงคราม การที่ศาลรัฐธรรมนูญกลายเป็นตัวละครหลักในเวทีแห่งใช้กฎหมายเพื่อทำลายล้างไม่ว่าจะด้วยเหตุผลทางการเมืองใด ๆ ย่อมถือว่าเป็นการกระทำที่ขาดความชอบธรรมตามหลักกฎหมายธรรมชาติอย่างสิ้นเชิง

อย่างไรก็ตาม อีกมุมมองหนึ่งตามสำนักกฎหมายธรรมชาติด้วยเช่นกัน อาจจะมีการคิดได้ว่า “ศาลรัฐธรรมนูญกำลังใช้อำนาจในการคัดคนเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง” คล้ายกับแบบแนวคิดในการหา “ปราชญ์พระราชชา” (Philosopher King) ของเพลโต (Kasemsup, 2017) ก็เป็นไปได้ หรือ ภาวะนิติสงคราม ศาลรัฐธรรมนูญอาจมองว่า “อย่าเรียกว่า นิติสงคราม แต่ให้เรียกว่า ตุลาการภิวัตน์” เพราะศาลรัฐธรรมนูญสามารถใช้หลักศีลธรรมและความยุติธรรมตามหลักการของสำนักกฎหมายธรรมชาติ เพื่อการขจัดคนไม่ดีออกจากการเมืองหรือที่เรียกกันว่า “การปราบโกง” ซึ่งถ้าศาลรัฐธรรมนูญมีแนวคิดทางนิติปรัชญาเยี่ยงนี้จริง ผู้เขียนคงมิเห็นด้วย และคงต้องตั้งคำถามว่า “คนดีที่ว่าเป็นอย่างไร ? แล้วอะไรเป็น บรรทัดฐาน (Norm) ที่ชัดเจนแน่นอนในการมองคนดี?” และหากแว่นการคัดคนดีเป็นดุลพินิจของศาลรัฐธรรมนูญก็ยิ่งสร้างความไม่ชัดเจนและไม่แน่นอนเข้าไปอีก

ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า แนวคิดตามสำนักกฎหมายธรรมชาติไม่ว่าจะมุมมองไหน แม้จะดูเข้าใจง่ายแต่ก็มีจุดอ่อนที่น่าคิด นั่นคือ ความไม่ชัดเจนแน่นอนและแลดูเหมือนเลื่อนลอย เพราะเราไม่สามารถค้นหาหลักเกณฑ์ตามกฎหมายธรรมชาติที่มีเนื้อหาสาระที่ชัดเจนที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้อย่างแท้จริง (Pakeerut, 2018) ซึ่งไม่เหมือนกับแนวความคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Legal Positivism) ซึ่งผู้เขียนจะนำเสนอถัดต่อไป

3.2 นิติสงครามในศาลรัฐธรรมนูญในมุมมองของ สำนักกฎหมายบ้านเมือง (Legal Positivism)

ในเบื้องต้นแนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมืองนั้นหากมองโดยผิวเผินจะคล้ายกับว่าแนวคิดนี้ปฏิเสธแนวคิดของกฎหมายธรรมชาติ และกฎหมายที่แท้จริงคือกฎหมายบ้านเมืองหรือกฎหมายที่เป็นอยู่หรือมีผลใช้บังคับอยู่ (Positive Law) รัฐคือเป็นผู้มีอำนาจในการออกกฎหมาย โดยไม่ต้องคำนึงถึงคุณค่าทางสังคมอื่น ไม่ว่าจะเป็นความดีชั่วถูกผิด ศีลธรรม หรือแม้แต่ความยุติธรรม (Chuathai, 2019)

ตามแนวคิดสำนักนี้มองว่ากฎหมายคือสิ่งที่ถูกบัญญัติขึ้นโดยรัฐโดยไม่จำเป็นต้องเชื่อมโยงกับคุณค่าอื่น ๆ ในสังคม นิติสงครามจึงไม่ใช่เรื่องผิดในเชิงกฎหมาย เพราะกฎหมายเป็นแค่เรื่องกับศีลธรรม, ความยุติธรรมและคุณค่าอื่น ๆ ของสังคม トラบเท่าที่กฎหมายมันถูกบัญญัติขึ้นอย่างถูกต้องตามกระบวนการ ก็ไม่เป็นเรื่องแปลกที่จะมีภาวะนิติสงคราม ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่เพียงตีความและบังคับใช้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญตามตัวอักษร ศาลรัฐธรรมนูญไม่คำนึงถึงสิ่งอื่นนอกจากตัวรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้ เมื่อตัวบทเรื่องเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญกว้างไม่มีขอบเขตเท่าใด มันก็ไม่ผิดด้วยรัฐธรรมนูญหากศาลรัฐธรรมนูญจะแปลความตัวบทกว้างขวางไม่มีขอบเขตตามไปด้วย สภาวะเกิดนิติสงครามตามตัวบทในรัฐธรรมนูญ ก็ไม่เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ เพราะรัฐธรรมนูญเขียนไว้เยี่ยงนี้ ซึ่งในเชิงวิธีคิดตามแนวคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมืองนี้ ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า ในโลกปัจจุบันแห่งสำนักกฎหมายบ้านเมืองนั้น ผลกระทบของการเกิดนิติสงครามในศาลรัฐธรรมนูญไทย มีอยู่ 3 ประการ ดังนี้

ก. ผลกระทบต่อความเป็นนิติรัฐ สภาวะการณินิติรัฐในปัจจุบันต้องเผชิญกับประเด็นปัญหาความคลุมเครือของขอบเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งกว้างขวางจนขาดความชัดเจนแน่นอน (The Matter, 2024) โดยเฉพาะบทบัญญัติที่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิหรือกำหนดมาตรการเชิงลงโทษ ซึ่งโดยหลักการพื้นฐานของนิติรัฐย่อมไม่อาจมีผลใช้บังคับย้อนหลังในทางที่เป็นโทษแก่บุคคลได้ ดังกรณีคำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ที่ 3-5/2550 ที่แม้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะให้เหตุผลว่าการเพิกถอนสิทธิทางการเมืองมิใช่โทษทางอาญา แต่ในเชิงเนื้อหา (Substance) กลับส่งผลกระทบต่อสถานะทางกฎหมายอย่างรุนแรงไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสถานโทษทางอาญา อีกทั้งการที่ตัวบทขาดความชัดเจนประกอบกับการละเลยหลักความยุติธรรมอันเป็นธรรม (*ius aequum*) และหลักความพอสมควรแก่เหตุ ย่อมส่งผลให้ศาลขยายอำนาจดุลพินิจในการตีความไปอย่างปราศจากขอบเขตโดยปริยาย ผู้เขียนจึงเห็นว่า บทบัญญัติใดที่มุ่งจำกัดหรือตัดสิทธิบุคคล จำเป็นต้องมีความชัดเจนแน่นอนของกฎหมาย (Legal Certainty) เพื่อให้เกิดการตีความโดยเคร่งครัด (*ius strictum*) และแม้มาตรการนั้นจะมีโทษทางอาญาในทางรูปแบบ แต่ตามหลักการของรัฐที่ปกครองโดยกฎหมาย ย่อมไม่อาจยอมรับการตีความกฎหมายย้อนหลังในทางที่เป็นผลร้ายแก่บุคคลได้

ข. ผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือในการตีความกฎหมายที่สมเหตุสมผล กล่าวคือ คำวินิจฉัยที่ถูกประชาชนมองว่ามีเจตนาทางการเมือง ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในตัวบทรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง, ขาดความเชื่อมั่นกระบวนการยุติธรรมในศาลรัฐธรรมนูญ เพราะประชาชนมีทัศนคติมองว่าการตัดสินนั้นอาจจะไม่ได้ขึ้นอยู่กับหลักกฎหมายที่ยุติธรรม แต่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจตามกฎหมายที่มีขอบเขตกว้างขวางไร้ข้อจำกัดโดยอำนาจในการตีความของศาลรัฐธรรมนูญเอง

ค. ผลกระทบต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจและหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน กล่าวคือ บรรทัดฐานการตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญสะท้อนให้เห็นว่า บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมีเพียงแต่เป็นกลไกที่ก่อให้เกิดสภาวะการณ “นิติสงคราม” แต่อย่างเดียวน แต่ยังมีมอบอำนาจชี้ขาดแก่ศาลรัฐธรรมนูญในการตัดสินสถานะและดุลยภาพทางการเมือง ซึ่งส่งผลให้ศาลสามารถก้าวล่วงเข้าไปตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติผ่านการตีความในคำวินิจฉัย อันนำไปสู่การขยายขอบเขตดุลพินิจของฝ่ายตุลาการจนอาจกระทบต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจอย่างมีนัยสำคัญ

ในเชิงกฎหมายที่เป็นอยู่ (Positive Law) เพื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศที่มีศาลรัฐธรรมนูญเหมือนประเทศไทย จะมีกรณีนิติสงครามเหมือนหรือต่างจากประเทศไทยอย่างไร ซึ่งผู้เขียนขอยกตัวอย่างเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน ดังนี้ :

1. ประเทศสาธารณรัฐออสเตรีย

คดีหมายเลข WI 6/2016 เรื่องการเลือกตั้งประธานาธิบดี ศาลรัฐธรรมนูญออสเตรียพบว่าการละเมิดขั้นตอนทางกฎหมาย และความผิดปกติ ในการนับคะแนนเสียง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บัตรลงคะแนนทางไปรษณีย์ ในหลายเขต

เลือกตั้ง ศาลรัฐธรรมนูญออสเตรีย จึงมีคำวินิจฉัยว่า ยกเลิกผลการเลือกตั้งรอบสอง ของการเลือกตั้งประธานาธิบดีแห่งสหพันธรัฐออสเตรียที่จัดขึ้นเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2016 สั่งให้มีการเลือกตั้งรอบสองซ้ำทั่วประเทศ ด้วยเหตุผลที่ว่า การเลือกตั้งต้องไม่เป็นการละเมิดหลักการพื้นฐานของ การเลือกตั้งที่เป็นอิสระ โปร่งใส และยุติธรรม (Constitutional Court of Austria, 2016) ซึ่งเป็นการพิทักษ์ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว

2. ประเทศสาธารณรัฐเช็ก

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญในคดีหมายเลข PL. ÚS 44/17 โดยศาลรัฐธรรมนูญเช็กได้วินิจฉัยว่า บางส่วนของกฎหมายเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาขัดต่อรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเรื่อง ระบบการจัดสรรที่นั่งแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญแห่งประเทศสาธารณรัฐเช็กมีความเห็นว่า มีการให้ความสำคัญกับพรรคการเมืองใหญ่มากเกินไป ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการเลือกตั้ง โดยพิจารณาจาก ผลกระทบรวมกัน ขององค์ประกอบสองส่วนในกฎหมายเลือกตั้ง คือ เห็นว่าการใช้ วิธี D'Hondt ร่วมกับการแบ่งประเทศออกเป็น 14 เขตเลือกตั้ง ที่มีขนาดค่อนข้างเล็ก และจำนวนที่นั่ง ส.ส. แตกต่างกัน ทำให้เกิดความไม่เป็นสัดส่วน อย่างรุนแรง ซึ่งบิดเบือนสัดส่วนคะแนนเสียง: สูตร D'Hondt โดยธรรมชาติจะให้ประโยชน์แก่พรรคการเมืองที่มีคะแนนเสียงมากที่สุดในแต่ละเขตและเป็นการลดทอนคุณค่าคะแนนเสียง: ในเขตเลือกตั้งขนาดเล็ก คะแนนเสียงที่ลงให้พรรคขนาดเล็กที่ชนะเกณฑ์ขั้นต่ำ มักจะมีค่าลดลงอย่างมากเมื่อเทียบกับคะแนนเสียงที่ลงให้พรรคใหญ่ที่ชนะในเขตนั้น ๆ ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของคะแนนเสียง (equality of votes) ทั่วประเทศ นอกจากนั้นศาลรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐเช็กยังให้ความเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำสำหรับกลุ่มพันธมิตรที่ถูกกำหนดให้เพิ่มขึ้นตามจำนวนพรรคที่รวมตัวกันนั้น (เช่น 10% สำหรับ 2 พรรค, 15% สำหรับ 3 พรรค) เป็นการกีดกันพรรคขนาดเล็กอย่างชัดเจน (Constitutional Court of Czech Republic, 2021)

แม้ว่าคำวินิจฉัยนี้จะส่งผลกระทบอย่างมากต่อการเมืองของประเทศสาธารณรัฐเช็ก แต่ก็ไม่ได้ถูกมองว่าเป็น “นิติสงคราม” เหมือนในประเทศไทย การกระทำของศาลรัฐธรรมนูญเช็กในครั้งนี้ถูกมองว่าเป็นการทำหน้าที่ “ผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญ” ที่แท้จริง เพราะเป็นการตรวจสอบและแก้ไขกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างเท่าเทียมและสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย

3. ประเทศสาธารณรัฐสโลวาเกีย

คำวินิจฉัยหมายเลข I. ÚS 575/2016 ออกโดย ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐสโลวาเกีย (Ústavný súd Slovenskej Republiky) ถือเป็นคำวินิจฉัยสำคัญที่กำหนดขอบเขตอำนาจของประธานาธิบดี ในการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งคดีนี้เกิดขึ้นจากคำร้องเรียนของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่ได้รับการเสนอชื่อโดย สภาแห่งชาติสโลวาเกีย แต่ถูก ประธานาธิบดีปฏิเสธที่จะแต่งตั้งทั้งหมด โดยประธานาธิบดีมองว่าผู้สมัครบางรายมีคุณสมบัติไม่เพียงพอหรือขาดความเชี่ยวชาญตามมาตรฐานที่พึงมี ทว่า ศาลรัฐธรรมนูญสโลวาเกียได้วินิจฉัยว่า ประธานาธิบดีถูกผูกมัดตามข้อเสนอของรัฐบาล อำนาจของประธานาธิบดีคือการ “เลือก” ไม่ใช่ “ปฏิเสธทั้งหมด การปฏิเสธทั้งหมดเป็นการละเมิดสิทธิพื้นฐานของผู้สมัครในการเข้าถึงตำแหน่งสาธารณะ ที่ได้รับการเสนอชื่อโดยชอบธรรมจากรัฐสภา ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยให้ประธานาธิบดีต้องดำเนินการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญให้ครบตามจำนวนที่รัฐสภาเสนอมา (Constitutional Court of Slovakia, 2016)

คำวินิจฉัยนี้แม้ไม่ได้ถูกมองว่าเป็นนิติสงครามโดยตรงเพราะคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญสโลวาเกีย ถือได้ว่าเป็นการพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามหลักการ แต่ผู้เขียนก็ยังมีความคิดเห็นว่า มีการสะท้อนให้เห็นถึงความตึงเครียดทางการเมืองระหว่างองค์กรที่ใช้อำนาจในการแต่งตั้งตุลาการ ซึ่งอาจจะลุกลามกลายเป็นการมองเห็นยุทธวิธีในการใช้นิติสงครามในการแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลรัฐธรรมนูญของสโลวาเกียได้และจะกลายเป็นว่า อนาคตการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

อาจจะไม่ได้เป็นไปตามหลักการความสามารถ (Meritocracy) แต่กลับขึ้นอยู่กับการตอรองและอิทธิพลทางการเมืองแล้ว จากนั้นก็กลายเป็นนิติสงครามในศาลรัฐธรรมนูญและเกิดความกังวลเกี่ยวกับความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญสโลวาเกียในระยะยาวว่า “ศาลรัฐธรรมนูญของสโลวาเกียจะกลายเป็นตัวละครหลักในเวทีแห่งนิติสงคราม” เหมือนประเทศไทย

4. ประเทศสาธารณรัฐโปแลนด์

ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐโปแลนด์ มีคำวินิจฉัยใน คดีหมายเลข REF. NO. K 34/15 ในประเด็น: การเลือกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญชุดใหม่ 5 คน โดยสภาผู้แทนราษฎร (Sejm : Sejm Rzeczypospolitej Polskiej) ชุดที่ 7 ที่กำลังจะพ้นวาระ โดยเลือกตุลาการ 3 คนที่จะหมดวาระก่อนที่สภาชุดใหม่จะเริ่มดำรงตำแหน่งนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ส่วนที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ คือ การที่สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 7 เลือกตุลาการ 2 คน ซึ่งมีลักษณะแต่งตั้งไว้ล่วงหน้าและมีลักษณะซ้อนกันกับตุลาการ 2 คนที่ยังไม่หมดวาระ ซึ่ง โดยหลักแล้วการแต่งตั้งต้องเป็นไปตามตำแหน่งที่ว่างแล้วเท่านั้น ในกรณีซึ่งตำแหน่งตุลาการ 2 ตำแหน่งนี้จะว่างลงหลังจากที่สภาชุดใหม่ (ชุดที่ 8) ได้เริ่มดำรงตำแหน่งแล้ว ศาลฯ เห็นว่าการเลือก 2 คนนี้เป็นอำนาจของสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 8 (Radziejewicz, 2017) คดีนี้ ผู้เขียนคิดว่า มีลักษณะเป็นนิติสงครามคล้ายกับประเทศไทย แต่อาจจะมีแตกต่างตรงที่ ในโปแลนด์เป็นความพยายามในการเข้าแทรกแซงอำนาจตุลาการแต่ทว่าของประเทศไทยนั้นตรงกันข้ามและศาลรัฐธรรมนูญไทยเข้าไปเป็นตัวละครหลักในเวทีนิติสงครามเสียเอง

ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า ณ ปัจจุบันเราอยู่ในยุคที่สำนักกฎหมายบ้านเมืองมีอิทธิพลที่ใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการจะชี้ถูกชี้ผิดในสังคม โดยใช้กฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ (Positive Law) ซึ่งกฎหมายนั้นจะต้องมีความชัดเจนแน่นอนไม่เลื่อนลอยดังเช่นแนวคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติสุดโต่งที่อ้างแต่ ความยุติธรรม, ศีลธรรม จริยธรรมอันดีแต่ไม่รู้ว่าขอบเขตความชัดเจนอยู่ที่ใด กฎหมายบ้านเมืองที่เป็นอยู่แม้จะเป็นคนละเรื่องกับศีลธรรมจริยธรรมและความยุติธรรมแต่ก็มีรากฐานเดียวกัน (Chuathai, 2019) และเมื่อหลักการตามกฎหมายธรรมชาติได้บัญญัติเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรอย่างเป็น Positive Law ในกฎหมายบ้านเมืองแล้ว การพิจารณาที่ต้องเป็นไปตามหลักการกรอบทฤษฎีที่เป็นกฎหมายบ้านเมือง (Sirinupong, 2017) และข้อสำคัญถึงแม้ว่ากฎหมายบ้านเมืองจะเกิดจากการบัญญัติกฎหมายแต่ผู้บัญญัติกฎหมายก็ต้องบัญญัติไปตามของกฎหมายแห่งเหตุผล (Pakeerut, 2018) ซึ่งการยึดแนวทางความคิดของสำนักกฎหมายบ้านเมืองที่สุดโต่ง แล้วบอกว่า “ภาวะนิติสงคราม นั้นช่วยไม่ได้ เพราะรัฐธรรมนูญเขียนไว้อย่างนี้” ก็คงมิใช่เป็นเรื่องที่ติงาม ซึ่งในเรื่องของของเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญนั้น แท้จริงมี “หลักการ” ที่เป็นคุณค่าในระบบกฎหมายของความเป็นศาลรัฐธรรมนูญเองที่จะทำให้หลักการที่เป็นกฎหมายนั้นถูกปรับใช้ได้อย่างยุติธรรมและเที่ยงตรง (Pakeerut, 2018) “หลักการทั่วไปของศาลรัฐธรรมนูญที่ควรเป็น” ที่ว่านั่นคือ “ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่พิทักษ์ความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญและสิทธิเสรีภาพของประชาชน วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทด้านอำนาจหน้าที่ระหว่างองค์กร และตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย โดยต้องดำรงตนภายใต้ขอบเขตแห่งอำนาจตุลาการ และไม่ก้าวล่วงแทรกแซงการใช้อำนาจในทางนิติบัญญัติและทางบริหาร ” (Klíma.K.et al, 2007)

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สภาวะการณ์ “นิติสงคราม” (Lawfare) ที่อุบัติขึ้นในขอบเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญปัจจุบัน มีรากฐานสำคัญมาจากถ้อยคำในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่เอื้อให้ฝ่ายตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแปรสภาพจาก “ผู้พิทักษ์กฎหมายสูงสุด” ไปเป็น “ตัวแสดงหลัก” (Protagonist) ในสมรภูมิแห่งอำนาจ ซึ่งหากวิเคราะห์ผ่านมุมมองทางนิติปรัชญาจะพบความขัดแย้งที่สำคัญยิ่ง:

ในมุมมองของ **สำนักกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law)** สภาวะดังกล่าวส่งผลให้ศาลรัฐธรรมนูญเผชิญกับวิกฤตความเชื่ออย่างรุนแรง เมื่อคำวินิจฉัยถูกเคลือบแคลงว่าขัดต่อ “มโนธรรมสำนึก” (Conscience) และมโนทัศน์แห่งความยุติธรรมที่วิญญูชนพึงยึดถือ ขณะที่ในมุมมองของ **สำนักกฎหมายบ้านเมือง (Legal Positivism)** แม้จะอ้างถึงความชอบธรรมตามลายลักษณ์อักษร แต่นิติศาสตร์กระแสที่ยังคงยืนหยัดบนหลักการที่ว่า กฎหมายต้องมีความชัดเจนแน่นอนและไม่เป็นเครื่องมือทางการเมืองตามอำเภอใจ ดังที่ผู้เขียนได้นำเสนอไว้ในหัวข้อ 3.2

ผู้เขียนเชื่อมั่นว่า หากศาลรัฐธรรมนูญยึดมั่นในหลักการอันเป็นสากล ความเชื่อมั่นในความยุติธรรมจะกลับคืนมาในฐานะองค์กรที่เป็นกลางอย่างแท้จริง มิใช่ผู้เล่นในกระดานอำนาจ โดยศาลรัฐธรรมนูญพึงทบทวนและปรับบทบาทเชิงสถาบัน ดังนี้:

1. การดำรงเจตนารมณ์พิทักษ์รัฐธรรมนูญโดยยึดถือการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพเป็นหลักประธาน (Primacy of Rights Protection) ศาลรัฐธรรมนูญพึงปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการมุ่งวินิจฉัยเพื่อชี้ขาดผลแพ้ชนะทางการเมืองมาเป็นการทำหน้าที่เป็นโล่กำบังให้แก่สิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เหนือกว่าการตีความตามตัวอักษรเพื่อจำกัดสิทธิ

2. การยึดถือหลักความสามัคคีทางตุลาการเพื่อรักษาดุลยภาพแห่งอำนาจอริปไตย (Judicial Restraint and Constitutional Balance) ศาลรัฐธรรมนูญพึงใช้ดุลพินิจอย่างจำกัดและระมัดระวังสูงสุด (Strict Scrutiny) เพื่อมิให้การใช้อำนาจตุลาการก้าวล่วงเข้าไปแทรกแซงหรือบั่นทอนความเป็นอิสระของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร อันเป็นการรักษาสมดุลในระบอบประชาธิปไตยและป้องกันการเกิดภาวะตุลาการภิวัตน์ที่กระทบกระเทือนต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจ

3. การวิเคราะห์ผลกระทบทางนิติศาสตร์และทบทวนบรรทัดฐานแห่งคดี (Jurisprudential Impact Assessment) ศาลรัฐธรรมนูญพึงสถาปนากลไกในการทบทวนผลกระทบจากคำวินิจฉัยในอดีต โดยเฉพาะในคดีที่มีนัยสำคัญต่อเจตนารมณ์ทางการเมืองและนโยบายสาธารณะ เพื่อประเมินความสอดคล้องกับหลักนิติรัฐ และสร้างมาตรฐานใหม่ที่ป้องกันมิให้ปัญหาในลักษณะนิติสงครามกลับมามีขึ้นซ้ำอีกบนเสถียรภาพของรัฐธรรมนูญในอนาคต

อย่างไรก็ดี แม้การปรับปรุงมิติด้านทัศนคติผ่านมุมมองทางนิติปรัชญาทั้งในสายกฎหมายธรรมชาติและกฎหมายบ้านเมืองจะเป็นปัจจัยสำคัญ แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญในปัจจุบันคือต้นตอเชิงโครงสร้างที่เอื้อให้เกิดภาวะ “**นิติสงคราม (Lawfare)**” ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าจำเป็นต้องมีการปฏิรูปบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเพื่อนำศาลรัฐธรรมนูญกลับคืนสู่หลักการพื้นฐานที่ถูกต้องตามที่เสนอไว้ในหัวข้อ 3.2

การปฏิรูปนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อคืนสถานะ “**ผู้พิทักษ์ความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญ**” ที่แท้จริง และยุติการปรับใช้วาทกรรม “**ตุลาการภิวัตน์ (Judicial Activism)**” เป็นข้ออ้างในการก้าวล่วงเขตอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร โดยผู้เขียนเสนอให้มีการทบทวนและแก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเขตอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ “**ทั้งระบบ (Systemic Reform)**” ในครั้งนี้ พึงอาศัยการศึกษาเชิงเปรียบเทียบจากประเทศต้นแบบในตระกูลกฎหมายซีวิลลอว์ ที่เป็นต้นแบบของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ **สาธารณรัฐออสเตรีย** และ **สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี** รวมถึงกรณีศึกษาของ **สาธารณรัฐเช็ก** ซึ่งเป็นรัฐเปลี่ยนผ่านจากอดีตที่มีระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์สู่รัฐเสรีประชาธิปไตยที่ได้รับอิทธิพลทางนิติปรัชญาจากทั้งสองประเทศข้างต้นเช่นเดียวกับประเทศไทย หากเราพิจารณาถึงรากฐานทางปรัชญาและแก่นแท้ของระบบศาลรัฐธรรมนูญในรัฐต้นแบบเหล่านี้ จะพบว่ามีการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ไว้เพื่อการพิทักษ์รัฐธรรมนูญอย่างจำเพาะเจาะจงและชัดเจนตามหลักกฎหมายมหาชน ซึ่งเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันมิให้เกิดปัญหานิติสงคราม หรือการแปรสภาพไปสู่ “**รัฐประหารเงียบ (Silent Coup)**” และสภาวะการณ์ “**ตุลาการภิวัตน์ (Juristocracy)**” ที่บิดเบือนกลายพันธุ์ไปจากเจตนารมณ์แห่งระบอบประชาธิปไตย

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการนี้เกิดขึ้นได้ ผู้เขียนขอขอบคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์ Prof. JUDr. Vladimír Balaš, CSc. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณทรีย์ เจียวิริยบุญญา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ยงยุทธ ชำคง และอาจารย์ ดร.พิชญ์สินี ศรีสวัสดิ์

REFERENCES

- Bunmi, T. (2006). **Judicial review**. Winyuchon.
- Chuathai, S. (2019). **Philosophy of Law**. Winyuchon
- Constitutional Court of Austria. (2016). **Case W I 6/2016**. https://www.vfgh.gv.at/downloads/Bulletin_2016-1_W_I_6-2016_01.07.2016.pdf
- Constitutional Court of Czech Republic. (2021). **Case Pl. ÚS 44/17**. https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-44-17_1
- Constitutional Court of Slovakia. (2016). **Case I. ÚS 575/2016**. <https://www.ustavnysud.sk/docDownload/10225104-1f00-41b0-bad3-f7ef9d446976>
- Gerloch,A. (2009). **Teorie práva**. Aleš Čeněk.
- ILaw. (2025). **“Severe breach of ethical standards” The tool to remove politicians under the 2017 Constitution**. <https://www.ilaw.or.th/articles/6217>
- Kasemsup,P.(2017).**Philosophy of Law**. Bangkok: Faculty of Law Thammasat University Press.
- Kerdlapphon,K. (2020). Legal Issues of Government Borrowings under Special Decree. **Nitipat NIDA Law Journal**, 9(1), 21–35. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/nitipat/article/view/241455/166016>
- Klíma. K. et al. (2007) **Encyklopedie Ústavního Prava**:Praha.ASPI.
- Lawfareinstitute. (2023). **What is lawfare?**. <http://lawfareinstitute.com/about-the-institute/>
- The Matter.(2024). **We do not require a Constitutional Court: Examining the issues of party dissolution and prime minister removal with Associate Professor Dr. Munin Pongsapan**. https://thematter.co/social/politics/constitutional-courth-problem-munin/230174?fbclid=IwY2xjawLZyS5leHRuA2FlbQlxMABicmlkETFPY3M1Qk1N0pldGp2RlNYAR5KmkZ0OvEpidaoBdcG-L7JF0jF2UNnN53f-fTFuxBeagkUvYW8mGnSXBEL7A_aem_aV6oul0rbYmo5S4fekoVzg
- Nachan, N. (2024). Legal Miscellaneous : On the Lawfare and Constitution. **Nitiparitat Journal Faculty of Law Chulalongkorn University**. 4(3).44-49. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/NitiPariJ/article/view/275172/184851>
- Pakeerut, W. (2018). **History of Jurisprudential Thought**. Readjournal.
- Preechasinlapakun, S. (2019). **The Ascendancy of Juristocracy**. Bookscape.
- The Progressive International. (2023). **Lawfare vs Democracy: Document Democracy**. <https://progressive.international/blueprint/b75fd240-66ae-4e48-9059-8ccfe9be9cb7-lawfare-vs-democracy/en>

- Radziejewicz, P. (2017). On Legal Consequences of Judgements of The Polish Constitutional Tribunal Passed by An Irregular Panel. **Review of European and Comparative Law**, 31(4), 45–64. <https://doi.org/10.31743/recl.4064>
- Rattanasakalwong ,K. (2017). **The constitutional court and constitutional procedure. Thai political reform: Foundation of ideas and proposals on designing a people’s constitution.** The Thailand Research Fund, 508-553.
- Sirinupong, P. (2017). The (un)necessity of natural law in a “constitutional democratic state”?. **Thammasat Law Journal**, 46(2), 433–461.
- Sirinupong, P. (2018). The “right to protect the constitution” in Thai constitutional law: The mutation of imported constitutional ideas?. **Thammasat Law Journal**, 47(1), 81–107.
- Tiefenbrun,S.W. (2010). Semiotic definition of lawfare. **Case W. Res. J. Int’l L**, 43(1) 29-60. <https://scholarlycommons.law.case.edu/jil/vol43/iss1/3>
- Tonsakulrungruang, K. (2020). **From ‘judicial activism’ to ‘lawfare’: the unfinished war of the Thai right wing.** <https://www.the101.world/judicialization-of-politics-and-lawfare/>
-

การออกแบบสภาพแวดล้อมในการเดินเท้าในเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ

DESIGNING AN ENVIRONMENT FOR PEDESTRIAN-FRIENDLY WALKWAYS
IN THE CITY FOR THE ELDERLY

โชติวัฒน์ บุญสุวรรณ์*

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Chotiwat Bunsan*

Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University

*E-mail: Chotiwat49@gmail.com

Received: 2024-04-17

Revised: 2025-10-28

Accepted: 2026-03-10

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบสภาพแวดล้อมในการเดินเท้าในเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ ประเทศไทยและประเทศอาเซียนกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด ซึ่งผู้สูงอายุมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Department of Older Persons, 2021; Situation of the Thai Elderly, 2020) การเข้าสู่สังคมสูงวัยส่งผลกระทบต่อการวางแผนนโยบายด้านสังคม เมือง และโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอย่างปลอดภัยและมีศักดิ์ศรี พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548 กำหนดแนวทางการเข้าถึงอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยเน้นความเท่าเทียมและความปลอดภัย การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (Universal Design) และแนวคิดอารยสถาปัตย์ (Friendly Design) เป็นแนวทางสำคัญที่ส่งเสริมการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะอย่างสะดวกและปลอดภัย (Mace, 1998; Department of Public Works and Town & Country Planning, 2018) องค์การอนามัยโลกเสนอกรอบแนวคิดการสูงวัยอย่างมีพลัง (Active Ageing Framework) เพื่อส่งเสริมสุขภาพ การมีส่วนร่วม และความมั่นคงของผู้สูงอายุ (WHO, 2007) หลายหน่วยงาน เช่น รพม. และบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ได้นำแนวทางเหล่านี้มาปฏิบัติจริง โดยจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ทางลาด ห้องน้ำ ป้ายบอกทาง และระบบสัญญาณเตือนภัย การออกแบบเมืองที่เอื้อต่อผู้สูงอายุจึงเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่รวมถึงความปลอดภัย ความสะดวก และความเสมอภาคของทุกคนในสังคม พร้อมแนวคิดใหม่ “เมืองที่เอื้อต่อการสูงวัยอย่างมีศักดิ์ศรี” และ “โครงสร้างพื้นฐานเพื่อการใช้ชีวิตตลอดช่วงวัย” ที่เน้นการมีส่วนร่วมและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: การออกแบบสภาพแวดล้อมเมือง, การเดินเท้า, ผู้สูงอายุ, Universal Design, Friendly Design

ABSTRACT

This article aims to compile and propose concepts for designing pedestrian environments in age-friendly cities. Thailand and other ASEAN countries are transitioning into super-aged societies, with an increasing proportion of older adults (Department of Older Persons, 2021; Situation of the Thai

Elderly, 2020). This demographic shift impacts social, urban, and infrastructure policies to ensure older adults can live safely and with dignity. The Elderly Act B.E. 2546 and the Ministerial Regulation on Facilities for Persons with Disabilities or the Elderly B.E. 2548 provide guidelines for accessible buildings and facilities, emphasizing equity and safety. Universal Design and Friendly Design are key approaches that promote convenient and safe access to public spaces (Mace, 1998; Department of Public Works and Town & Country Planning, 2018). The World Health Organization's Active Ageing Framework supports health, participation, and security for older adults (WHO, 2007). Several agencies, including the Mass Rapid Transit Authority of Thailand and PTT Public Company Limited, have implemented these principles by providing ramps, restrooms, signage, and alert systems. Designing age-friendly cities thus fosters an environment of safety, accessibility, and equity for all. New concepts, such as "Dignified Ageing City" and "Life-Cycle Infrastructure," emphasize participation and quality of life for older adults.

Keywords: urban environment design, pedestrian environment, older adults, Universal Design, Friendly Design

บทนำ

สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 10 หรือมากกว่าของประชากรทั้งหมด หรือมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 7 หรือมากกว่า หากสังคมใดมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเกินร้อยละ 20 หรือมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปเกินร้อยละ 14 จะเข้าสู่ "สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์" (Aged Society) และหากประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 28 ถือว่าเป็น "สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด" (Super-aged Society) (Department of Older Persons, 2021)

ในปี 2020 กลุ่มประเทศอาเซียนมีประชากรรวมประมาณ 664 ล้านคน โดยมีผู้สูงอายุอายุ 60 ปีขึ้นไปกว่า 73 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 11 ของประชากรทั้งหมด ส่วน "ผู้สูงอายุวัยปลาย" ที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไปมีจำนวน 7.6 ล้านคน หรือร้อยละ 1 ของประชากรทั้งหมด ในปีเดียวกัน ประเทศสมาชิกอาเซียน 6 ประเทศเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว ได้แก่ สิงคโปร์ (ร้อยละ 21), ไทย (ร้อยละ 18), เวียดนาม (ร้อยละ 12), มาเลเซีย (ร้อยละ 11), อินโดนีเซีย (ร้อยละ 10) และเมียนมา (ร้อยละ 10) (Situation of the Thai Elderly, 2020, p. 5)

สำหรับประเทศไทย พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 [Elderly Act B.E. 2546 (2003)] ได้กำหนดให้บุคคลที่มีอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์และมีสัญชาติไทยถือเป็นผู้สูงอายุ (Office of the Promotion and Protection of the Elderly, 2009). ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในปี 2022 (พ.ศ.2565) โดยคาดว่าผู้สูงอายุจะมีสัดส่วนร้อยละ 20-30 ของประชากรทั้งหมด และจะกลายเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอดในปี 2031 (พ.ศ.2574) เช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่นที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 28

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ยังได้กำหนดสิทธิที่ผู้สูงอายุพึงได้รับ ทั้งด้านการคุ้มครอง สิทธิเสรีภาพ การส่งเสริมและสนับสนุน รวมถึงการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร ยานพาหนะ และบริการสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2543 โดยกำหนดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการหรือคนชรา พ.ศ.2548 ในอาคารที่เปิดให้บริการเกิน 300 ตารางเมตร เช่น โรงพยาบาล อาคารราชการ โรงแรม ห้างสรรพสินค้า และศูนย์การค้า

ญี่ปุ่นเป็นประเทศแรก ๆ ที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 จัดอยู่ใน “สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด” (Super-aged Society). ขณะที่สิงคโปร์และเกาหลีใต้แม้จะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์แล้ว แต่ยังเผชิญกับปัญหาการมีบุตรลดลงและจำนวนผู้สูงอายุที่อยู่ลำพังมากขึ้น โดยเฉพาะในเกาหลีใต้ที่ผู้สูงอายุจำนวนมากยังมีฐานะยากจน แม้ว่าหลายประเทศในเอเชียและยุโรปจะพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ แต่ประเทศไทยยังคงมีข้อจำกัดด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบขนส่งสาธารณะ ทำให้ผู้สูงอายุจำนวนมากประสบอุปสรรคในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านการเดินทาง การเข้าถึงบริการสุขภาพ และกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ภาครัฐและเอกชนควรร่วมกันพัฒนาเพื่อให้ประเทศไทยสามารถรับมือกับการเป็นสังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอดได้อย่างยั่งยืน

กรอบในการวิเคราะห์

จากการศึกษาการออกแบบสภาพแวดล้อมในเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุแต่ละคนมีพฤติกรรมการเดินทางที่แตกต่างกันไป ทั้งในด้านสมรรถภาพทางกาย ความสามารถทางสติปัญญา และสภาวะทางจิตใจ ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้ส่งผลต่อรูปแบบการใช้ทางเท้าและการเผชิญกับอุปสรรคที่หลากหลาย โดยข้อมูลจากโรงพยาบาลกรุงเทพระบุว่า ปัจจุบันคนไทยเสียชีวิตจากการ “พลัดตกหกล้ม” สูงถึงปีละประมาณ 1,600 คน ซึ่งเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับ 2 ของการบาดเจ็บโดยไม่ตั้งใจ (Unintentional Injury) รองจากอุบัติเหตุทางถนน ทั้งนี้หนึ่งในสามของผู้เสียชีวิตอยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุอายุ 60 ปีขึ้นไป และความเสี่ยงจะเพิ่มสูงขึ้นตามอายุที่มากขึ้น โดยผลกระทบที่พบบ่อยจากการหกล้ม ได้แก่ กระดูกสะโพกแตกหัก หรือการบาดเจ็บทางสมอง ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่ความพิการหรือการเสียชีวิตในที่สุด (Bangkok Hospital, 2023)

แนวคิดหลักที่นำมาใช้เพื่อสนับสนุนการออกแบบพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุ คือ แนวคิดการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (Universal Design) ซึ่งมุ่งเน้นให้ทุกคนสามารถใช้งานพื้นที่ได้อย่างเท่าเทียม ปลอดภัย และสะดวก โดย Ron Mace (1998) ได้เสนอหลักการของการออกแบบเพื่อทุกคนไว้ 7 ประการ ได้แก่ Equitable Use – การออกแบบที่ทุกคนสามารถใช้งานได้ อย่างเท่าเทียม Flexibility in Use – การออกแบบที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนการใช้งานได้ Simple and Intuitive Use – การใช้งานที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน Perceptible Information – การสื่อความหมายที่ชัดเจนและเข้าใจได้ง่าย Tolerance for Error – การลดความเสี่ยงจากความผิดพลาดในการใช้งาน

Low Physical Effort – การออกแบบที่ไม่ต้องใช้แรงมากในการใช้งาน Size and Space for Approach and Use – การกำหนดขนาดและพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเข้าถึงและใช้งาน

องค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การเข้าถึงพื้นที่โดยไม่ติดขัดหรือไม่มีระดับขั้นของพื้น (No-Step) เพื่อให้เกิดการเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ อย่างราบรื่น หากจำเป็นต้องมีความต่างระดับ ต้องจัดให้มีทางลาดพร้อมราวจับเพื่อช่วยในการเคลื่อนไหว ซึ่งถือเป็นแนวทางสำคัญของการออกแบบที่เอื้อต่อผู้สูงอายุและผู้มีข้อจำกัดทางกายภาพ

นอกจากนี้ หลักการออกแบบเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสามารถจำแนกได้เป็นประเด็นย่อย ดังนี้ Accessibility: การเข้าถึงพื้นที่ได้โดยสะดวกและปลอดภัย Access or Accessible: การใช้งานอาคารได้ด้วยตนเองในพื้นที่ที่จัดเตรียมไว้ Reachability: การเข้าถึงอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกได้ทั่วถึง Usability: การใช้งานอาคารอย่างสะดวกสบายและมีประสิทธิภาพ Safety: ความปลอดภัยในการใช้งานและการเคลื่อนไหวภายในพื้นที่ Workability: การออกแบบที่ปราศจากสิ่งกีดขวางและลดอันตรายที่อาจเกิดขึ้น

Barrier-free or Non-handicapping: การจัดการพื้นที่ให้ปราศจากอุปสรรค เพื่อให้ผู้สูงอายุและบุคคลทั่วไปสามารถใช้งานได้อย่างเท่าเทียม (Mace, 1998)

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ กรอบแนวคิดการสูงวัยอย่างมีพลัง (WHO's Active Ageing Framework) ขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization [WHO], 2007) ซึ่งเน้นให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงระบบบริการสาธารณสุขมีส่วนร่วมในสังคม และได้รับความปลอดภัยในการดำรงชีวิต โดยการจัดสภาพแวดล้อมและโครงสร้างของเมืองให้เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ เช่น การปรับปรุงทางเท้า ทางข้ามถนน ระบบขนส่งสาธารณะ และพื้นที่พักผ่อนให้เหมาะสมกับสมรรถภาพของผู้สูงวัย

สำหรับประเทศไทย แนวคิดนี้ถูกพัฒนาและประยุกต์ใช้ภายใต้ชื่อว่า “อารยสถาปัตย์” (Friendly Design) ซึ่งหมายถึงการออกแบบสภาพแวดล้อมที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้โดยเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุ คนทั่วไป หรือผู้พิการ แนวทางดังกล่าวจึงเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างเมืองที่ทุกคนสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปลอดภัย สะดวก และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (Department of Public Works and Town & Country Planning, 2018)

เนื้อหา

ปัจจุบัน “ประเด็นเกี่ยวกับผู้สูงอายุ” ถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมากในสังคมไทย สะท้อนให้เห็นจากการประกาศใช้ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเสมอภาคในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงบริการและสิ่งสาธารณูปโภคที่จำเป็น ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวสอดคล้องกับกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548 ที่กำหนดให้หน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน รวมถึงรัฐวิสาหกิจ มีหน้าที่เตรียมความพร้อมด้านพื้นที่กายภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากอาคารหรือสถานที่ได้อย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไป

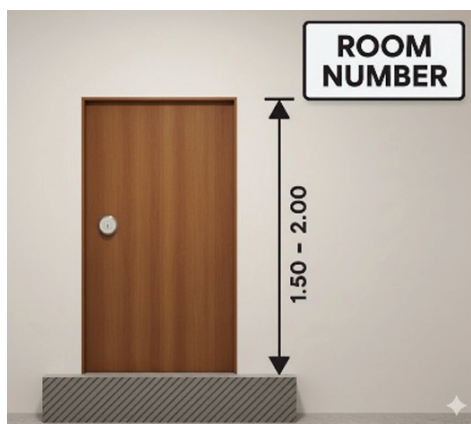
หลายหน่วยงานได้ร่วมกันดำเนินการสนับสนุนในด้านการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ และสิทธิเสรีภาพของผู้สูงอายุในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดทำสื่อภาพประกอบ คำบรรยาย และคู่มือแนวทางการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและนำไปสู่การใช้งานจริง ตัวอย่างเช่น การรถไฟฟ้ามหานครแห่งประเทศไทย (รฟม.) และบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ได้ดำเนินการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น ทางลาด ห้องน้ำที่รองรับการใช้งานของผู้สูงวัยป้ายบอกทางที่ชัดเจน และระบบสัญญาณเตือนภัยที่เข้าใจง่าย เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถสัญจรและใช้บริการได้อย่างปลอดภัยและสะดวกมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานที่มุ่งเน้นการส่งเสริมความรู้ในเชิงวิชาการ เช่น มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการรวบรวมและจัดพิมพ์ข้อมูลด้านสิทธิและเสรีภาพของผู้สูงอายุ เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานและประชาชนทั่วไป ในขณะเดียวกัน สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้มีการนำ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาผนวกเข้ากับ กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548 รวมทั้งแนวคิด การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (Universal Design) เพื่อจัดทำแนวทางการออกแบบสิ่งแวดล้อมและอาคารที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยได้รวบรวมข้อมูลทั้งหมดและประมวลเป็นภาพประกอบพร้อมคำอธิบายตามข้อกำหนดของกฎหมายแต่ละข้อ เพื่อให้ผู้ออกแบบ สถาปนิก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ได้อย่างถูกต้องและเป็นรูปธรรม

การออกแบบสิ่งแวดล้อมที่คำนึงถึงผู้สูงอายุไม่เพียงแต่เป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางที่สะท้อนถึงสังคมที่มีความเท่าเทียมและไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง การสร้างความเข้าใจและการปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่เมืองและชุมชนให้เป็น “พื้นที่ที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ” ซึ่งจะช่วยยกระดับมาตรฐาน

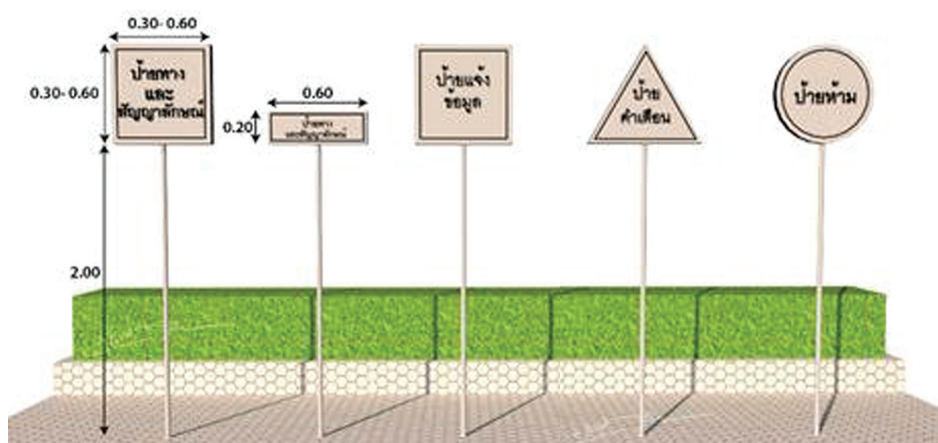
การใช้ชีวิตของทุกคนในสังคมอย่างยั่งยืน ซึ่งเนื้อหาในการออกแบบสภาพแวดล้อมในการเดินเท้าในเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุนั้นประกอบด้วยรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

ป้ายแสดงสิ่งอำนวยความสะดวก มีส่วนสำคัญต่อการเข้าใช้งานของผู้สูงอายุ โดยป้ายที่ติดตั้งนั้นต้องมีความชัดเจน มองเห็นง่าย พร้อมทั้งติดตั้งในตำแหน่งที่ไม่ทำให้สับสน สำหรับสีของป้ายและตัวหนังสือนั้นมีทั้งหมด 4 สี โดยแต่ละสีทำหน้าที่สื่อสารในรูปแบบที่แตกต่างกัน คือ ป้ายพื้นหลังสีแดงตัวหนังสือสีขาว ให้ความหมาย ห้าม/ไม่ ป้ายพื้นหลังสีเหลืองตัวหนังสือสีดำ ให้ความหมาย ระวัง ป้ายพื้นหลังสีเขียวตัวหนังสือสีขาว ให้ความหมาย ปลอดภัย ป้ายพื้นหลังสีฟ้าตัวหนังสือสีขาว ให้ความหมาย ติดต่อสอบถาม โดยรูปแบบและการติดตั้งของป้ายนั้นจะมีรูปแบบแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับลักษณะการใช้งาน เช่น ป้ายชื่อถนน ควรอยู่สูงจากระดับพื้น 2.00 – 2.50 เมตร

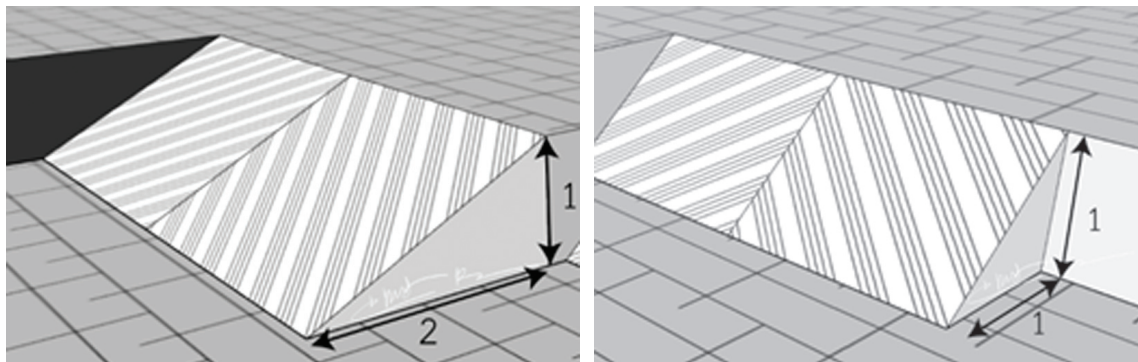
ภาพที่ 1 บ้านเลขที่ และห้องพัก

บ้านเลขที่ และห้องพักนั้น ป้ายและเครื่องหมายอื่น ๆ ควรติดตั้งที่กำแพงหรือผนัง โดยควรอยู่สูงจากระดับพื้น 1.50 – 2.00 เมตรให้ผู้สูงอายุมองเห็นได้ชัดแต่ไกล

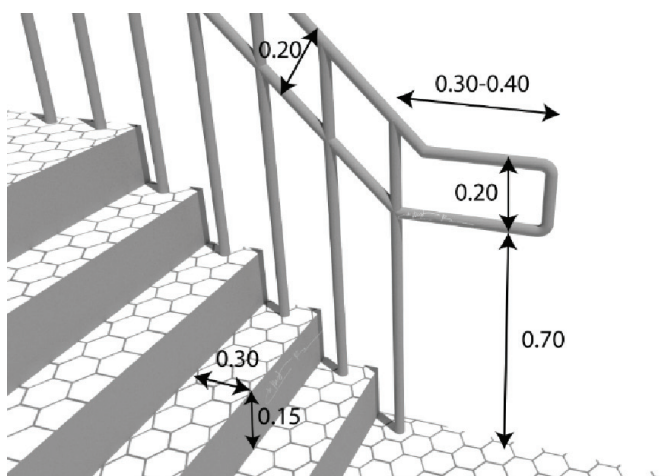
ภาพที่ 2 แผ่นป้าย

ขนาดและรูปร่างของแผ่นป้ายนั้นควรมีลักษณะสี่เหลี่ยมจัตุรัส ต้องมีขนาดอย่างน้อย 0.30 X 0.30 เมตร หรือ 0.60 X 0.60 เมตร ป้ายมีเหลี่ยมผืนผ้า ต้องมีขนาด 0.20 X 0.60 เมตร ทั้งนี้แผ่นป้ายแจ้งข้อมูลต่าง ๆ ควรให้รูปร่างสี่เหลี่ยม และป้ายเตือนต่าง ๆ ควรเป็นรูปร่างสามเหลี่ยม ป้ายห้ามนั้นควรมีรูปทรงวงกลมเพื่อเป็นมาตรฐานและความเข้าใจตรงกันตามมาตรฐาน

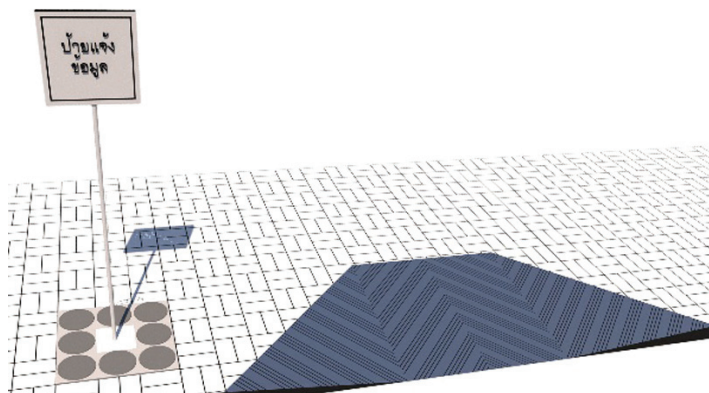
ภาพที่ 3 ระดับพื้น

ระดับพื้นมีการปรับระดับพื้นภายในหรือภายนอกอาคารที่มีความต่างกันเกิน 0.02 เมตร ให้มีทางลาดในจุดเปลี่ยนถ่ายที่ต่างระดับกัน โดยกฎกระทรวงกำหนดให้มีทางลาด 45 องศา หรืออัตราส่วน 1:1 และหนังสือคู่มือปฏิบัติวิชาชีพการออกแบบสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับทุกคน ควรมีทางลาด ในอัตราส่วน 1:2 เพื่ออำนวยความสะดวกแก่รถเข็นขึ้นลง

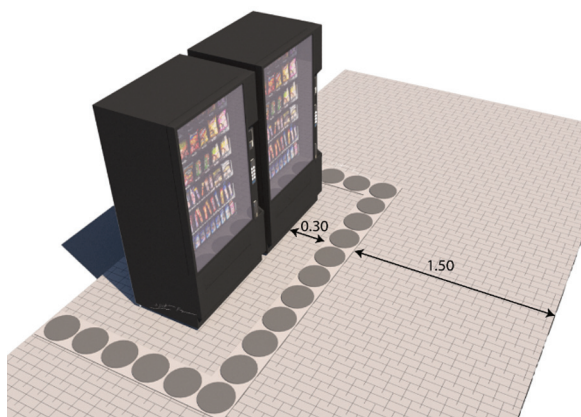

ภาพที่ 4 บันได

ราวจับในแนวนอนมีความสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 0.80 เมตร แต่ไม่เกิน 0.90 เมตร และให้ยื่นล้าออกมาในระยะ 0.30 เมตรแต่ไม่เกิน 0.40 เมตร ทั้งนี้ราวจับควรยาวต่อเนื่องกันตลอด ขนาดของราวจับควรมีเส้นผ่านศูนย์กลางไม่น้อยกว่า 0.03 เมตร แต่ไม่เกิน 0.40 เมตร โดยตลอดความยาวของราวจับต้องไม่มีจุดแหลมคมและไม่มีสิ่งกีดขวาง

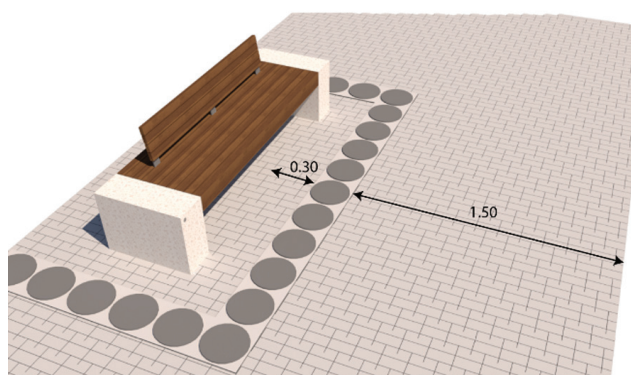

ภาพที่ 5 สิ่งกีดขวางบนแนวทางเดิน

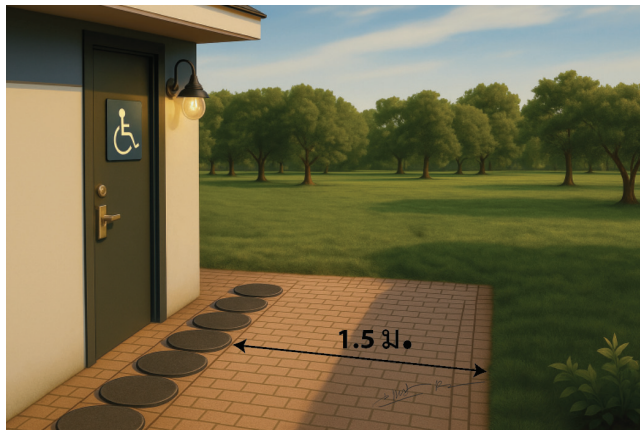
ภาพที่ 6 โถงทางเดิน

โถงทางเดินภายในอาคาร รวมไปถึงทางเชื่อมระหว่างอาคาร ต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ทั้งนี้ ในกรณีที่มีสิ่งกีดขวางบนแนวทางเดินต้องจัดให้อยู่ในแนวเดียวกัน โดยไม่กีดขวางทางเดิน และต้องมีพื้นผิวต่างสัมผัส หรือการกั้นก่อดึงสิ่งกีดขวางนั้น อย่างน้อย 0.30 เมตร

ภาพที่ 7 ที่นั่ง

บริเวณทางเดินควรมีการจัดเตรียมที่นั่งสำหรับผู้สูงอายุในทุก ๆ ระยะที่เหมาะสม โดยทางเดินต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ทั้งนี้การจัดเตรียมที่นั่งต้องไม่กีดขวางทางเดิน ทั้งนี้ต้องมีพื้นผิวต่างสัมผัสหรือการกั้นก่อนถึงสิ่งกีดขวางนั้น อย่างน้อย 0.30 เมตร

ภาพที่ 8 ห้องน้ำ

บริเวณแนวทางเดินควรมีการจัดเตรียมห้องน้ำในทุกๆระยะที่เหมาะสม โดยต้องไม่กีดขวางทางสัญจรหลักและทางสัญจร ต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ทั้งนี้ต้องมีพื้นผิวต่างสัมผัสหรือการกั้นก่อนถึงสิ่งกีดขวางนั้น อย่างน้อย 0.30 เมตร

สรุปผล

ประเทศไทยและประเทศในภูมิภาคอาเซียนกำลังก้าวเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด” (Super-aged Society) ซึ่งหมายถึงสังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเกินร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด (Department of Older Persons, 2021). ในปี 2020 ประเทศไทยมีผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 18 ของประชากรทั้งหมด และคาดว่าจะเพิ่มเป็นร้อยละ 30 ภายในปี 2031 (Situation of the Thai Elderly, 2020) การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างประชากรนี้ส่งผลโดยตรงต่อการวางแผนนโยบายด้านสังคม เมือง และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอย่างปลอดภัยและมีศักดิ์ศรี

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 กำหนดให้บุคคลอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ถือเป็นผู้สูงอายุ และรับรองสิทธิในการเข้าถึงบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกตามกฎหมาย (Office of the Promotion and Protection of the Elderly, 2009). กฎหมายนี้สอดคล้องกับกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือคนชรา พ.ศ. 2548 ภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ซึ่งเน้นให้สถานที่ราชการ โรงพยาบาล โรงแรม และอาคารขนาดใหญ่ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ทางลาด ราวจับ และห้องน้ำที่เหมาะสม เพื่อสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะ

อย่างไรก็ตาม การเข้าสู่สังคมสูงวัยของไทยยังเผชิญกับอุปสรรคด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะระบบขนส่งสาธารณะ ทางเท้า และอาคารที่ยังไม่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ ข้อมูลจากโรงพยาบาลกรุงเทพระบุว่า การพลัดตกหกล้มเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับ 2 ของการบาดเจ็บโดยไม่ตั้งใจ และหนึ่งในสามของผู้เสียชีวิตเป็นผู้สูงอายุ (Bangkok Hospital, n.d.). ปัญหานี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการออกแบบพื้นที่เมืองให้เหมาะสมกับสมรรถภาพของผู้สูงวัย

แนวคิดหลักที่รองรับการออกแบบพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุคือ “การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล” (Universal Design) โดย Mace (1998) เสนอหลักการ 7 ประการ เช่น ความเท่าเทียมในการใช้งาน (Equitable Use) ความยืดหยุ่น (Flexibility)

in Use) ความเข้าใจง่าย (Simple and Intuitive Use) และการลดความเสี่ยงจากความผิดพลาด (Tolerance for Error). หลักการดังกล่าวมุ่งให้ทุกคนใช้พื้นที่ได้โดยไม่ต้องปรับเปลี่ยนพิเศษ และถือเป็นรากฐานของ “อารยสถาปัตย์” (Friendly Design) ที่ถูกพัฒนาในประเทศไทย (Department of Public Works and Town & Country Planning, 2018).

นอกจากนี้ องค์การอนามัยโลก (World Health Organization [WHO], 2007) เสนอ “กรอบแนวคิดการสูงวัยอย่างมีพลัง” (Active Ageing Framework) ซึ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพ การมีส่วนร่วม และความมั่นคงของผู้สูงอายุ โดยให้เมืองและชุมชนออกแบบพื้นที่สาธารณะให้เข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม เช่น ทางเดินเท้าที่ปลอดภัย ทางข้ามถนน ห้องน้ำสาธารณะ และจุดพักผ่อน

ในระดับปฏิบัติ หลายหน่วยงาน เช่น การรถไฟฟ้ามหานครแห่งประเทศไทย (รฟม.) และบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ได้จัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้สูงอายุ ทั้งทางลาด ห้องน้ำเฉพาะ ป้ายบอกทาง และระบบสัญญาณเตือนภัย เพื่อสร้างการเข้าถึงและความปลอดภัย ส่วนสมาคมสถาปนิกสยามฯ ได้จัดทำคู่มือแนวทางออกแบบสภาพแวดล้อมตามหลัก Universal Design เพื่อให้สถาปนิกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้จริง

การออกแบบเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุจึงไม่ได้เป็นเพียงการปรับพื้นที่ทางกายภาพ แต่เป็นการสร้าง “วัฒนธรรมของการไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” (Inclusive Society). เมืองที่คำนึงถึงผู้สูงอายุย่อมเป็นเมืองที่คำนึงถึงทุกคน และสะท้อนถึงความเสมอภาค ความปลอดภัย และคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนของสังคมไทย

แนวคิดใหม่ที่เสนอ

1. “เมืองที่เอื้อต่อการสูงวัยอย่างมีศักดิ์ศรี” (Dignified Ageing City)

มุ่งเน้นให้การออกแบบเมืองไม่เพียงแต่ลดอุปสรรคทางกายภาพ แต่ยังส่งเสริมความรู้สึกมีคุณค่าและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมสังคม

2. “โครงสร้างพื้นฐานเพื่อการใช้ชีวิตตลอดช่วงวัย” (Life-Cycle Infrastructure)

เสนอให้ระบบสาธารณูปโภคถูกออกแบบให้ตอบสนองทุกวัย ตั้งแต่เด็กจนถึงผู้สูงอายุ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางประชากรในอนาคต

REFERENCES

- Aging in Place. (n.d.). **Universal design for aging in place.** <http://aginginplace.com/aging-in-place-diy/universal-design/>
- Bangkok Hospital. (2023). Reducing fall accidents in the elderly. <https://www.bangkokhospital.com/content/reduce-accidents-in-the-elderly-2> (In Thai)
- Chotiwatthanapun, B. (2019). Friendly design toilet for elderly. **Veridian E-Journal, Silpakorn University**, 12(4), 1–10. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/160885> (In Thai)
- Department of Older Persons. (2021). **สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันและสถิติ** [Current aging society and statistics] <https://www.dop.go.th/th/know/15/926> (In Thai)
- Department of Public Works and Town & Country Planning. (2018). **Universal Design and Friendly Design guidelines for public buildings.** Bangkok: Ministry of Interior.

- Elderly Act B.E. 2546 (2003). **Royal Gazette**, 120, 1–8. (In Thai)
- Mace, R. (1998). **Universal design: Seven principles**. https://projects.ncsu.edu/ncsu/design/cud/about_us/usronmace.htm
- Ministry of Interior. (2005). **Ministerial regulation: Facilities in buildings for persons with disabilities or the elderly B.E. 2548**. (In Thai)
- Office of the Promotion and Protection of the Elderly. (2009). **คู่มือพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546** [Handbook of the Elderly Act B.E. 2546]. (In Thai)
- Phrasirichad, N. (2020). Developing civilization to improve the quality of life of the elderly in the community in Thonburi District, Bangkok. **Dhonburi Rajabhat University Journal**, 14(1), 1–15. <https://so2.tci-thaijo.org/index.php/journaldru/article/view/253477> (In Thai)
- Situation of the Thai Older Persons. (2020). **Status of elderly in Thailand 2020**. Office of the National Statistics.
- Thai Health Promotion Foundation. (2020). **คู่มืออารยสถาปัตย์: การออกแบบที่เป็นมิตรต่อทุกคน** [Civilization handbook: Design that is friendly to all people]. <https://www.thaihealth.or.th/คู่มืออารยสถาปัตย์-การอ/> (In Thai)
- The Association of Siamese Architects under Royal Patronage. (2009). **Professional practice guidebook for architects: Environmental design and facilities for universal design (Universal Design Code of Practice)**. The Association of Siamese Architects under Royal Patronage.
- World Health Organization. (2007). **Global age-friendly cities: A guide**. WHO. http://www.who.int/ageing/publications/age_friendly_cities_guide/en
-

การวิเคราะห์องค์ประกอบการแสดงสียะตราทรงเครื่อง

AN ANALYSIS OF THE PERFORMANCE ELEMENTS OF SIYATRA'S ROYAL ATTIRE

พรรณพชร วิชาสวัสดิ์*

สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Phannaphat Wichasawat*

Dramatic Arts and Drama Faculty of Humanities & Social Sciences Phranakhon Rajabhat University

*E-mail: pannapat.k@pnru.ac.th

Received: 2025-08-19

Revised: 2026-02-06

Accepted: 2026-04-01

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการแสดงสียะตราทรงเครื่อง ซึ่งการแสดงนี้ได้รับแรงบันดาลใจจากบทพระราชนิพนธ์ละครในเรื่อง อิเหนา ตอนโสกันต์สียะตรา ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 เฉพาะช่วงที่กล่าวถึงการแต่งตัวของสียะตราเป็นโอรสของท้าวดาหากับประไหมสุหรีและเป็นอนุชาของนางบุษบา แรกเกิดปะตาระกาหลามอบกริชจารึกชื่อว่า สียะตรา เมื่ออายุ 15 ปี ท้าวดาหาก็จัดพระราชพิธีโสกันต์ให้กับสียะตรา การแสดงนี้นำหลักการสร้างสรรค์ตามจารีตของการรำลงทรงเครื่องแต่งตัวของละครใน (ตัวพระ) ประกอบกับภาพการแต่งกายสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าหญิงมาลินีนกดาราทรงกรมขุนศรีสัชนาลัยสุรกายัญญาฉลององค์ในพิธีสดับพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ในพระราชพิธีโสกันต์ เมื่อ พ.ศ.2439 ทรงพระเกี้ยวยอด ทรงสวมมงกุฎน พระหัตถ์ขวาทรงตะบองเพชร เพื่อสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ไทยให้สมบูรณ์ต่อไป

คำสำคัญ: สียะตราทรงเครื่อง, องค์ประกอบ, การวิเคราะห์

ABSTRACT

The choreographer was inspired by I-nao, a royal drama composed by King Rama II, specifically the episode Siyatra's Tonsure Ceremony, which vividly describes the dressing ritual of Siyatra, the younger brother of Bussaba, and the son of King Daha and Queen Brahmasuri. At his birth, Patarakala presented him with a kris inscribed with the name Siyatra. Upon reaching the age of fifteen, King Daha held the royal tonsure ceremony for him.

In addition, the creation drew upon historical records of the royal tonsure ceremony of H.R.H. Princess Malininopdara, the Princess of Srisatchanalai in 1896. On that occasion, she was dressed in full regalia, adorned with a royal kiao yot (tiered crown), a ceremonial mongkhon-yon headpiece, and holding the tabongphet (ceremonial baton) in her right hand. These elements were reinterpreted as inspiration for the stage presentation.

Keywords: Siyatra's Royal Attire, Elements, Analysis

บทนำ

การแสดงสียะตราทรงเครื่องเป็นผลงานการแสดงสร้างสรรค์ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากบทพระราชนิพนธ์ละครในเรื่อง อีเหนา ตอนโสกันต์สียะตรา ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 บรรยายการแต่งตัวของสียะตรา ซึ่งเป็นโอรสของท้าวดาหากับประไหมสุหรีและเป็นอนุชาของนางบุษบา แรกเกิดปะตาระกาหลามอบกริชจารึกชื่อว่า สียะตรา เมื่ออายุ 15 ปี ท้าวดาหাজึงจัดพระราชพิธีโสกันต์ให้กับสียะตรา โดยนำหลักการสร้างสรรค์ตามจารีตของการรำลงสรง ทรงเครื่องแต่งตัวของละครโน (ตัวพระ) ประกอบกับภาพการแต่งกายสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าหญิงมาลินีนกดารากรมขุนศรีสัชนาลัยสุรกาญญาฉลององค์ในพิธีสดับพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ในพระราชพิธีโสกันต์ เมื่อ พ.ศ.2439 ทรงพระเกี้ยวยอด ทรงสวมมงกุฎนพรัตน์หัตถ์ขวาทรงตะบองเพชร (Navikachiwine, 1975)

พระราชพิธีโสกันต์หรือเป็นที่รู้จักกันดีว่าประเพณีโกนจุกที่แสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโตเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ได้รับอิทธิพลมาจากพิธีจุฬากันตะมณฑลของศาสนาพราหมณ์ฮินดู ซึ่งเป็นพิธีที่สำคัญและยังสืบทอดต่อมาจนปัจจุบัน นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับพิธีสิกขาฐานะปะนะมณฑล (การโกนผมไฟ) พิธีนามมณฑล (การตั้งชื่อเด็ก) และพิธีนักษะนาคิตถมณฑล (การสอนว่ายน้ำ ลงสรงสนาน) พิธีเหล่านี้ยังคงมีไว้เฉพาะพระบรมวงศานุวงศ์ที่มีพระอิสริยยศชั้นเจ้าฟ้าเท่านั้น

พระมหากษัตริย์หรือผู้แทนพระองค์รับเป็นสมมติเป็นพระอิสริว ซึ่งมีความสำคัญเท่ากับสมมติเทพ การจัดขึ้นของพิธีขึ้นอยู่กับพระบรมวินิจฉัยเนื่องจากพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเกี่ยวของใกล้ชิดกับพระราชพิธีโสกันต์ และพระราชพิธีโสกันต์ก็มีความคล้ายคลึงกับพระราชพิธีบรมราชาภิเษกมากกว่าพระราชพิธีเกศากันต์หรือการโกนจุกของสามัญชน ซึ่ง เยรีนีได้เปรียบเทียบพระราชพิธีทั้งสองนี้ไว้ว่า “พระราชพิธีโสกันต์ของเจ้าฟ้ายิ่งใหญ่และสำคัญรองลงมาจากพระราชพิธีบรมราชาภิเษก” (Gerola, 1893) พระราชพิธีโสกันต์ล้วนแล้วแต่อ้างอิงจากเอกสารของ เยรีนี เกือบทั้งสิ้น เช่น หัวข้อที่ว่า เป็นพิธีพราหมณ์แบบสยามซึ่งมีข้อมูลการศึกษาและวิเคราะห์ซึ่งและจากการศึกษาภายหลังทำให้ทราบว่า ที่กล่าวไว้ไม่ผิด กล่าวคือ เป็นข้อมูลที่ละเอียดจึงเป็นข้อมูลพื้นฐาน “พระราชพิธีโสกันต์ไม่มีเป็นเวลานานแล้วครั้งล่าสุดคือ พระราชพิธีโสกันต์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว” (The Royal Tonsure Ceremony and the Royal Granting of the Suphanbat to Prince Prajadhipok Sakdidej, 1945)

ภาพที่ 1 ภาพสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ กรมขุนสุโขทัยธรรมราชา ฉลองพระองค์อย่างขัตติยราชกุมารในพระราชพิธีโสกันต์ พ.ศ. 2448 (Palaphot, 2019: 135)

พระราชพิธีโสกันต์ถือเป็นพิธีมงคลที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของพระราชโอรสหรือพระราชธิดาของพระเจ้าแผ่นดินและเจ้านายระดับพระองค์เจ้าขึ้นไป ตามคติความเชื่อจนเด็กโตก้าวเข้าสู่ช่วงอายุประมาณ 11-13 ปีก็จะกระทำพิธีโกนจุกเป็นพิธีมงคลตามแบบโบราณที่มีการสืบทอดต่อ ๆ กันมา

ชาวสยามโกนจุกเมื่อมีอายุถึง 11 หรือ 13 ปี ขณะที่ในอินเดียจะโกนจุกเมื่ออายุ 16 ปี หรือ 25 ปี ตามวรรณกรรมเมื่อพุทธศาสนาเข้ามาถึงเด็กผู้ชายจะบวชเณรเมื่ออายุ 14 ปี การโกนศีรษะก็ไม่มีพิธีรีตองอะไร ไม่เหมือนทั้งสามวรรณกรรมของพราหมณ์ที่ต้องประกอบพิธีก่อน การโกนจุกทุกครั้ง

ภาพที่ 2 ภาพสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าหญิงมาลินีนภดารา กรมขุนศรีสัชนาลัย สุรกัญญาฉลององค์ในพิธีโสกันต์พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ในพระราชพิธีโสกันต์ เมื่อ พ.ศ.2439
ทรงพระเกี้ยวยอด ทรงสวมมงคลย่น พระหัตถ์ขวาทรงตะบองเพชร พระหัตถ์ซ้ายทรงถ้ำยามม
ทรงสวมปะวะหล่ำทองคำทั้งสองพระกร (Treasury Department: 16)

การโกนจุกของพระบรมวงศานุวงศ์เรียกว่า “โสกันต์” การโสกันต์แตกต่างจากการโกนจุกเพราะต้องสร้างเขาไกรลาสจำลองในลานพระบรมมหาราชวัง ส่วนการโกนจุกสร้างเพียงประรำในบ้านและทำกันเฉพาะญาติพี่น้องหรือครอบครัวเท่านั้น เขาไกรลาสของบรมวงศานุวงศ์ชั้นหม่อมเจ้าและชั้นพระองค์เจ้าสูง 10 ฟุต สร้างในภายหลังพระบรมมหาราชวัง ขณะที่เขาไกรลาสของเจ้าฟ้าจะสูงเป็นพิเศษตั้งแต่ 20 ถึง 46 ฟุต ตามธรรมเนียมพราหมณ์ การโสกันต์ถือคติตามธรรมเนียมพระพินาศทรงตัดจุก ณ เขาไกรลาส (Treasury Department, 2014).

ภาพที่ 3 ภาพเขาไกรลาสพระราชพิธีโสกันต์สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ กรมขุนเทพทวารวดี
(Palaphot, 2019: 137)

สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ กรมขุนเทพทวารวดี ทรงฉลองพระองค์ขาว ปักทอง ทรงพระเกี้ยว นวมและเครื่องถนิมพิมพาภรณ์ กระบวนพรอิสริยยศก็เหมือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กองทหาร เดินนำหน้าตามด้วยเจ้าพนักงานแต่งกายเหมือนทเวดา เด็กชายไว้จุกแต่งกายนานาชาติ แล้วเป็นกระบวนกลองชนะ สีแดง สีเขียว พราหมณ์โปรยข้าวตอก ประโคมแตรสังข์ดนตรี นางมยุรฉัตรพระราชนางของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอมีพัดโบกบังแทรก และฉัตรแวดล้อมอยู่โดยรอบ เจ้าพนักงานที่ตามเสด็จแต่งกายอย่างทเวดาเป็นการจำลองกระบวนเสด็จของพระอินทร์ และพระพรหมบนสรวงสวรรค์ ข้าหลวงเชิญเครื่องประกอบพระอิสริยยศ กระบวนเด็กหญิงที่ยังไม่โกนจุก ทำยสุดเป็นกระบวน ทหารม้าและมีการมหรสพสมโภชให้ราษฎรได้ชม ยามฤกษ์ที่โหรกำหนดไว้ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอประทับราชนางเสด็จยัง พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทตามเส้นทางใหม่ที่ไกลกว่าวันแรก ทรงฉลองพระองค์ขาว ทรงมงกุฎและเครื่องถนิมพิมพาภรณ์ เจ้าฟ้าจะโสกันต์เหนือพระที่นั่งภัทรบิฐที่ปูลาดด้วยหนังราชสีห์ เจ้าพนักงานงานแบ่งพระเทศาเป็นห้าปอย (Royal Gazette, 1892)

ภาพที่ 4 ภาพพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมหาพิชัยมงกุฎ ฉลองพระองค์ครุย ทรงพระแสงขรรค์ชัยศรี สมมติว่าเป็นพระอิศวรจุฬพระกร สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมขุนนันทบุรีนเรศวรมหาราช ฉลององค์อย่างขัตติยราชกุมารบนมณฑปทองเขาไกรลาส (Palaphot, 2019: 138)

พระราชพิธีโสกันต์ เป็นพระราชพิธีสำคัญที่มีมาแต่โบราณและสืบทอดมายังกรุงรัตนโกสินทร์ แต่ไม่พบหลักฐานที่แน่ชัดว่าปรากฏขึ้นครั้งแรกเมื่อใดและมีมาอย่างไร แม้ในสมัยสุโขทัยก็ไม่ปรากฏหลักฐานอ้างอิง แต่พบเอกสารที่กล่าวถึงพระราชพิธีโสกันต์ปรากฏขึ้นในสมัยอยุธยา พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) กล่าวถึงพระเจ้าปราสาททอง ในการพระราชพิธีโสกันต์พระเทพราชา ณ เกษะบ้านเลน และในรัชสมัยพระเพทราชา มีการพระราชพิธีโสกันต์สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าตรีสุนทรียเมื่อพระชนมายุได้ 13 พรรษา ณ พระที่นั่งสรรเพชญ์ปราสาท ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช หลังจากการสถาปนาพระนครแล้ว

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น พระราชพิธีโสกันต์เจ้าฟ้านั้นไม่ได้จัดขึ้นมานานหลายปีแล้ว จึงเป็นพระราชพิธีที่ประชาชนอาจจะมิรู้จักหรือหลงลืมก็ได้ พระมหากษัตริย์หลายพระองค์ต่างก็ร่วมพิธีโสกันต์ซึ่งเป็นพระราชพิธีที่ทรงคุณค่าทางสังคมวิทยามีผู้คนไม่มากนักน้อยที่เห็นความสำคัญของพระราชพิธีนี้ ปัจจุบันพระราชพิธีที่สำคัญยิ่งถูกวัฒนธรรมตะวันตกกลืนไปมิรู้ตัว

การวิเคราะห์องค์ประกอบการแสดงสียะตราทรงเครื่อง

1. บทการแสดง การแสดงสียะตราทรงเครื่องนำบทประพันธ์จากการแสดงละครใน เรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ตอนโสกันต์สียะตรา มาตัดต่อบทละครและบรรจุเพลงใหม่ โดยได้รับความอนุเคราะห์จาก ดร.อำมรงค์ บุญราช นักวิชาการละครและดนตรีชำนาญการ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร เป็นผู้

ตัดต่อบทการแสดงได้เรียบเรียงใหม่เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาวะการณ์หรือความนิยมในปัจจุบันใช้ 8 คำกลอนเพื่อใช้สำหรับแสดงตั้งสมัยรัชกาลที่ 2 บทการแสดงเป็นการแสดง 3 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 การลงทรง การอาบน้ำ ปรากฏในบทการแสดง “ขัดสีมลินทวารินรด น้ำดอกไม้ใสสด สรงสนาน ลูบไล้เครื่องต้นสุคนธธาร อวลกลิ่นปทุมมาลย์มาลี”

ช่วงที่ 2 การทรงสุคนธ์ นักแสดงจะต้องทำบทยูบบนเตียงเพื่อประพรมเครื่องหอมและยึนรำในบททรงเครื่องแต่งกาย

ช่วงที่ 3 ตัวละครมีความภูมิใจขึ้นชมการแต่งกาย

บทการแสดงสียะตราทรงเครื่อง

-ปี่พาทย์ทำเพลงต้นเข้ามา -

-ร้องเพลงลงทรงโทน -

ขัดสี มลทิน วารินรด	น้ำดอกไม้ ใสสด สรงสนาน
ลูบไล้ เครื่องต้น สุคนธธาร	อวลกลิ่น ปทุมมาลย์ มาลี

- ร้องเพลงชมตลาด -

แล้วผจง ผัดพักตร์ สดใส	นวลอำไพ เรืองรอง ผ่องศรี
ทรงสอด สนับเพลา เรืองรุจี	เชิงนาคี สีสุวรรณ บรรจง
ทรงภูษา พิ่นขาว โคมพัสตร์	จีบจัด จีบโจง ไวหางหงส์
ฉลององค์ สี่งา งามยรรยง	ห้อยหน้าทรง กรุยกราย พรายตา
กรองพระศอ โอปอล้วน ถ้วนทุกเม็ด	หงส์คาบเพชร งามระยับ จับอังสา
สังวาลแวว แก้ววาว พราวโสภา	ทองกรกลาย ลายนาคา ค่าบุรี
รัตพระองค์ งามละออง ทองเนื้อเก้า	พาหุรัด พลอยเกลา แก้วสี
ธำมรงค์ ลงยา ราชาวดี	ทรงพระเกี้ยว แก้วมณี พรณราย

-ร้องรำใน -

งามองค์ เครื่องทรง โสกันต์	สียะตรา จรจรลี ผันผาย
หัตถา ถือตะบอง เพชรพราย	นาคกราย ยิงที่ เกยสุวรรณ

-ปี่พาทย์ทำเพลงเสมอ -

- จบการแสดง -

2. ทำรำ ลักษณะเป็นการรำตีบทตามคำร้อง รำตีบทหรือรำใช้บทเป็นการรำที่ทำท่าทางตามความหมายของบทร้อง ซึ่งมักจะต้องการแปลความหมายของบทร้องก่อนแล้วเลือกสรรหรือประดิษฐ์ท่าทำให้ตรงกับความหมายนั้น ๆ เพื่อสื่อออกมาให้ผู้ชมเข้าใจ ท่ารำที่เกิดจากการประดิษฐ์ท่ารำขึ้นมาใหม่และการใช้ท่ารำเดิมที่มีอยู่ในเพลงช้า เพลงเร็วและเพลงแม่บทแบ่งท่ารำออกเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

2.1 ทำรำหลัก ท่ารำหลักเป็นท่าที่เกิดขึ้นจากการตีบทตามคำร้องเพื่อใช้แทนความหมายของเครื่องแต่งกายที่ตัวละครสียะตราสวมใส่ โดยท่าที่สามารถสื่อสารความหมายได้ชัดเจนที่สุดคือ ท่าเดียว เป็นท่าหลักปฏิบัติเพียงครั้งเดียว มักเป็นท่าที่ใช้กับเครื่องแต่งกายที่มีเพียงชิ้นเดียวถึงแม้ว่าในบทขับร้องจะมีการร้องซ้ำคำก็ตามจะไม่มีการเปลี่ยนท่า คงใช้เพียง

การเคลื่อนไหววียะส่วนอื่นของร่างกายแทนโดยคงทำรำนั่นไว้ เช่น ทำส่นับเพลลา ทำคู่คือทำหลักที่ปฏิบัติซ้ำเป็นสองครั้ง มักจะทำซ้ำนี้กับเครื่องแต่งกายที่มี 2 ชิ้นหรือ 2 ข้าง ถึงแม้ว่าบทขับร้องจะเปลี่ยนไปก็ต้องทำซ้ำอีกครั้ง หรืออาจทำซ้ำในช่วงของทำนองเพลงที่มีการเอื้อน เช่น ทำสังวาล กรองพระศอ เป็นต้น ซึ่งในการแสดงสียะตราทรงเครื่อง มีทำรำหลัก จำนวน 12 ท่า

2.2 ทำรำขยาย ทำรำขยายเป็นท่าที่ใช้ขยายความหมายของท่ารำหลัก โดยต้องมีความสัมพันธ์กับท่ารำหลัก เพื่อขยายคุณลักษณะของท่ารำหลักว่าสิ่งนั้นมีความหมายหรือมีความสวยงามอย่างไร ท่าขยายนี้มีทั้งทำที่นำมาจากเพลงซ้ำ เพลงเร็วและเพลงแม่บท เป็นท่าที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่ออธิบายการแต่งกาย โดยเลือกนำมาใช้ให้เหมาะสมกับความหมายของบทขับร้อง ถึงแม้ว่าในการทำท่ารำหลักจะเป็นท่าเดียวกันแต่ท่ารำขยายเหมือนกันหรือต่างกันก็ได้ บทร้องว่า “กรองพระศอ โอปอล้วน ถ้วนทุกเม็ด”

2.3 ทำเชื่อม ทำเชื่อมเป็นท่ารำที่ใช้เชื่อมระหว่างท่ารำหลักและท่ารำขยายให้ร้อยเรียงต่อกันได้อย่างสวยงาม เป็นท่าที่ปรากฏอยู่ระหว่างทำนองเอื้อนของบทร้องแต่ละคำ เช่น ระหว่างบทร้องว่า “พราวโสภา”

2.4 ทำรับ ทำรับเป็นท่ารำที่อยู่ช่วงท้ายของบทร้องแต่ละกลอน ซึ่งมีท่ารับที่ประกอบทำนองโดยไม่มีบทร้อง เช่น ท่าโบก (มือซ้ายตั้งวงสูง มือขวาจีบหลัง)

3. เครื่องแต่งกาย ผู้เขียนขอกล่าวถึงแต่ตัวละครหลักคือสียะตราเพียงตัวละครเดียวเท่านั้น โดยเครื่องแต่งกายได้รับแรงบันดาลใจจากภาพการแต่งกายสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าหญิงมาลินีนภดารา กรมขุนศรีสัชนาลัยสุรกัญญา ฉลององค์ในพิธีสถาปนาพระสงฆ์เจติยาภิเษกพระพุทธรูปในพระราชพิธีโสกันต์ เมื่อ พ.ศ.2439 ทรงพระเกี้ยวยอด ทรงสวมมงกุฎนพพระหัตถ์ขาวทรงตะบองเพชร ผู้สร้างสรรค์นำมาออกแบบในลักษณะการแต่งกายแบบ ยืนเครื่องพระ มีการออกแบบเครื่องแต่งกายโดยใช้สีงาเป็นหลัก ซึ่งเรื่องสีนี้มีความเกี่ยวข้องกับประเพณีไทยในเรื่องของกาลเทศะ ความเหมาะสม การแต่งกายไปร่วมพิธีต่าง ๆ ทำให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องสีที่สามารถแสดงถึงสถานะหรือความสัมพันธ์ของตนเอง นาฏศิลป์ไทยจึงเป็นเหมือนเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวการประเพณี ปฏิบัติ ความเชื่อและจารีตของคนในยุคหนึ่ง ๆ ที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน การอาบน้ำแต่งกายจึงเป็นเรื่องที่บ่งบอกฐานันดรศักดิ์อีกด้วย

ภาพที่ 5 ภาพเครื่องแต่งกายของสียะตรา (Wichasawat, 2022)

1) พระเกี้ยวยอด พระเกี้ยวยอดเป็นเครื่องประดับศีรษะที่มีปลายยอดแหลม เลียนแบบมาจากเครื่องทรงของเจ้านายที่ดำรงพระอิสริยยศชั้นเจ้าฟ้าทรงพระเกี้ยวยอดเข้าพระราชพิธีโสกันต์ ส่วนถ้าเป็นเจ้านายชั้นพระองค์เจ้าทรงเกี้ยวดอกไม้ไผ่

2) มงคลย่น มงคลย่นใช้ในการสร่งน้ำในพระราชพิธีโสกันต์จะสวมใส่มงคลย่นที่ทำด้วยผ้า 108 เส้นประดับด้วยเพชร

3) เสื้อหรือฉลององค์ เสื้อหรือฉลององค์สีขาว เป็นเสื้อแขนสั้นและแขนยาว ปักด้วยเลื่อมตลอดทั้งแขน

4) สนับเพลลา สนับเพลลาเป็นกางเกงขาเรียวยาวถึงกลางแข้ง ตอนบนใช้ผ้าดิบเย็บเป็นรูปกางเกง ตรงหัวเข้าถึงกลางแข้งมีผ้าสีต่อเป็นเชิงอีกท่อน ปักด้วยเลื่อมเป็นลวดลายนาฬิกา เข็มของสนับเพลลาปลายงอนขึ้น

5) ผ้านุ่งหรือภูษา เป็นผ้ายกที่ใช้เส้นไหมหรือเส้นลวดหรือเงินทอยกให้เป็นดอกลายนูน โดยนุ่งเป็นโจงกระเบน มีหางหงส์

6) รัตสะเอวหรือรัดองค์ รัตสะเอวหรือรัดองค์เป็นแผ่นผ้าที่คาดทับรอบสะโพก เพื่อปกปิดให้เกิดความเรียบร้อย ปักด้วยเลื่อมหรือดินตลอดทั้งผืน

7) ห้อยหน้าหรือห้อยข้าง ห้อยหน้าหรือห้อยข้างเป็นผ้าห้อยอยู่ตรงกลางระหว่างห้อยข้าง หรือเจียรระบาต หรือห้อยแขน เป็นผ้าที่ห้อยลงมาตามหน้าขาทั้ง 2 ข้าง นิยมปักด้วยเลื่อม การปักลวดลายก็ต้องเหมือนกับห้อยข้างและรัตสะเอว

8) พระนพรูปหงส์คาบหยาดเพชร พระนพรูปหงส์คาบหยาดเพชรในชุดการแสดงนี้ใช้เป็นสัญลักษณ์ถึงความเมตตา กรุณาของพระมหากษัตริย์ หรือเจ้านายชั้นสูง ติดไว้บริเวณไหล่ทั้ง 2 ข้างเชื่อมต่อกับสังวาลคล้องสะพายแล่งสลับกันมี 2 สาย

9) สังวาล สังวาลเป็นสร้อยชนิดหนึ่งใช้คล้องสะพายแล่งสลับกันมี 2 สาย เชื่อมต่อกับสัญลักษณ์หงส์คาบเพชร ที่ติดไว้บริเวณไหล่ทั้ง 2 ข้าง

10) กรองคอ กรองคอเป็นผ้าสีปิดเลื่อมประดับด้วยโอปอลอัญมณีมีค่า ใช้สวมทับลงบนเสื้อ ทำขอบเป็นลายหยกแหลมหรือมน

11) ทับทรวง ทับทรวงเป็นเครื่องประดับคอ ลักษณะคล้ายสร้อยโดยมีจีทำเป็นรูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัดอยู่ระหว่างอก

12) ปิ่นหมั่ง หรือเข็มขัด ปิ่นหมั่งใช้คาดทับห้อยหน้าและรัตสะเอว

13) ทองกร หรือกำไลแฉง ทองกรเป็นเครื่องประดับที่สวมอยู่ที่ข้อมือทั้ง 2 ข้าง ทำด้วยทองประดับพลอยสีแดง

14) ปะวะหล่ำ ปะวะหล่ำเป็นเครื่องประดับข้อมือทั้ง 2 ข้าง มีลักษณะเป็นเม็ดกลม ๆ ร้อยต่อเนื่องกัน

15) พาหุรัด พาหุรัดเป็นเครื่องประดับต้นแขนใช้สำหรับใส่กับเสื้อ โดยจะติดอยู่ที่ต้นแขนบางที่เรียกว่า กนกแขน

16) อัมรงค์ หรือแหวน เครื่องประดับนิ้ว

17) กำไลเท้า กำไลเท้าเป็นเครื่องประดับสำหรับสวมข้อเท้า ทำด้วยทองหรือทำด้วยกะไหล่ทอง

18) ภู่น่องสีขาว ผู้สร้างสรรค์ได้แรงบันดาลใจมาจากการแต่งกายแบบทรงเครื่องตามแบบแผนโบราณราชประเพณี พระราชพิธีโสกันต์

สียะตราใส่พระเกี้ยวยอด มงคลย่นที่ทำด้วยผ้า 108 เส้นประดับด้วยเพชร ซึ่งการใส่เครื่องประดับทั้งสองนี้มีลักษณะแตกต่างจากการแสดงชุดอื่น ๆ มีการสวมใส่ภู่น่องสีขาวซึ่งได้แรงบันดาลใจมาจากการแต่งกายแบบทรงเครื่องตามแบบแผนโบราณราชประเพณีพระราชพิธีโสกันต์ ล้วนแต่งเครื่องตามพระอิสริยยศ ซึ่งตัวละครสียะตราเป็นลูกของกษัตริย์ จึงแต่งกายตามพระอิสริยยศชั้นเจ้าฟ้าและประดับด้วยอัญมณีมีค่าต่าง ๆ เช่น กรองคอที่ประดับด้วยอัญมณีมีค่าอย่างโอปอล ซึ่งโอปอลปรากฏในเครื่องประดับเกี่ยวกับพระราชพิธีบรมราชาภิเษก กล่าวว่า “พระอัมรงค์รัตนราชูทำด้วยทองคำ ข้างหนึ่งทำเป็นรูปตรีศูลและคทาฝั่งเพชร อีกข้างทำเป็นรูปสังข์กับจักรฝั่งเพชร ตัววงฝั่งเพชร ใช้โอปอลแทนมุกดา” (The Royal Coronation Ceremony, 2019) พระนพรูปหงส์คาบหยาดเพชรประดับที่ไหล่ทั้ง 2 ข้างเชื่อมต่อกับสังวาลคล้องสะพายแล่ง

เพื่อแสดงถึงพระมหากรุณาธิคุณ ปรากฏดังข้อความ “สมเด็จพระพันปีแห่งพระราชทานเสร็จดังนี้เป็นต้นบนพระอังสาของเจ้านายที่จะโสกันต์นั้นจะประดับตัวหงส์ตัวน้อยคาบเพชรรูปหยดน้ำแววจับตาเป็นเครื่องหมายแห่งพระมหากรุณาธิคุณ” (Chandarangsu, 2007)

4. อุปกรณ์ประกอบการแสดง ผู้เขียนแบ่งจากขั้นตอนของการจำลองสร้าง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 อุปกรณ์ช่วงการลงทรง ขั้นตอนการอาบน้ำปรากฏในบทการแสดงว่า “น้ำดอกไม้ ไสสด สรงสนาน” ฉะนั้นตัวละครสียะตราอาบน้ำในลักษณะการนั่งอาบ โดยมีภาชนะที่กักเก็บน้ำคือ ชันสาคร และใช้วิธีการตักอาบน้ำ

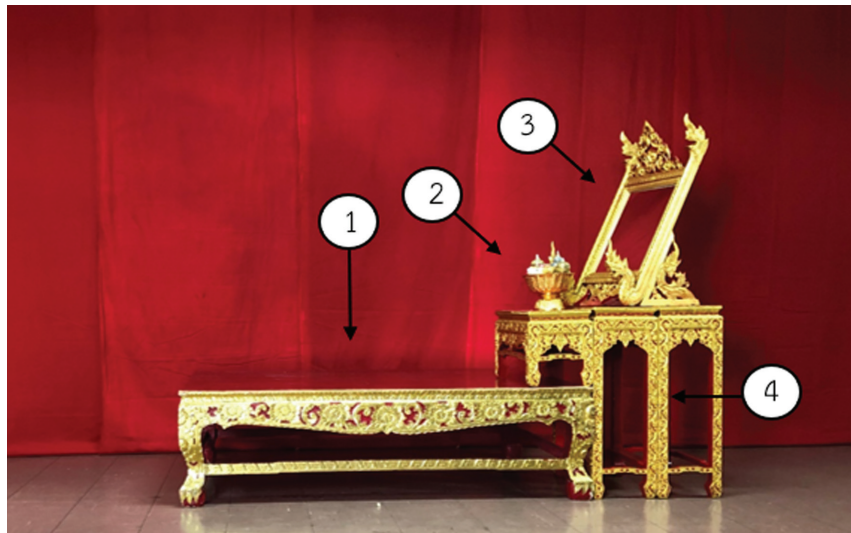

ภาพที่ 6 ภาพอุปกรณ์ประกอบในขั้นตอนการลงทรง (Wichasawat, 2022)

- 1) ชันสาคร ภาชนะที่กักและใช้วิธีการตักอาบน้ำ
- 2) พาน ภาชนะประเภทถาดที่มีฐานทรงสูงและมีลวดลายประดับมักเป็นพานสีทองประกอบการแสดง
- 3) ชันน้ำ ภาชนะสำหรับตักหรือใส่น้ำ มักเป็นสีทองประกอบการแสดงในช่วงสียะตราอาบน้ำในลักษณะการนั่งอาบ
- 4) ขวด ภาชนะกลวงใน โดยมากทำด้วยแก้ว รูปสูง มักมีคอหรือปากแคบ สำหรับบรรจุของเครื่องหอมในการแสดง
- 5) ผอบ เพื่อสร้างความสมดุลและความสวยงาม
- 6) ดอกไม้ เพื่อสร้างความสมดุลและความสวยงาม

4. อุปกรณ์ช่วงการทรงสุคนธ์ การทรงสุคนธ์จะต้องใช้คันทองตั้งประกอบอยู่บนเตียง ใช้เป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดงที่ตัวละครสียะตราใช้ทำบทในการประพรมเครื่องหอม โดยจัดตั้งไว้บนเตียงทางด้านซ้ายมือของผู้แสดง

นอกจากนี้ ยังมีพานพระสำอางตั้งไว้ข้างคันทอง ซึ่งพานพระสำอางประกอบด้วยผอบใส่แป้งและขวดน้ำหอม เพื่อให้ตัวละครนั่งทำบทในการประพรมเครื่องหอม พานพระสำอางนี้ตั้งประกอบอยู่บนเตียงทางด้านซ้ายของผู้แสดง เป็นอุปกรณ์ที่อยู่ติดกับ โถพระสุคนธ์ (ขวดน้ำหอม) ผอบ โถกระแจะ และคันทอง (กระจกเงา)

ภาพที่ 7 ภาพอุปกรณ์ประกอบการแสดงในขั้นตอนการทรงสุคนธ์ (Wichasawat, 2022)

- 1) เตียงหรือเตียงละคร เป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง มีลักษณะเป็นรูปแบบสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีขารองรับ 4 ขา ใช้สำหรับให้ตัวละครนั่งหรือยืน
 - 2) พานเครื่องพระสำอาง อธิบายไว้ในหน้าต่อไป
 - 3) กระจก เป็นอุปกรณ์การแสดงที่ตัวละครใช้มอง หรือส่อง เพื่อดูภาพตนเองมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ทำมาจากไม้แกะสลักเป็นลวดลายต่าง ๆ มักใช้กระจกสีทองประกอบการแสดง
 - 4) ตั้ง เป็นอุปกรณ์สำหรับไว้วางกระจกและตั้งอยู่บริเวณด้านข้างของเตียงละคร มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีขารองรับ 4 ขา คล้ายเตียงละครแต่มีขนาดเล็ก
- พานพระสำอางตั้งไว้ข้างคั่นฉ่อง (กระจก) ซึ่งพานพระสำอางประกอบด้วยผอบใส่แป้งและหวี เพื่อให้ตัวละครนั่งรำทำบทในการประพรมเครื่องหอม พานพระสำอางนี้ตั้งประกอบอยู่บนเตียงทางด้านซ้ายของผู้แสดงเป็นอุปกรณ์ที่อยู่ติดกับ ผอบและคั่นฉ่อง (กระจกเงา)

ภาพที่ 8 ภาพพานเครื่องพระสำอาง (Wichasawat, 2022)

- 1) โถกระแจะ หรือผอบแป้ง มีลักษณะคล้ายตลับใส่ของขนาดเล็กมีฝาครอบมียอด
- 2) ผอบ สร้างความสมดุลและความสวยงาม
- 3) ผอบ สร้างความสมดุลและความสวยงาม
- 4) หวี อุปกรณ์ใช้หวีผมมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมฉลุลายสีทอง
- 5) ดอกไม้ เพื่อความสวยงาม
- 6) ปิ่น เพื่อความสวยงาม
- 7) พาน ภาชนะประเภทถาดที่มีทรงสูงและลวดลายประดับเพื่อความสวยงาม

ภาพที่ 9 ภาพอุปกรณ์ประกอบการแสดงในขั้นตอนการทรงเครื่อง (Wichasawat, 2022)

- 1) ตะบองเพชร เครื่องรางสำหรับป้องกันภัยอันตรายจากภูตผีและภัยอันตรายต่าง ๆ
- 2) กริช อาวุธชนิดหนึ่งมีลักษณะด้ามโค้ง มักทำเป็นรูปสัตว์ อุปกรณ์ประกอบการแสดง แต่ไม่ได้กล่าวถึงในบทการแสดง การเห็นกริชแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของตัวละครที่เป็นกษัตริย์

5. ดนตรีประกอบการแสดง

ดนตรีประกอบการแสดง สียะตราทรงเครื่อง ใช้วงปี่พาทย์ไม้นวม โดยนำทำนองเพลงไทยมาบรรจุให้เข้ากับบทการแสดงดังกล่าวข้างต้น แล้วนำมาใช้ในการขับร้อง ซึ่งมีลักษณะเป็นการบรรจุเพลงสำหรับขับร้องเพื่อประกอบการแสดง มีการบรรจุเพลงและประพันธ์บทใหม่ที่กำลังกล่าวถึงการอาบน้ำแต่งตัวของสียะตรา

ภาพที่ 10 ภาพวงปี่พาทย์ไม้ نرم (Wichasawat, 2022)

การออกแบบดนตรีประกอบการแสดงสียะตราทรงเครื่อง การบรรจุเพลงคำนึงถึงความสอดคล้องเหมาะสมกับฐานันดรศักดิ์ของตัวละคร เหตุการณ์และสถานที่ที่เกิดขึ้นในการแสดง ซึ่งออกเป็น 5 ช่วง คือ

- 1) ช่วงร่าออก บรรจุด้วยเพลงต้นเข้ามาอธิบายถึงสถานที่ที่ดำเนินเรื่อง กำลังจะเดินทางไปลงสร
- 2) ช่วงลงสร ออกแบบการบรรจุการร้องเพลงลงสรโทน เนื่องจากเป็นเพลงขับร้องที่มีหน้าทับกลองแขกตีประกอบจังหวะ เมื่อนำไปใช้ในการแสดงจึงจำเป็นต้องใช้ลีลาท่าร่าด้วยการเล่นเท้าเพื่อให้เข้ากับจังหวะกลองแขก
- 3) ช่วงแต่งพระพักตร์ นิยมบรรจุด้วยเพลงร้องเดียวกับเพลงที่บรรจุอยู่ในช่วงลงสร เพราะเป็นเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกัน บรรจุเพลงร้องชมตลาดร้องอัตราจังหวะสองชั้นที่มีทำนองไพเราะอ่อนหวานเหมาะสมกับบทการแสดงกล่าวถึงบทบาทและกิริยาอันเข้มข้อยของละครสียะตราซึ่งยังเป็นเด็กและกำลังจะก้าวเข้าสู่ผู้ใหญ่เมื่อเข้าพระราชพิธีโสกันต์
- 4) ช่วงทรงเครื่อง บรรจุด้วยการร้องลงสรตามจารีตการบรรจุเพลงร่าลงสรทรงเครื่องของตัวพระที่มีมาแต่โบราณสมัย
- 5) ช่วงเดินทางไปยังที่หมาย เป็นช่วงสุดท้ายของการแสดงเพื่อให้ตัวละครได้รำเข้าโรงบรรจุด้วยการร้องรื้อรำเพื่อให้ตัวละครได้รำจากเวทีบนลงมาด้านหน้า จากนั้นจึงต่อด้วยการบรรจุเพลงบรรเลงเพลงหน้าพาทย์เสมอ เพื่อให้ตัวละครได้รำเข้าโรงและแสดงให้เห็นถึงกิริยาการเดินทางออกจากสถานที่ลงสรทรงเครื่องไปยังสถานที่หมาย ทั้งนี้ต้องพิจารณาการบรรจุเพลงให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับฐานันดรศักดิ์ของตัวละคร เหตุการณ์ต่าง ๆ และสถานที่ที่เกิดขึ้นในการแสดง รวมถึงจังหวะสำเนียงของเพลง ให้มีความสอดคล้องกลมกลืนกันระหว่างการเรียงร้อยเพลงต่าง ๆ ที่ใช้บรรจุอยู่ในการแสดงแต่ละชุดอีกด้วย

สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิเคราะห์องค์ประกอบการแสดงสียะตราทรงเครื่อง

1. ด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาพระราชพิธีโสกันต์ พระราชพิธีโสกันต์เป็นพิธีมงคลที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของพระราชโอรสหรือพระราชธิดาของพระเจ้าแผ่นดินและเจ้านายระดับพระองค์เจ้าขึ้นไป ตามคติความเชื่อเด็กโตก้าวเข้าสู่วัยหนุ่มก็จะกระทำพิธีโกนจุกเป็นพิธีมงคลตามแบบโบราณที่มีการสืบทอดต่อ ๆ กันมา พระราชพิธีโสกันต์อสิริยศชั้น

เจ้าฟ้าต้องสร้างเขาไกรลาสจำลองในลานพระบรมมหาราชวังและฉลององค์ในพระราชพิธีโสกันต์ ทรงพระเกี้ยวทอดทรงสวมมงกุฎนพ พระหัตถ์ขวาทรงตะบองเพชร พระหัตถ์ซ้ายทรงถ้ำยาตม ทรงสวมปะวะหล้าทองคำทั้งสองพระกรตามพระราชประเพณี ซึ่งพระราชพิธีโสกันต์ไม่มีเป็นเวลานานแล้วพระเจ้าปราสาททองในการพระราชพิธีโสกันต์พระเทพราชา ณ เกาะบ้านเลน และในรัชสมัยพระเทพราชา มีการพระราชพิธีโสกันต์สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าตรีสุนทรียเมื่อพระชนมายุได้ 13 พรรษา ณ พระที่นั่งสรรเพชญ์ปราสาท ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดเจ้าจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และครั้งสุดท้ายคือพระราชพิธีโสกันต์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงเป็นพระราชพิธีที่ประชาชนอาจจะมิรู้จักหรือหลงลืม

2. การสื่อสารกับคนในสังคม การสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง เพราะการแสดงทั้งหลายที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อต้องการให้ได้รับการตอบรับจากผู้ชมไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง หากแต่ต้องการทำให้ผู้ชมมีอารมณ์ร่วมไปกับชิ้นงานด้านการออกแบบเครื่องแต่งกายสียะตราเป็นการให้ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ในพระราชพิธีโสกันต์มีความสำคัญอย่างยิ่งกับเจ้านายในสมัยก่อนเป็นการก้าวข้ามผ่านจากชีวิตวัยเด็กเพื่อที่จะนำไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งปัจจุบันไม่มีการตั้งพระราชพิธีโสกันต์ให้เห็นแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับ สอดคล้องกับการแต่งกายละครในเรื่องอิเหนา ตอนตัดดอกไม้ แสดงงาน 96 ปี หม่อมอาจารย์ ณ โรงละครแห่งชาติ เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2542 การแต่งกายเลียนแบบมาจากเครื่องทรงของกษัตริย์ซึ่งแต่เดิมมีพระราชกำหนดในสมัยรัชกาลที่ 1 ต่อมาในรัชกาลหลังมิได้ห้ามปรามการแต่งกายของตัวละครจึงมีเครื่องที่เป็นสิ่งห้ามของในพระราชกำหนด

3. ความคิดสร้างสรรค์ในงานนาฏศิลป์ไทย ความคิดสร้างสรรค์ดังปรากฏในการออกแบบบทการแสดง มีการเรียบเรียงและตัดต่อบทมาจากการแสดงละครในเรื่องอิเหนา ตอนโสกันต์สียะตรา พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โดยนำมาประพันธ์บทใหม่ตามฉันทลักษณ์กลอนบทละคร ยังไม่เคยปรากฏบทการแสดงที่กล่าวถึงการแต่งตัวเพื่อไปพระราชพิธีโสกันต์มาก่อน ออกแบบเครื่องแต่งกายจากพระราชพิธีโสกันต์แบบยืนเครื่อง โดยสร้างสรรค์ให้ตัวละครสียะตราใส่พระเกี้ยวยอด มงกุฎนพที่ประดับด้วยเพชร หงส์คาบหยาดเพชร และใส่ถุงน่องสีขาว ตามแบบแผนเครื่องแต่งกายในพระราชพิธีโสกันต์ แต่ยังไม่พบผู้ใดหยิบยกมาสร้างสรรค์เป็นการแสดงรูปแบบนาฏศิลป์ไทยอนุรักษ์มาก่อน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์

4. การใช้สัญลักษณ์ในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย การออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง ซึ่งกระบวนการลงสร้างขั้นตอนที่ 3 ของการแสดงคือ การทรงเครื่อง การทรงเครื่องจะเป็นกระบวนการสุดท้ายมีอุปกรณ์ประกอบการรำ คือ ตะบองเพชร ซึ่งเชื่อว่าเป็นอาวุธของท้าวเวสสุวรรณ ในพระราชพิธีโสกันต์ ถือว่าใช้เป็นเครื่องรางสำหรับป้องกันภัยอันตรายจากภูติผีและภัยอันตรายต่าง ๆ ดังนั้นผู้สร้างสรรค์จึงนำตะบองเพชรมาใช้เป็นสัญลักษณ์ เพื่ออธิบายว่าตัวละครสียะตรากำลังจะเข้าพิธีสำคัญคือ พระราชพิธีโสกันต์ โบราณสมัยเชื่อว่าผู้ที่เข้าพิธีสำคัญจะเนื้อหอม ภูติผีปีศาจจะมาพาตัวไปหรืออาจจะได้รับอันตรายก่อนเข้าพิธี จึงใช้ตะบองเพชรเป็นสัญลักษณ์เครื่องรางป้องกันอันตรายต่าง ๆ การออกแบบดนตรีประกอบการแสดงบรรจุเพลงหน้าพาทย์ต้นเข้ามาและเพลงเสมอหมายถึง การเครื่องบ่งบอกกิริยา การกระทำของตัวละคร และการใช้เพลงให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับฐานันดรศักดิ์ของตัวละครด้านการออกแบบดนตรีประกอบการแสดง ตัวละครสียะตราเหินบกริชเพื่อแสดงถึงฐานะอยู่ในวงศ์กษัตริย์

REFERENCES

- Treasury Department. (2014). *National treasures in the royal tonsure ceremony*. Nonthaburi Printing.
- Gerola, E. Y. (1893). *Chulakantamangkon*.

Thongthong Chandarangsue. (2007). **Within the walls of the temple** (4th ed.). S.C. Print and Pack.

Navikachiwine, N.. (1975). **The royal tonsure ceremony**. Bangkok: Religious Printing House.

Palaphot, S. (2019). **Royal ceremonies of Siam**. Printing House.

The Royal Coronation Ceremony of His Majesty King Maha Vajiralongkorn Bodindradebayavarangkun.

(2019, May 4). **Royal Thai Government Gazette, 136**(Special Part 109 D), 1–16.

The Royal Tonsure Ceremony and the Royal Granting of the Suphanbat to Prince Prajadhipok

Sakdidej. (1945). Dusit Maha Prasat Throne Hall, Bangkok. (1905, February 28–March 7)

Wichasawat, P. (2022). **Props used in the dressing process performance** [Photograph created by the author].

Royal Gazette. (1892, January 1). **The royal tonsure ceremony of Prince Maha Vajiravudh**. *Royal Gazette*, 9.

ภาคผนวก

แบบฟอร์มเสนอบทความเพื่อพิจารณานำลงพิมพ์
วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ชื่อ-นามสกุล (นาย/นาง/นางสาว)	☐ บทความวิจัย ☐ นักศึกษาระดับปริญญาโท ☐ นักศึกษาระดับปริญญาเอก
หลักสูตร.....สาขา.....	
มหาวิทยาลัย.....	
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ เลขที่.....หมู่ที่.....ซอย.....ถนน..... ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์..... E-mail.....	
ชื่อเรื่องบทความภาษาไทย	
ชื่อเรื่องบทความภาษาอังกฤษ (ตัวพิมพ์ใหญ่)	
มีความประสงค์ขอส่ง ☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิชาการ ☐ บทความปริทรรศน์ ☐ บทวิจารณ์หนังสือ	

ในการนี้ข้าพเจ้ายินดีให้กองบรรณาธิการวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร มีสิทธิในการสรรหาผู้กลั่นกรองโดยอิสระ เพื่อพิจารณาด้านฉบับที่ข้าพเจ้า (และผู้แต่งร่วม) ส่งมา และยินดียอมรับผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ

ลงชื่อ.....ผู้ส่งบทความวิจัย
 (.....)

* ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน ตลอดจน "ไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารฉบับอื่น" และจะไม่นำส่งไปเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น ภายใน 90 วัน นับจากวันที่ข้าพเจ้าได้ส่งบทความฉบับนี้

** ในกรณีที่บทความนั้นมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องหรือพาดพิงกับหน่วยงานหรือองค์กรใด ต้องได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากองค์กรนั้น

- ☐ ยินยอมรับเงื่อนไข
- ☐ ไม่ยินยอมรับเงื่อนไข

ความเห็นของกองบรรณาธิการวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร

- ☐ ถูกต้องตามรูปแบบของบทความ
- ☐ ไม่ถูกต้องตามรูปแบบของบทความ

.....
(.....)

กองบรรณาธิการวารสารวิจัยฯ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

รายละเอียดการเตรียมบทความเสนอการตีพิมพ์ วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นวารสารราย 6 เดือน เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน และ ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ผลงานในลักษณะบทความวิชาการ (Academic Article) บทความวิจัย (Research Article) บทความปริทัศน์ (Review Article) และบทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ แก่นักวิจัย นักวิชาการ และบุคคลทั่วไปที่สนใจ

ขอบเขตของผลงานที่ตีพิมพ์

วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ในด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วรรณกรรม ภาษาศาสตร์ บริหารธุรกิจและการบัญชี ศิลปกรรม

การพิจารณาบทความ

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารนี้จะได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่าน โดยผู้แต่งและผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความจะไม่ทราบชื่อซึ่งกันและกัน (Double-blind Peer Review)

ประเภทของบทความที่รับตีพิมพ์

1. บทความวิชาการ (Academic Article)

งานเขียน ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เป็นความรู้ใหม่ กล่าวถึงความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์ แนวทางการแก้ไขปัญหา มีการใช้แนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยจากแหล่งข้อมูล เช่น หนังสือ วารสารวิชาการ อินเทอร์เน็ตประกอบการวิเคราะห์วิจารณ์ เสนอแนวทางแก้ไข

2. บทความวิจัย (Research Article)

เป็นการนำเสนอผลงานวิจัยอย่างเป็นระบบ กล่าวถึงความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ การดำเนินการวิจัย

3. บทความปริทัศน์ (Review Article)

งานวิชาการที่ประเมินสถานะล่าสุดทางวิชาการ (State of the art) เฉพาะทางที่มีการศึกษาค้นคว้า มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งทางกว้าง และทางลึกอย่างทันสมัย โดยให้ข้อพิพาทที่ชี้ให้เห็นแนวโน้มที่ควรศึกษาและพัฒนาต่อไป

4. บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

บทความที่วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาสาระ คุณค่า และ คุณูปการของหนังสือ บทความหรือผลงานศิลปะ อาทิตheater การทัศนศิลป์ และการแสดงละครหรือดนตรี โดยใช้หลักวิชาและดุลยพินิจอันเหมาะสม

หลักเกณฑ์ในการส่งบทความ

1. บทความที่ผู้แต่งส่งมาเพื่อตีพิมพ์จะต้องเป็นบทความที่ยังไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่หรืออยู่ระหว่างการเสนอขอตีพิมพ์จากวารสารอื่น ๆ

2. เนื้อหาในบทความต้องไม่คัดลอก ลอกเลียน หรือไม่ตัดทอนจากบทความอื่นโดยเด็ดขาด (การละเมิดลิขสิทธิ์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้แต่งเท่านั้น)

3. ผู้แต่งต้องเขียนบทความตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในระเบียบการส่งบทความของ วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

4. การพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จะพิจารณาเฉพาะบทความที่ได้รับการประเมินให้ตีพิมพ์เผยแพร่จากผู้ทรงคุณวุฒิเท่านั้น

5. กรณีข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แต่งต้องปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และชี้แจงการแก้ไขต้นฉบับดังกล่าวมายังกองบรรณาธิการ

คำแนะนำการเตรียมต้นฉบับ

รับการตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Word 2003 ขึ้นไป โดยใช้ตัวหนังสือแบบ TH SarabunPSK ขนาด 16 pt. ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ กำหนดตั้งค่าหน้ากระดาษ บน 1.5 นิ้ว ซ้าย 1.5 นิ้ว ล่าง 1.0 นิ้ว ขวา 1.0 นิ้ว โดยความยาวของบทความควรเป็นดังนี้

1. บทความทางวิชาการ (Academic article) ประมาณ	15 หน้า ต่อบทความ
2. บทความวิจัย (Research article) ประมาณ	15 หน้า ต่อบทความ
3. บทความปริทรรศน์ (Review article) ประมาณ	8 หน้า ต่อบทความ
4. บทวิจารณ์หนังสือ (Book review) ประมาณ	5 หน้า ต่อบทวิจารณ์

โดยมีส่วนประกอบดังนี้

บทความวิชาการ	บทความวิจัย	บทความปริทรรศน์	บทวิจารณ์หนังสือ
1. บทนำ	1. บทนำ	1. บทนำ	บทความที่วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหา
2. กรอบในการวิเคราะห์	2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2. บทสรุป	สาระ คุณค่า และ คุณูปการของ
3. เนื้อหา	3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย (ถ้ามี)	3. เอกสารอ้างอิง	หนังสือ บทความ หรือผลงาน
4. สรุป	4. ขอบเขตของการวิจัย		ศิลปะ อาทิ นิทรรศการ ทัศนศิลป์
5. เอกสารอ้างอิง	5. ทบทวนแนวคิด		และการแสดงละครหรือดนตรี
	6. สมมติฐาน (ถ้ามี)		โดยใช้ หลักวิชาและดุลยพินิจ
	7. กรอบแนวคิดของการวิจัย		อันเหมาะสม
	8. ระเบียบวิธีวิจัย		
	9. สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย		
	10. ข้อเสนอแนะ		
	11. เอกสารอ้างอิง		

Academic Article	Research Article	Review Article	Book Review
1. Introduction	1. Introduction	1. Introduction	The critique article should critically evaluate the subject, whether a book, film, work of art, dance, music performance or even another article. This has to be done looking at the content, the main points, and the benefit proceeding from it and how it expresses its discipline.
2. Framework Analysis	2. Research Objectives	2. Conclusion	
3. Content	3. Expected Benefits (If any)	3. References	
4. Conclusion	4. Research Scope		
5. References	5. Literature Review		
	6. Hypothesis (If any)		
	7. Conceptual Framework		
	8. Methodology		
	9. Results Conclusion and Discussion		
	9.1 Results Conclusion		
	9.2 Discussion		
	10. Suggestions and Recommendations		
	11. References		

ชื่อเรื่อง	ควรมีความกระชับและชัดเจน ไม่ยาวจนเกินไป บทความภาษาไทยต้องมีชื่อเรื่องทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด
ชื่อผู้แต่ง	ระบุชื่อเต็มและนามสกุลเต็มของผู้แต่งทุกคนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยไม่ใส่ยศหรือตำแหน่งสำหรับผู้แต่งหลักต้องใส่ E-mail address ที่ติดต่อได้และลงเครื่องหมายดอกจันกำกับ
บทคัดย่อ	ทุกบทความต้องมีบทคัดย่อเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษยกเว้นบทความหนังสือ โดยควรมีความยาวระหว่าง 200 ถึง 250 คำ
คำสำคัญ	ให้มีคำสำคัญ 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
รูปภาพ	แยกบันทึกเป็นไฟล์ภาพที่มีนามสกุล TIFF, หรือ JPEG ถ้าเป็นภาพถ่ายกรุณาส่งภาพต้นฉบับเพื่อคุณภาพในการพิมพ์ หมายเลขรูปภาพและกราฟ ให้เป็นเลขอารบิก คำบรรยายและรายละเอียดต่าง ๆ อยู่ด้านล่างของรูปภาพ ปรับรูปแบบให้เหมาะสมกับการตีพิมพ์แบบขาว-ดำ หรือ Greyscale
เนื้อหา	ใช้ตัวหนังสือแบบ TH SarabunPSK ขนาด 16 พอยท์ จัดเนื้อหาตามรูปแบบบทความวิชาการ (Academic Article) บทความวิจัย (Research Article) บทความปริทัศน์ (Review Article) หรือ บทความหนังสือ (Book Review) หน่วยที่ใช้ให้เป็นไปตามรูปแบบสากล หากมีสมการให้ใช้ Equation Editor โดยจัดให้อยู่ในตำแหน่งกลางหน้ากระดาษ และระบุหมายเลขสมการ
ตาราง	หมายเลขตารางให้เป็นเลขอารบิก คำบรรยายและรายละเอียดต่าง ๆ อยู่ด้านบนของตาราง
เอกสารอ้างอิง	เป็นรายชื่อเอกสารที่ใช้อ้างอิงถึงในบทความ โดยให้แปลเป็นภาษาอังกฤษทุกรายการ และจัดรูปแบบอ้างอิงตามระบบ APA 6 th edition

รูปแบบการอ้างอิง

1. การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)

กรณีอ้างอิงชื่อผู้แต่งก่อนข้อความ	ชื่อผู้แต่ง (ปีที่พิมพ์).....
ตัวอย่าง	Kelly (2004) แสดงให้เห็นว่า..... Saikaew & Kaewsarn (2009) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ..... Lui et al. (2000) พบว่า..... Saikaew & Kaewsarn (2009) และ Lui et al. (2000) พบว่า
กรณีอ้างอิงชื่อผู้แต่งท้ายข้อความ	 (ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์)
ตัวอย่าง	 (Kelly, 2004) (Saikaew & Kaewsarn, 2009) (Lui et al., 2000) (Saikaew & Kaewsarn, 2009; Lui et al., 2000)

2. การอ้างอิงในส่วนท้ายบทความ (References)

2.1 อ้างอิงจากหนังสือ (Books)

รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ . (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
ตัวอย่าง	Crawley, R. B., Dockery, L. M., Branson, T. S., Carmichael, L. E., Carson, J. C., Findlay, A. F., & Smith, D. M. (2015). Manor houses of the early 1900s . London, England: Taylor & Francis.

2.2 อ้างอิงจากบทความวารสาร (Journal articles)

รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร , ปีที่(ฉบับที่), หน้าแรก-หน้าสุดท้าย.
ตัวอย่าง	Yingsanga, P., & Mathurasa, L. (2009). Yellowing development of Chinese Kale (<i>Brassica oleracea</i> var. <i>alboglabra</i>). Phranakhon Rajabhat Research Journal: Science and Technology , 14(1), 76-90. (In Thai) Morrisa, G.A., Fosterb, T.J., & Hardinga, S.E. (2000). The effect of the degree of esterification on the hydrodynamic properties of citrus pectin. Food Hydrocolloids , 14(3), 227-235.

2.3 อ้างอิงจากวิทยานิพนธ์ (Theses and Dissertations)

รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์ . (ระดับวิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัย, เมืองที่ตั้งมหาวิทยาลัย.
ตัวอย่าง	Caprette, C.L. (2005). Conquering the cold shudder: The origin and evolution of snake eyes . (Doctoral dissertation). Ohio State University, Columbus, OH.

2.4 อ้างอิงจากรายงานการวิจัย/รายงานทางวิชาการ (Technical/Research reports)

รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง (ประเภทของเอกสาร). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
--------	--

ตัวอย่าง Tayama, T. (2006). **Velocity influence on detection and prediction of changes in color and motion direction** (Report No. 38). Sapporo, Japan: Psychology Department, Hokkaido University.

2.5 บทความ/บทในหนังสือการประชุม (Proceedings of meeting and symposium)

รูปแบบ ชื่อผู้แต่งในบท. (ปีพิมพ์). **ชื่อเรื่อง**. ใน ชื่อบรรณาธิการ, (บรรณาธิการ), ชื่อการประชุม (หน้าแรก-หน้าสุดท้าย). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง Deci, E.L., & Ryan, R.M. (1991). **A motivational approach to self: Integration in personality**. In R. Dienstbier (Ed.), Nebraska Symposium on motivation: Vol. 38 Perspectives on motivation (237-288). Lincoln, NM: University of Nebraska Press.

2.6 อ้างอิงจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

รูปแบบ ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). **ชื่อเรื่อง**. Retrieved from <http://.....>[ใส่วันที่สืบค้น].

ตัวอย่าง Centers for Disease Control and Prevention. (2003). **Take charge of your diabetes**. Retrieved from <http://www.cdc.gov/diabetes/pubs/paf/ted.pdf> [2015, 25 Oct.]

2.7 อ้างอิงอื่น ๆ

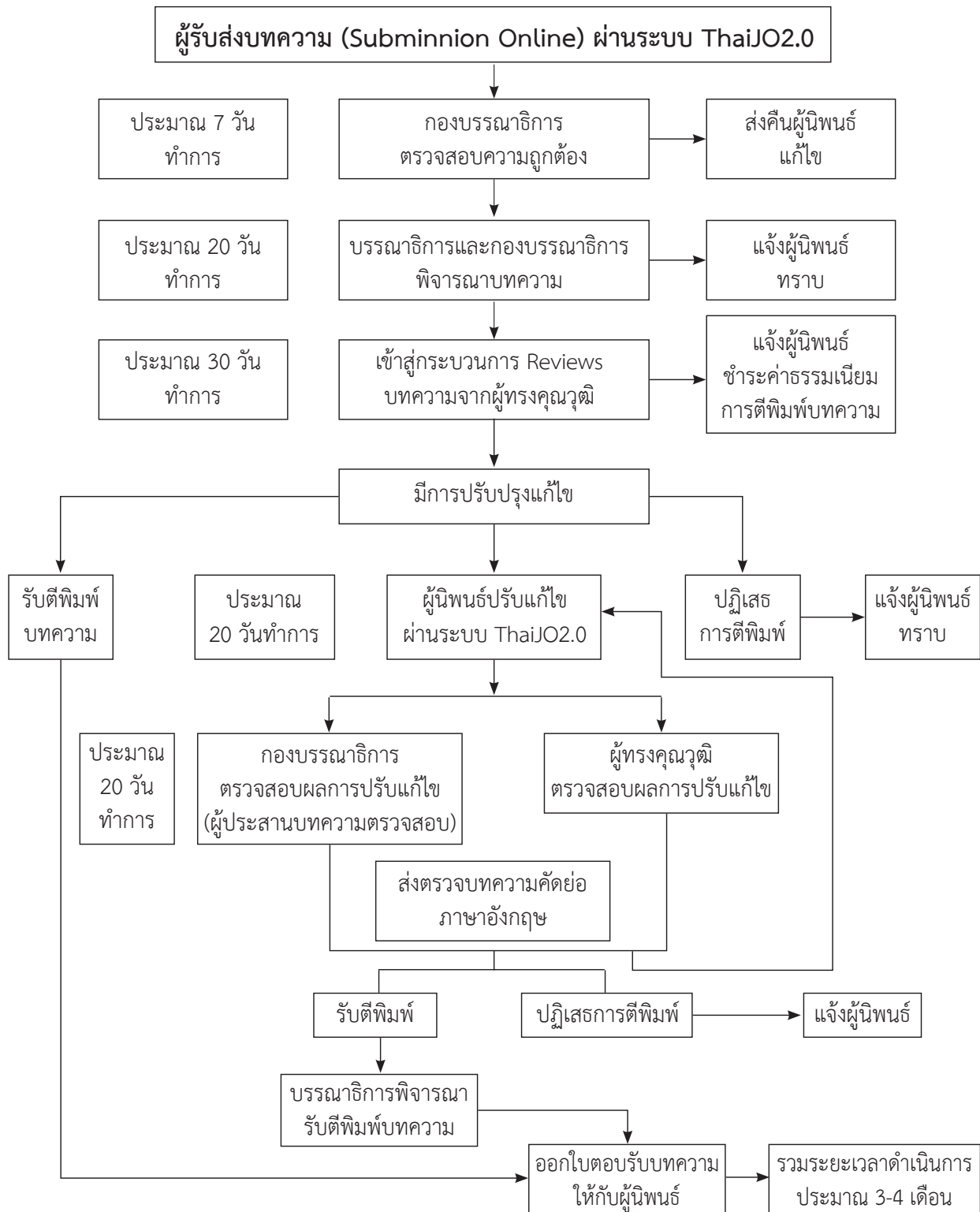
รูปแบบ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์. (ปีที่ให้สัมภาษณ์, วัน เดือน). **สัมภาษณ์**. ตำแหน่งผู้ให้สัมภาษณ์. หน่วยงาน.

ตัวอย่าง Phae-ngam, W. (2016, 10 Jan.). **How to write a good research article**. Assistant Professor. Faculty of Science and Technology. Phranakhon Rajabhat University. **วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**

หมายเหตุ: ทางวารสารขอสงวนสิทธิ์ที่จะเรียบเรียงและอาจปรับปรุงการนำเสนอบทความตามความเหมาะสม

ขั้นตอนการพิจารณาบทความ

วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หมายเหตุ: ทางวารสารขอสงวนสิทธิ์ที่จะเรียบเรียงและอาจปรับปรุงการนำเสนอบทความตามความเหมาะสม

รูปแบบบทความเพื่อส่งตีพิมพ์ในวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขาสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ภาษาไทย)

ชื่อเรื่องภาษาไทย (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวหนา)

ENGLISH TITLE (TH SarabunPSK 16pt. bold)

ชื่อ-สกุล ผู้แต่งบทความ^{1*} ชื่อ-สกุล ผู้แต่งบทความ² (TH SarabunPSK ขนาด 14pt. ตัวปกติ)

¹ชื่อหน่วยงานที่สังกัด (TH SarabunPSK ขนาด 12pt. ตัวปกติ)

²ชื่อหน่วยงานที่สังกัด (TH SarabunPSK ขนาด 12pt. ตัวปกติ)

Author ^{1*}, Author ² (TH SarabunPSK 14pt. normal)

¹Affiliation (TH SarabunPSK 12pt. normal)

² Affiliation (TH SarabunPSK 12pt. normal)

*E-mail: address@mailservice.com (TH SarabunPSK 12pt. normal)

Received: xx-xx-xx

Accepted: xx-xx-xx

Published: xx-xx-xx

บทคัดย่อ (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวปกติ) ในกรณีเป็นบทความภาษาไทยต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทคัดย่อควรมีย่อหน้าเดียว ความยาวระหว่าง 200 ถึง 250 คำ บทคัดย่อควรกล่าวถึงวัตถุประสงค์หลักของบทความ ผลลัพธ์ หรือสรุปผลที่ได้จากการทำวิจัย

คำสำคัญ: คำสำคัญ1 คำสำคัญ2 คำสำคัญ3 คำสำคัญ4 คำสำคัญ5 (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวปกติ) ควรมี 3-5 คำ คำสำคัญภาษาไทยไม่ต้องมีเครื่องหมายจุลภาค (,) ระหว่างคำ

ABSTRACT (TH SarabunPSK 16pt. bold)

For a Thai article, an abstract in English must accompany the Thai version. The abstract should contain a single paragraph and its length should not exceed 250 words. It should be prepared in concise statement of objectives and summary of important results.

Keywords: keyword1, keyword2, keyword3, keyword4, keyword5 (TH SarabunPSK 16pt. normal)

บทนำ (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวปกติ)

.....

.....

.....

วัตถุประสงค์ (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวปกติ)

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย (ถ้ามี) (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวปกติ)

ขอบเขตของการวิจัย (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวปกติ)

ทบทวนแนวคิด (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวหนา)

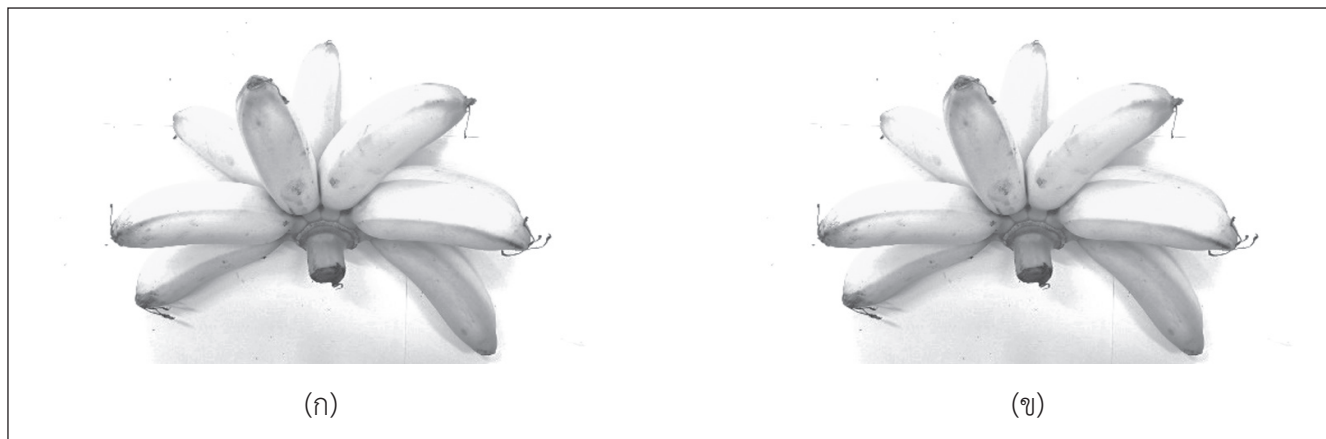
เนื้อหา (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวปกติ)

สมมติฐาน (ถ้ามี) (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวปกติ)

กรอบแนวคิดของการวิจัย (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวปกติ)

ภาพที่ 1 ชื่อภาพ....(ก).....(ข).....

ระเบียบวิธีวิจัย (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวปกติ)

.....

ข้อเสนอแนะ (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวปกติ)

.....

ตารางที่ 1 ชื่อตาราง

ปัจจัยต่าง ๆ	Factor Loading	Commulative Variance (%)	Communalities
ปัจจัยที่ 1 : สถาปัตยกรรม และความสำคัญของวัด		25.530	
เป็นวัดที่มีความสวยงาม	0.830		0.689
มีสถาปัตยกรรมเป็นเอกลักษณ์	0.799		0.642
มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์	0.675		0.491
มีความโดดเด่นแตกต่างจากวัดอื่น ๆ	0.451		0.346

หมายเหตุ : (TH SarabunPSK ขนาด 12pt. ตัวปกติ)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวปกติ).....

REFERENCES (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวหนา)

บรรณานุกรม 1 (TH SarabunPSK ขนาด 16pt.)

บรรณานุกรม 2 (TH SarabunPSK ขนาด 16pt.).....

บรรณานุกรม 3 (TH SarabunPSK ขนาด 16pt.).....

บรรณานุกรม 4 (TH SarabunPSK ขนาด 16pt.).....

รูปแบบบทความเพื่อส่งตีพิมพ์ในวารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขาสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ภาษาอังกฤษ)

ENGLISH TITLE (TH SarabunPSK 16pt. bold)

Author^{1*}, Author² (TH SarabunPSK 14pt. normal)

¹Affiliation (TH SarabunPSK 12pt. normal)

² Affiliation (TH SarabunPSK 12pt. normal)

*E-mail: address@mailservice.com (TH SarabunPSK 12pt. normal)

Received: xx-xx-xx

Accepted: xx-xx-xx

Published: xx-xx-xx

ABSTRACT (TH SarabunPSK 16pt. bold)

The abstract should contain a single paragraph and its length should not exceed 250 words (200-250 words). It should be prepared in concise statement of objectives and summary of important results.

Keywords: keyword1, keyword2, keyword3, keyword4, keyword5 (TH SarabunPSK 16pt. normal)

INTRODUCTION (TH SarabunPSK 16pt. bold)

Content (TH SarabunPSK 16pt. normal).....

Research Objectives (TH SarabunPSK 16pt. bold)

Content (TH SarabunPSK 16pt. normal).....

Expected Benefits (If any) (TH SarabunPSK 16pt. bold)

Content (TH SarabunPSK 16pt. normal).....

Research Scope (TH SarabunPSK 16pt. bold)

Content (TH SarabunPSK 16pt. normal)

Literature Review (TH SarabunPSK 16pt. bold)

Content (TH SarabunPSK 16pt. normal)

Hypothesis (If any) (TH SarabunPSK 16pt. bold)

Content (TH SarabunPSK 16pt. normal).....

Conceptual Framework (TH SarabunPSK 16pt. bold)

Content (TH SarabunPSK 16pt. normal).....

Figure 1 Name... (TH SarabunPSK 16pt. normal)

Methodology Material (TH SarabunPSK 16pt. bold)

Content (TH SarabunPSK 16pt. normal).....

Results Conclusion and Discussion (TH SarabunPSK 16pt. bold)

Content (TH SarabunPSK 16pt. normal).....

Results Conclusion (TH SarabunPSK 16pt. bold)

Content (TH SarabunPSK 16pt. normal).....

Discussion (TH SarabunPSK 16pt. bold)

Content (TH SarabunPSK 16pt. normal).....

Table 1 Name (TH SarabunPSK 16pt. normal)

Time (minutes)	Pressure (mbar)				Avg. Pressure (mbar)
	Day 1	Day 2	Day 3	Day 4	
90	0.000061	0.000053	0.000037	0.000048	0.000050
95	0.000055	0.000053	0.000038	0.000044	0.000048
100	0.000055	0.000052	0.000037	0.000048	0.000048

Note: (TH SarabunPSK 12pt. normal)

Suggestions and Recommendations (TH SarabunPSK 16pt. bold)

Content (TH SarabunPSK 16pt. normal)

REFERENCES (TH SarabunPSK 16pt. bold)

Reference1 (TH SarabunPSK 16pt. normal.).....

.....
.....

Reference2 (TH SarabunPSK 16pt. normal.).....

.....
.....

Reference3 (TH SarabunPSK 16pt. normal.).....

.....
.....

Reference4 (TH SarabunPSK 16pt. normal.).....

.....
.....

PHRANAKHON RAJABHAT RESEARCH JOURNAL HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Vol. 21 No. 1 January - June 2026

ISSN : 2985-2781 (Online)

The PNRU Research Journal, Humanities and Social Sciences is the official journal of Phranakhon Rajabhat University published twice yearly, with the first issue covering the months of January to June, and the second July to December. It seeks to publish the research results and academic works in the form of original articles, review articles, and book reviews, in the areas relevant to humanities and social sciences from all the researchers, academics, and interested people.

PUBLISHING'S OBJECTIVES

Phranakhon Rajabhat University Research Journal, Humanities and Social Sciences was published semiannually (twice a year); January – June and July – December by the following objectives:

1. To publicize academic paper, research paper, review article and book review in the related fields of Humanities and Social Sciences such as Political Science, Public Administration, Community Development, Urban Administration and Development, Historical, Thai Language, English Language, Classical Dance and Drama, Music, Law, Fine and Applied Arts, Library and Information Science, General Management/Business Computer, Human Resources, Marketing, Tourism and Hotel Management, Communication Arts, Economics, Accounting, Educational Administration, Early Childhood Education, Curriculum and Instruction, Educational Technology, Educational Psychology and others fields which belong to editorial department consideration.
2. To be a channel to exchange information, important points, experience on research to researcher's academicians and others who are interested

PUBLISHING'S POLICIES

1. The published article must be academic article, research article, review article or book review which would be either in Thai or English.

2. The published article must be written in the format of Phranakhon Rajabhat University Research Journal, Humanities and Social Sciences. It must be screened by qualified person in related fields. The published article must be an article that has not been published or during the consideration from other journals.

3. Every published article must be approved by at least two expert evaluators (peer reviewed) in relevant filed for an article. The evaluators and the authors must not know each other (Double-blind Peer Review). The published article must be approved from at least two experts or two from three.

SUBMISSION PROCESS

1. The original manuscript is required to submit through Thaijo online at https://www.tci-thaijo.org/index.php/PNRU_JHSS/author

2. Editorial board members are responsible for the initial checks on correctness and quality of original manuscript.

3. At least two potential reviewers with the appropriate expertise are requested to review each original manuscript. To avoid bias, double-blind peer review policy is applied in this journal. the journal requirements, each manuscript is required to pass by unanimous consent of the two reviewers, or, two out of three reviewers. The decisions or comments by reviewers may be as follows:

- Accept Submission
- Revisions Required
- Resubmit for Review
- Resubmit Elsewhere
- Decline Submission
- See Comments

4. The original manuscript and the evaluation form of the reviewers are collected, before sending back to the author for a revision. After that the author is requested to provide the revised details and revised manuscript for the editorial board.

5. The editorial board checks the revised details and original manuscript.

6. If the manuscript is satisfied and approved, the official letter of acceptance for publication will be provided for the author(s) and announced by the editor through the Thaijo online at <https://www.tci-thaijo.org/index.php/PNRUJHSS/>.

7. The editorial board collects all the manuscripts, before publishing the journal draft at the publishing house.

8. The journal draft is checked again, before the journal is published and distributed.

9. The PNRU journal Humanities and Social Sciences distributes the online journal through Thaijo online at https://www.tci-thaijo.org/index.php/PNRU_JHSS/.

EDITORIAL CRITERIA

1. Manuscripts submitted to PNRU journal Humanities and Social Sciences should neither been published before nor be under consideration for publication in another journal.

2. Plagiarism, data fabrication, and image manipulation are not tolerated. All authors must have approved the submitted manuscript and agree to be accountable for their own contributions or any infringements of copyright appearing in the manuscript.

3. Authors should follow the author guidelines carefully. All manuscripts intended for publication in this journal should strictly be prepared and formatted as per the author guidelines for manuscript submission.

4. Only manuscripts approved by reviewers are published in this journal.

5. If the manuscript is required to revise, the author should resubmit the revised version to the editorial board within a suitable time frame.

6. To write an academic article, the article should consist of the following parts:

- (1) Introduction
- (2) Framework
- (3) Analysis
- (4) Content
- (5) Conclusion
- (6) References

7. To write a research article, the article should consist of the following parts:

- (1) Introduction
- (2) Research Objectives
- (3) Research Benefits (If any)
- (4) Research Scope
- (5) Hypothesis (If any)
- (6) Conceptual Framework
- (7) Methodology
- (8) Research Results and Discussion
 - 8.1 Research Results
 - 8.2 Discussion
- (9) Suggestions and Recommendations
- (10) References

8. To write a review article, the article should consist of the following parts:

- (1) Introduction
- (2) Conclusion
- (3) References

9. To write a book review, the critique article should critically evaluate the subject, whether a book, film, work of art, dance, music performance or even another article. This has to be done looking at the content, the main points, and the benefit proceeding from it and how it expresses its discipline.

MANUSCRIPT PREPARATION GUIDELINES

1. The full article should be submitted in the Word File as an electronic file using Microsoft Office Word via the ThaiJo online: https://www.tci-thaijo.org/index.php/PNRU_JHSS/author

2. The article must be typed in single spacing. It is noted that Cordia New is required.

3. Please submit tables as editable text and not as images. Number tables consecutively in accordance with their appearance in the text and place any table notes below the table body.

4. Citations in the text should follow the referencing style used by the American Psychological Association.

5. Please ensure that every reference cited in the text is also present in the reference list. If these references are included in the reference list, their last names should be written first, followed by the year of publication, for example, Roonkaseam (2015) or (Roonkaseam, 2015). For references with three or more authors, use the first author's name and 'et al.' in the text (e.g. Roonkaseam et al., 2015).

6. To meet the standards of the journal, the editorial board has its rights to revise some passages in the manuscript without asking permission from the author.

7. All authors must have approved the submitted manuscript and agree to be accountable for their own contributions appearing in the manuscript.

จริยธรรมในการตีพิมพ์ Publication Ethics

วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีมาตรฐานทางจริยธรรมในการตีพิมพ์บทความ
ดังนี้

➤ จริยธรรมของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร
2. บรรณาธิการมีหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพและพิจารณาความถูกต้องของบทความร่วมกับกองบรรณาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิก่อนการตีพิมพ์
3. บรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้แต่ง ผู้ประเมินบทความ และบุคคลอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
4. บรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด
5. บรรณาธิการต้องรักษาความลับของผู้แต่ง
6. บรรณาธิการมีหน้าที่รักษามาตรฐานของวารสาร รวมถึงพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพอยู่เสมอ

➤ จริยธรรมของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องตระหนักถึงความเชี่ยวชาญตามศาสตร์ของตนเองในการรับประเมินบทความ
2. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้แต่ง
3. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องตรวจสอบความซ้ำซ้อนของบทความกับงานตีพิมพ์อื่นๆ
4. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องประเมินและให้ข้อเสนอแนะตามหลักเกณฑ์ทางวิชาการโดยปราศจากอคติ
5. ผู้ทรงคุณวุฒิควรตรงต่อเวลาในการส่งผลการประเมินบทความ
6. ผู้ทรงคุณวุฒิควรรักษาความลับของผู้แต่งบทความ

➤ จริยธรรมของผู้แต่งบทความ

1. บทความที่ส่งจะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยมีการตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และต้องไม่คัดลอกผลงานผู้อื่นโดยขาดการอ้างอิง
2. หากบทความมีการทดลองเกี่ยวกับมนุษย์หรือสัตว์ ผู้แต่งต้องปฏิบัติตามหลักจริยธรรมในการวิจัยและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง
3. ผู้แต่งควรระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนการวิจัย
4. ผู้แต่งควรเคารพความคิดเห็นทางวิชาการของผู้อื่น และแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ
5. ผู้แต่งจะต้องไม่นำส่วนใดส่วนหนึ่งของเนื้อหาในบทความไปตีพิมพ์เผยแพร่ยังแหล่งอื่น ๆ
6. ชื่อผู้แต่งที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในผลงานวิชาการนี้จริง

